

T. 144066

C. 1205508

AVGVSTINI
BARBOSÆ,

V. I. D. LV SITANI,
PROTONOTARIJ APOSTOLICI

*Magistri Ecclesiæ Hispanicæe Theologiae, Morum, & Canonici,
DD. Carolinum Sacre Theologiae Indicae Censuræ,*

SELECTÆ
IVRIS CANONICÆ INTERPRETATIONES.

IN APOSTOLICIS, & ECCLESIASTICIS
et in universis Ecclesiasticis, et in universis

TOMVS SECVTVS.

Consilio, & auctoritate, et Capitulo, et Curia, et Ecclesia.

PRÆFATVS A VNO P. M. V. M.

SUMPTIBVS P. M. V. M. BORDE,

PER P. M. V. M. ARNAVD.

1713

AVGVSTINI ²⁹⁴
BARBOSÆ,

V. I. D. LVSITANI,
PROTONOTARII APOSTOLICI,

insignis Ecclesiæ Vimaransenfis Thesaurarij Maioris, & Eminentiss.
DD. Cardinalium Sacræ Congregat. Indicis Consultoris,

SELECTÆ
IVRIS CANONICI INTERPRETATIONES.

SIVE

PRÆTERMISSA, ET ADDITAMENTA
ad Collectanea Doctorum in Pontificium Ius vniuersum.

TOMVS SEXTVS.

Cum INDICIBVS Titulorum, & Capitulorum, Iurium item, & Rerum copiosis.

PRODIT NVNC PRIMVM.

LVGDVNI,

Sumptib. Hæred. PROST, PHILIPPI BORDE,
& LAVRENTIJ ARNAVD.

M. DC. XLVIII.

CVM PERMISSV SUPERIORVM.

n. 8831

AVGVSTINI
BARBOSA

V. D. LVSITANI
PROTONOTARIJ APOSTOLICI

in Regis Ecclesie Vinarum Theolozij Maioris, & Eminenti
DD. Cardinalium Sacre Congregationis Indicis Consultoris

SELECTA
IVRIS CANONICI INTERPRETATIONES

PRÆTERMISSA, ET ADDITAMENTA
ad Collectanea Doctorum in Pontificum ius vincendum

TOMVS SEXTVS
Cum Indicibus, Tabulis, & Capitulis, in duas partes, & Rerum copiosis

PRODIT NVNC PRIMUM

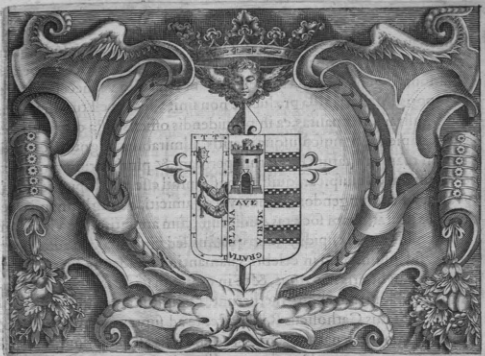

LVCDVNI
Sumptibus Hæred. Probst. Philippi Borde,
& LAURENTII ARNAVD.

M. DC. XLVII

CVM LIBRARIIS VARIIS

1883

ILLVSTRISS^{MO} ET EXCELLENTISS^{MO} D.
 DOM. IOANNI
CHVMACERO,
 ET CARRILLO,
 SVPREMI CONSILII
 Præsidi meritissimo,

AVGVSTINVS BARBOSA S.P.D.

VM inter cæteros Iuris nostri studiosos, EXCEL-
 LENTISSIME DOMINE, non ignorem quan-
 tum litterati nostræ Hispaniæ homines tibi de-
 beant, integrum existimaui his ingenij mei fructi-
 bus more religiosi agricolæ oblati aliqua ex parte
 pro collatis in me fauoribus satisfacere, maiora pa-
 rans pro maioribus beneficiis præstare: ingenui enim animi est, vt
 dicit Tullius, cui multum debes, plurimum velle debere, quantum
 vtilitatis benefaciendo acquiritur, tantum honoris beneficienti in-
 dulgetur, vt Beroaldus de Laurentio Medices alloquitur non ineptè

â 2 affirma

affirmavit. Admiror sanè benevolentiam in me tuam quādo Lusitani nominis memoria quasi peritura videtur, prostrataque iacēt præclara Nationis ingenia omni ævo celeberrima, quando vel necessitas, vel temporis infelicitas illa præluce non finit; sed ea est tua in iustitia administranda æqualitas, ea in providendis officiis iusta distributio, ea in percipiendis vniuscuiusque meritis admirabilis cognitio ob insignem tuam multarum litterarum peritiam, & plurimarum rerum experientiam, vt suspicari quilibet possit. nihil esse quod apud te magis valeat ad coniungendos animos, vel ad amicitias conglutinandas tenacius existat, quàm societas studiorum, cùm amicitia hoc vinculum non ambitio, non cupiditas, non quæstus, sed virtutis amor adstringat, testes fidelissimi olim in celebri Salamantina Academia fuerunt, qui ibi operam litteris nauarunt, & te in omnium scientiarum genere insignem Magistrum audire meruerunt. Tot igitur amplissimis tuis dotibus incitatus Catholicus Rex noster te ad supremum Castellæ, & Regiæ Cameræ Senatum euexit, vt quod aliis est præmium, tibi esset retributio meritorum. Deinde te in urbem Romam transtulit, vt apud Summum Pont. suum Legatum ageres, in vrbe, vel potius in arce Orbis terrarum, in luce omnium gentium, quod quicquid est, vbique præclarum, ac laudabile confluit, vbi ita admirabilis tua prudentia illustribus actibus clara enituit, ita acerrimum tuum iudicium ad omnia propensum claruit, vt nostra Hispania non parum gloriari debeat, quòd in illo amplissimo, celeberrimòque Orbis terræ theatro virum iuris peritissimum tot virtutibus præditum, tanta eloquentia clarum habuerit. E Roma in hanc Curiam appulsus Supremi Consilij Præses meritissimus omnium acclamatione renunciatus fuisti: quamvis enim summa adipisceris, iudicatus es tamen ab omnibus plus mereri, in hoc sanè dico, prope plura quàm potui, sed pauciora quàm debui: nam maiora virtutes tuæ tibi promittunt, & communi opinione debentur, in quo gubernio agendo nescius prorsus sum, an tuam in percipiendo ingenij acrimoniam prius probem, an perceptorum fidelissimam custodem memoriam, an in eligendo acerrimum iudicium prædicem, an laborem nusquam cessantem, vigilias perpetuas, operam bene in Remp. nauatam laudem, nec ab earum virtutum concentu, vt sæpè fit in multis, mores discrepant, sed mirè cum eis congruit vitæ integritas, quam ab ineunte ætate tum naturali bono, tum respuendis voluptatibus nulla vnquam turpitudinis labes cœdauit. Superest modò, EXCELLENTISSIME DOMINE, vt qui tibi addicti sumus, Deum continuo deprecemur, vt te post Nestoreos annos ad cælestem illam patriam euolare permittat, vbi, teste Augustino, summa & certa securitas, secura tranquillitas, tranquilla iucunditas, iucunda felicitas, felix æternitas, & aterna beatitudo. VALE.

Approbationes Theologorum.

Nos infra signati Doctores in Theologia Facultatis Parisiensis, vidimus, legimus, & approbauimus, *Addamenta ad Decretalium libros*, &c. edita à D. Augustino Barboſa, vtriuſque Iuris Doctore. In quorum testimonium noſtra ſigna manualia die 15. Ianuarij, hîc appoſuimus, Lugduni anno 1648.

Fr. STEPHANVS MOLIN, Carmelita.

FRANCISCVS LORNET, Prior Prædicat. Lugd.

Licentia Ordinarij.

Is a per Nos authentica Approbatione RR. Patrum in ſacræ Theologiæ Parisienſi Facultate Doctorum ſuper doctrina Libri, cui titulus eſt: *Addamenta ad quinque Decretalium Libros*, &c. qua aſſerens omnia in illis Eccleſiæ Catholicæ, Apoſtolicæ & Romanę documentis, & Fidei conformia contineri, prælo ſubiicienda, & publico danda meritò quoque cenſemus. Lugduni prid. Calend. Ianuar. 1648.

DEVILLE, Prouicar. Generalis.

PERMISSIO.

Ego Procurator Regius in Præfectura Lugdunenſi conſentio, vt Liber inſcriptus in Approbatione præmiſſa, ab Hæred. Proſt, Philippo Borde, & Laurentio Arnaud, Bibliopolis Lugdunenſibus excudatur, peculiari licentia id iſſis conceſſa. Datum Lugduni, die 15. Ianuarij, anno Domini 1648.

LORIN.

Viſo Procuratoris Regij conſenſu, Ego non impedio ſupradictum priuilegium. Actum Lugduni eodem anno & die quo ſuprà.

SEVE.

à 3 INDEX

INDEX I.

TITVLORVM, ET CAPITVLORVM

Quinque Librorum Decretalium.

TIT VLI.

A.	pag.	H.	
A Censationibus.	212	H Ereticis.	216
Etate & qualitate.	19	Homicidio.	218
Appellationibus.	139	I.	
Arbitrio.	37	I Is quæ vi metusæ causa sunt.	35
C Ausa possessionis, & proprietatis.	96	Immunitate Ecclesiarum.	197
Celebratione Missarum.	197	Infantibus expositis, & languidis.	217
Censibus.	196	In integram restitutione.	37
Clericis } coniugatis.	359	Iudiciis.	41
} non residentibus.	146	Iuramento calumnia.	92
Clerico venatore.	224	Iurcirando.	122
Cohabitatione clericorum, & mulierum.	145	Iurpatronatus.	195
Commodato.	153	L.	
Concessione prabendæ.	151	L ibelli oblatione.	91
Confessus.	103	Locato & conducto.	172
Confirmatione vtili.	142	M.	
Constitutionibus.	1	M Agistris.	216
Consuetudine.	3	N.	
Conversione coniugatorum.	193	N E Clerici, vel Monachi secularibus negotiis se immisceant.	100
D.		O.	
D Ecimis.	188	O fficio Archidiaconi.	20
Delictis puerorum.	223	Officio & potestate Iudicis delegati.	20
Deposito.	156	Officio Iudicis ordinarij.	25
Desponsatione impuberum.	203	Ordine cognitionum.	93
Diuortiu.	210	P.	
Delo & contumacia.	99	P Alti.	30
Donationibus.	184	Peculo Clericorum.	186
E.		Pignoribus.	178
E Lectione.	17	Penitentis, & remissionibus.	227
Emptione, & venditione.	157	Postulando.	31
} qui duxit in matrimonium, quam polluit	205	Prebendis, & dignitatibus.	148
Eo } per adulterium.	101	Prescriptionibus.	137
} qui mittitur in possessionem causa rei seruande.	134	Presumptionibus.	121
Exceptionibus.	224	Precario.	153
Excessibus Clericorum.	93	Probatonibus.	101
F.		Procuratoribus.	32
F Eris.	176	Q.	
Feudis.	116	Q Vi Clerici, vel vocantes.	204
Fide instrumentorum.	183	Qui filij sint legitimi.	109
Fideiussoribus.	81	R.	
Foro competenti.	206	R Elus Ecclesia non alienandæ.	152
Frigidus & maleficiatus.	218	Regularibus.	192
Furtis.		Regulæ	

Index Titulorum, & Capitulorum.

Regulis inris.	237
Remuneratione.	19
Rescriptis.	8
Restitutione spoliatorum.	97
Secundum Vocatione.	20
Secundum nuptis.	211
Senten- & re iudicata.	218
ia, & excommunicationis.	188
Sepulturis.	102
Sequestratione possessionis, & fructuum.	214
Simonia.	201
Sponsalibus, & matrimonij.	194
Statu Monachorum.	

T.	186
Testis, & attestacionibus.	113
bus, & cogendis.	116
Translatione Episcopi.	18
V.	233
Verborum significacione.	143
Vita, & honestate Clericorum.	194
Voto & voti redemptione.	219
Vfuris.	151
Ecclesiastica beneficia sua diminutione con-	91
ferantur.	
litae non contestata.	

CAPITVLA.

A Nobis. de decim.	190
A nobis. de except.	135
A nobis. de sent. excomm.	103
Ab eo. de sequestr.	35
Abbas. de iis que vi.	147
Ad audientiam. de Cler. non reside.	36
Ad audientiam. de iis que vi.	158
Ad audientiam. de prelat.	152
Ad aures. de reb. Eccles.	91
Ad hac. vt lite non contest.	102
Ad nostram. de empr. & vend.	164
Ad nostram. de iureiur.	116
Ad puberes. de desp. impub.	203
Ad vltimum. de caus. poss.	97
Afferte. de presumpt.	111
Alia. de procurat.	33
Antrigonus. de pact.	30
Auditis. de in integr. rest.	37
B.	
Bona fides. de deposito.	156
Beuli. de iureiur.	127
C.	
Ceterum. de iudic.	56
Canonum statuta. de constit.	1
Causam que de iudic.	618
Causam que de prelat.	137
Clerici. de iudic.	59
Clerici. de postul.	31
Clerici. de vita & honest. cler.	143
Clericos. de coh. cler. & mul.	146
Clericos. de iureiur.	132
Cognoscentes. de constit.	2
Commisum. de decim.	189
Commisum. de sponfal.	201
Conquestus. de vfur.	212
Conquestus. de for. comp.	88
Consuluit. de off. & pot. iud. del.	22
Contingit. de arbit.	138
Cum ad Ecclesiam. de offic. iud. ord.	30
Cum ad monasterium. de statu Monach.	194
Cum causa. de empr. & vend.	166
Cum causam. de prob.	112
Cum conflet. de pign.	82
Cum contingat. de iureiur.	131

Cum contra. de pign.	181
Cum deputari. de indic.	76
Cum dilecti. de empr. & vend.	160
Cum dilectus. de fide instr.	118
Cum dilectus. de iis que vi.	36
Cum dilectus. de ord. cogn.	94
Cum Ecclesia Sutrina. de caus. poss.	97
Cum gratia. de commod.	154
Cum haberet. de eo qui dux. in matr.	205
Cum iam dudum. de preb. & dign.	150
Cum in Apostolica. de sponfal.	201
Cum infirmitas. de pen. & remis.	128
Cum in cunctis. de elect.	17
Cum in iure. de offic. iud. del.	25
Cum in iouenture. de presumpt.	122
Cum in officiis. de testam.	187
Cum instantia. de censib.	197
Cum inter. de sent. & re iud.	138
Cum medicinalis. de sent. excomm.	129
Cum non ab homine. de iudic.	61
Cum non liceat. de prescript.	157
Cum nostris. de concess. preb.	151
Cum olim. de confuet.	14
Cum olim. de immunit. Eccles.	199
Cum omnes. de constit.	119
Cum P. Tabellio. de fid. instr.	119
Cum Sacerdotis. de postul.	32
Cum secundum. de secund. nupt.	211
Cum sint. de decim.	190
Cum his. de conuers. coniug.	193
Cum sit generale. de for. comp.	81
Cum super. de confess.	103
Cum tanto. de confuet.	14
Cum ubi. de testam.	187
Cum tu. de vfur.	220
Cum venissent. de iudic.	66
Cum venissent. de eo qui mittitur. &c.	101
Cum venisset. de sacra vnct.	20
Cum vigelimus. de off. iud. del.	24
D.	
Debitores. de iureiur.	124
Decreuius. de iudic.	47
De causis. de off. & pot. iud. del.	21
De his. de sepulchr.	188
De illis. de despon. impub.	203
De multa. de preb. & dign.	150
Denique. de except.	114
Dile	

Index Titulorum, T zebni

Dilecti. de iudic.	56	N.	216
Dilecto & offic. Archid.	20	Nimis iniqua. de excess. Præl.	216
Dilectus. de sequest.	262	Nobis. de iurepatr.	196
Diuersis de Cler. con.	116	Nobis. de simon.	214
Dubius. de hæret.	216	Non liceat. de cler. non resid.	146
E.		Non minus. de immun. Ecclef.	198
Esam te. de ætat. & qual.	19	Notuit. de iudiciis.	63
Ecclesia. de Mat. de constit.	4	Nouerit. de sent. exc.	232
Ecclesia. de immun. Ecclef.	199	Nuq. de accus.	212
Episcopum. de Cler. ven.	224	Nullus. de præsumpt.	122
Et si quæstiones. de simonia.	214	Nuper. de decim.	191
Ex administrationis. de iureiur.	123	O.	
Ex epistolaz. de prob.	106	Officij. de pœnit. & remiss.	218
Ex litteris. de constit.	8	Olim. de censib.	197
Ex litteris. de consuet.	13	P.	
Ex litteris. de frig. & malef.	207	P. & G. de offic. iud. del.	24
Ex litteris. de pign.	181	Parochianos. de decim.	189
Ex litteris. de prob.	109	Pastoralis. de appell.	140
Ex litteris. de vit. & honest. cleric.	143	Pastoralis. de except.	136
Ex parte. de accus.	213	Pastoralis. de iudic.	74
Ex parte. de feud.	176	Pastoralis. de off. iud. deleg.	23
Ex parte. de for. comp.	87	Pet. tuas. de arbit.	40
Ex parte. de postul.	32	Pet. tuas. de sent. exc.	231
Ex parte. de rescript.	11	Pet. venerabilem. qui fil. sunt leg.	210
Ex parte. de V. S.	233	Perlatum. de iis quæ vi.	35
Ex ratione. de appell.	139	Perlatum. de iurepatr.	195
Ex rescripto. de iureiur.	126	Perniciosi. de offic. iud. ord.	23
Ex rescripto. de loc. & cond.	172	Perpeditimus. de sent. exc. m. d. b.	219
Ex tenore. de for. comp.	86	Peruenit. de iureiur.	114
Ex transmissa. de foro comp.	82	Peruenit. de testib. cog.	116
Ex transmissa. de rest. spol.	98	Placuit. de empt. & vend.	138
Examinata. de confirm. vt.	142	Porro. de diuort.	210
Examinata. de iudic.	75	Post cessionem. de prob.	210
Exhibita. de iudiciis.	79	Postulasti. de for. comp.	87
F.		Potuit. de loc. & cond.	175
Fraternitatis. de frig & mal.	208	Præterea. de iurep.	195
G.		Preclarum. de precario.	133
Gratum. de off. & pot. iud. del.	22	Presbyter. de celebr. Miss.	197
Grauis. de posir.	136	Proposuit. de foro comp. q. b. r. m. d. b.	81
Grauis. de rest. spol.	99	Proposuit. de appell.	139
I.		Proposuit. de prob.	210
Ignarus. de lib. obl.	91	Propter. de donat.	185
In litteris. de rest. spol.	97	Propter sterilitatem. de loc. & cond.	172
In omni negotio. de testib.	113	Pueris. de delict. puer.	223
In præsentia. de renunc.	19	Pueris. de sent. exc.	233
In præsentia. de sponsal.	202	Q.	
Inherentes. de iur. cal.	93	Qua fronte. de appell.	140
Inhibendum. de cohab. Cler. & mul.	145	Quæ in Ecclesiarum. de constit.	4
Insinuante qui Clerici. vel vou.	204	Qualiter. de pact.	31
Intellecto. de iureiur.	132	Qualiter & quando. de iudic.	77
Intelleximus. de iudic.	57	Quando. de iudic.	49
Intelleximus. de ord. cogno.	93	Quemadmodum. de iureiur.	119
Inter corporalia. de trans. Episc.	18	Querelam. de iureiur.	117
Inter dilectos. de excess. præl.	224	Qui scandalizauerit. de R. L.	237
Is qui fidem. de sponsal.	202	Quia verò. de off. iud. del.	23
Item cum quis. de rest. spol.	97	Quia. de iudic.	65
Iuramentum. de iureiur.	133	Quia diuersitatem. de concess. præb.	151
L.		Quia ingredientibus. de testam.	186
Laudabilem. de frig & malef.	207	Quintuallis. de iureiur.	28
Licet. de censib.	196	Quod autem. de iurep.	95
Licet. de feris.	93	Quod clericis. de for. comp.	85
Licet. de for. comp.	90	Quod quibusdam. de fideiuss.	184
Licet causam. de prob.	111	Quod quidem. de pœnit. & remiss.	217
Litteraz. de frig & mal.	208	Quod sedem. de frig & malef.	206
Litteras. de rest. spol.	99	Quod super his. de fid. instr.	119
M.		Quod super his. de voto.	194
Magnæ. de voto.	194	Quoniam. de magistr.	216
Meminimus. de accus.	213	Quoniam. de simon.	215
Multi sunt. ne Clerici. vel Monachi.	200	Quoniam frequenter. vt lite.	92
		Quorundam. de testam.	186
			Refc

& Titulorum.

R.					
Referente, de p ^{re} b. & dign.	148	Si verò, de sent. exc.	229		
Referentes de delict. puer.	235	Super. de ord. cogn.	95		
Requisit. de in integ. rest.	37	Super. co. de appell.	139		
S.		Super. co. de viur.	219		
Salubriter, de vsur.	222	Super. illa, de secund. nupt.	211		
Scripta, de fid. instr.	117	Super. his, de accus.	214		
Si à patre, de inf. expol.	217	Super. litteris, de rescript.	12		
Si diligenti, de for. comp.	87	Super. quibusdam, de V. S.	235		
Si instrumenta, de fid. instr.	110	Sulcepimus, de homicid.	318		
Si quando, de rescript.	11	Sulceptis, de caus. pos.	96		
Si quis, de pecul. cler.	186	T.			
Si quis, propter, de furt.	218	Tanta, qui fil. sint leg.	209		
Scriptarum, de fide instrum.	116	Tua, de decim.	191		
Si venditori, de empr. & vend.	267	Tua, de procur.	34		
Sicut, de rescript.	9	Tuam, de ord. cogn.	94		
Sicut, Ne Cler. vel Monach.	200	V.			
Sicut, nobis, de testib.	115	Venerabilem, de elect.	17		
Significante, de pign.	179	Veniens, de sponsal.	201		
Significasti, de for. comp.	89	Vidua, de decim.	192		
Significasti, de homicid.	218	Vt debitus, de appell.	141		
Significasti, de off. & pot. ind. del.	22	Vt mensura, de empr. & vend.	259		
Significavit, de iudic.	79	Vt nostrum, vt Ecclesiast. benef.	251		

Barbof. Iur. Can. select. Tom. VI.

6

INDEX

INDEX II.

TITVLORVM, ET CAPITVLORVM

Libri sexti Decretalium.

T I T V L I	
C. D. E. H. I. O. P.	Praescriptionibus. Privilegiis. Procuratoribus. Regulis iuris. Rescriptis. S. Sententia excommunicationis, &c. Sententia & re indicata. Statu Regularium. Supplenda negligentia Prælatorum. T. Testamentis, & ultimis voluntatibus. V. Vt lite pendente nihil innovetur.
Clerico ægrotante. Constitutionibus. Dolo, & contumacia. Electione, & electi potestate. Exemptionibus. Hæreticis. Immunitate Ecclesiarum. Officio iudicis ordinarij. Officio & potestate iudicis delegati. Præbendis & dignitatibus.	261 240 255 232 258 265 262 247 246 260

C A P I T V L A

A.		P.	
Accusatus. de hæret.	265	Pastoralis. de Cler. ægr.	261
Actor. de dol. & contum.	255	Periculoso. de stat. Reg.	262
Ad Apostolicæ. de sent. & re iud.	259	Pia. de except.	258
Alma mater. de sent. excomm.	267	Præsentis. de off. iud. ord.	248
B.		Procurator. de procur.	251
Beneficium. de R. l.	268	Q.	
C.		Qui ad agendam. de procur.	249
Commissa de elect.	243	Qui generaliter. de procur.	250
Cum personæ. de priviil.	267	Qui per ambitionem. de rescr.	242
Cum plures. de off. del.	247	Quia nonnulli. de immunit. Eccles.	263
D.		R.	
Dispendiis. vt lit. pend.	256	Religiosus. de testam.	262
E.		S.	
Episcopum. de præscr.	259	Si dico. de procur.	250
G.		Si hi contrā. vt lit. pend.	257
Generali de elect.	242	Si iudex laicus. de sent. excomm.	267
I.		Si tibi absenti. de præbend.	261
In electionibus. de elect.	242	Statuimus. de off. & potest. iud. deleg.	246
In iudiciis. de R. l.	268	Statutum. de rescr.	241
L.		V.	
Licet. de const.	240	Vt animarum. de const.	241
N.		Vt Inquisitionis. de hæret.	266
O.			
Ordinarij. de off. iud. ord.	247		

INDEX

INDEX III.

TITVLORVM, ET CAPITVLORVM

Clementinarum.

TITVLI

C.	R.
<i>Cousanguinitate, & affinitate.</i> 277	<i>Renunciacione.</i> 272
D.	S.
<i>Decimis.</i> 276	<i>Scientia, & re indicata.</i> 272
H.	<i>Summa Trinitate, & Fide Catholica.</i> 271
<i>Haretick.</i> 278	V.
P.	<i>Vfuris.</i> 279
<i>Procuratoribus.</i> 272	

CAPITVLA

C.	N.
<i>Cum illufio.de renunc.</i> 272	<i>Nolentes.de hæret.</i> 278
E.	<i>Non poteit.de procur.</i> 271
<i>Eos,qui. de conf.& aff.</i> 277	R.
<i>Ex quàm.de vfur.</i> 279	<i>Religiofi. de decimis.</i> 276
F.	P.
<i>Fidei.de Summ.Trin.</i> 271	<i>Pastoralis.de fent.& re iud.</i> 273

Barbof.lur.Can.fcle&.Tom.VI.

6 2 INDEX

INDEX

INDEX IV.
TITVLORVM, ET CAPITVLORVM
Extrauagantium.

TITVLL

<i>Crimine falsi.</i>	C.	284	<i>Maioritate, & obedientia.</i>	M.	284
<i>Electiōne.</i>	E.	280	<i>Rebus Ecclesia non alienandis.</i>	R.	282

CAPITVLA.

<i>Ambitiose. de reb. Ecclef.</i>	A.	282	<i>Spondeat. de crimine falsi.</i>	S.	284
<i>Iniunctis. de elect.</i>	I.	280	<i>Vnam sanctam. de maior. & obed.</i>	V.	282

INDEX

INDEX

INDEX V. CANONVM Decreti Gratiani.

A.			
A Paruulo, de consecr. dist. 4.	358	In illis, dist. 80.	307
Ad eius, dist. 5.	290	In lectum, 54. q. 2.	350
Ad hoc, dist. 89.	308	In necessitate, de consecr. dist. 4.	356
Adhuc instant, de penit. dist. 3.	352	In Synodo, dist. 63.	305
Adiucimus 16. q. 1.	327	Inebriauerunt, 15. q. 1.	324
Adrianus, dist. 63.	304	Iudeorum, 27. q. 1.	348
Alter, dist. 31.	296	Iustum, dist. 9.	292
Aliud quidem, 11. q. 1.	319	Iustum, 23. q. 2.	334
Alius 15. q. 6.	325		
Apostolicos, 12. q. 2.	322	L.	
A recta 24. q. 1.	338	Lege, dist. 10.	394
		Licet, dist. 45.	300
C.			
Ceruum, 11. q. 3.	320	Missas, de consecr. dist. 1.	354
Circumcelliones, 23. q. 5.	336	Mos est, dist. 1.	286
Cleros, dist. 21.	294	Mouet, 22. q. 1.	331
Cleros, 1. q. 2.	311	Multi, dist. 40.	299
Comperimus, de consecr. dist. 2.	355	Multi, 2. q. 1.	313
Concedimus, de consecr. dist. 1.	355		
Consideranda, dist. 86.	308	N.	
Constantinus, dist. 96.	320	Neminem, dist. 306.	307
Constat, de consecr. dist. 4.	356	Nobilissimus, dist. 97.	310
Constitutio, dist. 2.	287	Nocte sancta, de consecr. d. 1.	353
Conseruado, dist. 1.	287	Non cogantur, dist. 41.	300
Cum ad Thessalonicam, 11. q. 3.	321	Non licet, 11. q. 3.	321
Cum longè, dist. 63.	306	Non obseruens, 26. q. 7.	346
		Non oportet, 27. q. 1.	348
		Non satis, d. 86.	308
D.		Non solum, 11. q. 3.	311
De Indeis, dist. 45.	301	Non statim, 26. q. 2.	339
De occidendis, 21. q. 5.	336	Non sunt audiendi, 11. q. 3.	321
De Syracusana, dist. 18.	395	Nos qui, dist. 40.	298
Debet, 15. q. 4.	335	Nos si competenter, 2. q. 7.	314
Decimas 16. q. 1.	328	Nullus inuitis, dist. 61.	301
Diaconissam, 27. q. 1.	347	Nunc autem, dist. 21.	294
Dispar, 23. q. 8.	336	Nunquam, de consecr. dist. 5.	358
Dixit Apostolus, 24. q. 3.	338		
Dixit Dominus, 27. q. 1.	348	O.	
		Omnis est, 45.	301
E.		Omnis aetas, 12. q. 1.	321
Ea enim, 10. q. 2.	318	Origo, 32. q. 4.	349
Ece dico, 21. q. 1.	332		
Ecclesiarum seruus, 12. q. 2.	323	P.	
Episcopi, dist. 64. & 26. q. 5.	345	Paulus, 2. q. 7.	313
Erit autem lex, dist. 3.	288	Petimus, 11. q. 1.	318
Et ordo, 33. q. 5.	349	Placuit, dist. 18.	294
		Placuit, de consecr. dist. 4.	357
F.		Postquam, 16. q. 1.	357
Fatendum, 13. q. 2.	323	Præcipimus, 16. q. 2.	328
		Præcipue, 11. q. 3.	310
H.		Prædia, 12. q. 2.	322
Hospitalium, dist. 31.	297	Præter hoc, dist. 37.	296
Humanae aures, 22. q. 5.	333	Primum, dist. 55.	295
		Privilegia, 15. q. 2.	318
I.		Prophetauit, 1. q. 79.	311
Igitur genus, 26. q. 3. & 4.	341	Pueri, 22. q. 5.	333
Illiteratos, dist. 36.	297		
Illos planetarios, 26. q. 2.	340	Q.	
Illud dist. 40. & de consecr. dist. 4.	299 & 356	Quæcumque, dist. 30.	206
In apibus, 7. q. 1.	316	Quædam etiam leges, dist. 2.	288
In illis, dist. 77.	307		
		Quam	

Index Canonum.

Quam pio. 1. q. 2.	311	Si Paulus. 3. q. 5	349
Quibus. de consecr. dist. 4.	356	Si Petrus. 3. q. 1.	317
Qui in matris. de consecr. dist. 4.	ibid	Si qua virgo. 17. q. 1.	347
Qui lycera. dist. 4. 5.	300	Si quid veri. dist. 37.	298
Quicumque. dist. 77. & 26. q. 5.	307 & 345	Si qui. 22. q. 5.	334
Quid est. de pœnit. dist. 4.	353	Si quis contumax. 17. q. 4.	329
Quis dubitet. dist. 96.	309	Si quis cum duabus. 3. q. 2.	351
Quod autem. 3. q. 1.	349	Si quis Kalendas. 26. q. 7.	345
Quorundam. dist. 34.	297	Si testes. 4. q. 2. & 3.	316
Regula. dist. 3.	388	Sicut antiquitas. 17. q. 4.	329
		Sicut ij. dist. 47.	301
		Statutum. 18. q. 1.	330
			T.
Sabbato. de consecr. dist. 3.	355	Testamentum. dist. 4.	291
Sacerdos. 16. q. 7.	345	Testes. 4. q. 2. & 3.	315
Sacrorum. 12. q. 2.	322	Tibi Domino. dist. 63.	306
Scenicis. de consecr. dist. 2.	355		V.
Sciendum. 26. q. 3. & 4.	343		
Serpeus. de pœnit. dist. 1.	352	Vnum orarium. dist. 25.	295
Si aliqua. 22. q. 1.	351	Vt lex. 27. q. 1.	347
Si cupis. 16. q. 1.	326	Vt veterum. dist. 9.	293
Si Papa. dist. 40.	298		

INDEX

INDEX VI.

Iurium quæ explicantur, vel conciliantur.

Ex Libris quinque Decretalium.

Cap. E terum, de rescript. interpretatur.	10.11
Causam quæ 7 qui fil. sine leg. intelligitur.	80.4
Clericus, de iurciur. ponderatur.	133.5
Cum Bertoldus, de re iudicata, declaratur.	375.16.
Cum contingat, de officio deleg. & cap. significaverunt, de except. concordatur.	131.1
Cum dilectus 32. de elect. declaratur.	80.5
Cum tenebatur, de desponsat. impuber. declaratur.	110.2
De simoniace 22. de simon. declaratur.	215.4
Decernimus, de iudic. interpretatur.	30.7
Dilecti 66. de appellat. interpretatur.	149.8
Dilecti, de arbit. intelligitur.	40.15
Ex administrationis, cum cap. debitores, de iurciur. concordantur.	
Ex conquectione 10. de restit. spoliat. intelligitur.	94.2 & 96.4
Ex infuentione, de simonia, explicatur.	215.5
Ex litterarum, de Apost. intelligitur.	77.6
Ex litterarum, qui clerici, vel vouentes, intelligitur.	146.4
Ex sua, de fil. presby. intelligitur.	10.9
Exceptione, de except. declaratur.	258.3
Exposita, de arbit. intelligitur.	40.15
Gemma, de sponsal. intelligitur.	211.7
Litteras, de iuram. calumnie, intelligitur.	294.4
Litteras, de rest. spol. declaratur.	80.5.94.3
Litteris 5. de pignorib. declaratur.	86.3
Nuper 6. de donat. inter vium, & vxor. intelligitur.	86.2
Nuper, de sentent. ex comm. explicatur.	135.5
Parochialis, de except. intelligitur, & concordatur cum cap. presentium 31. de restit. & cum cap. ad dissoluendum, de despons. impub.	437.5
Plures, vers. nisi forte, de vfu. declaratur.	126.40
Porro, de divor. declaratur.	94
Præterea 40. de appellat. intelligitur.	141.4
Si diligenti, de foro comp. concordatur cum text. in præfenti.	54.16
Significasti, in fine, de foro comp. intelligitur.	48.11
Significauit, de sent. ex comm. explicatur.	135.5
Testimonium 54. de restit. intelligitur.	134.2
Veniens, de eo qui ord. intelligitur.	77.6

Ex VI. Decretalium.

Cordi, vers. post hæc, de appellat. declaratur.	81.2
Quoniam, de elect. expenditur.	2.3
Romana. s. ab Archidiacono, de appellat. interpretatur.	149.6, 9

Si de calumnia, de iuram. cal. declaratur. 93.4

Ex Clementinis.

Clem. 1. de etate & qual. expenditur. 2.1

Ex Extravaganantibus.

Extravag. ad evitanda scandala, intelligitur. 59.8

Ex Decreto Gratiani.

Aliud, de Pœnit. dist. 1. & text. in præfenti, declaratur.	319.2.4
De libellis 20. dist. declaratur.	44.11
Filiis, vel nepotibus, 16. q. 7. intelligitur.	5.7, 8.9 & 7.8.6
Filiis, vel nepotibus, 16. q. 7. abrogatum, & sublatum ab Innocentio III. in cap. qualiter, & quando, de iudic.	5.10
Firmilime 2. de consecr. dist. 4. declaratur.	290.5
In nona 16. q. 7. intelligitur.	47.5
Mandatis 10. q. 5. declaratur.	87.3
Nollis 22. q. 5. interpretatur.	93.3
Pulsatus 3. q. 6. & cap. clericum 47. 11. q. 1. declaratur.	81.1
Primæ Sedis, 99. dist. intelligitur.	43.9
Quicumque q. 2. q. 5. intelligitur.	333.2
Qui communicaverit, 11. q. 3. intelligitur.	135.6
Quorundam 1. dist. 34. intelligitur.	17.2
Regum 23. q. 1. de Lator.	5.11
Si enim, vers. nos autem, de pœnit. dist. 1. & text. ead. huc instant, de pœnit. distinct. 1. declaratur.	333.4
Si qua mulier 31. q. 1. 349. 3. & c. si quis acceperit, 33. q. 1. declaratur.	110.2
Si quis cum clerico 11. q. 1. intelligitur.	78.4
Si quis pulsatus 3. q. 6. intelligitur.	87.2
Teugaldum intelligitur.	135.6
Vxor à viro 32. q. 7. intelligitur, & concordatur cum c. dixit Dominum.	3. 1. q. 1. 349.2

Ex Conciliis.

Concil. Toletanum IV. de penitentibus agens quid decreverit	319.3
Concil. Trident. sess. 7. de reform. cap. 4. declaratur.	149.4

Ex Constitutionibus.

Constitutio Pij IV. inap. Benedictus, intelligitur de interpretatione hominis capto.	67.4
--	------

Ex

Index Iurium.

Ex Digestis.

Lex Compromissum, de recept. arbit. *declaratur.*
 39.8
 Cum hæres, §. Stichus, locati, *intelligitur.* 147.2
 Deprecatio, ad leg. Rhodiam, *intellectus remissus.*
 305.3
 Is qui se obtulit 26. de rei vend. & l. qui se mitti
 48. de petit. hæred. *intelligitur.* 76.7
 In tribus. de iudic. *intelligitur.* 109.2
 Locatio, locari, *intelligitur.* 153.2
 Magis puto. §. pen. de rebus eorum, *intelligitur.* 15.7
 Naturaliter. §. nihil commune, de acquir. possess. *in-*
tellegitur. 96.2
 Prætor ait, verbi huius edicti, de edendo, *intelligitur.*
 109.18
 Quo quisque, in princ. de edendo, *intelligitur.* 57.4
 Qui operas, locati, *declaratur.* 147.3

Quo lucidius, in fin. de doli, &c. *intelligitur.* 3.6

Ex Codice.

Consuetudinis, quæ sit longa consuetudo, *decla-*
tur, & concordatur cum text. in præfenti. 74.2
 Diffamari, de ingen. *intelligitur* contra excommu-
 nicatum infamantem. 58.5
 Edita, de edendo, *intelligitur.* 57.4
 Præscriptione, si contrarius, *intelligitur, & concord-*
atur cum cap. super litteris, de rescript. 12.5
 Si de proprietate, si à non compet. iud. *interpretatur.*
 96.3

Ex Authenticiis.

De testib. §. si verò quis, *declaratur.* 98.3
 Si qua mulier, de sacrosanct. Eccles. *intelligitur.*
 187.2
 Ut Clerici, §. si verò, *intelligitur.* 78.4

PRÆTER

PRÆTERMISSA,
ET
ADDITAMENTA
AD
COLLECTANEA DOCTORVM
in quinque Decretalium libros.

IN LIBRVM PRIMVM.
DE CONSTITUTIONIBVS.

TITVLVS II.

SVMMARIVM.

- 1 Statuti nomen Iure Civili non constitutum.
- 2 Statuti nomen in Iure Pontificio generale.
- 3 Ius municipale, ius peculiare.
- 4 Ius commune, & municipale, an, & in quo differant?
- 5 Constitutionis nomen latius diffusum.

CAP. Canonum statuta. I.

- 1 **P**OST *num. 1.* adde. Statuti nomen nullibi legi in toto Iuris Civilis corpore, non defuerunt, qui affirmarent: credit equidem Lælius Mancin. Politianus *disquisitionum genialium, & animarum* Iuris *disputationum, cent. 3. cap. 224.* sic nospiam legi, ut municipalem legem stricte significet; obulunque affirmat sibi fuisse Diocletianum in *l. i. C. quibus ex*
- 2 *caus. ser. pro præm. liber. accip. ibi, Senatusconsultis, & statutis Principum, &c.* In Pontificio verò Iure statuti nomen generale est, ut in *hoc text. & in cap. regula, §. porro 3. dist. & in cap. 1. de rescript. lib. 6. & in cap. 35. & ult. de heret. cod. lib. 6. & in cap. 22. de elect. cod. lib. 3. & in cap. 1. §. ult. de appell. cod. lib. vbi*
- 3 *Barbof. Iur. Can. Selecta. Tom. VI.*

vsipiam peculiare ius notat municipij, continuo aliquid adicitur, quo ratio nominis explicetur: ut in *cap. 1. hoc ius. lib. 6. ibi, locorum specialium, & personarum singularium, &c. & in cap. 9. de heret. in 6. ibi, civitatis, castri, villa, &c.* Et hinc idem Læli. Mancin. citato loco existimat in eam sententiam rectissime descensum, ut possit generali statuti appellatione comprehendi ius generatice, & commune ex proprietate sermonis: subditque non obflare quod obiciunt Andr. ab txeo *num. 44. & August. Bero. num. 39. in presenti,* statutum nihil aliud esse, quam ius municipale, quod specie & forma differat à Iure communi, adeoque ut altero posito, alterum non ponatur, sicut (inquiunt) posita plebe non ponitur populus. *§. plebs autem, Instit. de Iure natur. quia si ita arguerint, esset triplex error. Vnus, quia Ius municipale & commune, non tam formâ differunt, quam latitudine iurisdictionis: nam & Ius Romanum, quod nunc generale est omnibus, fuit olim proprium, peculiareque Urbis Romæ, atque adeo proprium, ut peregrinis, extraneisque hominibus non communicaretur, princip. Instit. de patria potest. Alter, quia populus est quasi totum, aut genus morale quoddam, plebs*

A autem

2 Prætermiffa, & additamenta ad Collectan.

autem qualiſpecieſ, aut pars, ſi itaque arguere velint à dicto §. *plebs autem*, fateri vtiq; debeant lus municipale eſſe veluti ſpeciem, aut partem luris communis, proptereaq; poſitione luris communis videri poſitum lus municipale, quod abſurdum. Tertius, quia non diſputamus nunc de nomine, aut forma iuris municipalis, ſed de appellatione ſtatuti, quam contendimus generale eſſe.

- 5 Conſtitutionis nomen latius diſfuſum, de quo vide poſita in *addit. ad cap. Conſtitutio* 4. diſt. 2.

S V M M A R I V M.

- 1 *Lex quomodo dicatur reſpicere futura, & non præterita.*
- 2 *Clem. 2. de ætate & qual. expenditur.*
- 3 *Cap. ult. de elect. in 6. expenditur.*
- 4 *Gloſſ. verb. videtur in Clem. 2. de vita & honeſt. cleric. notatur.*

CAP. Cognofcentes. II.

1 **A**D num. 2. Pro declaratione eorum, quæ in collect. ſuper hunc text. remiſſive dicta ſunt ad explicationem principalis huius text. conſuſionis, quod ſcilicet lex reſpicit futura, & non præterita, aduerto illam ſecundum vnã ſententiam non procedere in legibus, ſeu conſtitutionibus Principum, diſponentibus circa executionem, ſeu perfectionem aliquiſ actus, vt videlicet leges illæ cum præiudicio etiam actuum præteritorum futuras executiones, ſeu perfectiones reſpiciant. Ita gloſſ. recepta verb. in poſterum, in Clem. 2. de ætate & qual. Ioan. Croc. in *l. omnes populi* n. 14. de iuſtit. & iure, Anton. & Abb. num. 11. in cap. ult. hoc tit. in id expendentes d. Clem. 2. vbi diſpoſitum fuit de executione luris Canoniciſ, putà de voce in Capitulo habenda, & ſtatutum vt nullus de cætero vocem in Capitulo haberet, etiam ſi hoc ſibi ab aliis liberè concedatur, niſi ſaltem in ſubdiaconatus ordine fuerit conſtitutus; & ſanè Conſtitutio illa doibum non eſt quin reſpiciat futura cum præiudicio actuum præteritorum, id eſt, comprehendat etiam vocem præſtandam, & electionem faciendam à Canonicis, qui ante illam Conſtitutionem præbendam obtinebant. Expendunt etiam cap. ult. de elect. in 6. vbi agitur de confirmatione electionis, & ſtatuitur celeres confirmationes electionum non in concordia celebratarum viribus omnino carere, irritaq; & ina-

nes eſſe, vbi manifeſtum etiam eſt deciſionem illam futura reſpicere cum præiudicio præteritorum; id eſt, vt in poſterum non ſortiantur effectum prius factæ electionis, & confirmationis.

Verum ſi rigorem luris ſpectemus, hæc declaratio vera non eſt, eamque merito reſellunt Ioan. de Imola, & Philipp. Dec. in d. cap. ult. hoc tit. num. 17. & manifeſtè conuincitur ex d. cap. ult. vbi expreſſè habetur eius deciſionem agentem de executione Canoniciſ, putà de ſtallo in choro, & in Capitulo nequaquam attingere præterita, nec futura cum præiudicio præteritorum; ſiquidem illa Conſtitutio antiquos Canonicos, niſi de illis nominatim caueatur, nullo modo comprehendet. Non obſtat d. Clem. 2. de ætate & qual. extendens prohibitionem, de qua ibi ad Canonicos antea receptos, quia extenſio illa facta fuit auctoritate Principis Legislatoris, vt aperte denotant illa verba, ſunt mancipati, vel mancipabuntur in poſterum. Nec refragatur ſententia gloſſ. verb. videtur, iuncto text. in alia Clem. 2. de vita & honeſt. cleric. reſoluentis Clem. illam interdicentem quibuſcumque Clericis virgatis, vel partitis veſtibus publicè vt, extendi etiam ad veſtes prius factas, quibus, inquit gloſſ. ipſos Clericos vt publicè minimè poſſe ſine poena illius Conſtitutionis. Etenim ſi cum aduertentia perpendatur illa gloſſ. ſibi ipſi in effectu reſponderet, dicens non ob id Conſtitutionem illam reſpicere præterita, cum ſolummodo futurum vſum damnauerit. Ita Anguian. in traſſ. de legib. lib. 5. controu. 2. d. num. 11. vbi num. 14. aduertit text. in d. Clem. 2. de vita & honeſt. cleric. prohibentem Clericis vſum veſtium partitarum, obtinere etiam quoad veſtes antiquas abſque illarum præiudicio, cum conſtitutio interdicat futurum vſum huiusmodi veſtium partitarum, & controu. 5. late agit de lege declaratoria, & an ad omnes actus præteritos de tempore legis declaratz habitos extendatur? de quo etiam Morla in *emporio luris* part. 1. tit. 1. q. 6.

S V M M A R I V M.

- 1 *Cafus huius textus proponitur.*
- 2 *Textus huius verba reſeruntur.*
- 3 *Appellari non poteſt à lege.*
- 4 *Aduerſus leges de dolo excipi non poteſt.*
- 5 *Text. in præſenti intelligitur.*
- 6 *L. i. in fin. ff. de doli except. intelligitur.*
- 7 *Lex, aut indultum Principi auſtare poſſit ſi tertio præiudicat.*

CAP. Cū omnes. VI.

AD num 1. Canonici Trecentis Ecclesiis sibi met consilium volentes, & non his, qui ad Canonicatus, & Præbendas venturi postea essent, constitutionem fecerunt inter se, in qua duo firmata erant. Alterū ut ipsi, vel præsentēs, vel absentes ex integro redditus percipere beneficiorum suorum possent: at qui post eos venirent ad Canonicas, non aliter eos perciperent, quā si residerent. Alterum ut cū vineæ quædam Præbendis singulis iunctæ essent, ipsi eas quoad viverent, possiderent, nec tamen ad successores eodem modo transirent, sed eorum proventus in singulos distribuerentur. Verisimile autem videtur successores Canonicos, quibus ex hac Constitutione præiudicabatur, appellasse Pontificem, qui ita rescribit. Cū igitur quod quisque iuris in alterum statuit, ipse debeat uti eo, & sapienter dicat auctoritas, Patere legem quam tu ipse tuleris: mandamus quatenus antiquos Canonicos iunioribus, & iuniores in perceptione fructuum tam præbendarum, quā vinearum coaquetis antiquis secundum priorem consuetudinem usque ad tempus prædictæ Constitutionis servatam, vel secundum rationabilem institutionem in posterum observandam.

Verū obstat quod à lege prouocari nō potest. l. 2. §. ex actū ff. de origine iurū. l. 1. ff. de quibus appel. non liceat, l. si qua pena ff. de verb. sign. l. fin. ff. de appell. recip. cū nō sit appellatio nisi à sententia. l. 1. §. 1. ff. de appellat. Tum etiam, quia aduersus leges de dolo excipi non potest, ad not. in l. 1. §. solent ff. quando appell. sit, & in l. si confert ff. de appellat. & in l. si priuatus ff. qui & à quib. & in l. qui grauatos, c. de censib. lib. 11. Ergo appellatio dictorum Canonicoꝝ stare non potuit. Sed nihil inuerosimilius fortè est, quā successores Canonicos aduersus legē appellasse; nā quo pacto id fecerint, si quo tempore lata Constitutio fuit, nondum Canonici erant? At neque de vera quidē lege intelligi id posse Canonici statuere, affirmat Lælm. Mancin. disquisitionum generalium & annuatiarum iuris disputat. c. 3. c. 21. m. 2. Non enim veram condere legē potuerunt, cū neque iurisdictionem haberent, neque imperium, aut omnino legislatiuam aliquam potestatem. Valuit itaque Constitutio ista Canonicis in vim pacti, & conventionis, non legis, vt ex le. notū satis. Quod si vera fuisset lex, inutilis tamē fuisset, uti non habens veræ legis condiciones, de quibus per l. idor. in c. erit autem lex, q. dist. requirerent vt sit iusta secundum consuetudinem, necessaria utilis, & nullo priuato

Barbof. iur. Canon. Selecta. Tom. VI.

commodo, sed cōmuni ciuium vilitati conscripta. Hæc autē iniusta erat cū absentes percipere fructus deberent, non secundum consuetudinē, vt ibi, nō necessaria, vel vtilis nisi per avariciā, non cōmuni vilitate, sed priuatis legumlatorū cōmodis promulgata.

Non obstat Paul. in l. 1. in fine ff. de doli except. dum ait dolo fieri tam in contractibus, quā in testamentis, quā in legibus, quā aduersus leges doli exceptioni locus sit, quia respondetur sententiā Pauli in d. l. 1. diuersam esse; nō enim voluit aduersus leges excipi de dolo posse (quod absurdum), sed aduersus eum, qui dolo se verferet circa leges, scilicet si scriptus hæres in fraudem legis luliæ, & Papie tacitam accommodauerit restituendæ hereditatis legatiuē præstandi ei, qui capere non possit, voluntatem: aut si interpretationem legum conueniat quis. l. ita fidei ff. de iure fisci, legēve calumniatur, & verba earū captare ludeat. l. pen. ff. ad exhib. Neque explicari aliter res potest, vt quod de legibus dicitur, conueniat ei, quod de contractibus, & de testamentis præmittitur, & quidem in eum sensum, vt excipi de dolo aduersus eum possit, qui dolo se in contractibus, testamentis, legibusque verferet.

Illud verò quod de prouocatione à lege non faciendā supra dixi, (si diligentiū explicanda res est) contingere multifariam potest, vt priuati hominis læsionem velit lex, nec dubitari de veriori sententia valet si percurramus singula. Est itaque primus modus si cui priuilegium aliquod conceditur cum læsione aliqua & præiudicio alterius; & constat, si sit dubia Principis mens, ita præsumendum, ne vulerit tertio præiudicare. At si certa sit lædendi voluntas, nullius tunc roboris priuilegium esse, cū non possit factō Principis cuiquam hominū ius suum detrahi, præterquam ex publica aliqua necessitate, vel causa. Denique, si inualidum priuilegium est, frustrā est de appellatione questio. Alter modus est, si priuato homini legislator nouisse dicatur ob publicam aliquam necessitatē, aut commune bonum ciuitatis, & tunc nulla prouocatio est, cū nihil non iustum habeat dispositio Principis, & valeat, quod vulgo dicitur, Salus populi suprema lex. Tertius, si lata fuerit specialis aliqua lex in detrimentum priuatæ alicuius personæ nominationis, tunc enim si eiusmodi illa sit, vt virtute obliget plurimos, valebit vique quasi generalis Constitutio, si iusta erit, adeoque non appellabitur ab ea. At si iniusta, non valebit, quare nec appellatio opus quidem erit. Quartus, & vltimus, si generaliter scribatur quidem lex, sed legislatoris

A 2 animus

4 Prætermiffa, & additamenta ad Collectan.

animus priuati alicuius hominis offentionem velit; nam nec tunc prouocabitur, si alioqui lex sua habuerit requisita. *d. cap. erit autem lex. diff. 4.* intentio enim legislatoris extra rem est, neque afficit legem, sicut praua intentio Iudicis sententiam non inficit, quæ alioquin iusta est. Ita accepi à Læl. Mancin. *d. cent. 2. cap. 121.*

S V M M A R I V M.

- 1 Paupertas non prodest ei qui propria culpa in illam se coniecit.
- 2 Intellige ubi culpa ad casum præordinata non est.
- 3 Culpa quæ ad casum præordinata non est, nocere non solet.

CAP. Quæ in Ecclesiarum. VII.

- 1 **A**D num. 7. Conclusionem quod paupertas non prodest ei, qui propria culpa in illam se coniecit, de qua sub hoc num. intelligendam aduerto ubi culpa ad casum præordinata non est, quasi secus si ad casum culpa præordinata fuerit. Ita Couarr. lib. 2. cap. 16. num. 9. vers. secundo illud adnotandum. & pract. cap. 8. num. 3. Marches. de commissionib. part. 2. de commiss. auocat. causar. §. 2. num. 52. Cornel. Benincas. de pauper. quasi. 4. princ. num. 48. Ari. Pinel. in Auth. nisi tricennale, num. 46. C. de bonis mat. Marc. Mantua. sing. 31. Gam. decis. 25. num. 2. Menoch. de arbitr. casu 182. num. 39. cum seqq. Sfort. Odd. de resist. in integ. part. 1. quasi. 11. art. 10. Ludou. Mexia in tract. sasse panis concl. 1. num. 9.

- 3 Culpa enim quæ ad casum præordinata non est, nocere non solet, l. si qui ex stipulatu 44. ff. de actiou. l. non omne 38. ff. de statulib. cap. quia diuersitatem 5. de concess. prab. vbi gloss. verb. suspensus. Franc. Becc. conf. 214. num. 15. Mar. Giurb. conf. 51. num. 19. in fine, D. Barbof. in f. Prator. §. Marcellus, num. 45. ff. de iudic.

S V M M A R I V M.

- 1 Statuta & leges laicorum Ecclesias, & earum bona nullatenus ligant.
- 2 Nemo tenetur directè legibus eius, qui in ipsum non habet potestatem.
- 3 Clericis in illis Principum legibus non obligantur directè, sed indirectè, quatenus naturalis æquitas postulat.
- 4 Statuta laicorum pauperum condemnationem, & exactionem imponentia non

ligant ecclesiasticas personas.

- 5 Praxim recurrendi ad Iudices seculares, qui defendant.
- 6 Recursus ad Regia Tribunalia in Ecclesiasticis causis qui deservitur.
- 7 Cap. filius, vel nepotibus, 16. q. 7. intellectus, & num. 8. & 9.
- 10 Cap. filius, vel nepotibus, 16. q. 7. abrogatum, & sublatum ab Innocentio 111. in cap. qualiter & quando, de iudic.
- 11 Cap. Regum 23. quæst. 3. declaratur.
- 12 Immunitas Ecclesiastica, seu exemptio clericorum à secularium Principum Iurisdictione tam quoad personas, quam quoad bona est de iure diuino.
- 13 Reg. Acquisibilia priuilegio, sunt etiam acquisibilia consuetudine, aut præscriptione, quomodo intelligenda.
- 14 Consuetudo quamuis immemorialis, si sola sit, & nullo titulo Pontificio inuenitur, non potest ecclesiasticæ iurisdictioni quicquam derogare.
- 15 Papa quatenus toleret consuetudinem recurrendi ad Iudices laicos.
- 16 Lex Civilis prohibens alienari bona immobilia in Ecclesias, an sit valida?
- 17 Bona patrimonialia clericorum an gaudeant eodem priuilegio, quibus gaudent bona Ecclesiarum, ostenditur, & num. 18.

CAP. Ecclesia S. Mariæ. X.

- 1 **A**D num. 2. Quod statuta & leges laicorum Ecclesias, & eorum bona nullatenus ligent, ultra citatos in collect. docent Boët. Epo lib. 1. de iure sacro, cap. 2. num. 178. Franc. Ferrer. de soluto matr. secundo eident. num. 6. Camill. Borrel. de Magistr. lib. 2. cap. 11. Ioan. Bapt. Ciardin. var. controuers. cap. 45. num. 2. & cap. 107. num. 32. Carleual. de iudic. q. 6. sect. 1. num. 394. Florid. Maufon. de contraband. q. 8. num. 4. Baldel. in Theologia mor. lib. 5. disp. 33. num. 20. Lotter. de re benef. lib. 3. q. 18. num. 86. Martinez in 1. 2. S. Thoma tom. 3. q. 96. art. 5. dub. 6. n. 89. nouissimè Thom. del Bene de Comit. seu Parlamentis dub. 4. sect. 16. pag. 24. cum seqq. & sect. 18. num. 1. vbi reddit rationem, quia nemo tenetur directè legibus eius, qui in ipsum non habet potestatem, nec iurisdictionem, ibique probabilius dicit quod Ecclesiastici ciuilibus Principum secularium legibus non obligantur directè, id est, præcisè ex vi ipsarum legum, aut potestatis legislatrix ciuilibus, sed quod obligantur solum indirectè, quia scilicet id naturalis æquitas postulare videtur, cum alioquin communis pax inter ciues difficultè obseruari posset, & citat metipsum in hoc loco, & Villalob. in sum. tom. 1. tract. 2. diff. 31.

diff. 3. num. 1. Fault. in speculo Confess. disp. 6. q. 4. 4. Filliuc. in quest. moral. tom. 2. tract. 35. cap. 4. n. 94. ac alios. Et iterum idem Thom. del Bene dubit. 30. sect. 2. num. 2. pag. 346. post Molin. de iustit. tract. 2. disp. 31. num. 15. Squillante de priuilegiis cleric. cap. 7. dub. 3. n. 94. & cap. 8. num. 89. à Ponte in resp. de censur. Pauli V. fol. 75. id intelligit si hæc ciuiles leges non pugnant cum libertate ecclesiastica, id est, neque directè, neque indirectè lædunt ecclesiasticam libertatem, grauando scilicet ecclesiasticos, aut iura libera, & priuilegia eorum diminuendo.

4 Ad num. 6. Quod si statuta laicorum peccatum condemnationem, & exactionem imponunt, aduersus eos, quorum pecora damnum dederint, aut in fructibus, vel in pastibus vetitis fuerint inuenta, non ligant ecclesiasticas personas, vltra in collect. citatos tenent Sanch. in opuscul. moral. tom. 2. lib. 3. cap. vnic. dub. 31. num. 2. me citato in hoc loco Thom. del Bene d. dub. 4. subsect. 14. num. 1. pag. 57.

5 Ad num. 7. De praxi recurrendi ad iudices seculares vltra citatos agent, eamque probant, & multis defendere conantur Ioan. Garc. de nobilit. gloss. 1. num. 25. Bobadil. in sua politica tom. 1. lib. 2. cap. 18. n. 139. Ioan. de Heuia in Curia Philip. part. 1. §. 5. num. 34. Segura Daualos in direct. iudic. Eccles. part. 2. cap. 13. num. 51. & 53. Salgad. de pract. Reg. tom. 1. part. 1. cap. 1. cum segg. Ioseph. Sells de inhibitis cap. 8. §. 3. & p. 2. decis. in epist. ad Regem, Carol. de Grass. de effect. cleric. effectus 1. num. 300. Castill. tom. 7. de tertiis, cap. 4. vbi latè agit de hac materia, & fundamentis à me in præsent. adductis sigillatim respondere nititur.

6 Ad num. 14. vltra DD. in hoc numero citatos, qui recursus ad Regia Tribunalia in ecclesiasticis causis detestantur, vide pro hac parte Baldell. in Theolog. morali tom. 1. lib. 5. disp. 40. num. 13. Filliuc. in quest. moral. tom. 1. tract. 16. cap. 8. & 10. Ioan. de Madriaga in tract. de Senatu cap. 39. Palao in opere morali tom. 2. disp. vnic. punct. 12. num. 5. Malder. in p. 1. q. 96. art. 4. Franc. de Araujo in 1. 2. §. Thome q. 97. disp. 3. sect. 5. diff. 4. num. 10. me citato in hoc loco Thom. del Bene d. dub. 4. subsect. 4. num. 15. pag. 36. metipsum de iure eccles. lib. 1. cap. 39. §. 2. num. 180. cum segg. & in votis decisum lib. 2. voto 48. nouissime R. Fr. Hiéron. Garcia in sum. moral. tract. 1. diff. 3. duda 2. puncto 7. num. 63.

7 Ad num. 15. Quatenus hæc agitur de intellectu cap. filius vel nepotibus 16. q. 7. dum per eum aliqui putant quod negligentia Episcopi, vel alterius ecclesiastici Prælati suppleri possit per Iudicem secularem;

addo plures alios intellectus adducere Thom. del Bene vbi supra num. 20. cum segg. pag. 38. & 39. Et refert nostrum intellectum, quod scilicet in eo text. non probatur in defectu Iudicis ecclesiastici Principem secularem posse causas ecclesiasticas ad se aduocare, sed quod hic moueat Superiorem ecclesiasticum de neglecta, aut inique administrata iustitia, vel quod faciat instantiam superiori pro illius correctione, & hunc eundem intellectum præstant Mar. Alter. de censur. tom. 1. disp. 16. lib. 5. cap. 2. Pesant. tract. de immunit. Eccles. disp. 2. num. 1. Anguian. de legib. tom. 1. lib. 2. controuers. 17. num. 93.

Secundo loco Mart. de iurisdict. part. 4. casu 843. num. 4. Duard. in Bullam Cane lib. 4. cap. 14. quest. 8. num. 8. respondent d. text. in cap. filius vel nepotibus, intelligendum in casibus, in quibus iurisdictionis collatio, atque institutio ex priuilegio Summi Pont. spectat ad Regem, & secundum istum intellectum primò adeundus est Episcopus, secundo in subsidium adeundus est Rex.

Tertio loco P. Suar. de defensione Fidei 9 contra Anglicana secta errores, lib. 4. cap. 38. asserit solum in eo text. dici quod patronus Ecclesiæ si viderit bona Ecclesiæ ab inferioribus clericis defraudari, moneat Episcopum, si videat defraudari ab Episcopo, moneat Metropolitanum, si à Metropolitano Regis aurius intimer, non quali vt Rex iurisdictione utatur in Metropolitanum, sed vtriusque suum illum moneat, vel si id satis non est, implorato Pontifice, eius auctoritate illum cohibeat, interim factio, & potentia impediatur ne Ecclesia in bonis suis damnum patiat.

Quarto loco alij non pauciores affirmant 10 prædictum text. in d. c. filius, fuisse abrogatum, & sublatum ab Innocentio III. in cap. qualiter, & quando, de iudic. ex quorum numero sunt Sabag. de Villafante in cap. de cernimus, num. 159. de iudic. Azori. in sum. moral. part. 1. lib. 5. cap. 14. quest. 2. ad fin. Coriolan. in Bull. Cane excom. 14. fol. 926. Salas de legib. q. 96. tract. 14. disp. 14. Bonacin. eod. tract. disp. 10. q. 2. punct. 1. §. 1. num. 12. Pesant. de immunit. Eccles. disp. 16. Filliuc. in quest. moral. tom. 1. tract. 16. cap. 10. num. 263. Duard. in Bull. Cane lib. 2. cau. 14. quest. 8. num. 8. quos refert Thom. del Bene vbi supra n. 14. pag. 39.

Ad num. 16. De intellectu cap. Regum, 23. 11 q. 3. agit Thom. del Bene d. dubit. 4. subsect. 3. num. 3. pag. 34. dicens illud procedere quoad laicos subditos, & subsect. 4. num. 19. pag. 38. addit quod tunc competat Regibus per vim oppressos à manibus calumniantium libe-

6 Prætermiffa, & additamenta ad Collectan.

rare, & tunc licet vim vi repellere de iure naturali quando vis est clara, & manifesta.

- 12 Ad num. 19. Quod immunitas ecclesiastica, seu exemptio Ecclesiasticorum à secularium Principum & Magistratum iurisdictione tã quoad personas, quàm quoad bona, est de iure diuino, quamvis iure positivo tam Canonico, quàm civili declarata, & confirmata, vltra citatos in collect. docent Valenzuel. in defens. censur. Pauli V. p. 4. num. 37. Ioan. Beltran. in propugn. libert. ecclesiast. assert. 1. §. 7. num. 13. & 31. Soula in tract. censur. Pauli V. fol. mibi 25. & seqq. Ngolin. in resp. ad iurisc. gymnasijs Patavini, cap. 2. Colleg. Bononien. in resp. pro libertate eccles. contra Venetos, num. 40. Bonacin. de censur. in Bulla Cœna disp. 2. quest. 16. sect. 1. puncto 2. num. 5. Boët. Ep. de iurisd. eccles. tempor. q. 2. n. 3. pag. 18. Ludon. Correa in repet. cap. inter alia, de imm. eccles. part. 2. num. 40. Alzed. in praxi Episcop. part. 2. cap. 3. num. 36. Octau. Glorie. resp. 13. num. 4. Antonin. Dian. resol. moral. p. 5. tract. 1. resol. 21. Thom. del Bene d. tract. de Parlament. dubit. 27. sect. 4. cum seqq. à pag. 307. Ego ipse de iure Eccles. vniuerso lib. 1. cap. 39. §. 2. à num. 5.

- 13 Ad num. 17. Eleganter hac de re Thom. del Bene d. tract. dubit. 4. subsect. 4. num. 5. pag. 41. vbi ait regulam illam; Acquisibilia priuilegio, sunt etiam acquisibilia consuetudine, aut præscriptione; limitandam esse, nisi lex consuetudinem tanquam abusum, vel corruptelam improbet. & num. 7. tunc sufficere consuetudinem ait, si præsumpto aliquo titulo iuuetur, v. g. constante fama priuilegij concessi, quod temporis diuturnitate amissum sit, nam fama dat iustam causam credendi, vt ait Abb. in cap. de quarta num. 10. de præscript. tunc enim præscribens non fundatur in mera possessione, aut consuetudine, sed in titulo, ex quo capax fiat possessionis, consuetudinis; ac denique præscriptionis cum bona fide, sicut rectè notauit Mascard. de probat. concl. 1371. n. 3. 2. vbi ait quod dato incapacitate præscribentis solus cursus temporis nihil potest operari, vt reddat capacem eum qui incapax est: quare tunc opus est, vt allegetur titulus priuilegij, aut exemptionis, & ad probationem talis tituli sufficere probare lapsum temporis, cuius initij memoria non extet. Vnde sequitur consuetudinem quamvis immemorabilem, si sola sit, & nullo titulo, seu priuilegio Summi Pont. adiuuetur, non posse ecclesiasticæ iurisdictioni quidquam derogare, vt per Abb. in cap. clerici, num. 5. & 6. de indic. Lup. de libert. eccles. part. 1. quest. 6. Anton. Gabr. commen. lib. 5. tit. de præscript.

concl. 1. num. 9. Azor. instit. moral. part. 1. lib. 5. cap. 13. quest. 8. Mart. de iurisd. part. 4. casu 63. & 64. Tanner. lib. 2. defens. eccles. libert. cap. 16. Thom. del Bene dist. subsect. 4. num. 10. pag. 42.

Ad num. 25. Ad illud quod Summus Pontifex scit, & tolerat illas, & similes consuetudines, ac proinde tacite in illas consentire videtur; respondet Thom. del Bene d. tract. dubit. 27. sect. 9. pag. 325. me citato in hoc loco, illas tolerare non tolerantia approbatiua, sed tolerantia permissiua, ad euitanda scilicet maiora incommoda; maxime, quia quotannis in Bulla Cœnæ Domini cum amplissimis clausulis reuocantur omnes consuetudines, quæ sunt contra immunitatem ecclesiasticam, & citat Fagnan. in resp. pro censur. Pauli V. part. 4. fol. 116. Anton. Boui. in simili assumpto part. 4. ad arg. 11. & 12. Colleg. Bononien. in resp. pro libert. eccles. num. 57. Franc. Sofa contra Venetos, fol. mibi 72. Comitoli in apologia contra Venetos, cap. 3. num. 8. Vigan. in tract. de libert. eccles. disp. 2. concl. 3. & disp. 3. concl. 1. Vgolin. in resp. ad iurisc. gymnasijs Patavini cap. 7. fol. 193. Ponte in resp. pro censur. Pauli V. fol. 11. Ioan. Beltran. de Guuara in propugn. eccles. libert. §. 7. num. 43. Theologi Religionis Seruorum in defens. censur. Pauli V. cap. 8. num. 19. in fine. Cochier de libert. eccles. part. 2. cap. 3. num. 8. Surd. conf. 301. num. 58. Peregr. de immunit. cap. 2. num. 34. Castr. Palao in opere morali tom. 2. disp. vnic. de immunit. Eccles. puncto 12. num. 3. Suar. de defensione Fidei contra Anglicana scilicet errores, lib. 4. cap. 52. num. 11. Duard. d. lib. 2. can. 19. quest. 8. num. 25. Lotter. de re benef. lib. 3. q. 33. num. 19. Filiuc. tom. 1. tract. 16. cap. 10. n. 256. Acosta in Bullam Cruciatæ quest. 79. Bellec. disquisit. clerical. part. 1. tit. 3. §. 3. Baldel. in disquisit. Theolog. tom. 1. lib. 5. disp. 39. num. 11. Si re vera extant priuilegia (provt illud habere Hispaniæ Reges asserunt Bañez 2. 2. q. 67. art. 1. dub. 2. concl. 1. Ioan. de la Cruz p. 1. præf. 8. q. 3. art. 1. dub. 1.) poterit defendi opinio opposita, quod scilicet per Bullam Cœnæ, quæ quotannis feria quinta Hebdomadæ sanctæ publicari solet, non reuocetur illud, nec omne aliud priuilegium à Summis Pont. concessum, quia lex vniuersalis posterior non derogat priuilegio speciali anteriori, secundum Filiuc. tom. 1. tract. 16. cap. 10. num. 258. & alios, quos refert Thom. del Bene dub. 27. sect. 11. num. 3. pag. 329.

Ad num. 29. Quod lex siue Constitutio civilis prohibens alienari bona immobilia in Ecclesias, siue personas ecclesiasticas, inuvalida & illicita sit, vltra in collect. citatos sub hoc nomi. docent Azueud. l. 8. num. 3. tit. 18. lib. 9. Recop. vbi ex Iaf. hanc partem dicit in

in indicando & consulendo sequendam, Schrader. post *quasi ad Iustinian. tract. de rebus* 1.6. a. num. 87. Mench. de *success. creat. lib. 1. §. 10. num. 648. vers. denique*. Petra de *potest. Princip. cap. 29. num. 42*. Fulu. Pacian. *conf. lib. 164. num. 5. cum seqq.* Narbona *l. 35. gloss. 2. num. 34. tit. 1. lib. 3. Recop.* Adam. Concent. *lib. 6. politicor. cap. 62. cum seq.* Domin. Tasson. in *pragm. de Antefacto ver. 8. obser. 1.* Ioan. à Cochier in *vind. libert. eccl. part. 1. cap. 11*. Marta de *success. legali part. 3. q. 13. art. 1. a. n. 1.* Ciarlin. *controu. cap. 23. num. 40.* Cyriac. *controers. tom. 2. c. 205. n. 157.* Baldel. in *Theolog. moral. lib. 5. disp. 36. n. 20.* Bonacin. de *cenfur. extra Bullam. disp. 2. q. 10. punto 4.* Araujo in *1.2. S. Thome q. 91. disp. 3. sect. 5. diff. 14. vers. hinc colligo*, Anton. Diana *moral. resol. p. 1. tract. 2. resol. 53. 57. 58. 63. & 74. & p. 3. tract. 1. resol. 13. & p. 4. tract. 1. resol. 13. 14. 15. & 57. & p. 5. tract. 1. resol. 3. & 8.* Ego ipse de iure *eccl. vniu. lib. 2. c. 3. a. num. 216. late in votis decisus* Canon. lib. 2. voto 26. per tot. ubi pro hac parte plura adduco fundamenta, & contrariis respondeo.

- 17 Ad n. 34. Quòd bona patrimonialia clericorum gaudent eodem privilegio, quo gaudent bona Ecclesiarum, & non possunt collectari à Principe seculari, vltra citatos sub hoc numero, tenent etiam Bald. in *l. placet. C. de sacros. Eccl. Medina in Cod. de resit. q. 15.* Prosp. de Augustino ad *Quarant. in sum. Bullarj verb. Rectigal*, Lelli de *Iustitia lib. 2. c. 3. dubit. 3. n. 19.* Suar. de *defens. Fidei contra Anglicana secta errores lib. 4. cap. 24. & 25.* Azori. *instit. moral. p. 3. lib. 5. c. 19. quas. 7.* Valer. Reginald. in *praxi fori panit. tom. 1. lib. 9. c. 25. n. 377. & 379.* Duard. in *Bull. Cene lib. 2. can. 18. q. 5. n. 4. & q. 6. num. 1.* Filliuc. in *quasi. moral. tom. 1. tract. 16. cap. 11. num. 298.* Molin. de *Iustit. tom. 3. tract. 3. disp. 671. n. 2.* Mari. Alter. de *cenfur. tom. 2. disp. 19. lib. 5. cap. 6. dub. 2.* Homobon. de *examine eccl. part. 1. tract. 11. cap. 6. q. 9.* Molfes. in *sum. tom. 2. tract. 12. c. 22. num. 166.* Castr. Pala. in *opere mor. tom. 2. tract. 12. disp. vnic. punto 9. num. 2.* Squillan. de *privil. Clericor. cap. 8. n. 34.* Marta de *Iurisd. p. 4. casu 49. n. 9.* Pasqualig. in *suis decisio. moral. decif. 128. num. 4.* Guilenzon. *conf. 53.* Anton. de Marinis *quotid. resol. c. 37. num. 9.* Mari. Antonin. *var. resol. lib. 1. resol. 88. num. 1.* Sanch. in *opusc. moral. lib. 7. cap. 1. dub. 36. in princ.* Ciarlin. *controers. forens. c. 31. num. 7.* Baldel. in *Theologia moralis lib. 5. disp. 34. n. 2.* Aloyl Ricc. *part. 2. decif. 299. n. 3. & in praxi tom. 4. resol. 93. num. 1.* Tamburin. de *iure Abbatum tom. 1. disp. 5. q. 20. n. 3.* Castill. *tom. 7. de iert. cap. 9. num. 18.* Probatue hæc pars ex *Auth. item nulla communitas C. de Episcop. & cler. & ex cap. ult. de vita, & honest.*

cleric. & cap. non minus, de immut. Eccl. & cap. quamquam, de censib. lib. 6. & Clem. ult. cod. tit. Ratio est, quia bona in accessionem veniunt personæ clericalis, si eius sunt, vel in accessionem Ecclesiæ, si Ecclesiæ sunt, accessorium verò ex principali suo diiudicandum est, *reg. accessorium, de regul. iur. lib. 6. cum plenè per me adductis Axiom. 4. n. 1.* Tum etiam, quia bona Ecclesiæ sui natura temporalia sunt, & tamen ob id solum quòd Ecclesiæ accedunt, privilegium sortiuntur, ne veluti temporalia haberi debeant, ergo & bona clerici, quia clerico accedunt, atque hic bona illatio: nam cum personæ clericorum ab omni iurisdictione seculari immunes fiant, eorumdem quoque res eximi ab eadem iurisdictione debent. Tum etiam, quia ex Panorm. *hic num. 3.* bona clericorum patrimonialia obligantur Ecclesiæ, si ea quæ beneficiaria sunt, clericus malè tractet, dissipet, deperdat, nec secus ac bona mariti tacite obligentur pro dote uxori suæ, *l. ult. C. de pact. conuent.* Tum denique, quia clericus non sortitur forum laici Principis in patrimonialibus, *cap. si clericus laicum, de foro comp.* ergo nec statutis ligari potest, cum idem valeant, seu à pari procedant (vt loquuntur), statuti ligari & forum sortiri, *glos. in l. 2. ff. de eo quod certo loco, & in cap. quod clericis, de foro comp.* plures per me citati *Axiom. 174. num. 26.* Contrarium verò, immo patrimonialia clericorum bona eodem iure non censerì, quo & bona ecclesiastica, nec ad eas patrimoniales clericorum res pertinere ecclesiasticorum bonorum privilegia, nisi in casibus à iure expressis, sustinent *glos. margin. verb. res ipsarum, in cap. quamquam, de censib. in 6. Butr. in cap. si diligenti num. 18. de prascript. Abb. in presenti num. 3. & in c. vlt. n. 11 de vita, & honest. cleric. Felin. etiam hic n. 7. & 8. & Deci. n. 18.* Balb. de *prascript. part. 5. q. 5. num. 2.* Viuian. *commun. opin. lib. 3. verb. clericus in bonis, Cou. var. lib. 1. cap. 4. num. 2.* Gueier. de *gabell. q. 88. num. 10. late, & neruoso Lxli. Mancin. disquisit. genialium, & annuariatium Iuris disput. cent. 3. cap. 241. cum duobus seqq. Ioan. Driedon. de *libert. Christ. lib. 2. cap. 3.* Et mouentur, quia huiusmodi patrimonialia clericorum bona sunt purè temporalia, nec respectum habent ad clericum vt clericum, sed ad clericum vt ciuem, seu finem spectes, seu modum, nam hæc omnia temporalia sunt: cum enim bona Ecclesiæ decimas non soluant, *c. nouum genus, de decim. creditu tamen est bona patrimonij huiusmodi decimis subiacere, vt dixi de officio Episcop. p. 2. alleg. 19. n. 2.* Cumque alienari bona Ecclesiæ non possint, attamen bona pa-*

8 Pratermissa, & additamenta ad Collectan.

monij etiam titularis, alienabilia olim erāt, *glos. vii. in cap. iiii. de prebend.* donec prohibita omnis alienatio fuit, per Concil. Triid. *sess. 21. de reform. cap. 2.* Item prater textum lationis non petit clericus in bonis patrimonialibus se restituī, vt in bonis Ecclesiæ, & de eisdem compromittit in laicum, quod non potest de ecclesiasticis bonis, *cap. contingit, de arbit.*

- 18 Sed hæ contrariæ opiniones fœdere distinctionis componi possunt, vt scilicet prima quæ habet bona patrimonialia clericorum gaudere eodem privilegio exemptionis, quo gaudent bona Ecclesiarum, procedat in bonis patrimonialibus, ad quorum titulum clerici ordinati sunt, & interim quod non extinguitur titulus per adptionē beneficij ecclesiastici. Secunda verò contraria, vt locum habeat in aliis bonis patrimonialibus, quæ titulo aliquo temporali, v.g. hæreditate, legato, donatione, emptione, arte, vel alio simili ab ecclesiasticis acquisita sunt. Ita Spin. *in speculo testam. gloss. 18. num. 72.* Azeued. *l. 1. n. 9. tit. 4. lib. 1. Recop.* Bobadil. *in sua politica lib. 2. cap. 18. num. 60. lit. F. Cened. pract. lib. 1. g. 11. num. 10.* Ciarlin. *controuers. forens. cap. 22. num. 48.* Marcell. *in sua praxi iudic. eccles. cap. 17. num. 24.* Ego ipse *d. p. 2. alleg. 19. n. 91.*

S V M M A R I V M.

- 1 Excommunicationis sententia ferenda ob contumaciam.
- 2 Contumacia pœnam euitat, qui ob paupertatem comparere absque dedecore in iudicio nequit.
- 3 Contumax non dicitur quis nisi contumacia accusetur.
- 4 Contumacia lato modo per se delictum dicitur.

C A P. Ex litteris. XI.

- 1 **A**D n. 8. Notatur hic text. ad hoc quod ob contumaciam excommunicationis sententia ferri potest, vt per gloss. per text. *ibi in cap. ex parte 23. de verbor. signif. & in cap. 2. de procurat. & in cap. 1. de dolo & contum.* lib. 6. Simanch. *de Casbol. institut. cap. 14. de contumac.* Cornel. Benincaf. *de pauperi. spec. 10. in iudic. num. 11. cum seqq.* Marant. *de ordin. iudic. p. 6. memb. 2. n. 19.* Ludou. Montalu. *de reprob. sentent. Pilati. art. 3. n. 25.* Suar. de Paz *in pract. tom. 2. p. 1. cap. 3. num. 5. vers. alia pœna est.* Farin. *in praxi crimin. g. 18. num. 39. vers. si Index ecclesiasticus.*
- 2 Ad n. 11. Vnde ad iudicium venire iussus

fi absque dedecore ob paupertatem comparere nequeat, nec compareat, contumacia pœnam euitat, *Auth. de hered. & falsid. §. hic nobis.* Cornel. Benincaf. *d. spec. 10. in iudic. num. 23. cum seqq.* Marant. *d. part. 6. verb. contumacia num. 5.* Sebast. Medices *de casibus fortuitis part. 2. g. 4. n. 12.* Surd. *de aliment. tit. 1. g. 48. num. 6.* Maurit. Apicella *alleg. 6. n. 18.* Bernard. Grauz. *ad pract. Camera Imper. lib. 1. concl. 142. n. 2.*

Ad num. 12. ibi, quia contumax non dicitur quis nisi contumacia accusetur. Prater citatos *in collect.* adde hanc conclusionem probantes Octavian. Cacheran. *Pedem. decif. 3. num. 2. & 4.* Cornel. Benincaf. *d. spec. 10. in iudic. num. 22.* Anton. Grauat. *ad Vestr. in pract. Romanae Curie lib. 4. cap. 4. num. 17.* Suar. de Paz *d. p. 1. tom. 2. cap. 3. num. 6. cum seqq.* Franc. Milanen. *decif. 21. num. 23. lib. 1.* Azeued. *l. 1. n. 52. & 53. tit. 4. lib. 4. Recop.* Camill. Borrel. *in summa decif. p. 1. tit. 46. num. 170.* Petr. Pechi. *de iure sistendi cap. 38. num. 5.*

Ad n. 13. *in fine.* Quod contumacia lato modo sumpta per se delictum dicatur, vltra citatos vide Roland. à Valle *conf. 45. n. 165. cum seqq. lib. 1. & conf. 47. num. 2. cum seqq. lib. 2.* Andr. Gail. *de pace publica lib. 2. c. 5. n. 8.* Menoch. *de arbitrar. casu 153. lib. 2.* Marc. Anton. Eugen. *conf. 31. v. 1. cum seqq. tom. 1.* Farin. *in praxi crimin. p. 1. g. 18. n. 26. cum seqq.* Camill. Borrel. *d. tit. 46. n. 44. cum seqq.*

De Rescriptis.

TITVLVS III.

S V M M A R I V M.

- 1 Rescriptum commissionis, in quo iusta de causa appellatio remouetur, per illam claus. Appellatione remota, validum est.
- 2 Per claus. Appellatione remota, non omnino ad superiorem aditus intercluditur, cum possit ad eum recurri per viam querelæ, aut restitutionis.
- 3 Non obstante claus. appellatione remota poterit victus vii remedijs appellationis quoad effectum duntaxat deuolutionum.
- 4 Text. in præfenti intelligitur.
- 5 Appellandi facultas iure communi concessa est unicuique dum offenditur.
- 6 Intellectum varijs referuntur ad hunc text. & n. 7. verior proponitur.
- 8 Mandatum speciale posterius derogat priori rescripto generali secundum las commune obtento.
- 9 Cap. ex parte 18. de officio deleg. & c.

ex

- ex sua 9. de filiis presbyt. interpretatur.
- 10 *Dispositiones opposita & repugnantes per modum possibiles ad concordiam sunt reducenda.*
- 11 *Rescriptum speciale derogat generali, quando speciale non fecit mentionem de generali antecedente.*
- 12 *Cap. ceterum 3. hoc tit. interpretatur.*

C A P. Sicut. I.

- 1 **R**EST. num. 2. Probat hic tex. valere rescriptum commissiois, in quo iusta de causa appellatio remouetur per illam claus. *Appellatione remota*: in eo autem consistit iusta causa rescripti appellatione remota concessi, quod per illud Pontifex ante latā sententiā committit litē prima, & vnicā sententiā dūtaxat terminandā, per quam commissionem nec tollitur defensio, nec laxantur litigantes: nam cum hoc rescriptū sit litigantium cōmune, c. 2. de mutuis petis. potest remotio appellationis tā teo, quā auctori vtilis esse, cum possibile sit quod tam pro vno, quā pro altero feratur sententiā, & licet victus amittat beneficium appellādi, hoc detrimentū non est considerabile, arg. l. de fidei commissio. C. de transact. maxime cum potuerit in litis progressu suā defensionē proponere, quā illi Pontifex, vel Princeps non magis aufert hoc rescripto, quā si lege generali fanciret ne essent plures instantie, vel vnus causarū multiplices & geminatae sententiarū, quod vtique facere potest. Ita subtiliter obseruant Hieron. Gigā addit. ad Dec. in rub. de appellat. n. 30. lit. A. Menchac. lib. 4. v. sup. freq. c. 1. n. 5. Accedit quod per clausulam *Appellatione remota*, non omnino ad superiorem aditus intercluditur, potest enim ad eum recurrere per viam querelae c. 1. de offic. legati. c. concertationi, de appell. lib. 6. Vel per viam supplicationis, vt in l. 1. C. de sentent. Praef. Prat. l. 1. & 2. tit. 19. lib. 4. Recopil. vel per viam restitutionis, vt docet gloss. verb. *retractari*, in cap. Apostolica 35. q. 9. Cou. pract. c. 23. n. 7. vel per alia remedia, quae tradit Suar. de Paz. in pract. tom. 2. cap. 1. quinta p. a. n. 1. Imò non obstat praedicta clausula poterit victus vt remedio appellationis, scilicet quoad effectum dūtaxat deuolutiuum, text. ita intelligendus in c. pastoralis 53. in fine princip. de appellat. ibi per superiorem poterit emendari, scilicet interposita appellatione, vt interpretatur ibi Imola, Franch. & Praepos. in c. pastoralis 28. §. praeterea, de offic. deleg. Nec cōtrarium probat tex. in presenti, in illis verbis ibi, *cui appellatio non debet admitti*, quia respondetur intelligēda esse respectu effectus suspensiuī, quasi dicat quod nō debet admitti. Barbof. in c. Can. selecta Tom. VI.

ti appellatio per Iudicē à quo, quoniam appellatio nō habet effectū suspensiuū quādo committitur causa appellatione remota, & sic tex. in presenti nō negat quin appellatio admittēda per superiorem quoad effectū deuolutiuū. Ita Lācel. de attent. p. 2. c. 12. limit. 8. num. 2. Scacc. de appellat. q. 16. limit. 1. num. 22.

In tex. ibi, *Et litteris Apost. altera pars munita*, quibus ei generaliter est indulgentum, vt liberē sibi liceat appellare. Ex his verbis constat alterum ex litigantibus indultum generale à Romano Pont. impetrasse, vt liberē sibi appellare liceret, quod ex eo summē difficile videtur, quia appellādi facultas iure cōmuni concessa est vnicuique dum offenditur, & opprimitur. l. Imperator 25. ff. de appellat. l. minime 12. l. litigatoribus 14. l. & in minoribus 20. l. si quis 30. C. cod. tit. c. quoties, cap. ad Romanam, cap. non ita 2. q. 6. cap. 11. & 12. de appellat. Sed quod iure cōmuni competit, frustra precibus impetratur. l. vnic. C. de thesaur. lib. 10. l. verba 12. ff. de condit. instut. cap. in his, de priuileg. ergo frustra hic priuilegium liberē appellandi fuit impetratum.

Cui difficultati tripliciter respondet gloss. 6 hic verb. *liberē*, & primò quod priuilegium de quo in presenti, operatur vt pars cui conceditur, postea interponere appellationē in casibus à iure prohibitis, de quibus in l. 1. & 2. & per tot. C. quorū appellat. Secundò quod hac indulgentia huius textus procedit in persona, quae propter suū delictū prohibita fuerat appellare, & ideo altera pars hoc priuilegium liberē appellādi impetravit, vt restitueretur ad ius cōmune, sequuntur hic Bald. n. 5. Bellam. ex n. 1. Mantua n. 13. & Ripa n. 33. Tertiò quod indultū hic fuit impetratum, vt facilius appellare liceret; solet enim plus teneri, & diligētius attēdi quod in specie mandatur. c. quamquā 23. dist. c. c. si Christus, de Inueiur. & cū hoc intellectu videtur remanere. Alij existimant in specie huius text. praecessisse rescriptum speciale cum claus. *Appellatione remota*, & postea ab altera parte impetratū fuisse indultū generale liberē appellādi, quo se defenderet aduersus clausulam prioris rescripti, quo credebatur se conueniendū, & ita non fuisset elusoria secunda impetratio si de prima mentionē fecisset, quae interpretatio fuit Beroi hic n. 38. quē sequitur Cened. ad Decret. collect. 128. n. 3.

His & aliis intelligēdi modis reiectis pro tante difficultatis enodatione dicendū arbitror generale rescriptum liberē appellandi, de quo hic, prius emanasse, & per illud parti impetratū dūtaxat indulgenti ius appellandi in casibus à iure permissis, & hoc quidē nō frustrā: nam illa pars timebat futura ludicis grauamina, à quo plures mole-

B stias

10 Prætermiffa, & additamenta ad Collectan.

flias reportauerat, & ideo vt fe ab imminibus illis periculis defenderet, & aduersus ludicem fe muniret, prædictum refcriptum impetrauit, cuius literis Pontifex eundem impetrantem fub protectione Sedis Apoft. recipiebat, & eidem liberam & generalem appellandi facultatem indulgebat, & fimul præcipiebat, vt Iudex tales à Iure permiffas appellationes admitteret fine aliquo graamine, vel contraditione, quæ interpretatio non eft aliena à dicto tertio gloriofe intellecto, quem fequuntur Innoc. & Card. num. 1. Anch. n. 3. Abb. n. 7. Sicul. num. 23. & Rip. n. 35.

8 Ad n. 3. Ex hoc textu defumitur conclusio quòd priori refcripto generali fecundum luf cõmune obtento derogat posterius speciale mandatũ, feu refcriptũ, quam etiã firmant text. in cap. pafforalis 14. §. quoniam, vers. nos igitur, & in cap. Abbatem 40. iuncta glos. verb. per litteras, inf. hoc eod. tit. c. 2. de officio legati, c. dudum 14. vers. nos igitur, c. quamuis 38. in vltimo responfo, de prebend. lib. 6. & facit reg. generi 38. de regul. iuris, eod. lib. cũ cõcord.

9 Sed valde obitat quòd in materia refcriptorum, & cõkursu litterarũ Apoft. illud reperitur statutũ, vt prioribus generalibus nõ deroget posteriores speciales litteræ, tex. in c. ex parte 12. de officio deleg. vbi prius generale refcriptum ad beneficia obtinẽda, derogat posteriori speciali de quodã obtinẽdo, tex. in c. ex tua 9. de filiis presbyt. vbi prioribus generalibus litteris de dispensando, & conferendis beneficiis non derogat posterius refcriptũ, & contrarium priori. Pro quorum Iurium, & aliorum conciliatione oportet animaduertere genus, & speciem interdum conuenire, quando scilicet vtrumque obseruari & stare potest, prout contingit quãdo species inest generi, sub quo cõtinetur, l. semper ff. de regul. iuris, vel quando ad vnum & eundem effectum exprimuntur, vt in l. quæstum 12. §. vlt. ff. de fundo instr. & in l. legata, in princ. ff. de pupill. leg. interdum verò pugnare & opponi, veluti quando genus & species obseruari & verificari simul nequeunt, vt in specie nostri text. & d. c. pafforalis 14. §. quoniam, hoc tit. & c. dudum 14. & cap. quamuis 38. de preb. lib. 6. Eucarat. in locis legalib. loco 7. n. 3. Ratio autem colligitur ex hoc tex. nempe quoniam generi per speciem derogatur, id est, quoniam species à genere detrahitur manente reliquo; id enim significat verbũ derogari, l. derogatur 102. ff. de regul. iuris; in enim dux reperiatur simul cõtrariæ dispositiones, quarum vna generalis sit, altera specialis, tunc ad vitandã animi mutationẽ, & ne inueniatur contrarietas, vtrumque simul valere ius nostrum statuit, specia-

lẽ scilicet in illa dumtaxat causa, generalẽ verò in cæteris omnibus, illa exceptam: nam dispositiones oppositæ & repugnantes per modum possibile ad concordiam reducere debemus, salua, quatenus fieri possit, vtriusque natura, & proprietate, & cum minima vtriusque læsione, c. cum tu 16. de testib. c. periculo, de Penit. dist. 1. cap. cum expediat 29. de elect. lib. 6. cum aliis, quæ in hanc rem refert Malcard. de probat. concl. 1367. n. 10. Farin. in praxi crimin. p. 2. q. 65. per tot. Molin. de primog. lib. 1. c. 14. n. 20. Menoch. de præsumpt. lib. 5. præf. 23. n. 9. Et sic dicendum ex prædicta ratione hunc text. intelligendum, itaut speciale refcriptum in illa dumtaxat speciali causa appellationem remoueat, in cæteris verò causis generale refcriptum suam obtineat firmitatem, tribuatque facultatem liberẽ appellandi. Et procedit ac locum habet hic tex. nõ solum in casu, quo loquitur, nempe quando dispositio specialis post generalem sequitur, sed etiã quãdo præcedit, nam in hoc casu etiam viget ratio decidendi proximẽ adducta & generalia verba huius textus in fine, & d. reg. generi, & in toto, ff. de regul. iuris, cum similibus, quæ non distinguunt inter generalem dispositionem præcedentem, & subsequenter, & probat tex. in l. seruus 15. ff. de p. cul. legato. l. uxorem 41. §. si quis, mo. ff. de legat. 3. l. sancto legum ff. de pen. docent glos. fin. in princ. in hoc text. Panorm. n. 14. plures per Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. §. 3. n. 66.

Ex qua decidendi ratione infertur refcriptum speciale derogare generali, quãuis speciale fecerit mentionẽ de generali antecedenti: quia cum hæc derogatio sit induta ex Iuris censura pro concordandis generali & speciali dispositionibus, & pro interpretandã disponentis volũtate, ideo etiã si specialis non faciat mentionem de generali dispositione, nihilominus procedit reg. generi per speciem, ad quod probandum est tex. hic notabilis, in quo generale refcriptum liberẽ appellandi prius fuit impetratum, vt ex veriori interpretatione cuiusdenter constat, & tamen illi fuit derogatũ per speciale nullam de illa mentionem faciẽs, tex. expressus in cap. quamuis 38. de prebend. lib. 6. in illis verbis. Nam prima generalis gratia sibi facta derogat posteriori specialis, licet de illa non fecerit mentionem, cap. dudum §. nos igitur, eod. tit. & lib. ibi, quamquam de gratia in derogante specialis mentio non fiat. Probat etiã text. in d. c. pafforalis §. quoniam. Ita glos. fin. in princ. in præfenti, Abb. n. 16. Felin. n. 11. & Butr. n. 26. & 27. Nõ obstat text. in c. cæterum 3. hoc tit. vbi Põtifex statuit quòd refcriptum posterius de priori non faciẽs mentionem, censetur

denſetur ſubreptitium, & firmitatis robur non obtinet, quia procedit quando utrumque reſcriptum aut generale eſt, aut ſpeciale, quo caſu primum præfertur ſecundo, niſi in eo de primo fiat mentio, vel niſi ille, qui primum imperauit reſcriptum, eo doſoſe & fraudulenter uſus fuerit, ita intelligendi ſunt text. in cap. ſi autem 9. & in cap. plerumque 13. inf. hoc tit. At verò text. in præſenti procedit quando vnum reſcriptum generale eſt, & alterum ſpeciale, quo caſu generali derogat ſpeciale, & natura ſua & iuris interpretatione, & ideo neceſſe non eſt, quòd generalis mentionem faciat. Ita Abb. num. 14. Bellam. num. 5. & Manto. num. 19. in præſenti.

S V M M A R I V M.

- 1 Subditi in executione mandatorum poſſunt ex cauſa ſuperſedere ſi dubitent de voluntate Principis.
- 2 Scandalum & malum quòd timetur euenturum, ſi exequatur Superioris mandatum, debet eſſe probabile & notabile.

C A P. Si quando. V.

AD n. 2. Quòd poterunt ſubditi, & vaſalli ex cauſa ſuperſedere in executione mandatorum, & interim Principi reſcribere, ut re maturius còſiderata videat, utrum non obſtante ſcandalo, aut aliis malis imminentiſſis, adhuc litteræ exequenda ſint, necne, ut præter in colleſt. citatos reſoluunt Greg. Lop. l. 20. cum ſeq. tit. 18. part. 3. Palac. Rub. de benef. in Curia vacante. §. 4. cum ſeqq. Rebuff. ad leges Gallia rom. 1. tract. de reſcript. art. 1. gloſ. i. cum ſeqq. late & eleganter Anguian. de legib. lib. 1. controu. 5. per tot. vbi num. 15. ex eo probari inſinuat, quia in tali caſu certum eſt dubios eſſe ſubditos, & dubitare debere de Superioris voluntate, etiamſi ſit ſupremus Princeps: vnde ſit, ut debeant interim in mandati executione ſuperſedere, ne contingat quòd imprudenter, & non ita maturo còſilio faciant contra ipſuſmet Principis voluntatem: quòd verò dubitent, vel dubitare debeant de voluntate Principis, conſtat ex eo, quia in hypotheſi propoſita timebatur ſcandalum, vel malum aliquod notabile, & ex conſequenti fieri non poteſt inoraliter quòd ſubditi dubij & ancipites non ſint, vel eſſe debeant de mente legiſlatoris, poterunt ergo & debebant ita dubitantes re omnem narrare & exponere Superiori indiſcretè, ne ſine prudentia còſtra ipſi

Barboſ. iur. Can. Selecta. Tom. VI.

ſuſmet Principis voluntatè aliquid faciàt, & n. 16. declarat ſcandalum, ſive malum quòd timeat debere eſſe notabile ſimul, & probabile, & quòd primo aſpectu ſic appareat, & n. 18. id non ſolum procedere ait, quando timeatur ſcandalum, ſed etiam ſi aliud quodeunque malum notabilis præiudicij poſſit probabiliter timeri.

S V M M A R I V M.

- 1 Caſus huius text. narratur.
- 2 Reſcriptum præſumitur verum donec falſitas offendatur.
- 3 Notorium indiget declaratione Iudicis.

C A P. Ex parte. XII.

Post n. 1. Præſentauerat Clericus reſcriptum à Pontifice obtentum, quo continebatur, ut abſque vlla cauſæ cognitione beneficium quoddam ſibi redderetur: reſcriptum hoc Pontifex falſum credidit, nec tamen abſtulit iuriſdictionem ſcripto Iudici, quin ei iuſſit litteras ut inſpiceret, beneficium non reſtitueret, ſed pro aduerſario cauſam diceret, atque impoſterum clericum ad ſe mitteret puniendum, quæ decifio videtur dubia; & primò contra illam obſtat quòd reſoluunt Ioan. Andr. Compofteſ. & Burr. quos reſert & ſequitur Abb. in cap. ſuper litteris n. 1. inf. hoc tit. videlicet, ſi vera falſitas obſticiatur offerenti reſcriptum, videlicet non emanafſe litteras à Curia Principis, non cenſeri darum per eas litteras Iudicem de ſua iuriſdictione rectè æſtimaturum. Secundò ſimiliter obſtat quòd dato quòd reſcriptum eſſet falſum, fabricator illius non potuit dare iuriſdictionem tam in principali ipſa re, quàm etiam in incidenti, arg. l. prinatorum, C. de iuriſd. omni. Iudic.

Sed hæc non obſtant: nam ad primum reſponderetur ex doctrina Bart. in l. 2. num. 3. C. ſi contra iur., procedere ſi falſitas notoria ſit, nam ſi latens, vel dubia, inquit, poterit tunc ſcriptus Iudex de falſitate iudicare, arg. l. Barbarus ff. de offi. Prator. & l. ſi arbiter, C. de ſentent. Ad ſecundum reſpondetur iuriſdictionem non obuenire Iudici ab impoſtura iſta, ſed à lege, quæ reſcriptum præſumit verum, donec falſitas offendatur, idq; puto eſſe quòd voluit Bart. citato loco, Iudicem in poſſeſſione eſſe ſuæ iuriſdictionis quouſque dubia, aut latens impoſtura eſt. Ita Læli. Mancin. diſquiſit. genial. & anniuersariarum iuris diſputat. cent. 3. cap. 272. addens idem eſſe, licet impoſtura maniſeſta ſit, poſſe tamen ſcriptum Iudicem in ea procedere cum notoria cauſæ ſaltem decla-

B 2 ratione

12 Prætermiffa, & additamenta ad Collectan.

ratione indigeat iudicantis, poftquam verò emanaverit declaratio à Iudice, tunc fi quid actum fuerit ante obiectum crimen falſitatis, irritum fieri, *cap. ſua, de officio vicar. iuncta l. licet C. de procurat.*

S V M M A R I V M.

- 1 Dolofa obreptionis cognitio papes quem.
- 2 Subreptio eſt opponenda, probandaque coram illo, qui litteris datus eſt Iudex.
- 3 Obreptio nocet ipſo iure in reſcriptis ad beneficia, & in reſcriptis ad lites ope exceptionis.
- 4 Reſcriptum integrum vitatur, ex fraudulenta ſubreptione, ſine obreptione.
- 5 L. 2. C. ſi contra ius, intelligitur, & concordatur cum hoc textu.
- 6 Subreptio ex ſimplicitate, vel ignorantia, an totum irritet reſcriptum?
- 7 L. magis put. §. pen. ff. de reb. eorum, intelligitur.

C A P. Super litteris. XX.

AD num. 6. cum ſeqq. Innocentius in præſenti ſtatuit ex reſcripto dolofè obſento eum, cui mandata iuriſdictio ſit, cognoscere de precibus poſſe, verè ne illæ fuerint: qui ſi recipere probationes debet obreptionis dolofæ, vique Iudex eſt, *cap. ex litteris, de probat. l. quingenta ff. eod.* quod eſt contra ipſius Pontificis deciſionem, quæ habet dolofum precatorem, in ſuæ perversitatis poenam nullum ex obſentis commodum conſequi poſſe: penitusque impetratis carere debet ille, qui mendax precatore acceſſerit, *l. ſi quis obrepreſerit, ibi, nihil agit ff. ad leg. Cornul. de falſi. l. ſi legibus C. ſi contra ius.* Sed pro concordia & vera reſolutione illud pro certo habendum, ſubreptionem eſſe opponendam, probandamque coram illo, qui litteris datus eſt Iudex, *tex. in præſenti, & in l. 2. C. ſi contra ius, & in l. magis put. §. pen. ff. de reb. eorum.* huc uſque igitur Iudicem eſſe eum, cui mandata iuriſdictio fuerit: poſtquam verò allegata fuit, & probata litterarum fraus, & Iudex pro ſubreptione ſententiam dixit, tunc dubitari poſſe, an ope exceptionis illius eluſum reſcriptum fuerit, vel potiùs reddatur retrò nullum? Communis penes Abb. in c. caterum, num. 3. hoc iur. & Bero. hic in 1. lect. num. 25. & in 2. lect. num. 6. Sanch. de Maſſim. lib. 8. diſp. 21. num. 75. diſtinguit inter reſcripta quæ ſunt ad beneficia, & quæ ad lites, ve illis obreptio noceat ipſo iure, his ope exceptionis. Sed cum Bero. nouiſſimè Lxi.

Mancin. diſquiſit. genial. & anniverſar. Iuris diſput. cent. 3. cap. 262. exiſtimat nulla habita diſtinctione reſcriptum fieri retrò nullum.

Innocentius item in hoc cap. diſtinctionem inter eos habet, qui dolofè & malicioſè litteras extorquent Pontificias, & eos, qui per ignorantiam, vel ſimplicitatem; ve primi nullum omnino commodum ex obſentis litteris valeant reportare; ſecundi verò emolumentum aliquod ex litteris conſequantur, niſi eiufmodi ſit expreſſa per eos falſitas, aut ſuppreſſa veritas, ve ſi ſciuiſſet eam Pontifex, non reſcripſiſſet: eſt itaque conſuſio, Ex fraudulenta ſubreptione, ſive obreptione integrum reſcriptum vitari. Sed obſtat maximè d. l. 2. C. ſi contra ius, quæ loquitur de eo, qui falſum exprimit, ibi, *ſine in Iuris narratione mendacium reperitur, ſine in facti,* aut qui verum ſupprimat, ve ibi, *ſine in ſacendi fraude;* & utrobique per dolum & fraudem, cum qui falſum exprimit, mendax appelletur, & qui verum tacet, fraudolofus: & tamen probat reſcriptum impetratum expreſſa falſitate, vel ſuppreſſa veritate per fraudem valere ad effectum ve Iudex in eo delegatus, ſecundum Iuris ordinem, ſicet non ſecundum formam ſpecialem ipſius procedere poſſit: ve patet ibi, *Iudex datus debet pro tenore veritatis ſerre ſententiam de cauſa, & non pro affirmatione ſupplicantis,* hoc eſt, cognita veritate ſubreptionis ſententiam ſerre ve iuris eſt, debet, reiecta fraude ſupplicantis: ſic Iudex datus remanet Iudex meritorum, adeoque ſubreptio quantumvis dolofa, nequaquam impedit ne poſſit Iudex in cauſa procedere.

De quorum Iurium conciliatione egilatè in collect. ad d. l. 2. & ibi citatis addo nouiſſimè Læli. Mancin. diſquiſit. genial. & anniverſariarum Iuris diſput. cent. 3. cap. 254. qui nouè textum in præſenti concordat cum d. l. 2. dicens in ea haberi ſi exceptio dolofæ ſubreptionis, vel obreptionis fuerit oppoſita, Iudicem datum cognoscere debere pro tenore veritatis, non deprecantis affirmatione, debere videlicet non in cauſa procedere ſecundum id, quod affirmatum à ſupplicante eſt, ſed ita procedere verequirat, an ſubreptio vera ſit, vel non, quo facto, inquit lex, ſecundum hoc de cauſa conuenit ſerre ſententiam. Quam verò ſententiam? fortè de cauſa principali: certè non, quia dum in d. l. 2. dicitur ſententiam ferri non debere ſecundum id, quod precatore attulerit, ſatis excluditur cauſa principalis: quis enim dubitare uſquam potuit in meritis cauſæ non eſſe iudicandum pro eo quod fuerit in precibus affirmatum

affirmatum? debet itaque Iudex de subreptione cognoscere, eaque demum cognita ac reperta, per suam sententiam reiicere supplicantem.

- 6 Idem Innocentius III. in hoc tex. exposuit ex parte excusationum simplicitatem, vel ignorantiam, nisi subreptio talis sit, ut retrahere dominio potuerit mentem Principis, aut valde remorari, quod tunc astantes posse contingere cum finale causa respicit totius rescripti. Non obstat generalis illa reg. quod mendax peccator impenitens carere debet, *cap. sedes, hoc tit. l. etsi legibus, C. si contrarius*, qui non solum talis dicitur in iure qui propositio talis est, sed & qui re ipsa, v. p. ex simplicitate, vel ignorantia, sicut datur dolus ex proposito, & dolus in re, *l. si quis cum alteri, de verb. obligat.* quia respondetur adeos pertinere Iuris regulam, qui propositio, & destinatione medaces sunt, non qui re ipsa dolum faciunt, neque aliud voluit *d. cap. sedes, ibi, quia fraus & dolus, &c. nec d. l. etsi legibus, ibi, Et si nimia mentientis inueniatur improbitas, &c.*

- 7 Nec obstat *l. magis puto. §. pen. ff. de rebus eorum*, in qua dictum est ne distrahantur pupilli bona, nisi res alienum vigeat prae-graue, & Praetor causa cognita decretum suum interponat, quo praemisso sic habet Iureconf. *Manet actio pupillo, si postea poterit probari obreptum esse Praetori*; cum ergo non distinguat obreptum, nec dolo fuerit, vel simplicitate, nemo sic distinguere ausus est: responderetur enim reiecta illorum solutione qui singularitatem aliquam in pupillari causa querunt, qua difficultati occurrant; & illorum, qui decretum Praetoris plus literis iis comparandum putant, quae gratiae dicuntur, quam quae iustitiae, & exterorum, qui maioris praedictum decretum istiusmodi volunt esse, quam rescriptum, verius esse fuisse illic obreptum in causa finali totius decreti, quod ubi fit, iam prorsus deficit mens concedentis, uti voluit & Pontifex in presenti sic Ius Civile interpretatus, & rei veritatem; nec dubium cum narratum ibi Praetori fuerit vigeat res alienum, quod ex integro causa exitit Praetoria concessio. Ita Lel. Mancin. *d. cent. 3. c. 165.*

- 8 Vtrum subreptio in causis beneficiabilibus, quae partem aliquam gratiae tenuit, vitare totam possit, si pure ab ignorantia processerit, aut simplicitate supplicantis? vide eundem Lel. Mancin. *d. cent. 3. cap. 168.*

- 9 An si impetraverit quis Thesaurariam, & per ignorantiam, vel simplicitatem dixerit esse dignitatem, & deinceps copertum fuerit non dignitatem quidem esse, sed officium, talis esse videatur expressio falsi, ut rescriptum

prum corrumpat quasi vitiosum? Vide eundem Lel. Mancin. *dicent. 3. c. 169.*

An obreptio a subreptione differat, controuersum est, confunduntur quandoque haec voces in *l. 1. C. si nupt. ex rescript. per.* Nec iuuat euasio Petri Greg. in *enarrat. ad hunc text. lib. 1. cap. 43. n. 1*, qui ingeniose mixtum quoddam facit obreptionis & subreptionis in eo, qui malitiose id, quod verum est, celat occasione mentiendi, ut velit videri se verum dixisse. Penes Grammaticos autem subreptionis, & obreptionis discrimen nullum est: inualuit tamen ea opusio, ut qui falsum exprimit, subreptum dicatur; obrepere autem, qui verum suppressit, ut rehet citati per nunc in Collecta, sed contra eos insurgit Lel. Mancin. *disquisit. genialis. l. cap. 79. n. 3. pag. 215.* dicens quod vnde id probent neque referunt, neque habent fortasse, & quod legitur in *d. l. 1. magis contrarium est*; & tam subrepere cum dicit, quantum obrepere, qui Principem adierit fallaciter, seu veritatem minime adiecit, seu falsum aliquid sibi confinxerit, quo rescriptum extorqueret.

DE CONSUETUDINE

De Consuetudine.

TIT. IV.

CAP. Ex litteris. II.

NOS *11. n. 6.* Collige ex tex. Ecclesiam nullum habere privilegium, quod absque apprehensione actuali acquiratur illi dominium rerum emperatuarum, donatarum, ut per Abb. in *cap. pastoralis n. 4. notab. 4. de privileg. Aloyf. Ricc. in addit. ad Tirag. de privileg. p. a. causa, priuileg. 101. vers. hoc tamen privilegium declaratur primo pag. 125. & priuileg. 107. vers. tamen hoc privilegium declaratur primo pag. 132. Marant. in tract. de multiplici alienat. n. 1267. qui inuenitur post eius consilia, Marc. Anton. Genuens. in *pract. eccles. q. 141. n. 2. vers. hoc tamen privilegium, quos refert & sequitur Noguerol. allegat. iuris tom. 1. alleg. 14. n. 61. & alleg. 26. n. 376.* ubi respondet ad *l. fin. C. de sacros. Eccles.* loqui in acquisitione dominij, & non possessionis, circa quam Ecclesia aliquo privilegio non fruitur, quicquid teneant Innoc. in *cap. cum in officio, de testam. n. 6. & in cap. cum super, de causa possess. n. 3. & 4. quem sequitur Mench. lib. 3. contron. illustrat. cap. 105. n. 21. Rodan. de spol. cleric. q. 12. n. 9. vers. per quae meo iudicio, & n. 10. & 11. & q. 17. n. 14. vers. quoniam privilegium est, dom tenet quod Camera nanciscitur possessionem rei, quae acquiritur sine aliqua apprehensione, quod repetit n. 84. vers. 85. privilegium est.**

14 Prætermiffa & additamenta ad Collectan.

S V M M A R I V M.

1. *Consuetudo assignat locum sedendi & standi.*
2. *Consuetudo attenditur in materia præcedentiarum, etiamsi iuri repugnet.*
3. *Consuetudo siue sit contra Ius, siue præter Ius, decennio inducitur.*
4. *Possessio in iure sedendi quaeritur per septennium.*

C A P. Cùm olim. VI.

1. **A**D num. 2. in fine. Quatenus hic dicitur consuetudinem assignare locum sedendi & standi, ex Bald. in præfenti notab. 1. modò addo eundem Bald. per tex. ibi in l. obferuare §. antequam, in fine ff. de offic. Procons. quem refert Mastrill. de Magistrat. lib. 5. c. 4. n. 30. Attenditur enim consuetudo in materia præcedentiarum, vt per gloss. verb. auscultetur, in fine, in c. 2. de offic. Archid. & verb. electio, in fine, in c. pen. de officio legati lib. 6. Boer. decis. 155. & de auctoritate magni Consilii, n. 68. laic Paul. Paris. conf. 149. à n. 1. lib. 4. Aretin. conf. 23. Marzar. conf. 26. num. 34. Menoch. conf. 51. a. n. 49. & conf. 126. num. 3. Fab. de Anna conf. 40. à n. 1. Seraph. decis. 964. Cordub. de Lara in l. si quis à liberis, in prin. 4. n. 2. ff. de liber. agnosc. Ioan. Garc. de nobilit. gloss. 18. a. n. 44. & de expens. c. 8. a. n. 39. & cap. 9. n. 43. Nau. conf. 2. de maior. & obed. Surg. de Neapoli illustr. cap. 27. n. 22. Bobadil. in sua politica lib. 3. c. 1. n. 23. lit. F. Medicus Marchia decis. 21. Molfes. in consuet. Neapol. p. 1. cap. 5. n. 18. cum seq. Stephan. Grat. discept. forens. c. 298. n. 8. & cap. 49. 2. n. 9. & c. 867. n. 27. Larata conf. 2. n. 27. Aloyf Ric. in praxi iur. resolut. p. 1. resolut. 54. n. 1. & in collect. decis. p. 4. collect. 1069. Besold. in dissert. iurid. polit. de præcedent. & sessionis prærog. cap. 3. num. 8. Ferr. in tract. de præced. q. 18. a. n. 2. Valenz. tom. 2. conf. 201. à num. 42. D. Cantelori. de præced. num. 6. Afsan. Tambur. de iure Abbatum tom. 3. disp. 5. q. 11. n. 81. Campan. in diuers. iuris Can. rub. 12. cap. 12. sub n. 22. Salgad. de protect. Regia tom. 1. p. 2. c. 9. n. 18. Rota apud eundem Tambur. in fine dict. tract. decis. 1. num. 3. Quod procedit etiamsi consuetudo iuri repugnet. Menoch. conf. 51. num. 5. 1. Seraph. d. decis. 964. n. 1. Greg. XV. decis. 124. num. 2. 4. Et ex Surdo conf. 18. num. 8. tenet Fab. de Anna d. conf. 40. n. 4. quòd hæc consuetudo siue sit contra Ius, siue præter Ius, decennio inducitur, & n. 7. ex Rpocho de Cure in repret. cap. fin. hoc tit. in rub. q. 4. n. 4. & Marco Solone de Pace in l. 1. Tanti num. 101. 184 & 215. dicit hæc con-

suetudinem non requirere lōgum tempus, sed tantum sic aliquando fuisse obseruatum, Apicella alleg. 13. num. 16. vbi quòd binus actus sufficit, & num. 18. quòd ex illa consuetudine sedendi per septennium quaeritur quasi possessio in iure sedendi. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 210. num. 41. vbi quòd vnico actu acquiritur ius sedendi in Ecclesia.

S V M M A R I V M.

1. *Consuetudo vincere legem non potest.*
2. *L. 2. C. quæ sit longa consuetudo declaratur, & concordatur cum text. in præfenti.*
3. *Consuetudo irrationabilis qua dicatur?*
4. *Ratio an sit de essentia consuetudinis, aut legis?*
5. *Consuetudo præscripta qua dicatur?*
6. *Consuetudo an proprie præscribi dicatur?*
7. *Consuetudo consideratur, vel vt præscribit ipsa aliquid, vel vt præscribitur ab aliquo.*
8. *Consuetudo dicitur ius non scriptum.*
9. *Consuetudinis tempus qui dixerint esse arbitrarium Iudici.*
10. *Tempus certum consuetudini præfiniri qui tentant.*
11. *Consuetudo longa, longæva, inueterata, diuturna, vetus, vetustissima.*
12. *Decennium sufficit ad inducendam consuetudinem longam, vel diuturnam.*

C A P. Cùm tanto. XI. & vlt.

AD num. 10. Constantinus Imp. in l. 2. c. qua sit longa consuet. negat eam esse vim consuetudinis, vt vincere legem queat, quod tamen negare nequaquam potuit, l. de quibus ff. de legib. si subtilitas non valet Græcorum Interpretum, hoc est, verbalis quædam consuetudinis à desuetudine differenter, quam recepit, Conan. commentar. lib. 1. cap. 10. n. 9. & 10. sed reiecit Cuiac. in d. l. 2. Sed ex iure Pontificio temperandam rem esse aduertit Læli. Mancin. fac. iur. contron. dissert. 1. cap. 5. num. 7. & disquisit. genial. ac annuerfar. iuris disput. cent. 3. cap. 292. quod ait Constantinus consuetudinis, vsusque longæui non vitem esse auctoritatem, licet non adeò tantam vt rationem vincere possit, aut legem, sic intelligi oportere, nisi rationabilis consuetudo sit, & legitime præscripta; & sic temperasse Gregorium IX. in hoc text. eisdem Constantini verbis loquutum, & Antinomiā istam conciliare voluisse, refert Læli. Mancin. citatis locis.

Addit præterea subtiliter quidem idem 2 Mancin.

Mancin. hunc explicandi modum colligi ex verbis Constantini in d.l.2. vt videre est ibi, *Consuetudinis, vsusque longae non vili auctoritas est, verum non vsque adeo sui valitura momento, vt rationem possit vincere, aut legem.* Hic itaque vnico contextu dicuntur duo, videlicet, Consuetudo non vincit rationem, Consuetudo non vincit legem. Sic consuetudinem sibi proponit Constantinus, quæ sine ratione est, non enim cum ratione pugnaret, si rationem haberet, & hæc ipsa est, quæ nec vincere legem valet.

Existimat deinde Mancin. consuetudinē nihil aliud Constantino esse, quàm inueteratum quendam vsum, qui ex duobus necessariis alterum habeat, altero deficiat, q. ui requisitum habeat temporis, & quidem longæ, sed non rationis, seu rationalitatis, cum tamen & rationalis consuetudo esse debeat, & legitime præscripta, vt in hoc tex. Certè enim Proculus, qui Principi questionem proposuit, sola temporis verustate nitebatur, cui iste non eam esse solius temporis vim respondet, quantuncunque illud sit, vt rationem vincere possit, aut legem, cum nec lex quidem valeat, si rationem nō habeat, *cap. erit autem lex. 4. dist.* Hinc cū dixisset Imper. *consuetudinis*, statim adiunxit, *vsusque longæ.* Nam, quia consuetudo & nomen facti est & iuris, facti prout idem est cum vsu, qui iidem facti est, neque aliud significat quàm actuum frequentiam, *c. 4. dist. 1.* Iuris prout ex facto ius elicit quasi legis, *cap. 5. cod.* propterea vt intelligeremus de qua nam consuetudine tractatio esset, bene apposuit, *vsusque longæ,* (nam vsum facti esse dubitandum non est) interiectitque copulam, *que,* de cuius natura est, vt non tam coniungat, quàm declareat, quando inter genus ponitur & speciem: est enim consuetudo genus, vsus autem species consuetudinis. Concludit itaque Gregorius Pont. in præsentī cum agnosceret de ea consuetudine Constantinum loqui, quæ solo tempore commendaretur, non ratione, (quæ, inquam, facti esset, non iuris, adeoque neque iuris vim habere posset, vel si xuo quidem constaret) iisdem Constanti verbis propemodum vtentem ambiguum Principis Constitutionem, quasi paraphrasi explicasse, vt videre est ibi, *Licet etiam longæ consuetudinis non vili sit auctoritas, non tamen est vsque adeo valitura, vt vel iuri positum, (nec rationi scilicet) debeat præiudicium generare, nisi fuerit rationalis, & legitime præscripta.*

3° Ad num. 11. Quæ autem dicatur consuetudo irrationabilis, ex pluribus dixi in collect. æstimat Salas de legib. disp. 19. sect. 5. num. 50.

ex Syluest. Soto, Sanch. & aliis, rationabilitatem consuetudinis, ex rationabilitate legis iudicari oportere, scilicet, vt tunc possit consuetudo quasi rationabilis contradicere aliquid inducere, aut præter ius, cum talis consuetudo est, vt de ea lex scribi possit, cuius sententiam admittit Lxl. Mancin. d. cent. 3. c. 273. pag. 661. nam si scimus, quæ sint leges cōditiones, d. c. erit autem lex 4. dist. intelligimus sanè qualis debeat consuetudo esse, vt legem iuste valeat æmulari. Respondet ille ex aliis, itare oppositum si vna ratio concipiatur, non si plures, quæ diuersos habeant fines, vt in hoc exemplo. Præcipiunt Canones, vt Episcopus Ecclesiæ suæ negotia gerat cum suo Capitulo, *cap. nouit, cap. quanto, de his quæ fiunt a Præl.* optima quidem ratione: nam vnum corpus Capituli est, atque Episcopi, firmissimè iudicium illud, quod plurimorum sententiis confirmatur, *cap. prudentiam, de offic. deleg.* & tamen consuetudo inualuit lapsus contra legem, vt Episcopus possit sine Capitulo, & à se ipso omnia, quæ ardua dicuntur, explicare, *cap. 3. de consuet.* in 6. idque rationē quoque habet, scilicet, vt citius, promptius, faciliusque sublati clericorum iurgis, negotia expediantur. Sic (ait Abb.) duo contraria simul vera sunt, si diuersi fines vt nubere, & non nubere. *cap. nuptiarum, 27. quest. 1.*

4° Vtrum autem ratio sit de essentia consuetudinis, aut legis vide Lxl. Mancin. d. cent. 3. cap. 274. pag. 662. cum seqq. ad l. non omnium. ff. de legib. & ad l. prospexit. ff. qui & à quib.

Ad num. 13. Nullibi legitur præscripta 5 consuetudo, quàm in hoc text. omnes autem cum hoc concordantes veræ præscriptionis, non præscriptæ consuetudinis causam continent, vt in *cap. Cumana, de elect. cap. cum Ecclesia de causa possess. cum esset, de test. cap. vlt. de officio Ordin. lib. 6. cap. non est. de consuet. eod. lib.* Et licet confundantur hæc aliquoties, & consuetudinis nomine appellatur, quæ vera præscriptio est, *cap. super quibusdam, de verb. signif.* aliud tamen præscriptionem esse, aliud consuetudinem, per plures differentias præclare docent Conan. comment. iuris Civil. lib. 1. c. 10. num. 8. Zaz. in l. de quibus num. 4. ff. de legib. Suar. de legib. lib. 7. cap. 1. in fine.

Hinc factum est vt Gregorio Pont. in hoc 6° tex. aduersantes quidam negauerint absolūtè aut præscribi consuetudinem posse, aut præscriptam bene appellari, eo potissimum argumento vtentes, quòd consuetudo non est ius dispositum, sed disponens, præscriptio autem vicissim non disponens, sed dispositum.

16 Prætermiffa, & additamenta ad Collectan.

tum: cumque non possit confuetudo præscribi, nisi per vsum, (siquidem omne id, quod præscribitur; vñ aliquo præscribi intelligitur,) videretur vtiq; confuetudo per se ipsam præscribi: est enim facti & iuris; & quatenus facti est, hoc est, quatenus actuum frequentia quadam est, vñum, & idem cum vñu est. Respondent omnes præscriptionem hanc confuetudinis non esse præscriptionem verè & propriè, sed per analogiam quandam, vel similitudinem, quam cum præscriptione confuetudo habet, scilicet vt compleatur vtiq; accessio-
ne temporis.

7 Verum Læli. Mancin. d. cent. 3. cap. 275. pag. 665. num. 6. confuetudinem sub duplici aspectu considerat; vel vt præscribit ipsa aliquid; vel vt præscribitur ipsa ab aliquo. Confuetudo præscribens est illa actuum frequentia, quæ moris, vel vñus nomine appellatur, & in facto consistit; Confuetudo præscripta est ius quod pro lege habetur, & ex confuetudine illa provenit, quæ facti est. Dicitur autem hoc ius præscriptum, & quasi per confuetudinem illam, quæ facti est, cum accessu temporis acquisitum, quia vel confuetudo contra ius est, vel præter ius: si contra ius, acquirit ipsa sibi ius contra legem, quam vincit, l. 2. C. quæ sit longa conf. tex. in presenti; sibi enim aduersus legem potestatem arrogat veteris licentiæ, eandemque inuicem facit, & suo quasi iure viduatam. Si præter ius, ipsa sibi legis inducendæ occupat facultatem.

8 Hinc patent contrariorum solutiones; nam si confuetudinem respicimus, prout legem primò licentia quadam, deinceps actuum frequentia, & longi temporis accessione vincit, abrogat, & sua quasi potestate denudat, tunc quasi ius dispositum quoddam est, & quasi permissu legislatoris acquisitum, si contra legem est; si verò præter legem, ipsa tunc sibi facultatem quasi vindicæ statuendæ legis, quæ solum Principem decet hucusque igitur quasi dispositum ius quoddam est, nec tam præscribitur, quàm præscribit. At si eandem consideremus, non quidem cum respectu aliquo ad legem, sed quoad ea, quæ eius potestati subiciuntur, postquam longo tempore obtenta est, tunc disponens ius dicitur, neque vltra præscribens aliquid, sed præscriptum, quo sensu Gregorius loquitur in presenti. Sic non tam negamus (concludit Læli. Mancin. d. cap. 275. num. 10.) quam omnino contendimus confuetudinem, quæ ius dicitur non scriptum, præscribi per vñum, hoc est, per confuetudinem illam, quæ vñus propriè dicitur, & facti est.

Tempus confuetudinis esse quod ex illis 9 mauerit pro arbitrio Iudex, videntur tenere Corraf. in d. l. de quibus num. 8. ff. de legib. Soë. de iustis. lib. 1. q. 7. art. 2. Menoch. de arbitri. casu 83. num. 6. Lessi. de iustis. lib. 2. cap. 6. dñb. 14. num. 45. Siquidem in vnaquaque re (aiunt) certi temporis præfinitio; vel à natura esse debet, vel à lege; hinc autem de re disputamus, cui nullum tempus præfinitio natura potuit, nullum voluit lex. Verum contrarium, immo certum aliquod tempus confuetudini præfinitum docent glbf. Abb. 10 Roch. & alij in hoc tex. Sijuest. in sum. verb. confuetudo q. 2. Molin. de iustis. tract. 2. disp. 77. Suar. de legib. lib. 7. cap. 8. num. 7. Salas eod. tract. disp. 29. sect. 4. Nam si legitime præscriptam volumus, vt in hoc tex. si iuste probatam, vt in cap. cum dilectus de consuet. & in l. 1. C. quæ sit longa conf. & in l. 3. C. de adif. priuat. vix intelligi hæc possunt si præscriptionis, si temporis arbitri esse Iudex debet. Nam longam esse volent Calistr. in l. non tantum, in fin. ff. de Decurion. Hermog. in l. sed & ea. ff. de legib. Alexand. in d. l. longævam, Constant. in l. 2. C. quæ sit longa conf. Gregor. in hoc tex. Inueteratam, Iulian. in l. de quibus. ff. de legib. Diurnam, Vlpian. ibid. l. seq. & Iustinian. in §. ex non scriptis, Instit. de iure natur. Veterem, Papian. in l. Imperatores. ff. de pollicis. Antiquam, Honor. & Theodol. in l. pen. C. de iure fisci lib. 10. Vetusissimam, & iugiter obseruatam, Anastas. in l. ult. C. de priuileg. schol. lib. 12.

Vbi confuetudo longa esse debet, vel diuturna, vt in l. non tantum, ff. de Decurion. l. sed & ea. ff. de legib. l. 1. cum rub. C. quæ sit longa conf. decennium sufficit, l. si cum fideicommissa. §. Aristo. ff. qui & à quibus. princip. Instit. de vñcap. nam nec distingui inter præfentes, & absentes potest, cum populus sit semper præfens, & semper idem, arg. l. cum proponeretur. ff. de iudic. Addit Concin. comment. lib. 1. cap. 10. num. 6. inueteratam confuetudinem dici immemorabilem, nam vetus illud est quod à nostra memoria longè remotum est, vel quod tantum durat, quantum vita est hominis. l. si vñus fructus. ff. quib. mod. vñus. amitt. & longævam etiam dici immemorabilem concludit, æuam vtiq; Latinis dicitur longum tempus vsque eo, vt ferè sempiternum esse videatur, refert Læli. Mancin. d. cent. 3. cap. 277. pag. 670.

De Electione.

TITVLVS VI.

SVMMARIVM.

1. *Episcopus creari nemo potest, nisi post trigefimum aetatis annum perfectum.*
2. *Cap. quorundam 1. dist. 34. intelligitur.*
3. *Cardinalis debet esse annorum triginta, nisi quod Diaconus Cardinalis esse potest qui in vigesimo sua aetatis anno fuerit constitutus.*
4. *Beneficij promoti ad Episcopatum in servitium infidelium existentem non vacant.*
5. *Episcopo non titulari facta collatio beneficij, vel dignitatis non valet, nisi praecedente Apost. dispensatione.*

CAP. Cùm in cunctis. VII.

1. **A**D num. 16. Quod nemo nisi post trigefimum aetatis annum perfectum Episcopus creari potest, ultra citatos in collect. docent Petr. Bung. de myst. numerorum num. 30. pag. 477. Filliuc. de statu clerici. p. 3. tract. 41. cap. 5. num. 32. Monet. de consecrator. cap. 5. num. 155. & de commutat. ultim. volunt. cap. 10. num. 113. Vincent. Turtur. in parallelis ethicis & iurid. disert. 15. fol. mihi 155. Alzed. de praestantia Episcop. dignit. p. 1. cap. 3. n. 22. D. Acuña in cap. Episcopus n. 17. 77. dist. & in cap. nullus Episcopus 1. n. 6. dist. 60. Antonin. Diana moral. resol. p. 5. tract. 2. resol. 19. in princ. Marchin. de Sacram. Ordinis tract. 1. p. 5. cap. 3. Machado in su. perfecto Confessor 3. Cura de Almas tom. 2. lib. 4. p. 6. trat. 1. dotum. 3. num. 2. nouissimè Didac. de Narbona de aetate ad omnes humanos actus requisita anno 30. q. 5. per totam, ubi num. 7. idem tenet in Coadiutore Episcopi. Non obstat cap. quorundam 1. dist. 34. dum habet Lanfredum Episcopum iuuenem fuisse, quia respondetur non rectè inferri ex eo quod ibi iuuenis dicitur, illum 30. anno maiorem non fuisse, cum iuuenis appelletur ne dum qui 30. annum egit, verum & qui 54. expleuit, siquidem hoc temporis spatium à 25. anno iuuentus incipit.

3. **A**D num. 17. Quod ad Cardinalatus dignitatem triginta annorum aetas necessaria sit, nisi quod Diaconus Cardinalis esse debet, qui in vigesimo suae aetatis anno fuerit constitutus, ultra citatos tenent Monet. de commut. ultim. volunt. cap. 10. num. 112. Squillante de privileg. clericor. c. 4. n. 77. Massobr. in

praxi habendi concusum ad Parochiales Ecclesias vacantes reg. 10. dub. 11. n. 15. cum seqq. Antonin. Diana d. p. 5. tract. 2. resol. 1. Perez de Lara in compendio vitae hominis cap. 29. num. 18. Machado d. lib. 4. p. 7. tract. 3. docum. 6. num. 3. Didac. Narbona, me citato, d. anno 30. q. 4.

Ad n. 29. in fine. Quod beneficia promouenda ad Episcopatum in terris infidelium existentem, seu titulari, non vacant, cum non possint, nec per eum stet, possessionem assequi, ultra citatos docent Mandos. reg. 26. q. 4. num. 5. Quintanad. lib. 4. ecclesiast. num. 115. Flamin. Paris. de resignat. lib. 3. q. 1. num. 9. & num. 89. & q. 6. num. 49. Vnde valere beneficij, praesertim simplicis, collationem factam Episcopo titulari, resoluunt Nau. conf. 14. & 15. de elect. Perez de Lara de capellan. lib. 2. cap. 7. num. 16. Balboa ad e. 3. de probat. num. 15. Quicquid aliter sentiat Burlat. conf. 351. per tot. praecipue num. 23. Episcopo tamen non titulari facta collatio beneficij, vel dignitatis non valebit, nisi praecedente Apost. dispensatione, aut ex causa necessaria, v. g. si Episcopus non haberet fructus sufficientes ad sustentationem, ut in cap. cum in nostris, de concess. prob. ubi Panor. num. 47. & in cap. Ecclesia vestra el. 2. de elect. n. 3. & conf. 101. num. 6. part. 2. Fr. Emman. in sum. tom. 2. cap. 10. num. 7. Lessi. de iustit. lib. 2. c. 34. n. 139.

SVMMARIVM.

1. *Papa super translatione Imperij ad Germanos, electione, confirmatione, coronatione, & iuramento Imperatoris, potestatem exercet.*
2. *Papa in temporalibus exercendis procedit indirectè, & minus principaliter.*
3. *Imperium aeterna sua origine non à Sede Apost. sed à Deo est.*
4. *Papa in translatione, electione, & confirmatione Imperij non politicam, aut secularem, sed ecclesiasticam potestatem exercet.*

CAP. Venerabilem. XXXIV.

AD n. 3. in fine. Dum hic tex. & similes in Clem. 1. de iuricir. & in Clem. Papali ad fin. de re indic. agunt de translatione imperij ad Germanos, electione, confirmatione, coronatione, & iuramento Imperatoris, super quibus omnibus summus, & Romanus Pont. potestatem exercet, ex his quae tradunt glos. & DD. in praesenti, & locis praecitatis, glos. pan. & vlt. in c. 2. de

18 Prætermiffa, & additamenta ad Collectan.

de re indic. lib. 6. Mantu. dial. 23. Nau. in cap. nouit. de re iudic. not. 3. num. 1. & 124. & 137. Cardin. Bellarm. controu. 3. lib. 5. de potestate Pontificis temporalis cap. 8. vers. septimo, cum seq. post alios Molin. de iustit. tractat. 2. disp. 24. & disp. 29. col. antepen. vers. ad 1. Hist. Pontif. lib. 4. cap. 28. & 74. sunt intelligendi procedere Pontificem in his temporalibus exercendis indirectè & minus principaliter, quatenus id exigit finis supernaturalis, & in ordine ad bonum spirituale, ad tradita per me de officio & potest. Episcopi p. 1. tit. 3. cap. 2. à num. 31. quia scilicet iustus de causis, & attentis omnibus circumstantiis in finem supernaturalem, & ad conseruationem, ac defensionem Ecclesiæ & rectam illius gubernationem in spiritualibus oportuit Imperium transferri à Græcis in Germanos, & consequenter electionem, confirmationem, coronationem, & iuramentum Imperatoris, seruatis quibusdam iustis conditionibus fieri eo modo, quo oportebat, secundum prædicta iura, ne aliter, vel aliquando ad Græcos iterum rediret Imperium, vel antiqua sequerentur incommoda, & aliquis hæreticus, vel schismaticus, vel pessimus Fidei, Ecclesiæ, & bono spirituali maximè aduersarius fieret Imperator.

His consequens est, quòd licet absolute autem origine, & natura rei Imperium sit à Deo, non verò à Sede Apost. vel Pontifice Max. iuxta cap. soluta. de maior. Auth. quomodo oporteat Episcop. l. 2. in princ. C. de veteri iure encl. ibi, Imperium quod nobis à celesti maiestate, &c. nihilominus post eiusmodi translationem factam à Leone III. in personam Caroli magni, iuxta hunc text. dici potest in aliquo sensu Germanicum Imperium haberi ab Ecclesiâ, & Romano Pont. quatenus habetur mediante translatione illa per electionem, & cæteras condiciones ab Ecclesiâ & Romanis Pontificibus institutas: & sic cõcordari possunt glossæ, & Doctores, qui negant Imperium esse, aut haberi ab Ecclesiâ, & Romano Pont. Et qui per contrarium affirmant, cum quibus est communis, & magis communis sententia, ita ut priores intelligantur absolute iuxta naturam, & originem rei, prout erat ante translationem eiusmodi, posteriores verò nō sic, sed post illam, & ea supposita, & quoad Imperium Germanicum, & ita cessat controuersia Glossæ & Doctorum in cap. causam quæ 7. qui filij sint leg. gloss. 4. in cap. quoniam 10. dist. gloss. 3. in cap. cum ad verum, & in cap. duo sunt, & in cap. seq. 96. dist. Abb. à num. 11. Deci. 7. & aliorum in d. cap. nouit. latè Castald. de Imper. d. q. 50. à princ. & Cou. in reg. peccatum p. 2. §. 9. num. 7. Pelag. de plantu

Ecclesiæ lib. 1. cap. 13. post alios Mench. illustr. cap. 20. num. 4. & cap. 21. à num. 22. & 27. Mantu. ubi supra, & alij per eosdem citatj, idque in specie aduertit optimè Card. Bellarm. d. lib. 5. c. 8. num. 7. Et ita fit, ut attenda eiusmodi translatione cum cæteris illam sequentibus Germanicum Imperium magis pendeat à summo Pont. quàm quoduis aliud Regnū Carolicū, ex Nau. d. notab. 3. num. 127. & Molin. d. tract. 2. disp. 29. vers. ex dictis infero. Adde in confirmationem prædictorum ubi omnino videndum Cardin. Bellarm. per tres libros de translatione Imperij à Græcis in Germanos, aduersus Illyricum hæreticum, præsertim lib. 1. ex c. 4. & 12. & lib. 2. cap. 3. & lib. ult. ex cap. 1. ubi multis rationibus, exemplis, historiis, & autoritatibus prædicta confirmat, rectè aduertens d. cap. 12. col. 7. Romanum Pont. in eiusmodi translatione, electione, & cæteris supradictis exercuisse & exercere non politicam, aut secularem, sed ecclesiasticam potestatem quatenus vniuersalis Ecclesiæ pastor est, & suis ouibus in finem supernaturalem, & animarum salutem prouidet.

De Translatione Episcopi.

TIT. VII.

C A P. Inter corporalia. II.

DE materia huius text. vide nouissimè per me tradita in votis decisivis & consultivis tom. 2. voto 123.

Ad num. 11. Quòd mulier nupta, quæ habet virum inutilem, viduarum privilegijs gaudeat, ultra citatos in collect. adde Franc. Viui. decis. 65. Thom. Acti. de ludo scachorum q. 8. princ. num. 43. Menoch. de arbit. casu 66. num. 9. Camil. Borrel. in sum. decis. p. 1. tit. 56. num. 35. Philip. Paschal. de viribus patriæ potestatis p. 2. cap. 2. num. 93. Marchel. de commission. p. 2. §. 2. tit. de auocat. causar. num. 36. D. Barbol. in l. 1. p. 1. num. 47. ff. soluto matr. Iacob. Cancr. var. resolut. p. 2. cap. 2. num. 8. Alex. Trentacinq. citat. var. resolut. lib. 2. tit. de citat. resolut. 2. n. 16. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 4. cap. 666. num. 9. Ioan. Mari. Nouar. in pract. elect. & variat. fori scilicet 1. q. 7. n. 10. Osuald. ad Donel. enucleatum lib. 17. c. 20. lit. B. latè Gabr. Aluarez de primig. pauperum & miserabilium personarum q. 7. per tot.

De Renunciacione.

TIT. IX.

SUMMARIVM.

- 1 Sententia lata omnia presumuntur rite & recte facta circa ea, quae necessario desiderantur, ut sententia proferri possit.
- 2 Sententia ex sola exhibitione non potest affirmari, an lure vel iniuria lata sit.
- 3 Sententia per se sola sufficit, nec est necessarius processus, si in ea de processu fiat mentio.

CAP. In praesentia. VI.

D num. 3. Quod lata sententia omnia presumantur rite, & recte facta, resolunt Valenzuel. *conf.* 68. num. 63. & *conf.* 79. num. 138. & *conf.* 92. num. 53. pareja de *vinencia instrumentorum* editione tit. 5. resol. 14. num. 14. in his omnibus, scilicet quae necessario desiderantur, ut sententia proferri poterit, veluti Procuratoris mandatum, Cassad. *decis.* 3. de *procurator*. Boer. *decis.* 281. num. 15. & 17. partium legitima citatio ad omnes actus iudiciales adhibita, Alex. *conf.* 105. num. 3. lib. 5. Greg. X V. *decis.* 353. num. 6. Rot. *decis.* 684. num. 3. & 4. p. 2. recent. & alia, de quibus citati per Parejam d. tit. 5. resol. 14. n. 25. vbi tamen n. 26. post Guzman de *cust.* q. 15. num. 53. subdit quod ex sola sententia exhibitione non potest affirmari, an lure, vel iniuria lata sit, an verò sit fuerit recte necne prosequuta, nihilominus num. 31. subdit sententiam per se sola sufficere, nec esse necessarium processum si in ea de processu fiat mentio, prout contingit in litteris executorialibus, quae quotidie expediuntur in omnibus Tribunalibus, in quibus magna cum diligentia recensentur partium allegationes, instrumenta, & causae, propter quas sententia fuit lata, ut modò video in executorialibus litteris copiose expeditis pro deuota mea Congregatione seruorum sanctissimi Sacramenti in oppido Matriti per Venerabilem Equitem Iacobum de Gratiis fundata contra Abbatissam, & Moniales monasterij, quod ab eodem Equite denominatur.

De Aetate, & qualitate.

TIT. XIV.

SUMMARIVM.

- 1 Paupertas impetrantis iusta ad beneficia plura obtinenda dispensationis causa est.
- 2 Ecclesia pauper alteri Ecclesia non Curata, vel Curata per Episcopum poterit vniri.
- 3 Episcopus ob reddituum tenuitatem, paupertatemque beneficiorum uniones facere tenetur.

CAP. Eam te. IV.

D num. 7. Hinc paupertas impetrantis, qui vnde decenter, & congruè viuere possit, non habet, iusta ad beneficia plura obtinenda dispensationis causa est, ex tex. in cap. *et si illa* 23. l. q. 7. Alphonsi. Hoieda de *incompatibil. beneficior.* part. 2. cap. 12. n. 55. Alvarez de *privileg. pauper.* p. 1. q. 12. num. 33. de quo, & qualiter intelligendum cum pluribus facta Cong. declarationibus egi de *lure eccles. vnion. lib.* 3. cap. 13. num. 180. cum seqq.

In text. ibi, *nisi ita fuerint tenues*, &c. Notatur ad hoc quod Ecclesia pauper, tenuisque redditus, alteri Ecclesiae non Curatae, vel Curatae per Episcopum vniri poterit, concordant cap. *exposuisti* 33. de *praben. cap.* 1. de *rebus Eccles. non alien. lib.* 6. Clem. 1. §. ad hoc, de *statu Monach.* gloss. verb. *necessitas* item, in cap. *clericus* 21. q. 1. & verb. *intra* in c. cum nostris 6. de *concess. preb.* l. Castel. 13. tit. 5. part. 1. ibi, *E puede fazer de dos Iglesias una vendiendo que es menester porque sin pobres*, vbi Greg. Lop. gloss. 7. verb. *una*, in princ. Petr. de *perusio de vnionib.* cap. 3. num. 1. vers. *tertia*, & vers. *quarta*, Caccialup. in *simili tract.* art. 5. num. 1. vers. *tertia causa paupertas*, Mandos. reg. 12. de *vnionib.* q. 5. num. 5. ad fin. Alvarez d. q. 12. n. 3. vbi num. 4. id hodie laxiores recipere habenas affirmat ex dispositione Concil. Trid. sess. 21. de *reform. cap.* 5. & num. 10. post Paul. Fusc. Stephan. Gratian. & alios, subdit non solum posse, sed etiam teneri Episcopum ob reddituum tenuitatem, paupertatemque beneficiorum uniones facere.

De sacra Vnctione.

TIT. XV.

S V M M A R I V M.

- 1 Reges non omnes, sed aliqui quodam singulari privilegio dumtaxat inungi possunt.
- 2 Francorum Rex oleo miraculoso inungitur.
- 3 Reges Hispanie Gothorum temporibus inungebantur.
- 4 Vnctio Regum affert illis politicam dumtaxat administrationem Regni.
- 5 Francorum Rex est Canonicus Ecclesie S. Hilarij Pictaviensis, & Ecclesie Cenomanensis, & Andegauensis.
- 6 Hispaniarum Reges habent Canonicatus in Ecclesia Burgenfi, Toletana, & Legionensi.

CAP. Vnic. §. Vnde in veteri.

- 1 **A**D num. 8. De vñctione Regum hic agitur non quòd omnes inungi possint, sed ex privilegio quodam singulari Reges quidam dumtaxat, vt refert Boet. Ego de Regalib. vel iure Principum, in princ. num. 44. vbi num. 47. ait quòd Francorum Rex oleo planè miraculoso, seu diuinitus, ac calitus olim dimisso iam inde à primi Regis Francorum Christiani, nempe Clodouxi à S. Remigio baptizati temporibus inungitur, oleo illo sponte sua scaturiente quandocunque Rex Francorum nouus est inungendus, ac coronandus, ampulla nimirum cæteris temporibus oleo destituta, defectum verisimiliter, si quando Rex Francorum, vel hæreticus, vel schismaticus, vel alioquin Catholicæ Fidei persecutor, & hostis inungendum semel offerret; olim Gothorum temporibus Hispaniæ Reges similiter inungebantur, vt per Gregor. Lopez Madera en las excelencias del Reyno de España cap. 12. pag. 83.

- 2 Quæ quidem vñctio quantumvis excellens clericatum Regibus illis non affert, sed politicam dumtaxat administrationem Regni; vnde error est manifestus dicere eos non esse prorsus laicos, licet beneficia conferant ecclesiastica, vel ipsimet ea quæque sibi possideant, atque nonnullis in Ecclesiis Regni sui, vel Canonicorum, vel Abbatum tum titulo, tum iure fruantur: ita Rex Francorum Canonicus esse dicitur Ecclesiæ S. Hilarij Pictaviensis, & Ecclesiæ Cenomanensis, & Ecclesiæ Andegauensis, adeò vt si quando præsens interfuerit Offi-

ciis diuinis, distributiones etiam recipiat quotidianas more cæterorum Canonicorum, prout referunt Ioan. Ferrald. in suo tract. de viginti iuribus & privilegijs Regni Fræciæ seu litorum. priuil. 7. Carol. de Graffal. lib. 2. Regal. Franciæ cap. 1. Bapt. Fulgos. dictorum, & factor. memorabil. sub tit. de Religionis cultu, in fine, Boet. Ego vbi supra n. 42. Et 6 de Regibus Hispaniarum quòd habeant Canonicatus in Ecclesia Burgenfi, Toletana, & Legionensi, asserunt Nau. conf. 2. n. 17. ad med. de iure patron. Solorzan. de gubernat. Indiarum tom. 2. lib. 3. cap. 2. num. 45. & antè dixerant Athanas. de Lobera de Ecclesia, & ciuitate Legionensi fol. 212. Palat. Ruben. in repet. cap. per vñctas, de donat. inter virum & vxor. num. 28. fol. 4. Petr. Henricq. conf. 9. num. 11.

De Officio Archidiaconi.

TIT. XXIII.

CAP. Dilecto, fin.

AD num. 2. in princ. De familia Episcopi quòd gaudeat fori privilegio, vltra citatos in collect. resoluunt Curi. Philip. tom. 1. part. 3. §. 1. num. 15. Marc. Anton. Genuens. in pract. Archiep. Neapol. c. 8. num. 3. Montalegre in praxi civilis lib. 1. c. 9. num. 249. Donat. Anton. de Marinis quotidian. resolut. cap. 117. num. 1. Thom. de Carnual. de iudic. & foro compet. disp. 2. q. 6. sect. 3. num. 427. & seq. & num. 509. Ciarlin. controuers. cap. 20. num. 14. & 28. Torreblanc. de iure spirit. lib. 15. cap. 1. num. 56. Ego ipse de iure eccles. vniu. lib. 1. cap. 39. §. 2. à num. 55. & §. 4. num. 95. Et secundum hanc opinionem in Regno Aragoniæ practicum fuisse refert Cened. Canon. quæst. q. 4. n. 26. Et in Regno Portugaliæ obseruatum asserit Gabr. Pereira de Manu Regia tom. 1. cap. 10. n. 13. Et à sacra Congregatione Eminentiſſimorum Cardinalium ita non semel declaratum fuisse attestantur Gauan. in enchirid. Episcoporum, verb. familiares Episcopi num. 2. & Antonin. Diana moral. resol. p. 4. tract. 1. resol. 30. qui dicunt communiter id probari ex text. in cap. Ecclesiarum seruos, 12. q. 2. & ex cap. 1. de pœnis lib. 6. & ex hoc textu.

Quicquid contrarium defendere conetur Ceuall. de cognit. per viam violentiæ p. 2. q. 58. à num. 9. Gabr. Pereira de cap. 10. n. 13. Gaspar. de Vega in repet. c. 2. de foro comp. Galp. Anton. Thesaur. quæst. forens. lib. 3. q. 78. D. Mari. Cutellij part. 2. controuers. n. 194.

Et

In lib.I.Decr.Tit.XXIX.De off. Iud.deleg. 21

Et quamvis hanc resolutionem in hoc textu non probari recte aduertant Cenall. *d. loco num. 14.* Gaspar. Anton. Thesaur. *d. q. 78. num. 5.* Bobadil. *in sua politica lib. 2. cap. 17. num. 97.* Mari. Cutelli *d. p. 2. num. 193. fol. 183.* Parlador. *lib. 2. differ. 9. §. 1. num. 8.* Bonacin. *de censur. in Bulla. Contra contentu lib. 3. disp. 1. q. 16. sect. 1. puncto 3. num. 7.* *verf. agunt.* Ego *d. lib. 1. c. 39. §. 2. num. 6.* nihilominus tamen bene probatur ex aliis iuribus, & plurimarum Prouinciaram vfu recipitur, ac sacre Congreg. decisionibus innuitur, & ideo in iudicando, & consulendo semper sequenda. De famulis conductiis clericorum, & aliis Religioni inseruiantibus egi *d. lib. 1. cap. 39. §. 2. num. 56.*

De officio, & potestate Iudicis delegati.

TITVLVS XXIX.

SVMMARIVM.

- 1 Solemnitas alia substantialis, alia accidentalis.
- 2 Solemnitatis substantialis omisso vitiat actum, non sic accidentalis.
- 3 Contractus irritus foro externo ex defectu solemnitatis substantialis, erit etiam irritus in foro Conscientie.

CAP. De causis. IV.

AD num. 8. Quod de consensu partium solemnitates loris possunt remitti. Pro totius solemnitatum materiz declaratione prapponendum est solemnitatem, seu formam, aliam esse substantialem, aliam non substantialem, seu accidentalem. Substantialis est, quae dat esse rei, & sine qua vi talis consistere non valet, ex *l. Iulianus 9. §. si qui rem. ff. ad exhiben. l. diuus 7. ff. de in integ. restit. l. cum hi 8. §. si Prator addictus 17. ff. de transact. l. qui heredi 44. l. Meuius 55. ff. de condit. & demonstr. Tiraq. de retractu lig. §. 2. gloss. 21. à num. 11. & §. 36. gloss. 2. num. 28. & de retract. conuent. cap. 4. gloss. 6. num. 21. Escob. de ratiocin. cap. 6. num. 39. & cap. 11. num. 18. & cap. 31. num. 16. Castilleon conf. 17. num. 9. Gutier. lib. 3. pract. q. 15. num. 28. Card. Tusch. pract. conclus. lit. F. concl. 413. num. 3. Accidental, seu non substantialis illa dicitur, quae licet à lege*

requiratur, eius commissio non vitiat actum: & sic in hoc differunt haec solemnitates, quia accidentalis solemnitatis omisso actum non vitiat, bene tamen substantialis, quia ea deficiente talis dici non potest, sicut enim in physicis forma rei sublata tollitur compositum, ita in moralibus deficiente forma deficit actus. Ita Placenz lib. 4. de maior. q. 4. num. 178. & q. 20. n. 179. Castr. Palao tom. 1. tract. 3. disp. 2. puncto 92. num. 9. Farin. fragm. crimin. p. 2. lit. F. n. 220. Cenall. commun. contra commun. tom. 3. q. 749. num. 14. Mexia de taxa. penis concl. 6. num. 88. Suar. de legib. lib. 5. cap. 31. num. 3. Salas cod. tract. q. 69. tract. 14. disp. 16. sect. 9. num. 36. cum segg.

In hoc quoque versatur differentia inter huiusmodi solemnitates, quod contraclus irritus foro externo ex defectu solemnitatis substantialis, erit etiam irritus in foro conscientie, vt per Tiraq. ad leg. conuul. gloss. 4. à num. 15. ad 26. & in l. si unquam verb. reuertatur num. 293. C. de renoc. donat. Cou. in cap. quomodo pactum parti. 2. §. 4. num. 6. cum segg. & in reg. peccatum p. 2. §. 3. num. 11. Menoch. de prapsumpt. lib. 1. praef. 80. ex num. 36. Stephan. Lamberteng. de contract. eorum gloss. 16. num. 2. & 3. Felician. de censib. lib. 1. cap. 2. sub num. 12. Ioan. Valer. de different. inter utrumque forum, verb. contractus differ. 10. Suar. de legib. lib. 5. cap. 24. num. 4. Salas cod. tract. disp. 16. sect. 4. Azor. instit. moral. part. 3. lib. 6. cap. 9. Bonacin. de contract. disp. 3. quasi. 1. punct. 3. ex num. 2. & de legib. disp. 1. quasi. 1. puncto 7. §. 5. num. 16. Lessi. de instit. lib. 2. cap. 19. dub. 3. num. 35. Antonin. Diana moral. resol. p. 1. tract. 8. de contractib. resol. 75. in fine, Trullench in exposit. Decal. lib. 7. cap. 16. dub. 8. num. 3. Non sic in omissione solemnitatis accidentalis, quae si in contractu omittatur, non ideo illum irritat, sed valet in utroque foro, v. g. contrahere in Ecclesia non licet: si verò de facto contrahatur, valet contractus, gloss. verb. processus in cap. 2. de immuni. Eccles. lib. 6. Card. Mantica. de tacit. & ambig. conuent. lib. 14. tit. 39. part. 30. Et simpliciter licet in die festo contrahere non expedit, factus tamē contractus in utroque foro teneri, Bona cin. in Decalog. disp. 5. q. vnic. puncto 2. num. 11. Castr. Palao d. tract. 3. de legib. disp. 2. puncto 92. n. 8. Trullench d. lib. 7. cap. 16. dub. 8. n. 7. Ex quibus inferitur heredem institutum in testamento nullo, & vltima voluntate prolata absque legitimis solemnitatibus substantialibus hereditatem, & fideicommissarium fidei-

C commissum,

22 Pratermissa, & additamenta ad Collectan.

commisum, & legatarius legatum capere in conscientia non posse; quia ius resistit testamento minus solemniter, & sic nec obligatio naturalis ex eo oritur, l. 1. §. si quis ita interroget, ff. de verb. oblig. Mexia d. concl. 6. num. 85. & 88. Fontan. de pactu nupt. claus. 4. gloss. p. 1. num. 8. & 10. Accac. Anton. de Ripol. lib. 1. variar. resol. 13. ex num. 719. cum seqq. tum, quia leges irritantes testamentum minus solemne habent pro sine bonum commune, & sic quamvis earum ratio cesset in particulari, ut si nulla addit fraus, semper earum obligatio firma manet. Quare hanc illationem tenent Padil. in l. cum quis, ex num. 10. ad 16. C. de iuru & facti ignor. Greg. Lop. l. 31. tit. 1. 4. part. 5. Burg. de Paz l. 3. Tauri ex n. 1430. cum seqq. Anton. Gom. ead. l. 3. num. 123. Mench. de success. creat. §. 1. num. 21. Cou. in cap. cum esset num. 12. de testam. & in reg. peccatum p. 2. §. 3. num. 9. Lessi. de iustit. lib. 2. cap. 19. dub. 3. num. 30. Matienf. l. 1. gloss. 10. ex num. 2. tit. 4. lib. 5. Recop. Ioan. Gutier. canon. lib. 2. cap. 25. n. 11. Ceuall. commun. q. 71. & q. 137. Ioan. Valer. de differ. inter utrumque forum, verb. legatum differ. 6. num. 2. Nald. in sum. verb. testamentum num. 8. Villal. etiam in sum. tom. 2. tract. 30. diff. 8. Fontanel. d. claus. 4. gloss. 7. p. 1. num. 8. Parlad. lib. 3. quotid. differ. 12. §. 1. num. 2. cum seqq. Ripoll. d. resol. 13. ex num. 716. Becan, tom. 2. sum. Theolog. tract. 3. cap. 6. n. 5. concl. 4. & num. 6. in fine reg. 5. Mexia d. concl. 6. num. 75. & 76. 98. & 100. Bonacin. de contractib. disp. 3. q. 1. puncto 3. num. 5. cum seqq. Antonin. Diana moral. resolut. p. 1. tract. 8. de contractib. resol. 75. per tot. Salas de legib. disp. 16. sect. 12. num. 52.

CAP. Significasti. VII.

Post num. 1. In tex. ibi, aut non vult, aut non potest, &c. Ergo iudex ordinarius, si noli, sententiam delegati exequi non tenetur; cuius contrarium respondit Pontifex in cap. Pastoralis 28. §. quia vero, hoc eod. tit. ibi, Respondemus quod cum Ordinarius teneatur obsequi delegato, etsi sciat sententiam illius iniustam nisi apud eum efficere possit, ut ab hoc onere ipse absolutus; cur ergo in hoc text. dicitur ut nolle possit, cum obsequi teneatur, secundum d. §. quia vero. Quare Læli Mancin. disquisit. genial. & annuofariarum iuris disputat. cent. 1. cap. 90. pag. 217 sic ait: Quantum de hac re conieco, est hoc; mandauerat delegatum Pontifici Ordinario, nec palam recusauerat Ordinarius sententiam exequi, sed aiebat se ab alio impediri: sic compelli Ordinarius remedio aliquo non poterat; &

dabium simul erat, an obtentui sumerentur impedimenta illa, quæ Ordinarius allegaret; dubium, inquam, an nollit Ordinarius, an non posset. Hic ergo novum à Pontifice remedium ut à se ipso delegatum exequatur; & si quos videat resistentes, eos coëccat. Percipis (quod hucusque satis animaduersum non est) si Ordinarius aperte nolit, compelli enim si dubitetur vellet ne, an nolit, si pretextu forte aliquo parere detrectet; si impotentem se faciat, tunc exequi delegatum posse: hoc itaque discrimine agi rem oportere. Hactenus Mancin.

C A P. Gratum XX.

AD num. 2. De materia & intellectu huius tex. ultra citatos in collect. agunt Anton. Gabr. commun. lib. 2. tit. de procuratorib. concl. 2. Christoph. de Paz ad leges styli l. 1. schol. 1. num. 5. Felician. de Vega in relect. rub. de indic. dub. 4. num. 29. cum seqq.

Ad num. 3. in fine. Quod iudicium incipiat à citatione, ultra citatos docent Valasc. conf. 81. Stephan. Gratian. discipul. forens. tom. 1. cap. 156. num. 11. Ioseph. Ramon conf. 26. num. 4. Quamvis iudicium non incipere nisi à litis contestatione existimaerint Abb. num. 4. Rip. num. 45. Mantu. num. 18. Bero. num. 85. & Peregr. num. 54. sub rub. de indic. Gail lib. 1. obseru. 74. in princ. Donell. comment. Iuris Civil. lib. 17. cap. 18 Parlad. rerum quotid. lib. 1. cap. 14. num. fin. D. Barbof. in l. si quis 7. ff. de indic. à num. 24 Hieron. Buccaron de different. inter iudicia civilia & crimin. differ. 21. à num. 1.

CAP. Consuluit XXIV.

AD num. 9. Nota ex actu clandestino facto præsumi dolum, cap. 1. ut eccles. benef. vbi DD. citavi, & ultra relatos hic & illic, tenent Tiraq. de retractu comment. in pref. num. 13. & seq. & de penis semper. cap. 11. Mascard. de probat. concl. 532. num. 43. & 44. & concl. 815. num. 13. Farin. in praxi crimin. q. 86. num. 130. vbi num. 131. ampliat præsumi in minore, rustico, & muliere, & num. 134. subdit quod clam dicitur tribus modis fieri, ex natura scilicet facti natura loci & ex natura temporis, & num. 136. tenet clam fieri illud, quod fit ignorante eo, ad quem res pertinebat, & num. 137. addit actum esse clandestinum quod fit sine testibus, & sine debita solemnitate, Hieron. Leacis. 9. num. 17.

SVM

SUMMARIVM.

- 1 In iniungendis, seu imponendis penis diversimode iudicandi homines maioris notæ, quam minoris.
- 2 Leges Regiæ minores penas pro delictis imponunt Nobilibus, quam plebeis.
- 3 Penæ remittenda, vel mitiganda ob artificij, vel magni roboris qualitatem, & excellentiam.

C A P. Pastoralis. XXVII.

- A**D num. 4. Non solum in iniungendis penis, sed etiam in modo imponendi illas diversimode iudicandos homines maioris notæ & excellentiæ in honore, & dignitate constitutos, quam illos, qui minores sunt, neque aliqua dignitate, siue excellentia roboris, vel artificij fulgent; ut colligitur ex hoc text. & ex cap. 2. eod. tit. in 6. & ex cap. de multa, de præben. & ex l. duo Marci, C. de quasi. & ex l. ult. C. ut nemo priuatur, quas citat Anguian. de legib. lib. 2.
- 2 controu. 8. num. 7. vbi num. 9. ex Cou. refert leges Regiæ aliter se habere cum Nobilibus & plebeis, illis longè minores, his verò propter vnum & idem delictum maiores penas imponentes. Vnde emanauit solemne responsum Pauli Iurisci consulti in l. ad bestias 31 ff. de pen. ibi, Sed si eius roboris, vel artificij sint, &c. ex quo textu vulgò deduxerunt Interpretes quòd si delinquens quantumvis mortis pena dignus, excellens fuerit in aliqua arte, non sit illi pena mortis iniungenda, sed remittenda, vel mitiganda ob artificij, vel magni roboris qualitatem & excellentiam: quam legem, Iuris celeberrimæ & famosam induxerunt Ludou. Roman. sing. 717. Tirac. de penis temp. c. 50. Cou. lib. 2. var. cap. 9. num. 6. Plac. de delict. c. 33. in princ. quos refert Anguian. d. controu. 8. num. 2. licet ipse a num. 11. id ex dicta non probari multis contendat rationibus, & auctoritatibus.

SUMMARIVM.

- 1 Executores meri nullam habere possunt causæ cognitionem.
- 2 Exceptionem aliquam admittere non debent meri executores.
- 3 Executor merus quando supersedere debeat in executione sententiæ nullæ, & in iusta.

Barbo. Iur. Can. selecta. Tom. VI.

S. Quia verò

SUam habere possunt causæ cognitionem ultra citatos in collect. docent Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 3. cap. 55. n. 101. Ego ipse in praxi exigendi pensiones p. 2. q. 12. num. 17. & ideo aliquam exceptionem admittere non debent. Camill. Bortel. in summa decis. tom. 2. tit. 3. 2. num. 262. Sigism. Scac. de appellat. q. 17. limit. 10. num. 37. & rationem reddit, quia in hoc præcessit omnis cognitio tam respectu sententiæ, quam respectu cognitionis, quod ego citato loco num. 18. intelligo de exceptionibus, quæ principaliter causæ merita respiciunt, vel quæ directò ipsam impugnant sententiæ, & num. 19. limito in exceptionibus, quæ directò non infringunt sententiæ, nec principaliter eam labefactant, sed potiùs respiciunt ipsius executionem, & opponuntur ad consequendum id, quod expresse in sententiâ denegatum non est, quo casu possunt tales exceptiones obici, & debent admitti, & de illis executor cognoscere valet.

Ad num. 14. Quòd merus executor potest supersedere, & debet in executione sententiæ nullæ, & iniustæ, quando nullitas, & iniustitia ita euidenter ex actis apparet, ut nullam requirant probationem, aut excusationem admittant, ultra citatos in collect. tenent Gabr. Percira de manu Regiæ p. 2. c. 63. n. 54. Rota decis. 85. p. 1. diuers. quos adduco, & eorum verba refero d. q. 12. num. 10. & 11.

Pro concordia huius text. cum cap. significasti 7. hoc eod. tit. vide posita in addit. ad d. cap. significasti.

SUMMARIVM.

- 1 Iudices delegati litteras suæ commissionis quando edere teneantur, offenditur.
- 2 Conseruatores Iudices litteras sibi iurisdictionem tribuentes ad ipsam fundandam edere teneantur.
- 3 Inquisitores contra hereticum prauitatem hodie magis pro ordinariis, quam pro delegatis sunt existimandi.
- 4 Inquisitores litteras sibi iurisdictionem tribuentes edere teneantur.

C A P. Cùm in iurè. XXXI.

AD num. 2. Quòd Iudices delegati litteras illis iurisdictionem, notionem, aut executionem tribuentes, antequam ad exercitium delegationis

C 2 acce

24 Prætermiffa, & additamenta ad Collectan.

accedant, edere tenentur, vltra citatos in collect. docent Vanti, de nullit. tit. de nullit. sentent. ex defectu iurisd. Ordin. num. 16. & 28. Menoch. de præfump. lib. 2. præf. 15. ex num. 2. & de arbit. lib. 1. quæst. 76. num. 8. & lib. 2. casu 112. num. 8. & conf. 100. num. 77. cum segg. Decian. conf. 18. num. 157. vol. 1. Villadieg. in politica cap. 5. §. 40. num. 7. & 8. Bobadil. etiam in politica lib. 2. c. 20. num. 21. cum segg. Nicol. Garcia de benef. part. 6. c. 2. num. 16. cum segg. Sigism. Scacc. de appellat. q. 19. remed. 10. concl. 4. num. 36. Mari. Giurba conf. 89. num. 19. cum segg. Carot. de remed. contra præiudic. sentent. except. 4. à num. 8. Camill. Borrell. de Magistratum edictis lib. 1. cap. 1. à num. 46. Gabr. Pereira de manu Regia part. 1. cap. 7. à num. 3. Salgado de Regia proteçt. part. 4. cap. 6. à num. 42. & de supplicat. ad Sanctissimum part. 2. cap. 26. §. 4. ex num. 11. cum segg. Mastrill. de Magistrat. lib. 6. cap. 3. per tot. Christoph. Besold. de fiderum iure cap. 7. num. 5. Franc. de Amaya in l. prohibitum, ex num. 4. C. de iure fisci lib. 10. Alphons. de Narbona l. 60. gloss. unica à num. 1. tit. 4. lib. 2. Recopilat. Et in Iudice Conservatore quòd litteras sibi iurisdictionem tribuentes ad ipsam fundandam edere teneantur, admittunt Fusc. de visitat. lib. 2. cap. 23. num. 8. Mari. Anton. variar. resolut. lib. 1. resol. 16. num. 1. cum segg. Narbona d. gloss. vnic. num. 71. cum segg. Rot. dec. 214. num. 1. & 2. part. 2. recent. Et in Inquisitoribus licet hodie magis pro ordinariis, quàm pro delegatis sint existimandi, secundum Ludou. à Paramo in defensor. iurisd. Inquisitor. Sicil. cap. 1. num. 11. & de origine Inquisitor. tit. 3. quæst. 2. per tot. Molin. de iustis. tract. 5. disp. 58. Salgado de supplicat. ad Sanctissim. part. 2. cap. 33. num. 80. cum segg. Escobar de puris. & nobilit. probanda part. 1. quæst. 6. §. 2. num. 25. agnoscunt Nicol. Eymeric. in direct. Inquisit. part. 3. cap. 1. & ibi Peña commenta 1. vers. poterit & meritò, Mart. de iurisd. part. 2. cap. 35. num. 1. Alphons. de Narbona in d. l. 60. num. 91. vers. idemque iuris erit, tit. 4. lib. 2. Recop.

S V M M A R I V M.

1. Delegata iurisdicção odiosa est, ac proinde restringenda.
2. Ordinarium iurisdicção vi naturalis & fauorabilis amplianda.
3. Legatorum potestas restringenda.

C A P. P. & G. X L.

AD num. 4. Quòd delegata iurisdicção odiosa sit, ac proinde restringenda vltra citatos in collect. docent gloss. in cap. 1. de rescript. lib. 6. Becc. conf. 21. num. 14. & 33. Nauarr. in cap. cum contingat in 7. causa nullit. in princ. de rescript. Menchaq. controuers. vsufreq. cap. 14. num. 16. Menoch. conf. 340. num. 54. & de præfump. lib. 2. præf. 15. num. 2. Curi. Philipp. part. 1. §. 4. num. 8. Morl. in emporio iuris part. 1. tit. 2. quæst. 21. num. 2. Molina de iustis. tom. 6. disp. 25. num. 2. Erasim. à Cochier de iurisd. Ordin. in exemptos part. 2. quæst. 11. num. 2. Amat. var. resolut. resol. 8. num. 4. & resol. 39. num. 11. Ordinarium verò iurisdicção vi naturalis & fauorabilis amplianda, non sic Legatorum potestas, quæ vi superinducta, & extraordinaria, ac Ordinariis præiudicans, restringenda est, secundum Cassad. in decis. super reg. Cancell. tit. de decretis in reseruat. decis. 1. num. 3. & decis. 3. num. 11. Simonet. de reseruat. quæst. 89. num. 3. vbi Grauat. in addit. lit. A. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 21. num. 38. Nicol. Garc. de benef. part. 5. cap. 3. num. 9. Rot. decis. 106. num. 3. part. 1. diuersor.

S V M M A R I V M.

1. Delegatus debet dari maior viginti annorum.
2. Etas minor 20. annorum sufficit in delegato Pontificis, si Pontifex habueris de ea notitiam.
3. Infans, vel pupillus si sciens à Principe delegatus nominetur, tunc habitu iurisdictionem illi delegasse videtur.
4. Etas que requiratur secundum leges Castellæ ad iudiciale munus?

C A P. Cùm vigesimum. X L I.

Post num. 1. Quòd delegatus debet dari maior viginti annorum vltra citatos in collect. docent Ludou. Gom. in cap. statutum n. 26. de rescript. in 6. Anton. Blanc. de compromiss. q. 22. num. 22. Rojas in singular. Fidei 106. in princ. Zar. lib. 2. singul. intellect. c. 22. Viui. lib. 2. commun. opin. 179. Quintilian. Mandos. de minore etate c. 5. n. 88. Monet. de Conservator. c. 5. n. 159. ad fin. D. Barbof. in l. cum prætor. §. fin. n. 90. ff. de iudic. qui duo vltimo loco citati id intelligunt in Pontificis delegato, adduntque minorem ætatem sufficere si Princeps

ceps habita scientia, & notitia minoris ætatis alicuius, nihilominus eam elegit, quia ex tunc in defectu minoritatis cum ipso dispensasse creditur. Si verò adeo fuerit minor electus à Principe, quòd naturaliter sit incapax iurisdictionis, ut infans, vel pupillus, tunc enim habitu, & non actu iurisdictionem ipsi delegasse videtur, & ideo assessorem assumere debebit, ut in simili deputato à Principe conservatore tradit Monnet. de conservat. c. 5. m. 161. & latius cap. 8. q. 8. & c. 9. q. 2.

4 Quid autem de Iure Regni Castellæ sit tenendum, poterit ab aliquibus in dubium reuocari: nam in l. 2. tit. 9. lib. 3. Recop. ad iudiciale munus requiritur ætas viginti sex annorum ibi, *7 que aya edad de veinte y seis años*, & in l. seq. videtur solum requiri quòd sit maior viginti annorum, ibi, *Mayor de veinte años deve ser aquel a quien se otorgare poderio para iuzgar*, a quien llamam Iuz ordinario, *7 es de presumir que hombre de tal edad aya entendimiento compido para iuzgar los hombres que ante el venieren*, quia scripta in hac l. 3. interpretanda sunt, ita ut illius sensus sit quòd ad Iudicis officium eligatur maior viginti anni, id est, qui viginti annorum sexum impleverit, ut non ineleganter interpretatus est Azueved. in d. l. 2. verbo *veinte y seis años*, Suar. de Paz in pract. tom. 1. part. 1. temp. 1. num. 61.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

De Officio Iudicis ordinarij.

TIT. XXXI.

S Y M M A R I U M.

- 1 Episcopi in suis diocæsisbus possunt crimina inquirere & punire.
- 2 Crimina de quibus Episcopi in suis diocæsisbus cognoscere possint, quæ sint?
- 3 Subditos à peccatis arcere, peccatoresque punire & corrigere ad iurisdictionem ecclesiasticam spectat.
- 4 Iurisdicctio ecclesiastica instituta ad gubernandos Fideles secundum legem Evangelicam.
- 5 Episcopi ad punitionem criminum in suis diocæsisbus commissorum possunt, cum opus fuerit, brachium seculare invocare.
- 6 Iudices ecclesiastici possunt censuris, & aliis penis arbitrariis seculares compellere ad auxilij brachij secularis exhibitionem.
- 7 Auxilium brachij secularis conceditur etiam delegatis.

Barbof. Iur. Can. selecta. Tom. V. I.

8 Auxilium brachij secularis quamvis implorandum non sit nisi pro ultimo remedio, secundum aliquos, verius tamen est implorari posse quotiescunque opportunum ecclesiastico Iudici videbitur, & num. 9.

10 Auxilium brachij secularis ecclesiastico Iudici tenetur impartiri seculari absque ulla examinatione processus ab eo facti.

11 Intellige in omnibus ecclesiasticis criminibus, in his scilicet, quæ ratione materie prohibita talia sunt.

12 Auxilium brachij secularis concedendum in civilibus causis, quæ ad ecclesiasticarum Iudicum cognitionem quomodocumque pertinent.

13 Index laicus quando possit cogi auxilium brachij secularis impartiri in delictis non ecclesiasticis, sed mixtis fori à seculari commissis.

14 Index secularis non tenetur impartiri Ecclesiastico auxilium suum ubi aliàs constaret de iniustitia, vel nullitate sententia.

15 Vel ubi fuerit à sententia Iudicis ecclesiastici auxilium requirentis appellatum, vel supplicatum, aut de nullitate dictum.

16 Index iudicare debet secundum allegata, & probata.

17 Indices fori omnino diversi sibi adinuicem auxiliari debent.

18 Index ecclesiasticus utpote excellentiore utens iurisdictione cogere censuris poterit secularem ad prestandum auxilium, non ita secularis ecclesiasticum.

C A P. Perniciosa. I.

Ro exornatione principalis conclusionis huius textus, quòd scilicet Episcopi in suis diocæsisbus possunt crimina inquirere, & punire, ultra citatos hic num. 2. adde similes textus in c. scito 2. 6. quasi 3. c. per singulas 2. vers. unumquemque enim oportet Episcopum habere suæ diocæsis potestatem, & c. q. 3. c. irrefragabili 13. in prim. & §. vlt. c. conquirente 16. vers. nos autem. ibi, correctionem, & reformationem, inf. hoc tit. c. qualiter & quando 24. de accusat. cap. cum Episcopos 7. hoc tit. lib. 6. Clem. 1. eod. tit. & Nau. in rub. de iudic. num. 65. vers. 2. & numer. 66. & à num. 92. & in cap. novit, notab. 6. eod. tit. Lancel. Conrad. in templo omnium Iudic. lib. 2. tit. 5. §. 3. Marc. Anton. Cuch. maior. instit. lib. 2. tit. 6. num. 75. Leli. Zechi. de munere Episcoporum. c. 3. à numer. 3.

C 3 Anastaf

26 Prætermiffa, & additamenta ad Collectan.

Anaftaf. Germon. *de facrorum immunit. lib. 3. cap. 8. à n. 5* 8. Suarez de Paz in *praxi p. 4. tom. 1. c. 10. m. 4. & tom. 2. prel. 1. per tot.* Petr. Gregor. in *d. c. conuenerit cap. 9. cum duobus feqq.* Cened. *ad Decretal. collect. 101. n. 3.* Ioan. Filisac. *de sacra Episcoporum auctoritate cap. 1. §. 8. fol. mibi 19. cum feqq.* Gabr. Pereira *de manu Regia p. 1. c. 10. ex num. 15.* Sebast. Cef. in *relect. de ecclesiast. Hierarchia part. 1. disp. 6. de Episcopis §. 4. per tot. maxime numer. 22. & 23.*

² Intellige non solum de criminibus merè ecclesiasticis, à quocunque fuerint admiffa (vt sunt hæresis, apostasia, & similia tã ratione materia, quàm ratione prohibitionis supernaturalis, aut merè ecclesiasticæ ad solam ecclesiasticam iurisdictionem spectantia,) sed etiam de aliis, quæ merè ecclesiastica non sunt, à laicis quoque perpetrata, dummodo mixti fori sint, vt adulteria, quorum nominatim meminit text. in *presenti.*

³ Ratio decidendi ex eo apertè colligitur, quia cum subditis à peccatis arcere, peccatoresque punire, & corrigere ad iurisdictionem ecclesiasticam D. Petro, & eius successoribus immediatè reliquisse Prælati ecclesiasticis mediatè concessam spectet, est enim supernaturaliter instituta ad gubernandos fideles secundum legem Euangelicam, & quatenus ad eam opus est etiam in naturalibus. *d. cap. nonis 13. vers. non enim, cum relatis à Nau. notab. 3. n. 81. & not. 6. per tot.* sequens est, vt Episcopi pro Pastoralis officio omnia crimina in suis diocesis à quibuscunque commissa, ex quibus Deus Opt. Max. iurare spiritualia maxime offendantur, ac lædantur, & scandalum, ac prompta peccandi occasio in Christiana Republ. paretur, inquirere & punire possint, ac debeant.

⁵ Ibid. n. 7. Ad exornationem alterius notabilis ex hoc textu desumpti, quòd scilicet Episcopi ad punitionem criminum in suis diocesis commissorum possunt, cum opus fuerit, brachium seculare inuocare, vide similes textus Canonicos in *cap. si quis pecunia 9. 79. dist. & in cap. petimus 19. 11. q. 1. & in cap. quoniam 14. hoc tit. & in cap. postulasti 21. de homicid. & in cap. 2. vers. per temporalem, de maledic. & in cap. ult. in fine, de excess. Prel. & in cap. unico §. ult. circa fin. de stat. Regul. m. 6. & in cap. vt officium 11. §. compescendi, vers. denique, de hæret. eod. lib. & in cap. dilecto 6. de sentent. excom. in 6. l. Hispan. 58. & 59. tit. 6. part. 1. & l. 14. in fine, & l. 15. vers. saluo tit. lib. 4. Recop. Concil. Trid. sess. 24. de refor. matr. cap. 8. ad fin. ibi, inuocato, si opus fuerit, brachio seculari ciuiciana-*

tur, & sess. 25. de Regular. cap. 5. post princ. & ad fin. ibi, inuocato etiam auxilio, si opus fuerit, brachij secularis, & de refor. cap. 3. vers. in causis verò, Cou. pract. cap. 10. num. 1. Nauar. in *cap. cum contingat, remed. 1. de rescript. Gail lib. 1. obser. 113.* Quintil. Mandos. in *praxi commissionum forma 2. verb. auxiliumque, Roland. à Valle conf. 37. per tot. vol. 1.* Petr. Belloga in *speculo Principum rub. 11. §. tractandum, vbi Camill. Borrel. gloss. 1.* Ioan. Rendina de maiestate Principum, verb. non solum armis decoratam, p. 2. ex numer. 141. Franc. Auiles ad *cap. 2. Prætorum, verb. Iustitiam, ex num. 10. & c. 20. verb. vsurpant. ex num. 5.* Segura Daualos in *direct. Iudicum part. 2. c. 13.* Salzed. ad Bernard. in *pract. cap. 153. aliis c. 160. Et si opus fuerit, Parlad. rerum quotid. lib. 2. cap. fin. part. 2. §. 2. per tot.* Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 1. q. 8. art. 15. Marchefan. de commissionib. p. 1. cap. 5. à num. 203. Cened. ad *Decretal. collect. 101. num. 12. & 13.* Didac. Sahag. in *c. 2. num. 176 de iudic. Fasini in praxi crimin. part. 3. q. 97. à num. 81. & de hæres. q. 186. à num. 159.* Bobadil. in *sua politica lib. 2. cap. 17. num. 80. & à num. 167. ante med. lit. F Vgolin. de officio, & potest. Episcop. p. 1. cap. 4. §. 12. num. 4.* Marta de iurisdic. p. 1. c. 49. cum tribus feqq. Bernard. Greux ad *pract. Camera Imper. lib. 1. concl. 115.* Fr. Mich. Agia de exhibendis auxil. fundam. 27. concl. 2. Iacob. Cancer. var. resol. lib. 2. cap. 15. à n. 2. & lib. 3. cap. 19. per tot. Hortens. Cavalcan. de brachio Regio p. 4. n. 255. cum feqq. Franc. Molin. in *similib. tract. de brachio seculari lib. 1. per tot.* Morla in *emporio iuris tit. 2. q. 20. ex num. 9.* Ioan. à Montelegre in *praxi ciuili lib. 1. cap. 9. à num. 157.* Aloyf. Ricc. in *praxi rerum fori Eccles. sub tit. de praxi inuocationis brachij secularis, decif. 319. num. 11. cum feqq. & in collect. decif. p. 3. collect. 573. & p. 5. col. 1990.* Amat. Roderic. in *tract. de execut. 2. ex num. 11.* Anguian. de legibus lib. 3. & controu. 17. num. 88. & controu. 19. num. 23. & 24. vbi obiter interpretatur textum in *d. cap. petimus 11. q. 1. & lib. 3. controu. 31. per tot.* Moneta de *conservat. cap. 8. à num. 187.* Campan. in *diferf. Iuris Canon. rub. 12. cap. 13. à num. 84.* Gabr. Pereira de *manu Regia p. 2. c. 52.* Accac. Anton. de Ripol var. Iuris resol. cap. 1. à num. 36. vsque ad 41. Larrea decif. 1. Granatensi. Thom. Carleual. de iudic. disp. 2. num. 75. cum feqq. Hieron. Bucaron. de *differ. inter iudicia ciu. & crimin. differ. 209.* Ioseph. Vela in *relect. ad hunc text. à num. 1. p. 2. nouissimè Pareja de vniuersa instrum. edit. tit. 2. resol. 8. à num. 1. Rot. decif. 10. num. 28. part. 4. recent.* Ioan. Bapt. Ciarlin. *controuers. forens. c. 60. à num. 2.*

Ecclesiasticis censuris, & aliis penis arbitratius

bitrariis possunt Ecclesiastici Iudices compellere seculares ad eiusmodi auxilij exhibitionem, vt ex cap. administratores in fine 23. q. 5. & ex d. cap. 2. de maledic. probat gloss. verb. publicum, in fine, & verb. praiudicandum, vers. & posset compelli, recepta ab Innoc. n. 1. & Abb. ex num. 10. ac Alciat. num. 7. 3. in presenti. Menoch. remed. 3. retin. num. 360. & de arbit. casu 452. num. 3. Fr. Emman. d. art. 15. post princ. Farinac. d. quest. 97. num. 82. & de heresi d. q. 186. num. 161. Bernard. Greux. d. concl. 115. num. 3. & 4. Marta d. cap. 49. a num. 6. Molin. d. trat. de brachio seculari, lib. 1. cap. 1. & 14. Monet. d. cap. 8. num. 261. & seq. Gabr. Pereira d. cap. 52. num. 9. & 32. Campan. rab. 12. cap. 13. num. 84. vers. 'quinimo', Thom. Carluval. de iudic. lib. 1. tit. 1. disp. 2. num. 40. qui id recte explicat procedere stante secularis vrbane prius requisiti vrbaneitate.

- 7 Facultas hæc inuocandi auxilium brachij secularis conceditur non solum Episcopis, & aliis Ordinariis iudicibus ecclesiasticis, sed etiam delegatis, vt colligitur ex d. cap. administratores 26. ibi, Quoties ab Episcopis, & ecclesiasticis viris conuenerint fuerint, &c. 23. q. 5. & ex cap. quali. 44. ead. causa & quest. & per ista lura & alias rationes ita resoluunt Federic. de Senis conf. 163. a num. 3. vers. in contrarium, Ordin. in cap. significasti 7. de offic. deleg. Agid. Bossi. in praxi crimin. tit. de foro compet. num. 92. Roland. à Valle conf. 37. n. 1. cum seqq. col. 1. Cou. pract. c. 10. num. 1. in princ. vers. hac verò Archidiaconi opinio, Nauarr. in cap. cum contingat, remed. 1. num. 1. de rescript. Rendina d. verb. non solum armis, part. 2. num. 159. Auil. ad cap. 20. Prator. verb. usurpan. n. 27. Brunor. à Sole in locis communib. verb. brachium seculari, Menoch. remed. 3. retin. n. 360. in princ. Gail d. lib. 1. obseru. 115. num. vlt. Salzed. ad Bernard. d. cap. 151. aliis 160. num. 8. Franc. Peña ad Eyméric. in direct. Inquisitor. part. 3. commento 106. in fine, Azeued. d. 15. num. 3. tit. 1. lib. 4. Recop. Farinac. d. quest. 97. num. 86. Bernard. Greux. d. concl. 115. confid. 1. Morla d. tit. 2. quest. 20. num. 9. vers. quia verius est, Marta d. part. 1. c. 50. a num. 25. & cap. 51. num. 6. & 7. Mich. Agia de exhibend. auxilij, fundam. 27. concl. 1. pag. 120. Bobadil. in sua politica lib. 2. cap. 17. num. 170. & 180. Monteleagre d. lib. 1. cap. 9. num. 158. vers. quod procedit, Iacob. Cancer. d. lib. 2. cap. 15. num. 3. & lib. 3. cap. 19. quest. 5. a num. 37. Marchesan. d. cap. 5. num. 227. vers. iisdemque brachium, & num. 228. Marc. Anton. Genuens. in praxi Archiepisc. Neapol. c. 36. num. 1. Ioan. Aloyf. Ricc. in praxi rerum fori eccles. decif. 320. aliis resol. 278. a num. 2. & in collect. decif. part. 5. collect. 1990. vers. aduertendum 4. Franc. Molin. d. lib. 1. c. 6.

a num. 4. Moneta de conseruat. c. 8. num. 260. Gabr. Pereira d. c. 52. a num. 12. Ioseph. Vela hic part. 2. ex num. 10. Pareja d. tit. 2. resol. 8. num. 2. Ego de officio, & potest. Episcopi p. 2. alleg. 16. num. 36.

Quamuis contrarium, imò quòd Ordinarius tantum, & non delegatis ea facultas competat, resoluunt Feder. de Senis sibi contrarius conf. 251. num. 4. Calcan. conf. 119. num. 2. circa fin. Nicol. Eyméric. in direct. Inquisitor. part. 3. q. 57. Marchesan. sibi contrarius d. part. 1. cap. 5. num. 249. Farin. etiam sibi contrarius de heresi q. 186. num. 159. vers. quod & idem, Camill. Borrel. in sum. decif. p. 1. tit. 41. num. 247.

Ibid. num. 8. Et si ceterò dixerim auxilium 8 brachij secularis implorandum non esse, nisi pro vltimo remedio, ita vt non possit iudex ecclesiasticus quodcumque voluerit illud acclamare, nihilominus id ita strictè accipiendum non est, vt brachij secularis auxilium in subsidium tantum aliorum remedium implorari possit, sed etiam quotiescumque opportunum ecclesiastico Iudici videbitur, id enim insinuant verba huius textus, ibi, cum opus fuerit, & cap. quoniam 14. in fine. ibi, si necesse fuerit, infra hoc tit. cum similibus, illis namque propriè magis significatur tunc demum huiusmodi auxilij inuocationi locum esse, cum res ita exigat in quacumque litis parte, siue cum magis expedire ecclesiasticis iudicibus videbitur. Ita Salzed. ad Bernard. d. cap. 53. aliis 160. a num. 4. vers. sed media quidem sententia, Segura Daualos in direct. Iudicum part. 2. cap. 13. num. 36. cum duobus seqq. Farinac. d. q. 97. num. 98. vers. verum ad declarationem, Ioan. Bapr. Costa de remed. subsidij, remed. 2. num. 6. Bobadil. d. lib. 2. cap. 17. num. 160. Anguian. de legib. lib. 3. controu. 31. num. 30. & 31. Moneta d. cap. 8. num. 267. & seq. Gabr. Pereira de manu Regia part. 2. cap. 52. num. 14. vers. respondetur, Ego de iure Eccles. vnus. lib. 1. c. 39. §. 4. num. 73. cum seqq.

Quamuis in subsidium tantum hoc auxilium concedendum, ita vt prius Iudices ecclesiastici excommunicare, deinde anathematizare, & interdicere debeant, ac demum cum Ecclesia non habeat amplius quid faciat, ad brachij secularis auxilium confugiat, existimauerint Feder. de Senis conf. 251. num. 4. vers. item dato, Palat. Rub. in repet. cap. per vestras, notab. 2. §. sed est pulchra dubitatio, num. 17. Cou. pract. cap. 10. n. 1. Ioan. Rendin. de maiest. Princip. d. verb. non solum armis p. 2. num. 142. cum duobus seqq. & num. 160. Mandos. d. verb. auxilium, fol. 24. pag. 1. Auiles ad cap. Prator. cap. 20. verb. usurpan. num. 16. Menoch. remed. 3. retin. num. 360. vers. deinde

28 Prætermiffa, & additamenta ad Collectan.

- adverfat, Parlad. lib. 2. *rerum quotidian.* c. vlt. part. 2. §. 2. num. 9. Gail. lib. 1. *obfer.* 115. num. 2. *verf. procedit autem.* & num. 3. & de pace publicæ lib. 2. c. 17. num. 34. *verf. obique*, Marchef. de *commiffion.* part. 1. c. 5. num. 211. 215. & 227. *verf. fiftud que brachium*, & num. 234. & 245. *verf. quod in subsidium*, & num. 237. Auendan. de *conf.* lib. 5. 8. n. 5. Bernard. Greux. ad *præf.* Camera Imper. lib. 1. *concl.* 115. num. 13. Cancer. *var. refol.* lib. 3. c. 19. num. 1. Ioan. à Montcallegre in *praxi civil.* lib. 1. c. 9. n. 60. & 161. Marta de *iurifdict.* part. 1. c. 50. à num. 1. *vsque ad* 24. Anguian. d. lib. 3. *controu.* 30. num. vlt. & *conitron.* 31. num. 2. Franc. Molin. de *brachio faculari* lib. 1. c. 3. num. 2. cum quatuor feqq. & c. 15. num. 3.
- 19 Quod quidem auxilium ecclesiastico Iudici tenetur impartiri facularis abſque vlla examinatione processus ab eo facti, ex c. *vt inquisitio* 18. §. *prohibemus*, de *heret. in* 6. tum quia facularis eo casu executor est Iudicis ecclesiastici, & ideo eius sententiam licet iniustam exequi tenetur, cap. *pastoralis* 28. §. *quia verò, de sentent. & re iudic.* & refolunt Egid. Bosfi. in *praxi tit. de foro comper.* num. 87. & num. 90. in *fine*, Petr. Belluga in *speculo Principum* rub. 11. §. *tractandum à n. m. 2.* *verf. & in tantum*, maxime num. 4. *verf. & ut plenius*, Rendina de *maiest. Principum* d. v. b. non solum armis. part. 2. num. 149. & 150. Clar. lib. 5. §. *hæresis* num. 4. & §. *fi.* *quasi* 96. num. 7. *verf. sciam tamen*, Salzad. ad Bernard. d. c. 153. alias 160. num. 13. *verf. vnde dicitur*, Suar. de Paz in *praxi tom. 1. in proem.* num. 7. & 10. Azuced. d. §. *tit. 1. lib. 4. noua Recop.* à n. 5. Ioan. Vela de *pauis delict.* cap. 14. de *hereticorum pauis* n. 33. Fr. Emman. *quasi. Regul.* tom. 1. *quasi* 8. art. 15. *verf. eaderem tamen*, Farinac. d. *quasi* 97. num. 103. Marta d. part. 1. c. 51. à num. 1. Aloyf. Ricc. in *praxi rerum fori eccles. decif.* 330. num. 1. & 2. Marc. Anton. Genuesi. in *praxi. Archiep. Neap.* cap. 36. num. 2. Cavalcan. de *brachio Regii* part. 4. num. 260. & *seq.* Molin. in *simili tract.* c. 8. *sine inſp.* c. 1. num. 8. & c. 9. *inſp.* c. 2. num. 24. & 25. Agia de *exhibend. auxil. post princ.* à pag. 3. & *fund.* 27. *concl.* 3. 4. & 6. Segura Daualos in *direct.* *Iudicum eccl.* part. 2. c. 13. num. 33. Moneta de *conferuat.* c. 8. num. 262. Anguian. d. lib. 3. *controu.* 31. num. 7. Accac. Anton. de *ripol. var. refol.* c. 1. num. 526. & *seq.* Richard. in *manu d. eccl.* ad *praxi* part. 2. §. 4. num. 41. Antonin. Diana moral. *refol.* part. 1. *tract.* 2. de *immun. eccl.* §. *tol.* 108. in *fine*; quamuis non pauciente possit facularem Iudicem antequam suum ecclesiastico auxilium præstet ab eodem sibi processum exhiberi petere, vt examine ritum ritè & rectè processerit, arque ita de iniustitia, vel nullitate senten-
- tia cognoscere, id probantes ex hoc text. in illis verbis ibi, *non ad præiudicandum, sed ad ea quæ Deo sunt placita prosequendum*, & c. dum aiunt hæc verba significare publici, siue facularis auxilij implorandi eum finem esse, vt iustum ac Deo placens ecclesiastici Iudicis præceptum exequatur, non verò vt faculari Iudici per eum requisito præiudicetur quominus ipse examinare valeat, ritum illud tale sit necne; ex quorū numero sunt Ioan. Andr. quæ refert & sequitur Oldrad. *conf.* 89. num. 4. Feder. de Senis *conf.* 251. num. 3. *verf. quid plus*, Anchar. *conf.* 382. num. 11. & 12. Calcan. *conf.* 119. num. 3. *verf. secun dō facti*, Roland. d. *conf.* 37. num. 7. lib. 1. Perez. l. 4. tit. 1. lib. 3. *Ordin. glof.* 3. *verf. quando autem*, Camill. Borrell. ad *Bellug. in speculo Princip.* rub. 11. §. *videndū schol.* 1. in *prim.* Parlad. *rerum quotid.* lib. 2. c. 5. part. 2. §. 2. num. 4. cum duobus feqq. Surd. *conf.* 378. num. 13. & 14. Bernard. Greux. ad *præf.* Camera Imper. lib. 1. *concl.* 115. num. 5. Jacob. Cancer. *var. refol.* lib. 3. c. 19. d. n. 3. *vsque ad* 17. Ioan. à Montcallegre in *praxi* lib. 1. c. 9. num. 162. Et licet alij crediderint in solo crimine hæresis facularem Iudicem stare teneri processui Iudicis ecclesiastici eius auxilium implorantis, in aliis verò casibus minime, sed eundem processum, eiusque iustitiam examinare posse, vt minus bene docuerunt Auiles ad *capita Prætor.* c. 20. *verb. usurpan.* num. 20. *verf. sed tu intellige*, Salzad. ad Bernard. d. c. 160. num. 11. *verf. sed communis hæc sententia*, Bobadil. in *sua politica* lib. 2. c. 17. num. 171. & 174. Ioan. Aloyf. Ricc. parum sibi consonans in *collect. decif.* part. 3. *collect.* 173. *l. m. t.* 4. Gabr. Pereira de *manu Regia* part. 2. c. 5. 2. à num. 21.
- Quam nostram sententiam generaliter veram intelligo in omnibus ecclesiasticis criminibus, hoc est, non his tantum quæ ratione materiæ prohibita talia sunt, & propriè merè ecclesiastica dicuntur, sed etiam quæ ratione subiecti ecclesiastici, à quo illa admissa fuerint, ecclesiastica etiam appellantur, licet alias hæc ab illis discerni soleat, vt non propriè merè ecclesiastica dicantur, sed ecclesiastica simpliciter, aut non merè, quia in omnibus facularis Iudicis examinatio excluditur ob illius incapacitatem, ex his quæ adducunt Abb. lib. 1. c. 12. *verf. idem putarem dicendum*, Cened. *canon.* q. 36. num. 12. Montcallegre d. c. 9. num. 164. Jacob. Cancer. d. part. 2. c. 15. num. 12.
- Ex qua ratione in ciuilibus etiam causis, quæ ad ecclesiasticorum Iudicum cognitionem quomòdocunque pertinent, verissimam iudicio eandem nostram sententiam, quæ seculari Iudici ab ecclesiastico requisito vt suum ei auxilium pro sententia, vel mandati

mandati executione impartitur, obediendi necessitatem imponit, absque præuia processu ab illo facti examinatione, hæc enim seculari, velut incapaci interdictur, nisi talis sit, quæ mero quoque executori permitteretur, iuxta notata in cap. de casero 5. de sent. & re iudic. Gail lib.1. obseru. 113. n. 8. & obser. 115. n. 6. Cancer. d. cap. 15. num. 13. Merenda conf. 22. num. 1. cum seqq. Fragofo de regimine Reip. lib. 7. disp. 23. §. 4. n. 88. circa fin. Pareja d. tit. 2. resol. 8. num. 23.

- 13 At in delictis non ecclesiasticis, sed mixti fori à seculari commissis, non poterit cogi laicus Iudex auxilij sui copiam ecclesiastico impartiri, nisi eorum acta prius summarie examinauerit ex illisque cognouerit verum iustè, vel iniustè, aut nulliter ecclesiasticus Iudex processerit, quia hæc in specie laicus non vt merus executor illius, nec vt iurisdictione inferior, sed vt qualis cognoscit vt per Panorm. hic num. 1. ad fin. Imol. num. 16. & Alciat. num. 70. Petr. Bellug. d. rub. 11. §. tractandum num. 2. circa fin. vers. in aliis verò causis, Rendina d. verb. non solum armis p. 2. num. 154. & seq. Clar. d. q. 96. num. 7. ad fin. vers. si verò esset crimen, Suar. de Paz d. tom. 2. in proem num. 8. Salzed. ad Bernard. d. cap. 160. num. 11. vers. vlt. Bobadil. d. lib. 2. c. 17. n. 175. & seq. Farin. d. q. 97. num. 102. Marta d. p. 1. cap. 1. d. num. 20. Montealeg. d. lib. 1. c. 9. num. 165. Cened. d. q. 36. num. 13. Caualecan. d. part. 4. num. 261. vers. atin aliis, Aloyf. Ric. in collect. decis. p. 3. collect. 573. limit. 5. Franc. Molin. d. lib. 1. cap. 10. inspect. 3. num. 30. & 31. Pareja d. tit. 2. resol. 8. num. 24.

- 14 Limitatur tamen principalis nostra resolutio, quæ habet secularem Iudicem auxilium suum ecclesiastico in relatis causis absque villa processus examinatione exhibere teneri, vt non procedat, vbi aliàs constaret de manifesta iniustitia, vel nullitate sententiæ, vel processus Iudicis ecclesiastici, ob notorium forsan absentiam eius, aduersus quem ecclesiasticus procedit, vel nimia Iudicis festinationem, aut Iuris errorem contentum in sententia, quæ sibi ostensa fuerit, aut quid simile, quo casu secularis etiam si delictum esset merè ecclesiasticum, posset saltem auxilium suum iustè denegare. Sic Innoc. hic num. 2. & Panor. num. 12. vers. sed si Iudex secularis, Petr. Belluga d. rub. 11. §. tractandum num. 4. vers. hoc limita, Rendina d. verb. non solum armis p. 2. num. 147. 152. & 153. Salzed. ad Bernard. d. cap. 160. num. 12. & 14. Parlad. d. lib. 2. cap. fin. p. 2. §. 2. n. 7. vers. proinde facit, Bobadil. d. c. 17. num. 172. vers. Pero esto entiendo jo, Gail. d. lib. 1. obseru. 115. num. 5. Caualecan. d. p. 4. num. 260. vers. sed si notorie, Marchosan. d. p. 1. c. 5. num. 241. vers.

subdens, Mich. Agia d. tractat. concl. 8. in 1. 2. & 7. casu, Bernard. Greux. d. concl. 115. in princ. num. 6. 7. & 8. Cancer. d. cap. 15. à num. 33. Montealegre d. cap. 9. num. 169. cum seq. Molin. d. lib. 1. cap. 11. num. 38. & 39. & lib. 2. cap. 38. num. 25. & 26. Ioan. Aloyf. Ric. in collect. decis. p. 3. collect. 573. limit. 1.

Limita etiam vbi à sententia Iudicis ecclesiastici auxilium requirentis fuerit appellatum, vel supplicatum, aut de nullitate dictum, aliòve quocunque modo eius processus per partem legitimè impugnatus, iuxta text. in cap. concertationi 8. vers. vlt. de appellat. in 6. nam & tunc secularis saltem denegare auxilium poterit, ita Oldrad. d. conf. 89. num. 3. & 4. Petr. Belluga d. rub. 11. §. tractandum num. 4. circa med. vers. si verò à contra quem, Rendina d. loco num. 161. Nau. in cap. cum contingat, de rescript. remed. 1. num. 7. aliàs 8. vers. quanto respondeo, Roland. à Valle d. conf. 37. num. 10. cum seqq. lib. 1. Gail. d. obser. 115. num. 4. Marches. d. c. 5. num. 233. Salzed. cap. 160. num. 18. Agia d. concl. 8. in 3. 4. & 8. casu, Bernard. Greux. d. concl. 115. num. 11. Cancer. d. cap. 15. num. 14. & d. lib. 3. cap. 19. à num. 45. ad 53. Montealegre d. cap. 9. n. 171. & 173. Modern. de Regia proteçt. part. 1. cap. 1. prelad. 3. num. 93. & 94. Intellige limitationem procedere eo casu quo aperte constaret causam esse appellabilem, vel alio modo retractabilem, secus aliàs, ex Bobadil. d. cap. 17. num. 176. Bernard. Greux. d. concl. 115. num. 12. Modern. d. pral. 3. n. 172.

Ibidem num. 9. Pro exornatione conclusionis desumptæ, ex glos. in presenti verb. secundum quod Canones, quòd scilicet Iudex indicare debet secundum allegata, & probata, & non secundum conscientiam, præter citatos verb. similem glos. 1. vers. in eo verò, in l. illicitis 6. §. veritas, per tex. ibi ff. de officio Præs. d. glos. vlt. vers. sed secundum, in l. 2. ff. de feriis, & verb. audi, in cap. iudicet 4. vers. bonus Iudex 3. q. 7. & verb. secundum legem in cap. paratus 2. §. nam Paulus 23. q. 1. & verb. tenetur in cap. pastoralis 28. §. quia verò, de officio deleg. & verb. contra iustitiam in cap. 1. vers. si quis autem, de re iudic. in 6. Bernard. & Salzed. reg. 377. Bened. Capra reg. 18. & 32. Mench. controu. illustr. lib. 1. cap. 14. Morti in emptorio Iuru tit. 2. de iurisd. omni. Iudicium q. 1. per tot. Euuard. Bronch. enautioph. cent. 1. esset. 14.

In glos. text. verb. publicum. Collige ex 17 glos. Iudices fori omnino diuersi sibi adiunice auxiliari debere, hoc est, non tantum secularem ecclesiastico, ex hoc textu & similibus, sed & viceversa ecclesiasticum seculari, recipitur ab Innocent. num. 1. Host. à num. 5. Ioan. Andr. num. 16. Abb.

30 Prætermiffa, & additamenta ad Collectan.

num. 10. & 11. *Imol. num. 14. & Guid. Papæ num. 6. vers. in glof. publicum, Alciat. n. 21. Martin. Socin. in c. cum fit generale num. 24. de foro comp. Cou. præf. cap. 10. num. 1. vers. eadem ratione, Aulies d. cap. 20. Frator. verb. usurpan. num. 17. Gail d. obferu. 115. num. 2. vers. proinde, & num. 8. Villalob. in arario communium opin. lit. I. num. 165. Suar. de Paz d. tom. 2. in prelud. n. 4. Menoch. remed. 3. retin. num. 359. Salzed. ad Bernard. d. cap. 160. n. 10. Villadiego in politicea c. 5. §. 20. n. 54. Morla d. tit. 2. q. 20. num. 9. ad fin. in vers. & idem etiam, Farin. d. q. 97. n. 85. Amat. Roderic. de execut. c. 2. ex num. 11. Marra d. p. 1. c. 50. à n. 33. Rueger. Ruland. inter tractat. iuris executivi, tractat. de innocat. brachij secularis cap. 4. ex num. 2. Cancer. d. part. 2. cap. 15. n. 2. & 4. cum duobus segg. & p. 3. cap. 19. n. 2. Bobadil. d. lib. 2. cap. 18. num. 343. Montcalegre d. lib. 1. cap. 9. num. 158. & 175. Campan. in diuers. iuris Canon. rub. 12. cap. 13. num. 86. Anguian. de legib. lib. 2. centrou. 17. num. 89. Molin. de brachio seculari lib. 1. cap. 19. n. 1. cum segg. Ramirez de lege Regia §. 2. num. 2. lit. D. Pichard. p. 2. manduccionum præcepto 4. num. 39. Gabr. Pereira de manu Regia p. 2. c. 52. n. 7. Carlaual. de iudic. lib. 1. tit. 1. disp. 2. n. 40. circa med. vers.*

18 cum autem Iudex, Ego ipse de iure eccles. vniuerso lib. 1. cap. 39. §. 4. num. 71. Fragoso de regimine Reip. disp. 13. n. 86. vers. quid si Iudex, me citato Pareja d. tit. 2. resol. 8. n. 5. Ex quibus Farin. Bobadil. Gabr. Pereira & alij differimen constituunt quod ecclesiasticus vepore excellentiore vtens iurisdictione cogere censuris poterit secularum ad præstandum auxilium, ac verò secularis cum potestate inferior sit, cogere ecclesiasticum nullo modo valet.

nia illius emolumenta & salaria concessa videntur, quamuis in titulo non exprimantur, vt per Natt. conf. 636. num. 37. Peregr. lib. 1. var. tit. de officio deleg. num. 43. Giurba conf. 96. num. 9.

Et procedit etiam si qui petir emolumentum sit substitutus, & subrogatus in locum proprietarij absentis, vel suspensis ab officio, Angel. in Auth. vt clerici qui recedunt, Ponte decis. 25. num. 20. & conf. 133. n. 6. lib. 2. Et in officiis commendatis Capit. Galeor. in tract. de alienat. & success. offic. & Regal. num. 325. cum segg. pag. 109.

Locumque habet quamuis absentia proprietarij de licentia Regis, & ex iusta causa facta fuisset, ex Surd. conf. 42. quem refert & sequitur Paschal. de patria potest. p. 4. c. 6. num. 41. vers. sed limitatur hæc conclusio.

Et denique licet qui suspensus fuerat, 4 postea absolutus esset, nam adhuc substitutus lucraretur officij emolumenta, nec ea proprietarius restitutus recuperare poterit. Ita Vincent. de Anna in repet. cap. 1. de vasallo decrepite atatis num. 222. cum tribus segg. rouit. conf. 4. num. 13. & 14. vol. 2. Montan. de Regalib. rub. de regal. officior. num. 54. col. 5. vers. sed aduertit pag. mibi 222. Carol. Tapia in rub. de consuet. Principum cap. 3. pag. mibi 47. Paschal. d. p. 4. cap. 6. num. 41. Ponte d. decis. 25. num. 13. cum segg. & d. conf. 133. num. 8. lib. 2. Aloyf. rice. in collect. decis. collectan. 477. Maltrill. super indulto generali 2. 22. n. 7. Thoro in compendio decis. p. 1. lit. F. vers. fractus officij an sint restituendi, pag. mibi 245.

De Pactis.

TITVLVS XXXV.

SVMMARIVM.

- 1 Officio concesso omnia illius emolumenta & salaria concessa videntur quamuis in titulo non exprimantur.
- 2 Substitutus & subrogatus in locum proprietarij absentis, vel suspensis ab officio debet habere illius emolumenta.
- 3 Quamuis absentia proprietarij de licentia Regis, & ex iusta causa facta fuisset.
- 4 Suspensus qui fuit, & postea restitutus, non recuperat officij emolumenta à substituto habita.

CAP. Cum ab Ecclesiarum. III.

1 AD num. 3. in fine. In textu, cum sine congrua satisfactione, &c. Notari solet hic text. ad hoc quod officio concesso om-

- 1 Pactum nudum quale sit, & cur ita dicatur.
- 2 Pactum aliquod an sit vestitum quod nudo respondeat.
- 3 Pactum nudum à Iure Ciuili nullum producit obligationem, & quare.
- 4 Pactum nudum cur obliget de Iure Canonico.
- 5 Casus huius tex. refertur.

CAP. Antigonus. I.

D. n. 6. De pacto nudo, & quale sit, & cur ita dicatur, latè Læli. mancin. disquisit. genialium, & annuersor. luris disputat. cent. 1. cap. 54. ad l. iurisdictionis

tium §. sed cum nulla ff. de pact. ubi recte dicitur pactum nudum sine causa esse, quia negotium non habet, sed causam necessarium habet, hoc est, occasionem, quare deficere nullatenus potest. Etan sit vestitum aliquod pactum quod nudo respondeat, idem Læli. Mancin. d. cent. i. cap. 55. pag. 136. ad d. l. iurigenium, & refertur in lure dici nuda voluntas, l. i. ff. de rerum permitt. l. 3. in fine ff. de adimen. leg. nuda proprietates, l. 2. ff. quib. modis usus amittitur, nudem præceptum, l. filiusfam. §. dñi ff. de legat. i. nuda ratio, l. nuda ff. de donat. Et de vi pacti nudi coram Iudice, vel Magistrali, vide eundem Læli. Mancin. d. cent. i. cap. 56.

3 Pactum nudum à Iure Ciuili nullam po-
ducit obligationem. *l. ius gentium §. sed cum*
nulla. ff. de pact. nam illi obligationem lex
admit, & vulgo dicitur, quia pactum esse
non potest quod ferum non sit. *L. l. man-*
cin. d. cent. 1. c. 54. num. 7. Addit idem man-
cin. ead. cent. 1. c. 57. num. 3. rationem, vide-
licet, quia si pacto nudo vis tribueretur iam
vexationibus, & calumniis latissimus ape-
riretur campus, quibus occurrere volue-
rit æquissima lex ne publica salus detrimen-
tum pateretur, multa enim iocosè promit-
tuntur quotidie, multa etiam ab iis, qui plé-
didi & liberales haberi volunt, quæ si te-
nerent cuncta, non difficulter testes existe-
rent, qui deponent promissis alioquem,
& sic vera iudicia subuerterentur, nam
nec qui promitterent, nec promissorum
hæredes vsquam ab iniquis exactoribus tu-
ti essent.

4 Iure verò Pontificio obligat nudum pa-
ctum, quod factum credit Lxli. Mancin. d.
cent. 1. c. 57. ex Pontificia pietate ne fides rû-
patur obtentu iuris, & existimat seruandum,
eandem cent. 1. cap. 58. num. 1. denunciationem
Euangelicam, vt in cap. nouis, de iudic. & non
iure actionis, & pro maiore declaratione
speciem, & casum huius cap. sic refert. An-
tigonus, & Optantius Episcopi pacti erant inui-
cem ne alter alterius plebem subtrahere ires.
Defecit Optantius, aduersus quem agere ve-
quibus Antigonus, quasi ex pacto nudo: egit
itaque denunciatione Euangelica, petiuit ad-
uersarium suum Episcopum vti pacis turbatorem
à peccato fruari. Exiit itaque à Concilio vox,
Pax seruetur, pacta custodiantur, maxime cum
ageretur inter duos Episcopos, quibus minus
quam aliis licet in peccato esse. Exiit & commi-
natio pena, quia peccatum sequeretur: si se non
cōhibuerit, ecclesiasticam sentiat disciplinam.
Et hoc supposito idem Lxli. Mancin. d. cap.
58. n. 1. ait quòd forte etiam Antigonus im-
pleuerat ex parte sua, & sic pacta agebat;
hoc est, synallagmate, iuxta l. iuris gentium;

in princ. vers. sed et si ff. de pact. Aut certe duo hi Episcopi transigerant de plebe, & servando transactio erat ex implicita confessione, ex l.ale pactum §. qui pronocavit ff. de pact. & demum sic concludit. Sed quid opus coniectura, iubet Concilium pacta servari, d. c. 1. iubet Gregorius ea, quæ promissa fuerant, opere compleri cap. 3. hoc tit. Quid rursus? Prætor quoque pollicetur pacta servaturum sc in d. l. iniurigentium §. ait Prætor, nec tamen nudis conventionibus actionem tribuit, d. l. iniurigentium §. sed cum nulla, l. si tibi, c. locatæ, servat enim Prætor quoad per leges liceat, arg. l. 1. ff. ex quib. caus. maior. l. cum sponsus, §. si res, ff. de publican.

CAP. Qualiter. III.

Post num. 1. de intellectu huius text.
agit nouissime Lal.Mancin. *disquisitione*
num genialium, & annisseriam Iuris *dispo-*
cent. 1. cap. 60. num. 2. in hac verba. *Hinc Gre-*
gorius anxius, vi Pontificem decet, ne eo pratex-
tu infamis aliqua perfidia committatur, quod
paſſa nuda fuerint omni legum preſidio deſti-
tuta, monet Iudicem (reperia ſcilicet peccati cau-
ſa) vt ſtudioſe agat ne eam, qui nimium credidit,
facile promiſſor eludat. Studioſe agendum eſt,
inquit, vt ea que promittuntur, opere complean-
tur. d. cap. 3. de ſac. Reperia, inquam, peccati
cauſa: nam quod ſerio promiſſum non fuerit, ne-
glegi omnino oportet non ſeruari, &c.

Ad num. 4. De vi pollicitationis ex Pontificio iure vide eundem Lxl. Mancin. *dict. cent. 1. cap. 59.*

De Postulando.

TIT. XXXVII.

SUMMARIVM.

- 1 Clerici Procuratoris, Advocatus officium
exercere prohibentur.
- 2 Clerici pauperes in utroque foro pro qualibet
causa in civilibus postulare possunt.
- 3 Clericum reum criminaliter accusatum de-
fendere potest, sed tutius erit se a rei de-
fensione abstinere.

С А Р. Clerici. I.

AD num. 2. Quod clerici Procuratoris, i
Aduocative officium exercere prohi-
beatur, vltra citatos *in collect.* probant iura
concordantia, vt *in cap. 2. ne clerici, vel mon.*

32 Prætermiffa, & additamenta ad Collectan.

& in l. placet 17. & in l. repetita, prope fin. 41. C. de Episcop. & cleric. Rebuff. tom. 1. ad leges Gallia, ut. de sentent. prouf. art. 3. glof. vlt. n. 32. Carol. de Grass. de effectib. clerical. effectū 11. à princ. Ioan. Maria Nouar. in collect. super pragm. Regni Neapol. collect. 158. num. 1. Aluarez de priuileg. pauper. & miserab. personar. q. 9. à princ. Machado en su perfecto Confessor y Cura de Almas p. 2. lib. 4. p. 1. tract. 13. docum. 4. Ego ipse de iure eccles. vniu. lib. 1. cap. 40. num. 83. cum seqq.

Ad num. 4. Quod in paupertatis fauorem liceat clericis etiam in sacris constitutis, qui nullum, aut incongruum beneficium habent, aut quò vivere possint, sufficienti patrimonio carent, in viroque indistinctè foro pro qualibet causa postulare in ciuilibus, vltra citatos, docent Nau. de spol. clericor. §. 7. num. 5. vers. eademque ratione, Alphons. de Villadiego in praxi Canon. lib. 9. tit. de Ad vocat. conc. 16. post med. usque ad finem, Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glof. 3. a num. 28. Ioan. Malder. de virtutib. Theolog. tract. 6. c. 3. dub. 8. vers. scus dicendum, Carol. de Grassis de effectib. clerical. effectū 21. num. 6. cum seqq. Beller. disquisit. clerical. p. 3. tit. de discipl. cleric. §. 27. 3 num. 3. vers. 1. Aluarez d. p. 1. q. 9. num. 5. Ego ipse d. lib. 1. cap. 40. num. 90. limitat Aluarez ubi supra num. 26. in criminalibus, in quibus saltim poena sanguinis imponenda venit, à quibus clericus omnino abstinere debet, nisi reum criminaliter accusatum defendat: aduertit tamen ibidem num. 27. quòd cum vel propter defendentis imperitiam, aduersariue cauationes posset reus condemnari, vel etiam propter malitiam, & astutiam ipsius rei, posset idem ipse reus iniuste absolui, actorque ad talionis poenam condemnari, tutius esse ait etiam à rei defensione clericum abstinere, & citat glof. in cap. aliquantor. §. 1. dist. Læli. Zanch. de priuileg. eccles. priuileg. §. 3. num. 26. Cened. p. 1. collect. 39. num. 2. Carol. de Grassis ubi supra num. 36. cum seqq.

C A P. Ex parte. II.

AD num. 2. Quòd Monacho pro sui Monasterij necessitate in causa monasterij iubente superiore etiam coram Iudicibus laicis liceat postulare, vltra citatos in collect. resoluunt Rodoan. de spol. eccles. q. 2. num. 27. Nau. in cap. non dicaris 12. q. 1. n. 99. Carol. de Grassis de effectib. clerical. effectū 11. num. 7. & effectū 21. num. 42. Aluarez de priuileg. pauperum. & miserabil. personar. p. 1. q. 9. num. 9.

C A P. Cùm Sacerdotis. III. & vlt.

AD num. 4. in princ. De etymologia huius verbi *Miserabilis*, latè Aluarez de priuileg. miserabil. personar. p. 2. q. 2. Et ad hoc quòd miserabilis quis ducatur ad iudicantis arbitrium recurrendum est, qui negotij, personæque attentæ qualitate miserabilem dicat, aut neget, vltra in collect. relatos, docent Neuizan. in synlaa nupr. lib. 6. num. 36. ad fin. Ioan. Mari. Nouar. in praxi elect. & variat. fori sect. 1. q. 4. num. 2. & sect. 3. q. 4. num. 7. Nicol. Intrig. lib. 1. sing. 16. Aluarez de priuileg. miserabil. personar. p. 2. q. 2. num. 7. & de priuileg. pauperum p. 1. q. 4. in princ. num. 77. Nisi in casibus ubi lex vel statutum miserabilem personam designat, quia tunc arbitrari non licet Iudici, idem Aluarez d. q. 4. num. 78. ubi numeris seqq. multipliciter exemplificat.

De Procuratoribus.

TIT. XXXVIII.

S Y M M A R I V M.

- 1 Procurator comparens in iudicio, aut extra illud ad agendum siue ad defendendum, aut ad contrahendum, tenetur ostendere mandatū.
- 2 Procurator etiam post litem contestatam mandatū edere tenetur, secundum aliquos, sed contrarium verius.
- 3 Legitimatio personarum necessaria est etiam in causis summarij, & executiuis.
- 4 Tanquam Procurator alterius nemo audiri debet, nisi mandatū ostendar.
- 5 Acta absque editione mandati à Procuratore fabricata erunt nulla.
- 6 Mandatū procuratorium non presumitur.
- 7 Mandatū per Procuratorem debet presentari, ut ipse nullo temporis cursu ab huiusmodi presentatione possit excusari.
- 8 Procurator edo mandatū edere tenetur, ut nec sufficiat rebellionem in processu fidei facere, quia esset Procuratorem mandatum habere.
- 9 Instrumentum procuratorium ex longinqua regione allatum quando presumatur à Notario confectum.
- 10 Comprobatio & recognitio instrumenti ex longinqua regione allati an sit necessaria.
- 11 Instrumentum quando sit legale ut illi fides adhiberi possit?

- 12 *Tabellionis persona quando est nota, alia comprobatione, seu recognitione non indiget instrumentum ab eo leuatum.*
- 13 *Instrumentum præsuntur & habetur pro legali quando pars aduersa tempore citationis non opponit contra illud.*
- 14 *Mandatum procuratorium probari potest per testes sicut per instrumentum.*
- 15 *Coniunctus pro coniuncto vsque ad quartum gradum in prophanis pro coniuncto admittitur cum cautione de rato.*
- 16 *Coniunctus pro coniuncto in beneficiabus non admittitur secus paupertatis fauore.*

CAP. Alia. I.

1 **A**D n. 2. Quod procurator comparens in iudicio, aut extra illud ad agendum, siue ad defendendum, aut ad contrahendum, tenetur ostendere & edere mandatum, quo eius persona legitima fiat, vltra citatos probat lsi qui inficiatur 13. ff. de positi, gloss. recepta verb. habeat in l. licet. C. hoc tit. l. Cast. l. 2. tit. 24. lib. 2. & l. 55. tit. 1. lib. 3. & l. 3. tit. 2. lib. 4. Recopil. vbi Azcued. n. 3. Suar. de Paz in pract. tom. 1. in init. annot. 4. ex n. 7. Vestre in pract. Romana Cur. lib. 4. c. 5. vbi Grauar. in addit. n. 2. 4. cum segg. Malcard. de probat. concl. 1007. ex n. 60. Oluald. ad Donel. comment. luvris Civilis lib. 18. cap. 13. sub lit. X. Mangil. de euit. q. 187. num. 22. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 5. cap. 98. §. 5. 22. Noguierol allegat. iuris tom. 1. alleg. 10. n. 138. nouissimè Pareja de vniuers. instrum. edit. tit. 5. resol. 10. num. 4. vbi n. 14. ampliat, etiam si litem minoris 25. annorum suscepisse dicatur, & n. 17. similiter ampliat, vt Procurator etiam post litem contestatam mandatum edere teneatur, secundum aliquos; at in num. 18. videtur permanere in contraria sententia quod Procurator post litem ab eo contestatam non tenetur docere de mandato, sed qui opponit, probare debet eum non esse legitimum Procuratorem, quia cum Procurator fuerit admissus ad contestandam litem, videtur ab aduersario approbatus, & positus in quasi possessione officij, quæ in dictum aduersarium transfert onus probandi contrarium, & num. 20. ampliat quoque, principalem conclusionem procedere non solum in via & iudicio ordinario, sed etiam in causis summarijs & executijs, in quibus etiam necessaria est legitimatio personarum.

4 **V**nde quem audiri non debere tanquam alterius Procuratorem, nisi mandatum ostendat, me citato in hoc loco tenet Pareja d. tit. 5. resol. 10. num. 23. Adeo quod 5 acta absque editione mandati à Procura-

Barbof. iur. Cas. selecta Tom. VI.

tore fabricata erunt nulla, & domino præiudicium inferre non poterunt, vt post l. 10. tit. 5. part. 3. & Suar. de Paz d. annot. 4. n. 7. tenet pareja vbi supra n. 24.

Ibid. ibi, quia mandatum procuratorium non 6 præsuntur, vltra mantie. citatum, adde Cephal. conf. 65. num. 16. menoch. conf. 1. num. 79. & conf. 181. num. 22. Anton. Fab. in suo Cod. lib. 4. tit. 14. desin. 30. num. 3. & desin. 63. num. 4. Giurba conf. 91. num. 17. quos refert & sequitur pareja d. resoluit. 10. n. 3.

Ibid. ibi, etiam ex diuturnitate temporis 7 mille annos. Adeo verum est mandatum per procuratorem debere præsentari, vt ipse nullo temporis cursu ab huiusmodi præsentatione excusari possit, cum etiam mille annos mandatum non præsumatur, ita præter citatos in collect. resoluunt, Hieron. Gabr. conf. 39. num. 39. lib. 1. Vant. de nullit. tit. de nullis. ex inhabili. seu defectu mandati, ex num. 58. Suar. de paz d. annot. 4. n. 12. pareja d. resol. 10. n. 12. vbi n. 13. rationem reddit.

Ibid. ibi, etiam si Notarius dicat se vidisse. 8 Nam adeo certum est procuratorem mandatum edere teneri, vt nec sufficiat tabellionem fidem in processu facere, qua asferat procuratorem mandatum habere, vltra citatos in collect. sic docent Suar. de paz d. annot. 4. n. 3. Amar. Rodrig. de forma examinandi processum cap. 3. num. 21. pareja d. resol. 10. num. 9. vbi num. 10. post Auiles ad c. 15. Prator. num. 23. & Suar. de paz d. annot. 4. num. 13. & Card. mantie. de tacit. lib. 7. tit. 4. num. 7. ac alios tenet minimè etiam sufficere, etiam si Notarius, aut Tabellio dicat, prout apparet in mandato procuratorio coram me antea confecto, de quo fidem facio, reproband. Cou. pract. cap. 2. n. 2. vers. quod si fiat.

Ad num. 4. Dictum est in præsent. instru- 9 mētum procuratorium ex lōginqua regione allatum habens debitam & publicam formam, præsumi à Notario confectum, stāte recognitione aliorum Tabellionum, si dubitetur. Sed DD. in hac resolutione firmādo non bene conveniunt. Quidam affirmant fidem adhibendam instrumentis de longinqua regione allatis absque cōprobatione, & recognitione, ex quorum numero sunt Specul. Paul. de Castro, Angel. Alciat. Aufser. & Hippol. de Marsil. quos refert, licet nō sequatur, pareja d. tract. de nouissima instrum. edit. tit. 1. resol. 3. §. 2. n. 47. Sed multo verius est dictā recognitionem, 10 seu cōprobationē de duobus necessariā esse, primò de legalitate & possessione Notarij in notariatu: secundò de recognitione manus & signi, quando Notarius nō cognoscitur. Ita in præsent. Butr. num. 5. & Felin.

D sub

34 Prætermiffa, & additamenta ad Collectan.

- sub num. 18. ante fin. vers. & adde quòd si opponeretur, & Deci. num. 19. Capell. Tholof. decif. 330. Mascard. de probat. concl. 1097. n. 13. & 14. Vestr. in praxi lib. 6. cap. 1. num. 8. Fului. Pacian. de probat. lib. 2. cap. 21. n. 59. Parlad. rerum quotid. lib. 2. cap. fin. §. 11. num. 16. latè Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glof. 64. num. 11. cum seqq. Rota coram Achil. de Grassi. decif. 5. de fide in str. & coram Caputaquen. decif. 4. num. 2. p. 3. & coram Puteo decif. 359. lib. 2.
- 11 Et in sequentibus casibus absque dubio procedit, primò quando ipsum instrumentum portat secum post signum Tabellionis litteras testimoniales legalitatis Notarij à quo est confectum, & signatum ab Ordinario loci domicilij Notarij concessas, ac sua subscriptione & sigillo munitas. Ita post antiquiores Fului. Pacian. d. lib. 2. cap. 21. n. 61. & 62. Gonzal. d. glof. 64. num. 15. Salgad. de supplicat. ad Sanctiss. p. 2. cap. 30. §. 3. num. 32. Pareja d. tit. 1. resol. 3. §. 2. num. 51. Secundò, quando tale instrumentum haberet fidem & testimonium aliorum duorum, aut trium Notariorum asserentium illum Notarium, seu Tabellionem, à quo est signatum, esse talem, fidelem etiam & legalem, suisque scripturis ac signis plenam semper adhibitam fuisse fidem, glof. verb. ipsi, in fine, in Auth. de Tabellionibus. §. nos autem, Azueved. l. 1. num. 138. tit. 21. lib. 4. Recop. Parlad. ubi supra num. 17. in princ. Pareja d. loco num. 52.
- 12 Tertiò, quando persona Tabellionis esset nota, qua via tunc alia cõprobatione, seu recognitione non indiget instrumentum ab ipso levatum, & in longinquis partibus productum, ita Roder. Xuar. in l. post rem iudicatam, in §. pro euentia super declaratione l. Regni num. 34. in fine vers. idem si persona Tabellionis. Gonzal. d. glof. 64. num. 19. Pareja d. tit. 1. resol. 3. §. 2. num. 53. Quartò, quando agitur de modico præiudicio, & ipsius iudicis motus cum instrumento concurrat, Greg. Lop. l. 115. in verb. probando tit. 18. part. 3. Gonzal. d. glof. 64. num. 21. Pareja d. tit. 1. resol. 3. §. 2. num. 54.
- 13 Quintò, quando pars aduerfa tempore citationis non opponit huiusmodi instrumentum non esse legale, nec probare, nec negat esse à publico Notario signatum, Caputaq. decif. 238. n. 4. p. 1. & decif. 117. num. 4. p. 3. Pute. decif. 159. n. 2. lib. 1. & decif. 99. num. 2. & decif. 486. p. 1. in princ. lib. 2. Gonzal. d. glof. 64. n. 22. Pareja d. loco num. 55.
- 14 Ad num. 6. Quòd mandatum procuratorium ita possit probari per testes sicut per instrumentum, ultra citatos in collect. vide Vant. de nullis. tit. de inhabilit. ex defectu mandati ex num. 70. Parlad. rerum quotid. lib. 2. c. fin. p. 3. §. 2. n. 3. me citato in hoc loco Pareja

d. tract. de vniuersa instrumentor. edit. tit. 5. resol. 10. num. 6.

Ad n. 7. in fine. Adde quòd licet in prophetis coniunctus absque mandato pro coniuncto vsque ad quartum gradum admittatur, l. sed & hæ persona 35. ff. de procuratorib. cap. nonnulli 28. §. sunt & alij, in fine, de rescriptis. & text. in presenti, l. Castel. 10. tit. 5. part. 3. D. Barbol. in l. cum Prator 12. num. 46. ff. de iudic. Alvarez de priuileg. pauperum p. 1. q. 13. in princ. cum cautione tamen de rato non iudicium reddatur illusorium. l. 1. C. quibus res iud. non no. nihilominus in beneficialibus coniunctus pro coniuncto non admittitur, Franc. Viui. decif. 249. n. 5. Rot. decif. 6. & 35. n. 1. de procur. Camill. Borrel. in sum. decif. tit. 22. de benef. grat. n. 55. Card. Tusch. pract. conclus. lit. C. concl. 735. num. 33. Secus paupertatis fauore, Camill. Borrel. d. tit. 22. n. 93. Aloyf. Ricc. in collect. decif. collect. 2474. vers. & acceptatio, Alvarez d. q. 13. num. 9.

S V M M A R I V M.

- 1 Mixtum iudicium quod dicatur?
- 2 Text. in presenti declaratur.
- 3 Accusatio quasi mixta quæ dicatur?

C A P. Tuar. V.

Ad num. 5. Agit Innocentius huius text. 1. Auctor de viro argente vxorem adulteram, monetque, si legitima adulterij pena in flagi debeat, criminale iudicium intentatum videri, sin autem fuerit vt à mulieris cohabitatione discedere liceat, accusationem tunc, licet de crimine sit, criminalem tamen non esse, sed mixtam. Suar. de Paz in pract. som. 1. annot. 1. n. 26. post Bero. n. 33. & Rip. n. 99. in rub. de iudic. agens de intellectu huius text. dicit secundum illum, mixtum iudicium esse quando nec merè ciuilitè, nec merè criminaliter agitur, sed inter ciuile, & criminale. Alij mixturæ causam eam volunt esse, quia partim fisco, & vindictæ publicæ poena datur: etenim separatò thori est accusare adulteræ mera poena, in eodem quippe cõiugio permanendum ei est, nec nubere iteratò potest, c. 2. de diuort. suo itaque coniugio spoliata lugeat, qui publicæ disciplinæ vigor est. Agenti etiam marito 2 ex parte solui non dubitatur, quippe qui dum ab vxore læsus agit ad separationem thori, propriam vitilitatem priuam quoque intendit, ne scilicet cum adultera muliere cohabitare, eique debitum carnis reddere compellatur. cap. significasti, de diuort. Ita Leli. Mancin. disquisit. genialium, & annuariat. Iuris disputat.

putat. cent. 1. cap. 39. pag. 101. & 102. aduer-
tens hanc ipsam mixturæ causam videri in
amotione illa esse, de qua in cap. per tuas 32.
de simon. quæ ab officio est; nam vindictæ
aliquid tribuitur, dum quod ait Pontifex in
d. cap. per tuas, non tam deiicitur, quia, dam-
nosus, & sic Monasterio consulitur, verum
etiam, quia immeritus. Denique ipsa ex suo
genere amotio aliquid habet publicæ vlti-
onis. Sed vltius curiosus interrogare po-
terit, cur in hoc text. dicatur illa accusatio
quasi mixta, ex qua denominatione videba-
tur fundamentum aliquid habuisse eorum
perplexitatem, qui dubitant, an deat iudi-
cium merè mixtum è criminali & civili, sed
sua dubitatione nõ obstante potest respon-
degi ideo hic non verè, sed quasi mixtam
dici accusationem, quia in ea præualeat id,
quod priuatim interest accusatoris, civile
vtrique iudicium plus facit, quàm criminale.
Amotio quoque ab administratione in d.
cap. per tuas, etiam iudicium facit quasi mix-
tum, quasi, inquam; nam civile ipsum quo-
que est ab eo, quod præualeat, præualeat au-
tem ratio priuatæ utilitatis, sed quia minus
aliquid sileo tribuit, quàm separatio thori,
propterea non quasi mixta, sed purè civilis
dicitur persecutio eius esse.

DE IIS QUÆ VI, METUSVE CAUSA FIUNT.

TIT. XL.

S V M M A R I V M.

- 1 Protestatio multum adiuuat ad probationem metus.
- 2 Metum non probat protestatio, nisi & alia concurrant.
- 3 Metum allegans necessario illum probare tenetur.
- 4 Contractus meticulosus non est rescindendus si per aliquem actum voluntarium cessaueris causa illationis metus.

C A P. Perlatum. I.

AD n. 4. Quamuis protestatio multum
adiuuet ad probationem metus, Cou.
de sponsal. p. 1. c. 3. §. 5. n. 12. Megall. de metu c.
10. §. 3. n. 16. Honded. conf. 29. num. 55. Surd.
decis. 395. n. 36. Malfard. de probat. concl. 1055.
n. 11. Gasp. Thesaur. quæst. forens. lib. 1. q. 51. à
n. 14. Ioan. Bapt. Ciardin. contron. forens. c. 108.
n. 49. cum segg. Gabri. Percira Insti. decis. 30.
num. 8. Rota decis. 260. num. 6. post lib. 2.
consil. Farinacq. nihilominus metum nõ pro-
bat, nisi & alia concurrant, velut minx, ver-
barbos. iur. Can. selecta. Tom. VI.

bera, & latro, vt per Brunor. à Sole in locis
communib. verb. metus n. 9. Malfard. d. concl.
1055. n. 9. Honded. d. conf. 29. n. 34. Surd. d.
decis. 395. n. 26. Megal. d. n. 16. vers. resolutio,
Rot. decis. 295. n. 6. post d. lib. 2. consil. Farin. &
fragm. crimin. p. 2. verb. Metus num. 190. Card.
Tulch. verb. Metus, & concl. 224. num. 18.
Benech. in addit. ad Seraph. priuil. 110. n. 20.
Ad num. 7. Quòd metum allegans neces-
sariò illum probare teneatur, vltra citatos,
tenent Con. de sponsal. p. 2. c. 3. §. 4. num. 1.
Anton. Gom. var. tom. 2. cap. 14. num. 27. pro-
pe fin. Honded. conf. 29. n. 9. Surd. conf. 513.
num. 9. & conf. 429. n. 47. & decis. 194. n. 12.
Megal. de metu c. 10. §. 1. num. 7. Cachéran.
decis. 142. num. 7. Sebast. Medic. de casib. fort.
p. 1. q. 7. num. 5. Card. Mantic. decis. 142. num. 1.
Gasp. Thesaur. quæst. forens. lib. 1. q. 51. n. 2.
in fine, Card. Tulch. lit. N. concl. 215. n. 35. &
concl. 223. num. 1. & 17. & concl. 224. num. 1.
cum segg. Carol. de Grassis de except. except.
11. Farin. d. verb. metus n. 167. & conf. 188.
num. 11. lib. 2.

AD num. 10. Meticulosus contractus non 4
est rescindendus, nec retractandus, si ces-
sante causa illationis metus, fuerit postea
voluntario aliquo actu corroboratus, ac ra-
tificatus, cum te, si per vim, & hoc tit. Afflic-
decis. 336. num. 7. Boët. decis. 100. num. 15. Gail
lib. 2. obseru. q. 3. num. 27. & 29. Rebuff. ad leg.
Gallie tom. 2. tract. de rescis. contract. glof. 22.
num. 8. Megal. de metu cap. 12. num. 14. cum
segg. Honded. conf. 23. num. 5. Ioseph. Ludou.
Lucensi decis. 18. n. 2. & 11. vbi limitat quan-
do ratificatio fieret tempore inhabili,
Menoch. de presumpt. lib. 3. pref. 126. à n. 33.
& conf. 1. num. 297. & 301. Salzed. ad Bernard.
reg. 462. Malfard. de probat. concl. 1055. n. 35.
Thesaur. d. lib. 1. q. 51. num. 21. Montancir in
addit. ad Oliban. p. 2. lib. 1. tit. de actio. c. 9.
num. 14. Ioan. Garc. de nobilis. glof. 17. n. 42.
Pichard. in §. item actio num. 26. Insti. de
actio. Card. Tulch. d. lit. M. concl. 214. n. 17.
& concl. 217. num. 26. & concl. 220. num. 22.
25. 29. & 37. Camill. Borrell. in sum. decis. p. 3.
tit. 1. num. 617. & 618. Aloyf. Rice. in collect.
decis. collect. 92. & 878. Cardof. in praxi iu-
dicum, verb. metus num. 13. Alex. Trentacinq.
var. resol. lib. 1. sub hoc tit. resol. 1. num.
42. Farin. d. verb. metus num. 41. & à n. 136.

C A P. Abbas. II.

AD n. 5. Quòd contractus meticulosus
amero iure tener, sed per metum causa
actionem rescindendus, & inuandus, ac
retractandus venit, vt vltra citatos probant
menoch. de arbit. casu 135. cum seg. & casu
391. n. 41. & remed. 1. recap. num. 105. Corin.

D 2 de

36 Prætermiffa, & additamenta ad Collectan.

de abfolut. iuram. p. 4. cafu 3. n. 46. Petr. Greg. fynag. iur. lib. 20. c. 2. n. 3. & lib. 36. cap. 25. n. 10. Surd. conf. 37. n. 19. D. Barbof. in rub. ff. folu. to matr. p. 4. n. 28. Gam. decif. 250. n. 3. Iofeph. Ludou. Lucenfi decif. 18. num. 11. verf. fi autem. Card. Tufch. lit. M. concl. 22.1. num. 1. cum feqq. & conch. 22.2. n. 2. Valaf. conf. 142. n. 7. Lefli. de iuffit. lib. 2. c. 17. dub. 6. Richard. in 5. item actio n. 15. 27. & 32. Inftit. de actionib. Aloyf. Ricc. in collect. decif. collect. 1170. p. 4. Ceuall. commun. q. 604. n. 3. & 4. Gafp. Thefaur. forenf. q. lib. 1. q. 51. Gabr. Pereira decif. 30. n. 10. Alex. Trentacinq. var. refol. lib. 1. fub hoc tit. refol. 1. p. 1. Fontanel. de pactis nupt. clauf. 7. glof. 2. p. 5. n. 53. Montancir ad Oliban. tit. de action. p. 2. lib. 1. c. 9. n. 2. verf. hoc autem refiffo. Caftill. controu. lib. 3. c. 1. num. 141. & 147.

C A P. Ad audientiam. IV.

AD num. 4. Hæc eft verior opinio, quæ tenet metum reuerentialem per fe folum non effe fufficientem ad refcindendos contractus fimili metu initos, vt vltæ citatos docent Megal. de metu cap. 4. §. 1. Anton. Gom. tom. 2. var. cap. 14. num. 27. Burg. de Paz conf. 3. num. 53. & conf. 5. num. 11. Bernard. reg. 532. Gratian. in reg. metus, Gutier. de iuram. confirm. p. 1. cap. 1. num. 15. & in autb. Sacramenta puberum num. 46. & in conf. 16. num. 16. Petr. Greg. fynag. iur. lib. 4. cap. 3. num. 4. Menoch. de arbit. cafu 136. & de præfump. lib. 3. præf. 126. num. 12. & præf. 127. num. 2. & 7. cum feqq. Matien. in dialog. Relatoru p. 3. cap. 20. num. 2. & 4. & in l. 1. glof. 3. num. 2. tit. 1. lib. 5. Recop. vbi Azeued. & in l. 9. n. 28. Molin. de primog. lib. 1. cap. 3. num. 9. Mafcard. de probat. concl. 1055. n. 17. Fachin. controu. lib. 2. cap. 96. Ceuall. commun. quæft. 727. num. 21. Morla in enuporio iur. tit. 23. quæft. 8. Gam. decif. 250. num. 4. & decif. 262. num. 1. Iofeph. Ludou. Lucenfi decif. 18. Monter à Cueua decif. 32. & in refp. pro Amita p. 1. num. 56. & 62. Iofeph. Sefle decif. 60. num. 11. Steph. Gratian. decif. 134. num. 5. Trentacinq. var. refol. fub hoc tit. refol. 1. num. 5. Fontanel. de pactis nupt. clauf. 7. glof. 2. p. 5. num. 34. Montancir ad Olib. tit. de action. p. 2. lib. 1. cap. 9. num. 13. me citato Machado en fa perfeto Confeffor lib. 2. p. 1. trat. 3. docum. 7. Ego in votis decif. Canon. lib. 2. voto 17. à n. 125. Requiritur enim quòd cum metu reuerentialem concurrant minæ, vel verbera, ex Cou. de fponfal. p. 2. cap. 3. §. 6. num. 4. Mafcard. concl. 1055. num. 17. Menoch. lib. 3. præf. 126. num. 24. & 25. Megallon de metu cap. 2. §. 6. num. 39. & cap. 8. §. 3. num. 11. Matienf. in dialog. Relator. c. 20. p. 3. n. 2. & 3. Ioan. Garc. de nobilit. glof. 17. n. 11. 18. & 19. Marta de suc-

cess. legali tom. 2. p. 4. art. 6. num. 29. & 31. Gabr. Pereira decif. 30. n. 7. Gafp. Anton. Thefaur. quæft. forenf. lib. 1. q. 51. num. 7. Caftill. controuers. lib. 3. c. 1. n. 153. Ciarlin. controuers. vfu-freq. cap. 108. n. 37. Alex. Trentacinq. d. refol. 1. n. 7. feu preces immodiax, nimia, instantiffimæ, & fæpius inculcate, & repetitæ, Salzed. ad Bernar. reg. §. 2. limit. 3. guier. canon. lib. 1. q. 37. n. 17. cum feqq. Ioan. garci. d. glof. 17. num. 15. Marta d. art. 6. n. 32. Alex. Trentacinq. d. refol. 1. n. 7. verf. id est, & verf. fublimia, Sanch. de matrim. lib. 4. difp. 7.

S V M M A R I V M.

- 1 Metus qualis iustus & fufficiens ad refciffionem actuum, seu contractuum relinquitur iudici arbitrio.
- 2 Iudex vt poffit arbitrari qualis fit fufficiens metus, debet considerare persona metum paffa qualitatem.
- 3 Personam incutientis metum debet iudex prospicere, vt inducere poffit, an fit fufficiens.

C A P. Cùm dilectus. V. I.

AD num. 6. Quòd Iudicis arbitrio relinquitur quis fit iustus, & fufficiens metus ad refciffionem actuum, seu contractuum, vltra citatos in collect. refolunt Salzed. ad Bernard. reg. 532. verf. quarto limita. Ioan. garci. de nobilit. glof. 17. n. 4. & 20. Mafcard. de probat. concl. 1055. num. 21. & concl. 1056. n. 10. & 12. Seraph. de priuileg. iuram. priuileg. 110. n. 13. Sebaft. Medices de cafibus fort. p. 1. q. 7. num. 7. verf. 2. 6. Gafp. Anton. Thefaur. quæft. forenf. lib. 1. q. 51. n. 22. Monet. de diftribut. quotid. p. 2. quæft. 5. num. 58. cum feqq. Montancir ad Oliban. tit. de action. §. 2. lib. 1. c. 9. n. 11. Gabr. Pereira decif. 30. n. 8. Fontanel. de pactis nupt. clauf. 7. glof. 2. p. 5. n. 42. 45. & 46. Cancrer. var. refol. p. 3. c. 1. n. 37. Alex. Trentac. eod. tract. fub hoc tit. refol. 1. n. 3. & 7. in fine, & n. 10. & 13. Franc. de Soufa in repet. l. fæmina. ff. de regul. iur. p. 2. num. 35. Sigifm. Scacc. de commet. §. 1. q. 7. p. 2. ampl. 19. num. 67. refol. 2. Caftill. controu. lib. 3. c. 1. n. 143. Farin. fragment. criminal. p. 2. verb. metus n. 68. Sanch. de matrim. lib. 4. difp. 5. per tot. machado en fa perfeto Confeffor lib. 2. p. 1. trat. 3. docum. 5. num. 7. Pro cuius arbitrij iufta interpoftione iudex prospicere & considerare debet personæ metum paffæ qualitatē, an fcilicet fit lenex, fragilis, pusillanimis, puer, mulier, multum obediens, & valde obtemperans mandatis metum incutientis, aut fi cū eo habiet, vel ab eo gubernetur, vel fi fit fagax, astutus, simplex,

In lib.I.Decr.Tit.XLI.De in integr.rest.&c. 37

simplex, parum, aut multum minas, vel verbera timens. Item & debet prospicere personam incurientis metum, veluti si sit pater, avus, vel aliquis ex ascendentibus, focer, patruus, avunculus, frater, foror, maritus, patronus, dominus, Abbas respectu Monachorum, & Rex respectu subditorum, Episcopus respectu clericorum, aut sibi subiectorum, & tandem an sit superior, Salzed. ad Bernard. reg. 532. vers. fin. Gutier. cons. 16. n. 17. Megal. de metu c. 4. & 5. Petr. Greg. de sponsalib. c. 6. n. 8. vers. denique, Ioan. Garc. d. glos. 17. n. 11. & 12. ad fin. Gasp. Anton. Thesaur. d. lib. 1. q. 51. n. 23. Matienf. in dial. Relatoris p. 2. c. 20. n. 6. Mart. de success. legali tom. 1. p. 1. q. 26. art. 5. n. 38. & tom. 2. p. 4. art. 6. n. 23. Sanch. lib. 4. disp. 6. n. 24. cum seqq. Castill. d. lib. 3. c. 1. n. 168. Farin. d. verb. metus an. 115. Cancer. d. p. 3. c. 1. n. 87. Trentacinq. d. resol. 1. n. 4. & 5. Item & attendere debet, an metum incuriens sit rigorosus, crudelis, austerus, rigidus, furibundus, atrox, potens, aut inferendum malum, quod minatur, maleque tractare sibi non obtemperantes, vel per Ioan. Garc. d. glos. 17. n. 12. & 13. Megalon. d. c. 2. §. 7. n. 21. Sanch. d. lib. 4. disp. 7. an. 1. Marta de success. legali tom. 2. p. 4. q. 1. art. 6. n. 32. Thesaur. d. lib. 1. q. 51. n. 9. & 23. Castill. d. c. 1. n. 157. & 159. Fontanel. d. claus. 7. glos. 2. p. 5. n. 45. Farin. d. verb. metus n. 132. de quibus omnibus Machado d. lib. 2. p. 1. tract. 3. decum. 5.

lib. 1. cap. 53. vers. secunda mouet, Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 5. cap. 955. num. 10.

Ad num. 16. Quod Ecclesia etiam data scientia et omittit lesa post quadriennium restitutionem consequitur, vltra citatos in collect. docent Sfort. Odd. de in integ. restit. quest. 19. art. 7. num. 66. vers. in contrarium est communis, Mynsing. cent. 1. obseruat. 51. num. 7. Gutier. pract. lib. 2. quest. 115. num. 13. Parlad. rer. quotid. lib. 2. cap. fin. p. 5. n. 14. Ioan. Garc. de expens. cap. 18. num. 36. Surd. cons. 520. num. 10. Marc. Anton. Genuef. in practicabil. ecclesiast. q. 324. Giurb. decis. 106. num. 12. Rot. decis. 446. p. 1. diuers.

CAP. Auditis. II I.

Ad num. 9. Quod Ecclesia iure imperij gaudet, vltra Perez & Ceual. in collect. hanc citatos, resoluunt Greg. Lop. 19. glos. 5. tit. 18. part. 5. Franc. Balb. de prescript. p. 5. q. 5. pag. mihi 412. Iulian. Vivian. in praxi iurisp. paron. p. 1. lib. 2. cap. 5. num. 25. vers. septimo, Marc. Anton. Genuef. in practicabil. ecclesiast. q. 252. num. 7. Aloyf. Ricc. in praxi aurea resol. 375. num. 2.

DECRETIS DECRETIS DECRETIS DECRETIS

De Arbitris.

TIT. XLIII.

SVMMARIVM.

- 1 Laici super spiritualibus, & ecclesiasticis negotiis arbitri esse non possunt.
- 2 Laici per vim iurisdictionis, & potestatis publicae ecclesiastica negotia tractare non possunt.
- 3 Episcopi au floritas non sufficit vt laicum in causa spirituali iudex existat.
- 4 Arbitri dum in causis spiritualibus littera decidunt, non faciunt actum aliquem spiritus, sed temporalem.
- 5 Indecentia an sit vt laici possint esse arbitri in causis spiritualibus.
- 6 Causa alia merò spirituales, alia qua spirituales non sunt.
- 7 Text. in praesenti, & cap. 2. de iudic. interpretantur.
- 8 l. i. ff. de recept. arbitri. declaratur.
- 9 Laici circa res ecclesiasticas, & negotia super spiritualibus emergentia possunt consilium suum praestare.
- 10 Assessores, & Consiliarii etiam iudicum ecclesiasticorum super spiritualia laici esse possunt.

DECRETIS DECRETIS DECRETIS DECRETIS

De in integrum restitutione.

TIT. XLI.

SVMMARIVM.

- 1 Ecclesia pupillis, & minoribus equiparatur.
- 2 Ecclesia etiam data scientia enormiter lesa post quadriennium restitutionem consequitur.

CAP. Requisiuit. I.

Ad num. 4. Quod Ecclesia pupillis, & minoribus equiparetur, tenent glos. vlt. in fine, in l. procurator 5. ff. de iure fisci. & verb. negotio publico, in l. Imperatores 35. ff. de re iudic. & in l. vlt. in fine in l. libertos, c. de excus. tutor. & verb. solet in l. Res. publ. 4. c. quibus ex caus. maior. Mathesil. sing. 44. Cou. var. lib. 3. c. 17. n. 4. Iodoc. Damhouder. in enchirid. parium, seu simili. verb. Ecclesia 2. Marc. Anton. Genuef. in practicabilib. eccles. q. 252. n. 5. Andr. Fachin. controuers. Barbof. l. ut. Can. selecta. Tom. V I.

38 Prætermiffa, & additamenta ad Collectan.

- 11 *Quid si iudices ecclesiastici laicorum indicium sequi temerantur, ostenduntur.*
- 12 *Consultores S. Officii laici esse possunt.*
- 13 *Arbitrator super spiritualibus laicus perinde ac clericus esse potest.*
- 14 *Arbitramentum, & amicabile compositio magis importat transactionem, quam iudicium, aut iudicij similitudinem.*
- 15 *Cap. expofita, & cap. dilecti, hoc tit. intelliguntur.*

CAP. Contingit. VIII.

Post num. 1. Difficile sanè reputatur novum & celebre Innocentij III. in Concilio Lateranen. interdictum, à quo desumptus fuit hic text. dum generaliter prohibere videtur laicos super spiritualibus, & ecclesiasticis negotiis arbitros posse constitui, subiungens argutam atque difficilem rationem, quia non decet ut laicus in talibus arbitretur.

Sed in contrarium obstat tex. in cap. 2. de iudic. iuncta illius interpretatione, quam notavi in addit. ubi dixi illum tantum agere de iudicibus, & de tractatu per viam iurisdictionis, & potestatis publicæ, non verò per viam ministerij; at arbitri nec iudices sunt, nec iurisdictionem, ac potestatem publicam habent, quam partes compromittentes tribuere nequeunt, sed notionem quandam ab eisdem concessam, quæ magis importat tractatum ministeriale, ita ut compromittentes non ratione imperij, seu potestatis, sed metu pœnæ appositæ in compromisso arbitris obtinereant, *l. ait Prator. §. i. ff. de rei iudic. iuncta l. primatorum, C. de iurisd. omni. iudic. & cap. dilecti, infra, ibi, per penam in compromisso statutam, &c. hoc tit.*

Secundò obstat quòd in d. cap. dilecti, & in cap. expofita, hoc cod. tit. admittitur compromissum in laicos, qui super ecclesiasticis negotiis arbitri constituuntur, & in cap. per iudic. cod. tit. super causa hospitalis, & ita spirituali ex auctoritate Episcopi potuit compromitti in laicum, quæ tamen auctoritas non sufficit ut laicus in causa spirituali iudex existat, *glof. 2. & omnes in d. cap. 2.*

Tertio obstat, quia si propter aliquam rationem laicis interdictum esset admittere compromissa rerum spiritualium, maximè fuisset ob id, quòd generaliter prohibiti sunt ecclesiastica tractare negotia, sed arbitri dum in causis spiritualibus lites decidunt, non faciunt actum aliquem spiritualem, sed temporalem, ut docent Ioan. Andr. in d. cap. per suas, quem ibi sequuntur Abb. & alij, & Felin. in presenti n. 8. in fine, ac Blanc. de compromiss. q. 2. n. 64. vers. non obstat. Igitur, &c.

Quartò obstat contra decidendi rationem, quam consideravit Pontifex in illis verbis, *ibi, quia non decet ut laicus in talibus arbitretur*, quia indecentia hæc per se sufficiens non videtur ad inducendam compromissi nullitatem, neque ad inhibendū ne super rebus ecclesiasticis in laicos cõpromittatur; cū nulla legitima causa excogitari poterit, ob quam tempore illorum iurium indecens nō fuerit super spiritualibus in laicum cõpromittere: de tempore verò huius text. tanta indecentia suboriri cœperit ex talibus compromissis: vnde videtur opus nō esse recurrere ad causam indecentiæ, quæ magis ad congruitatem, quàm ad iuris rigorem pertinet: sed potius ad incapacitatē, vel inhabilitatem laicorum ad tractanda spiritualia, seu ecclesiastica negotia, iuxta tex. in d. c. 2. de iudic.

Propter quæ nonnulli existimant debere cõstitui discrimen inter causas ecclesiasticas, quæ spirituales non sunt, & inter merè spirituales, quia nō sine mysterio in hoc text. prohibitum fuit cõpromissum in spiritualibus tantum, & non promiscuè super ecclesiasticis. Et similiter asserunt debere constitui differentiam inter interdictum de non tractandis negotiis ecclesiasticis per laicos, & prohibitionē de non compromittendo in laicos super spiritualibus, ut prius interdictū prohibens iurisdictionem exerceri à laicis in ecclesiasticis negotiis, omnia & singula simul comprehendat, id est, ecclesiastica, quæ spiritualia non sunt, & illa etiam quæ spiritualia esse noscuntur, iuxta tex. in cap. decernimus de iudic. ita ut iura in d. cap. expofita, & in d. cum dilecti, & seq. procedant in causis ecclesiasticis, quæ spirituales non sunt, tex. verò in præfenti locum habeat dūtaxat in spiritualibus, de quibus loquitur, ut apparet ibi, *spiritualibus*, & iterū ibi, *in talibus*, quibus expressè Pontifex se restrinxit solum ad spiritualia negotia: & meritò, quia si attentè consideretur illa indecentia, quæ expendebat Pontifex in præfenti, maximè relucet in rebus spiritualibus, non ita in ecclesiasticis, quæ spirituales non sunt, & denotat particulam, *in talibus*, si illa referatur ad verba, quæ præcesserant, quasi sensus fuerit quòd in laicos non cõpromitteretur super spiritualibus; quia indecens est, ut in talibus, scilicet in spiritualibus laici se intromittant, eaque indecentia minimè veretur in ecclesiasticis quæ spiritualia non sunt, & sic prohibitio Concilij Lateranensis, de qua in hoc text. circa compromissa in laicos non facienda, tantum locum habet in spiritualibus, & extendi non debet ad causas ecclesiasticas nō spirituales, super quibus, et si laici iudices constitui

constitui non valeant, arbitri tamen designari poterunt, ut super talibus, id est, ecclesiasticis negotiis, non tamen spiritualibus, seruatis seruandis arbitrentur.

7 Alij verò tenent per d. cap. 2. & similia iura, quibus laici in negotiis specialibus, seu ecclesiasticis iurisdictionem, potestatem, seu imperium exercere, aut ius dicere prohibentur, nullatenus esse prohibitum quominus illi arbitri constituantur, & in eos super eisdem rebus compromittatur, quia nec verba, nec mens, nec ratio illorum iurium in eiusmodi arbitris compromissariis locum habent. Sic licet clerici prohibeantur in laicum iudicem consentire cap. si diligenti, de foro compet. possint tamen abique licentia compromittere etiam in laicum, d. cap. dilecti, cum seq. d. cap. exposta, gloss. 1. ad fin. vbi communis in d. cap. si diligenti, gloss. verb. iudicem, in cap. 1. in princ. illo tit. lib. 6. & sic stante decisione d. cap. 2. & similium, poterat super spiritualibus, & ecclesiasticis compromitti in laicum. Sed postea prohibitum fuit eiusmodi compromissum per Innoc. III. in Lateranen. Concilio, à quo desumptus fuit hic text. vbi noua constituitur prohibitio, ut satis colligitur ex verb. prohibemus, & ex ratione, quam text. reddit; nec etiam dixit in laicos super spiritualibus compromitti non posse, quia non possunt ea tractare, ut in d. cap. 2. aut quia non habent super his potestatem, seu imperium, ut in cap. ult. in princ. de reb. Eccles. cum alijs; sed prohibemus, inquit, ne in laicos super spiritualibus compromittatur, quia non decet ut laicus in talibus arbitretur; planè significans, & supponens compromissum eiusmodi secundum rigorem, & regulas iuris communis fieri potuisse, veruntamen prohiberi à Concilio propter indecentiam, quæ in eo maximè consistit quòd arbitri in multis ad instar iudicum, & in figura iudicij procedunt, & ordinem iudicarium obseruare tenentur, litem Pomponius, alijs incip. Si de meis 14. §. recepiße, iuncta d. l. 1. ff. hoc tit. §. omnium, ibi, arbitros, inquit, de action. indecens visum est laicos arbitros in spiritualibus sic procedere, ne super eisdem iudices, aut iurisdictionem exercere videantur; quæ indecentia licet per se non sufficeret ad prohibitionem, & nullitatem compromissi, sufficit tamen ut in ea iuste fundari possit noua illa prohibitio Lateranensis Concilij, quod hac in re non respondet illi dubio, aut quæstioni propositæ, sed ius decernit & constituit. Nec aduersatur regula & æquiparatio, de qua in d. l. 1. licet enim procedat regulariter quoad modum, & ordinem cognoscendi effectum, & auctorita-

tem, quæ compromissis iure tribuitur, ut per gloss. & DD. ibi, non tamen locum habet quoad iurisdictionem, & ea, quæ à iurisdictione pendent, in quibus compromissa longe differunt à iudicijs, ut patet ex multis traditis per gloss. 2. vers. circa, in cap. cum dilectus, hoc tit. & gloss. in d. l. 1. vbi DD. Menoch. de arbit. casu 8. num. 5. & 6. & consequenter non habet locum quoad prohibitionem, de qua in d. cap. 2. qui agit de iudicibus, & de tractatu per viam iurisdictionis, & publicæ potestatis, quæ omnino cessat in arbitris, quemadmodum in eisdem cessat prohibitio d. cap. si diligenti, & d. significasti, nam regula d. cap. 2. & similium procedit eo casu quo causæ in vim iurisdictionis à laicis tractantur, non verò quando negotia ecclesiastica etiam spiritualia ministerialiter expediuntur, quæ laici tanquam ministri rectè possint de rebus ecclesiasticis, & spiritualibus agere, ut per August. Beroi. in presenti num. 4. & Rip. in d. cap. 2. num. 49. & 50. & ibi Dec. num. 1. & 2. Ministerium enim longè distat à iurisdictione, nullæque iniuria ipsis rebus ecclesiasticis irrogatur, nec se intromittere dici possunt in rebus spiritualibus, quandoquidem non per viam iurisdictionis & potestatis, ut dicebam, sed per modum ministerij se illis immiscet.

Ex quibus omnibus primò infero rectè 9 posse laicos circa res ecclesiasticas, & negotia super spiritualibus emergentia suum præstare consilium, quod probandum sit à Iudice ecclesiastico, cum eo casu laici superiores non existant, nec negotia tractent per imperium, & auctoritativè, sed per viam ministerij, non ipsis, sed alio iudicante, qui totam iurisdictionem, auctoritatem, & imperium habet. Etenim laici nec iudicant, nec delegatam, aut ordinariam potestatem exercent erga causas ecclesiasticas, nec illas tractare dicendi sunt, quia dumtaxat consilium præstant circa negotia ecclesiastica, nec disponunt de illis, nec definiunt, aut imperant, aut iurisdictionem exercent, quæ laicis prohibita sunt.

Secundo inferitur laicos etiam super spiritualia Assessores, & Consiliarios etiam iudicum ecclesiasticorum esse posse, ut probat cap. statutum, §. assessorum, de rescript. in 6. l. Consiliarios, C. de offic. assessor. docent Dec. in d. cap. 2. num. 17. de iudic. Rip. num. 51. Abb. num. 13. vbi additio 1. 2. & 4. quia in tali casu Assessores, & Consiliarij laici & coniugati ministerialiter solum, non auctoritativè, seu per imperium ecclesiastica etiam spiritualia tractant. Nec contradicunt iura prohibentia ne ecclesiastici de rebus spiritualibus iudicio laicorum disponant, in quibus no-

mine, iudicij, intelligere debemus quòd laici non poffint definire iudicialiter per modum potestatis, feu iurisdictionis, itaut voluerint eicere atque damnare determinationem iudicalem laicorum circa res spirituales, vel ecclesiasticas, non verò illorum confilium, opinionem, fiue fententiam animi.

- 11 Tertiò inferitur dubiam femper fuiffe apud me fententiam Innoc. Abb. Butr. & Philippi Decij, quos refert & fequitur Albertin. *de agnofcen. affert. Cathol. q. 26. à num. 2. & in cap. 1. q. 10. num. 2. de heret. lib. 6.* limitantium doctrinam numero præcedenti relata, vt minimè locum habeat in cafibus, in quibus Iudices ecclesiastici laicorum iudicium fequi teneantur, quia tunc, inquit, laici in ecclesiasticis Confiliarij, vel Affeffores effe non poterunt, tanquam in affectu iudicantes & definientes ecclesiastica negotia. Etenim, vt ex dictis liquidò conftat, cum in dicta fpecie penes ecclesiasticum, etiamfi laici confilium omnino fequi debeat, exiftare vera tota iurifdictio, auctoritas, & imperium, & laici Affeffores, feu Confiliarij folum ministerialiter fe habeant, nequaquam erit verum dicere quòd Prælati ecclesiastici iudicio laicorum, definitione, vel imperio fecolari de rebus ecclesiasticis difponant. Et fic videmus quòd in factofanctæ Inquifitionis Tribunalibus laici, & aliquando Regij Senatores etiam coniugati adhibentur in confilium, iuxta tex. in cap. ult. de heret. in 6. qui vulgò Confultores S. Inquifitionis poncepantur, & nulla prorfus iurifdictioe gaudent, neque alio vtuntur imperio, quippe qui Iudices non funt, neque ordinarij, neque delegati, fed meri quidam Confiliarij, quorum mentem, aut opinionem Domini Inquifitores fequi minimè tenentur.

- 13 Quarta inferitur textum in præfenti procedere tantum in arbitro compromiffario, non verò in arbitratore, feu amicabile compositore, qui etiam fuper fpiritualibus laicis perinde ac clericus effe poteft, fecundum Romam, quem fequuntur Alex. & Iaf. n. 9. in l. quoties. C. de iudic. communem ex Deci. poft princ. Rip. num. 13. in d. cap. 2. Bero. in præfenti, Cou. de fponfal. p. 2. cap. 8. §. 12. 2.
- 14 Quæ fententia fuadet, tum quia arbitramentum eiuſmodi in amicabilem compositorem magis importat tranſactionem quam Iudicis, aut iudicij fimilitudinem, glos. in Auth. vt differentes Iudices, in princ. communis ex Cou. d. num. 2. & Molin. de primogen. lib. 4. cap. 9. num. 1. itaut arbitrator magis fit proxeneta, & mediator tranſactionis & compositionis; nullo autem iure prohibetur lai-

cum in fpiritualibus proxeneta, & mediator conſtitui, & ministerialiter de illis agere, vt notavi in addit. ad d. cap. 2. de iudic. Tum etiam, quia arbitrator non iudicialiter, fed extra iudicium, non in his quæ futuri, fed in his, quæ facti funt, tantummodo procedit, nec iurisdictionem ſervat, d. §. recepisse, & conſequenter ceſſat in eo indecentia, quam expendit text. in præfenti, & pariratione, ceſſare debet prohibitio eiuſdem textus, cuius verbum ibi, *compromittatur*, & ibi, *arbitretur*, iuncta rubrica, intelligenda funt de arbitro compromiffario, non verò de arbitratore, licet Abb. hic in princ. & Roman. ſibi contrarius, & Sieul. in d. cap. 2. n. 4. contradicant, quibus non fauent verba eiuſdem cap. 2. ibi, ecclesiastica negotia tractare, quia intelliguntur tantum de tractatu iurisdictionali, non verò de ministeriali, vt ibi notavi.

Quinto inferitur intellectus ad tex. in d. 15 cap. expoſita, & in d. dilecti, cum aliis, in quibus laici conſtituntur arbitri ſuper cauſis ecclesiasticis, vt procedant etiam hodie in iis, & circa ea, quæ ſpiritualia non funt, vt inſinuat d. cap. 2. ibi, *maximè de illis, quæ ſpiritualia*, &c. cum noua huius tex. prohibitio quoad arbitros in ſpiritualibus tantum locum habeat, vt patet ex littera, ibi *ſpiritualibus*, & ibi, *in talibus*; & quia in his viget maximè indecentia, quam text. conſiderat, vt denotat dicta particula, *in talibus*, relata ad præcedentia. Ad cap. plures 16. q. 1. ac alia iura Decreti, quorum meminit glos. in præfenti, quæ videntur loqui de laicis arbitris ſuper cauſis ſpiritualibus, reſponderetur procedere ante decifionem, & prohibitionem huius tex. Ad cap. per tuas, hoc cod. tit. reſpondebitur vt infra.

S V M M A R I V M.

- 1 Laici inſimul cum clerico poteſt effe arbitror in cauſa ſpirituali.
- 2 Inhabilitas non tollitur, nec ſuppletur ex mixtura alterius habitus & capacis.
- 3 Verus huius tex. intellectus reſertur.

C A P. Per tuas. IX.

POſt num. 1. Dum tex. in præfenti laicos arbitros admittit ſuper hoſpitali, & ita ſuper cauſa ſpirituali, ex ſententia communi intelligitur provenire, ex eo quòd inſimul cum clerico admixtus fuerat laicus arbitror, & ſic ratione mixturæ clerici hoc licuiſſe, cum per eam ſuppleatur, & tollatur indecentia laicorum. Ita glos. & DD. hic, & in cap.

cap. contingit, sup. hoc eod. tit. post alios Felin. in c. 2. de iudic. num. 8. vbi Rip. num. 12. Cott. in memorab. verb. compromissum, Blanc. de compromiss. q. 2. num. 64. & alij per Cou. prattic. c. 34. num. 1. col. 2. iuxta quos licet vbi arbitri constitui prohibetur eo quod incapax, vel inhabilis existit, eiusmodi incapacitas, vel inhabilitas non tollatur, nec suppleatur ex mixtura alterius capacis, & habilis, l. Pedius 7 §. 5. ff. hoc tit. cap. Messana 56. de elect. longe alter dicendum vbi prohibetur propter indecentiam, quæ suppletur per decentiam alterius adiuncti, vel ut clerici, cui tanquam digniori actus ille compromissi tribuitur.

Sed huic intellectui obstat quod Pontifex in presenti textu, vt constat ex vers.

præterea, ibi, licet ipse, &c. & ex fine in vers. quod autem, expendit in ea specie auctoritatem Archiepiscopi, cui negotium fuerat delegatum, significans absque illa valere non potuisse id, quod ab arbitris laicis cum clerico factum fuerat. Vnde si teneamus cum communi textum hunc agere de causa spiritali, & hospitali in titulum beneficij, planius est dicere prohibitionem, & indecentiam, de qua in d. c. contingit, tolli & cessare in hoc text. ex eo quod in cōpromisso interuenit auctoritas legitimi superioris. vt aperte innuit text. in presenti, vbi Pontifex fundatur in mixtura clerici, nec illa, sed solum Archiepiscopi auctoritas expedit, ita vt attētis verbis textus, id omnino dicendū videretur si in laicos sine clerico cōpromissū extitisset.

LIBER SECVNDVS.

DE IVDICIIS.

TITVLVS I.

SVMMARIVM.

- 1 Quod vult Deus est nomen proprium Episcopi.
- 2 Conclatio principalis à quibus DD. probetur, remissa.
- 3 Vocatus mandante Iudice censetur in ambigua questione vocatus instante parte.
- 4 Litigans cum alio censetur eius aduersarius.
- 5 Litigans cum alio veluti inimicus recusari potest.
- 6 Concilium Africanum Prouinciale, non vniuersale fuit, & num. 7.
- 8 Vniuersale cur vocetur Concilium Africanum cum fuerit Prouinciale ostenditur.
- 9 Cap. primæ Sedis, 99. dist. intelligitur.
- 10 Concilia Prouincialia licet non omnino certam, & infallibilem; probabilem tamen, & magnam in materia Fidei auctoritatem faciunt.
- 11 Cap. de libellis 20 dist. declaratur.
- 12 Excommunicandi forma qua antiquitus fuerit, declaratur.
- 13 Excommunicatio non habet certa & determinata aliqua verba quibus proferri debeat.

- 14 Excommunicatus donec satisfecerit per satisfactionem non absoluitur.
- 15 Contumax qui non vult comparere apud Iudicem, vel superiorem à quo vocatus est, potest excommunicari.
- 16 Excommunicatio ferri non potest pro peccato præterito etiam graui absque contumacia.
- 17 Contumacia in excommunicatione quatenus contrahatur.
- 18 Concilium OEcumenicum recusari non potest.
- 19 Concilium Prouinciale, seu Nationale potest tanquam suspectum recusari.
- 20 Appellari potest à Concilio Prouinciali, quemadmodum à Collegio.
- 21 Auctoritas Leli Mancini, refertur.
- 22 Episcopus an & quando accusari possit in Concilio Prouinciali?
- 23 Episcoporum minores cause possunt in Concilio Prouincialibus agitari.
- 24 Declaratur text. in presenti.
- 25 Concilium Prouinciale conueniente Pontifice & silente, ac consentiente Episcopo, potest cum depositionis pena corrigere.

CAP. De Quouultdeo I.

AD num. 4. in fine, licet nonnulli aliter arbitrentur de Quouultdeo, non est una & eadem dictio, sed ponitur sunt duæ dictiones, scilicet præpositio *de*, & QuouultDeo, seu, ut alij legunt, *QuouultDeus*, per omnes casus, & est nomen proprium Episcopis, gloss. 1. & omnes hic, & ita regitur à verb. placuit, quasi sit sensus de QuouultDeo, id est, super QuouultDeo placuit Concilio (vel ut est in originali) omnibus Episcopis ut nullus eisdem communicet, &c. aduertunt post Abb. Imol. & alios Ripa, Bero. & omnes hic in princ. tradit Anton. August. in notis ad 1. collect. sub hoc textu.

2 Ad n. 2. in exortatione principalis conclusionis ultra citatos in collect. adde Cou. in cap. alma mater p. 1. §. 7. num. 10. & p. 3. §. 9. Salzed. in pract. cap. 116. num. 4. Gutier. de iuram. confirm. p. 1. c. 28. Enriq. in sum. lib. 13. de excommunicat. cap. 7. num. 5. Suar. de censur. disp. 4. sect. 5. Sayr. eod. tract. lib. 2. cap. 10. n. 3. Nicol. Garc. de benef. p. 7. a. 13. §. 1. n. 90.

3 In text. ibi, quem cum aduersarius ipse cum petiisset ad Concilium deduci. Ergo vocatus mandante Iudice censetur in ambigua questione vocatus instante parte, & sic petitio partis in dubio præsumenda, ut per Aretin. num. 11. Rip. num. 20. Alciat. n. 8. in present. Menoch. de præsumpt. lib. 2. præf. 23. num. 1. Sed eleganter Læli. Mancin. disquisit. genial. cent. 2. cap. 120. pag. 281. à num. 4. hac de re sic ait. Citationem dicimus constare sola iudicis vocatione, petitionem partis causam esse extrinsecam motui iudicis, executionem nuncij extrinsecam pariter, sed instrumentalem, relationem vero eius ad fidem citationis iam constituta, ac facta volumus pertinere. Ex his notum colliges pro Iudice argumentum. Nam si petitio causa motiva est Iudicis, ergo & supponitur ad motum Iudicis, cum non sit motus sine mouente: idque eo magis, quia Iudex non mouetur, nisi instante parte; est enim omnibus in confesso nec presumi, nec debere Iudicem officium suum interponere pro eo quod priuatim interest præterquam requirens eo, cuius interest, cuius rei prima illa ratio est, quia Iudicis est seruire causa, nec seruire intelligitur, aut potest nisi supposito iussu dominantis. Ergo præsumitur petitio partis, quia præsumitur pro Iudice, nec deesse possunt alia verisimilitudines, est enim citatio actus, qui sumptum aliquem requirat, ipsum vero neque à Iudice factum censere possemus, neque ab alio temere, qui perdere suam velit, arg. l. cum de indubit. off. de probat. Et propterea eius voluntate & petitione in dubio factum crederemus, cuius utilitatem præcipuum respicit, circ. cap. constitutis 45. de testib.

In text. ibi, aduersarius, ergo qui cum alio litigat, dicitur & censetur aduersarius, & sic inimicus, ut notant Abb. num. 2. post alios, Deci. 1. lect. n. 5. & in 2. notab. 2. Beroi. num. 19. Alciat. num. 4. & omnes hic; id probant cap. pen. de foro comp. l. 1. C. de edendo, l. si aduersarius; C. de fide instrum. ita ut possit litigans, velut inimicus recusari, ne contra illum cum quo litem habet, iudex, vel testis existat in alia causa, cap. cum super 23. iuncta gloss. 1. in casus positione, vbi Abb. d. num. 5. & DD. de off. deleg. tradit Bart. in 4.3. in princ. vbi Iacobini. & alij, ff. de testib. communis, ut per Menoch. de arbitr. casu 121. Rebuff. de reprob. testium num. 240. Vide posita in addit. cap. item cum quis 6. de testib. spoliat.

In text. ibi, Concilium. Non satis constat inter DD. an Concilium hoc Africanum Prouinciale, vel vniuersale existeret? Et omnimodum Deci. lect. 1. n. 4. & in 2. notab. 1. & cum eo nouiores, ut refert Alciat. n. 4. in present. & Menoch. de arbitr. casu 458. num. 52. credunt fuisse vniuersale; idque inter alia quæ Dec. expendit, suadet ex fine textus, quatenus secundum illum, supponit Concilium hoc potuisse priuare QuouultDeum Episcopatu si causæ exitus ita postularet; id quod nullatenus posset Prouinciale Concilium cap. accusatus, cap. quatuor 3. q. 6. Præterea ultra Dec. suaderi videtur primo, quia in originali relato tom. 2. Conciliorum pag. 509. post cap. 52. & post cap. 57. & in pag. 515. c. 76. appellatur huiusmodi Concilium vniuersale, & Patres in eo congregati dicuntur in Concilio vniuersali federe, & in illo, ut patet pag. 518. cap. 100. in fine, & seq. in princ. interfuerunt Episcopi 217. Secundo, quia in c. 6. eiusdem Concilij, à quo desumitur text. in cap. prima sedis 99. dist. agitur de primæ Sedis Episcopo, cui interdicitur ne summus Sacerdos, aut vniuersalis Pontifex appelletur, ut patet in d. cap. prima Sedis, id quod nullatenus continetur Concilio Prouinciali, sed soli generali, seu vniuersali totius orbis, in quo per se, vel per alios, est Romanus Pontifex qui primæ omnium Sedis Episcopus existit. Tertio facit, quia in eodem Concilio ex c. 76. per multos Canones & decreta circa materiam Fidei Catholicæ condemnantur multæ hæreses, & dogmata eidem Fidei contraria, id quod nullatenus pertinet ad Prouinciale Concilium, sed tantummodo ad Pontificem max. & ad Apost. Sedem, vel ad generale Concilium illius auctoritate congregatum, & confirmatum, cap. maiores, in princ. de Baptismo, cap. quoties, cap. hac est fides 24. q. 1. Et tandem quod in cap. de libellis 20. dist. inter generalia, & sanctissima Concilia, quibus Ecclesiæ vtiatur, & Episcopi in iudiciis

iudiciis vti debent, refertur hoc Africanum.

7 Alij verò probabilius sustinent Concilium hoc Africanum tantum fuisse Prouinciale, id est, prouinciæ, vel prouinciarum Africæ, & non vniuersale, & OEcumenicum, ex quorum numero sunt Felin. num. 2. Rip. num. 10. Beroi. num. 7. Bursat. conf. 107. num. 10. vers. in Africano, Card. Bellarm. controuers. tom. 1. lib. 1. de Concil. cap. 5. Azori. instit. moral. part. 2. lib. 5. cap. 16. Balboa etiam in presenti num. 9. & Felician. de Vega num. 16. & constat: tum quia non apparet ad hoc Concilium vocatos fuisse Episcopos totius Orbis per Romanum Pont. Concilium indidentem, ipsum, vel aliquem eius nomine, & auctoritate Concilio præfuisse, propter requiritur in Conciliis vniuersalibus, cap. 1. ibi, de omni Orbe terrarum 15. dist. cap. 1. cap. multis 17. dist. tradit post multos Bursat. vbi sup. in princ. Quinimo ex eodem Concilio Africano patet Episcopos vocatos fuisse per Aurelium quandam Primatem, & Episcopum Carthaginensem, qui tanquam superior Prouinciale Concilium congregare poterat, cap. propter, vers. semel, & cap. si Episcopus, cum seqq. 18. dist. & idem Aurelius speciatim nominatus fuit in decretis, & ante omnes subscripsit Concilio, vt patet in d. tom. 1. Concilior. pag. 502. col. 1. & 2. & pag. 509. col. 2. & pag. 518. Tum etiam, quia ex eodem originali d. tom. pag. 502. col. 1. & 2. & pag. 507. cap. 32. & in cap. 62. constat congregatum fuisse huiusmodi Concilium ex omnibus Africæ prouinciis propter communem causam totius Africæ, & necessitates Ecclesiæ, quæ per Africam constitutæ erant ad vitanda mala & insidia, quibus Africana Ecclesia ab improbis, & hæreticis vexabatur. Et denique id ipsum patet ex cap. 7. 6. ibi, In Synodo Carthagenensis Ecclesiæ constituti, & ex multis alijs eiusdem Concilij capitulis.

8 Nec refragantur in contrarium adducta: nam ad ea omnia, quæ Deci. expendit, responderi potest, vt per Bero. d. num. 7. & Alciat. d. num. 4. Ad primum verò ex suprâ adductis respondetur Concilium hoc appellari vniuersale, non in eo sensu in quo vniuersale dicitur illud, quod est OEcumenicum Episcoporum totius Orbis cum suo capite Romano Pont. Sed dicitur vniuersale, quia erat totius Africæ, & vniuersarum prouinciarum illius, quæ tertiam mundi partem constituit, & in eo conuenerunt vniuersi Episcopi omnium prouinciarum illius regionis, & quoad illas appellatur vniuersale, ad differentiam eorum, quæ per singulas Prouincias cum Metropolitano fi-

eri solet. Ad secundum respondetur primæ 9 sedis Episcopum, de quo in d. cap. 6. & in d. e. prima sedis, non esse Papæ, sed Primatem, qui ex eo Primas dicitur quod iam sedem habeat, & sic prima sedis Episcopus sit, cap. 2. 99. dist. qualis erat prædictus Aurelius Carthaginensis. Nec obstat tex. in d. cap. prima sedis, vers. vniuersalis autem, nec etiâ Romanus Pont. appelletur, &c. quæ verba necessariò, agunt de Romano Pont. responderetur enim vers. illum non haberi in d. cap. 6. à quod text. ille defumitur, & ita verba illa non esse Concilij Africani, sed Gratiani compilatoris, qui ea apposuit propter dua capita sequentia, in quibus non prohibetur quod Papa appelletur Romanus Pont. licet in vltimo Sanctissimus Gregorius primus prohibeat se Papam vniuersalem appellari, idque ex ea ratione, quam reddit in eodem tex. in vers. quia nobis, & in vers. si enim, quam vltra DD. & Rossensem contra Luther. veritate 8. melius explicat S. Thom. opus. 19. cap. 4. col. 2. ad med. sequitur Felin. in c. 1. col. 2. vers. adde, de Constit. & optimè Bellarm. controu. 3. lib. 2. c. vlt. col. pen. vbi declarans verba Gregorij contra Lutherum & sequaces, ostendit Romanum pont. in recto sensu appellari posse vniuersalē, & sic appellatum in Chalcedonensi Concilio, licet Gregorius iustus de causis nomen illud recusauerit.

Ad tertium respōderi potest ex sententia 10 Cani de locis Theolog. lib. 5. c. 4. vers. sexta, & vers. postrema, quod Concilia prouincialia sicut & Episcopalia, licet non omnino certā, & infallibilem, probabilem tamen & magnam in materia Fidei Catholicæ auctoritatem faciunt, itaut temerarium sit eis non acquiescere, & hanc esse communem Catholicorum sententiam resoluit, & probat Card. Bellarm. d. controu. 4. lib. 2. cap. 10. & in hoc sensu eiusmodi Concilia per decreta & Canones potuerunt damnare hæreses, vt intendere videtur text. in cap. ad abolendam 9. post princ. ibi, vel singuli Episcopi, de hæret. & in cap. vlt. 10. dist. vers. quod si hominibus, ibi, Seniores prouincie congregata. Sed quia plerique contradicunt, & per d. c. maiores, & d. e. quorū, cum similibus, negant eiusmodi potestatem Conciliis Prouincialibus, sicut & Episcopalibus, vt resoluunt DD. in d. cap. ad abolendam, Castr. lib. 1. de iusta hæret. punir. c. 5. & in sum. contra hæreses lib. 1. c. 8. Albertin. de agnoscent. q. 8. à princ. & præcipue num. 5. cum seqq. & fuit sententia gloss. 2. in d. e. quoties, qui omnes respondent textui in d. e. ad abolendam, licet responsonem & intellectum non sine fundamento confutet Can. d. vers. postrema, & multipliciter intelligat Card. Bellarm. vbi suprà, dici potest Africanum Concilium

44 Prætermiffa, & additamenta ad Collecian.

cilium per eiusmodi Canones, & decreta in materia Fidei damnaſſe hærefes, quæ iam antea per ſummos Pontifices, vel vniuerſalia Concilia damnata fuerant; vel id feciſſe ex ſpeciali admonitione & iuſſu Romani Pont. per litteras, & Legatos qui in eodem Concilio fuerunt, quauis præſidentes non exiſterint, vt colligitur ex *d. tom. 1. Concil. pag. 507. col. 2.* Vel tandem ad effectum vt Canones, & decreta eiusmodi ab eodem Romano Pont. ſpecialiter approbarentur & confirmarentur, & ſic confirmata certam in materia Fidei haberent auctoritatem, ex traditis per *Can. citato loco, verſ. ſeptima,* & per Card. Bellarm. *d. lib. 2. c. 5. cum ſeqq. vbi* aduertit iuxta hunc ſenſum, & ad hunc effectum varias hærefes damnatæ fuiſſe in Conciliis particularibus.

11 Ad vltimum reſpondetur in *d. c. de libellis*, non reſerri Africanum Cœcilium tanquam vniuerſale & œcumenicum, ſed tanquam legitimum, & ſaltem tacite, & virtualiter approbatum ab Eccleſia & Fidelibus, ac ſubinde receptum inter alia, quibus Romani Pont. vtuntur in iudiciis, & conſequenter Episcopii eodem vti debent.

12 In *tex. ibi, Nullus eideſſem communicet.* Per Canones antiquos, & prope tempora Eccleſiæ primitiue, hæc erat frequentior excommunicandi forma, per quam Fideles prohibebantur communicare cum eo, quæ ſic euitantes omni eccleſiaſtica communione priuabant, idque fatis probat locus ille *Matth. 18. de quo in cap. nouit, inf. hoc ſit. ſit ſibi tanquam Ethnicus, & publicanus.* quæ verba ex interpretatione Eccleſiæ, & Patrum ad excommunicationem reſeruntur, & deducitur ex Paulo 2. ad *Theſſalon. 3. ibi, ſi quis non obediſſerit,* &c. & ex *cap. placuit 6. q. 2. ibi, tandem eideſſem Episcopo ab aliis non communicetur,* & *cap. Episcopi 2. q. 3. ibi, communio illis,* &c. licet poſtea, & iam hodie, frequentior ſit forma, per quam excommunicationis verba diriguntur in ipſum excommunicatum, qui dum extra omnium Fidelium cõmunione ponitur, cæteri omnes cum eo communicare prohibentur, vt in *cap. pen. de ſent. excom. & in cap. præterea 40. de appellat.*

13 & paſſim videmus in excommunicatione, quæ promulgatur per Bullam in Cœna Domini, & in aliis, quæ quotidie proferuntur. Et hinc eſt quod excommunication non habet certa, aut determinata aliqua verba, quibus proferri debeat, ſed ſufficiunt quæcunque, dummodo aliàs apta ſint ad ſignificandam intentionem excommunicantis, à qua excommunicatio pendet, iuxta *d. c. pen. ibi, vel ſimili,* & poſt Hoſt. tradit Nau. *12 man. c. 27. n. 12. & 37. docet gloſ. verb. po-*

teſt. in cap. pen. de clerico excom. miniſt. recepta, vt per Gutier. canon. lib. 1. q. 2. n. 7.

In *tex. ibi, donec ſatisfactione præmiſſa fuerit abſolutus,* &c. Ergo excommunicatus donec ſatiſfecerit per ſatisfactionem, non abſoluitur, aut liberatur ab excommunicatione, ſed adhuc indiget noua abſolutione, de quo vide addita ad *Clem. 1. de decim.* Aduertat quod in originali apud Africanum Cœcilium, de quo ſuprà, ſic habetur. *Donec cauſa eius qualem potueris terminum ſumas;* & ita in effectu ex veteribus, & Græcis exemplaribus poſt Concium & alios notat Anton. Auguſtin. in *notis ad 1. collect. Decretal. ſub hoc tex. & aduertit gloſ. vlt. hic in princ.*

In *tex. ibi, vt nullus ei, ſcilicet Quodvult-* 15
deo, ſicut habet originale, *communicet;* id eſt, vt Quodvultdeus excommunicetur, vel excommunicatus ſit, iuxta omnium explicationem; & ita probat textus contumacem, qui non vult cõparere apud Iudicem, vel ſuperiorem, à quo vocatus eſt, poſſe excommunicari, vt notant omnes hîc, & paſſim alibi, Duen. *reg. 153. idem probat cap. certum, in princip. 11. q. 3. cap. 1. in fine, cap. tua, cap. quoniam. §. vlt. ad fin. vt lite non conteſt.* præterit, quia cùm in hoc textu ageretur de accuſatione, & ita cauſa criminali, propter quam in exitu cauſæ Episcopus priuari potuit Episcopatu, vt innuit *text. in fine,* & ſupponunt DD. hîc, & ex Græco exemplari tradit Anton. Auguſt. in *prædictis notis col. 2.* non potuit hic contra contumacem fieri miſſio in poſſeſſionem, ac ſubinde neceſſaria fuit excommunicatio contra illũ, iuxta *d. cap. tua, vbi DD. cū ſimilibus, tradit gloſ. verb. per contumaciam, in cap. ex parte 23. de verb. ſignif.* Sed obſtat maximè quod licet in ſpecie huius text. proponatur, & appareat peccatum Episcopii facientis contra id quod permiſerat, & iure tenebatur, iuxta *cap. 1. & cap. qualiter, de paſt. & nolens aduerſario reſpondere temerè à Concilio reſceſſerit, nulla tamen proponitur, aut apparet contumacia illius, contra quem nedum trina, verum etiam nec vnica monitio præceſſit, quæ attentio lure diuini, & humano requiritur ad contumaciam, ac ſubinde ad excommunicationem, iuxta illud *Matth. 18. ſi peccauerit, &c. reſlatum in cap. nouit, inf. hoc cod. ſit. iuncto cap. omnes decima 16. q. 7. c. de preſbyterorum 17. q. 4. ibi, Domini præceptum, cap. reprehendiſſibilis 26. in princ. de appellat. cap. ſacro, vbi omnes, de ſent. excom. reſoluit poſt alios Cou. in cap. alma mater, part. 1. §. 9. a. n. 4. & Bernard. vbi addit. *reg. 265. vnde neceſſario debuit hic Episcopus prius moneri ſub excommunicationis interminatione, vt intra certum aliquem terminum rediret & aduerſario***

aduersario apud Concilium responderet, & ni faceret, excommunicationem incurreret; aliter dum absque aliqua monitione excommunicatur, eo quod dixit sibi non placere quod antea placuerat, & discessit, non propter contumaciam, sed immediate, & directè propter peccatum mortale excommunicatus videtur, & ita observant DD. communiter, vt per Cou. & addition. ad Bernard. citatis locis, Sot. in 4. dist. 22. art. 2. col. 3. & 5. Martin. Ledesma 2. 4. q. 23. art. 3. concl. 1. post alios Henric. in sum. part. 2. lib. 13.

- 16 de excomm. cap. 18. num. 3. lit. G. secundum quos pro peccato præterito etiam graui absque contumacia excommunicatio ferri non potest, nec lata valet contra Caiet. 2. 2. q. 69. art. 2. cui non fauet text. in c. quidam maligni 5. q. 1. dum probare videtur infamiam occultum, qui se prodere non tenebatur, iuxta cap. quis aliquando, vers. non tibi dico, de penit. dist. 1. ac proinde se non prodens, non erat inobediens vt contumax potuisset excommunicari à D. Gregorio, nō pro contumacia, quæ illic non dabatur, sed pro peccato præterito infamandi aliū, responderet enim, vt per Sot. vbi supra, & de ratione tegendi memb. 2. q. 6. anteq. Nau. num. 28. in d. vers. non tibi dico, & post alios Henric. citato loco.

- 17 Quare pro vero huius textus intellectu capiendū dico quod licet excommunicatione attentata sua natura, & institutione, sicut & Ecclesiæ intentē ferri non possit pro peccato etiam mortali & graui, nisi cōcurrat inobedientia, & contumacia respectu Ecclesiæ, quippe quæ sola est causa proxima, & immediata excommunicationis maioris, tum ex illo Matth. 18. supra citato, tum etiam, quia aliter eiusmodi excommunicatione in vindictam criminis ad instar poenarū corporaliū potius quàm ad medicinam infingeretur, contra cap. 1. de sent. excomm. lib. 6. & insuper quia si inobedientia, vel contumacia non esset necessaria, vtique sequeretur peccatorem etiam emendatum, & paratum corrigi posse excommunicari, & sic traderetur Sathanæ non corripendus, sed possidendus, contra illud Paul. 1. ad Corinth. 5. vs spiritus eius saluus fiat. quæ quidem contumacia regulariter & vtplurimum habetur per canonicas monitiones, & colligitur ex eo quod aliquis canonicè monitus ab Ecclesia sub comminatione excommunicationis Ecclesiam non audit, & sic eidem non obtemperat. Nihilominus tamen si notoriè constet de contumacia, seu inobedientia subditi obdurati & nolentis obedire Ecclesiæ iustum

Barbof. iur. Can. selecta Tom. VI.

aliquod & notabile præcipienti potest in illum excommunicatione proferri absque alia monitione, in qua specie procedit, & intelligitur text. secundum Anton. n. 25. & post Abb. & alios Deci. 1. lect. n. 25. Rip. n. 81. & communem ex Alciat. n. 39. cum segg. Dec. in c. cum sit Romana, in fine de appellat. Cou. d. §. 9. n. 3. & add. ad Bernard. d. reg. 265. in fine. qui intellectus suadetur, tum quia Episcopus, de quo hic cum antea interrogatus publicè in iudicio dixisset se velle apud Concilium respondere, & sequenti die publicè in eodem dixerit, id sibi non placere, & insuper publicè discesserit, vt habet littera, iam ex his notoria insurgit cōtumacia, pro qua excommunicatio proferri potest, vt probat text. optimus in c. venerabilibus §. porro, vers. secus ibi, quia forte, & c. de sentent. excomm. lib. 6. tum etiam, ex text. in c. illud de clerico excomm. quem Cou. & alij sic intelligunt, & ex d. cap. certum, in princip. & ex cap. reprehensibilis, vers. nisi forte, qui vers. licet aliter à multis intelligatur, vt per gloss. verb. ipso. Abb. n. 8. Deci. n. 1. & 2. & omnes ibi, Cou. d. §. 9. n. 5. Hippol. in l. de vnoquoque n. 88. post alios Tiraq. in tract. res inter alios, limit. 24. potest etiam intelligi, vt procedat in illis casibus, in quibus culpa genere suo notoriā inducit cōtumaciam, quia eo ipso quod talis est genere suo excommunicationem, & suspensionem absque alia monitione inducit. Et tandē, quia monitio Canonica requiritur, vt per eam appareat inobedientia, & contumacia peccatoris, qui Ecclesiam monentem non exaudit, vnde si aliter de eiusmodi obduratione & inobedientia notoriè constet, non erit necessaria, quin potius otiosa & superflua & consequenter omitenda monitio, arg. l. 2. in fine ff. de dote prælegata.

Ad num. 10. adde, Quamuis sententia huius gloss. 3. & quæ ibi diximus in collectan. defendi possit, & procedat in Concilio vniuersali & œcumenico, quod nullatenus recusari potest, quia Concilium huiusmodi sit legitimum sit, & in eo interueniant omnia necessaria, non potest errare, nec ab eo admittitur appellatio, ex adductis per Menoch. d. arbitrat. casu 458. num. 26. & 36. Nihilominus Concilium provinciale, seu nationale (quale erat hoc Africanum) bene potuit tanquam suspectum recusari, vt probant Abb. & DD. communiter in presenti, vt per Deci. lect. 1. numer. 16. & in 2. lect. colum. 6. vers. in fine gloss. Rip. numer. 40. Alciat. numer. 17. post alios

E

46 Pratermissa, & additamenta ad Collectan.

alios Boër. *decis.* 269. Roland. *conf.* 19. à num. 10. lib. 3. Menoch. *conf.* 94. à num. 5. & d. casu 458. à n. 3. qui omnes post multos, quos citant, testantur glossam hanc communiter reprobari, & tam Synodum, de qua hic, quam quodcunque aliud Collegium, aut Congregationem similem recusari posse, tunc ex text. in cap. ult. vers. *veniamus, & vestimentis*, & clarius in vers. ult. 3. q. 5. *Clehm. pastoralis*, vers. *Pisana*, de re iud. cap. licet 10. vers. *si verò consules*, de foro comper. tum etiam, quia cum nullo iure cautum sit ne Synodus huiusmodi Collegium, aut similis congregatio recusetur, standum est regulæ generali, secundum quam omnes Iudices suspecti recusari possunt, d. cap. ult. in princ. & in vers. nam quoad, cum vulgaribus: accedit, quia à Concilio Provinciali potest appellari, quemadmodum à Collegio, & similibus Congregationibus cap. multis 17. dist. cap. ultima, cum seq. 3. q. 6. igitur & recusatio admitenda est, iuxta cap. super eo 12. vers. in causis, de appellat. Faciunt quoque post hæc scripta legi apud Læli. Mancin. *disquisit. genial.* cent. 1. cap. 29. n. 1. & 2. ibi, *Quid enim si college omnes ex una eademque communi causa suspecti fiant? Pone rem in qua totum Collegium, vel Concilium semel, aut pluries iudicauerit. & sic votum suum propalauerit, quo exemplo omnes uti solent. Quid si singulos colleges singulae causæ suspectos faciant? Pone Collegium è tribus esse, numquid impossibile factum est ut tibi tres illi variis ex causis suspecti sint? Nam & si decem sunt, aut viginti, nulla est impossibilitas. Adde rationem, quia nihil refert, an suspecti plures Collegium faciant, vel non, dummodo iusta suspicandi causa sit, nam in causa recusationis non abstrahitur uniuersitas à singulis, sed in iis est, & qui potest plures Canonicos segregatum habere suspectos, cap. cum R. de offic. deleg. potest à pari causa recusare eosdem, licet Collegium faciant, vel Capitulum.*

22 Hæc eadem gloss. 3. nostri text. ibi, *ex superabundanti*, respondens tacite obiectioni fateri videtur, Quod vult deum Episcopum in proposito inuitum & renitentem potuisse de crimine accusari, & teneri se defendere apud Concilium Africanum Provinciale, seu veriùs Nationale; quia in eiusmodi Conciliis poterant agitari causæ Episcoporum criminales, seruata forma c. quamuis, &

23 *c. accusatus, cum aliis* 3. q. 6. Id quod etiam hodie locum habet in minoribus Episcoporum causis criminalibus, quæ in Provincialibus Conciliis cognoscuntur & terminantur, ex Trid. sess. 24. de reform. c. 5. in fine, licet maiores, & grauiores non nisi à Pontifice Rom. cognosci & terminari valeant, ex eod. c. 5. in

princ. & sess. 13. de reform. c. ult. tradit latè Iordan. de maioribus Episcop. causis c. 3. cum seqq. Hoc ergo supposito ex sententia gloss. Episcopus hic ex superabundanti fuit interrogatus, an vellet apud Concilium responderet, licet enim contradiceret, inuitus cogi poterat, iuxta *Inter stipulantem* §. n. in gloss. citatam. Probat hunc intellectum Abb. & Sicul. & est de mente aliorum. Sed non satisfaciunt ex his, quæ notant Rip. n. 49. & Beron. n. 115. ac alij in presenti: tum etiam, quia non est par credere Patres 217. in hoc Concilio congregatos, & tot grauissimis negotiis implicitos ex superabundanti abique necessitate, vel utilitate Episcopum interrogasse, & per circuitum inutilem in alterius partis præiudicium rem distulisse. Vnde gloss. in sequentibus verbis intelligit interrogationem factam fuisse ad effectum ne posteaquam Episcopus responderet, & vellet sic apud Concilium se defendere ex aliqua causa iurisdictionem Concilij declinare, aut illum tanquam suspectum recusare posset, iuxta c. super questionem §. verum, cū aliis in gloss. citatis, licet eadem gloss. in fine absque fundamento quoad recusationem contradicat: hunc tamen intellectum sequuntur Abb. & DD. communiter ex Dec. lict. 2. col. 5. vers. in eadem, Beron. n. 116. tradit Capol. cautel. 120. & Mil. quos citat Rebouff. in declarat. arboris exceptionum num. 10. incip. Aliis sunt declinatorie. Nouissimè Læli. Mancin. *disquisiti genial. cent.* 1. c. 28. existimat silentem Episcopo & conuiente Pontifice potuisse Concilium depositionis poena illum corrigere, ut talis depositio non retractaretur, ut factum legitur in c. Episcopus 11. q. 3.

S V M M A R I V M.

- 1 Laici non possunt ecclesiastica negotia tractare, sed solum Prælatorum iudicio disponi debent.
- 2 Laicus tractare ecclesiastica negotia prohibetur, quando velut Index & superior in vim iurisdictionis ea tractat, secus si ministerialiter.
- 3 Laicus etiam in spiritualibus Procurator constituitur ad vnum, vel etiam ad plura negotia sue in iudicio, siue extra iudiciū.
- 4 Text. ille agit de tractatu, qui fit nomine proprio laici, non verò alieno, seu procuratorio.
- 5 Cap. in nona 16. q. 7. intelligitur.
- 6 Notarij & tabelliones esse possunt laici apud ecclesiasticum forum in spiritualibus, & ecclesiasticis causis.
- 7 Consiliarij & Assessores iudicij ecclesiasticorum an & quando possint esse laici, ostenditur. Periti

- 8 Periti de quorum consilio Inquisitores in causa Fides sententiam proferre debent. an possint esse laici, ostenditur.
- 9 Laicum iure & auctoritate legitimi superioris ecclesiastici potest ecclesiastica negotia tractare.
- 10 Episcopi quas causas laicis delegare valent.
- 11 Cap. significasti, in fine, de foro comp. intelligitur.
- 12 Papa potest laicis committere iurisdictionem spiritualem.

CAP. Decernimus. II.

Post num. 1. Pro exornatione principalis huius text. conclusionis, quod scilicet laici non possunt ecclesiastica negotia tractare, sed solum Prælatorum iudicio disponi debent, præter citatos in collectan. adde Cou. præf. cap. 31. Sot. in 4. dist. 25. q. 2. art. 2. Bernard. reg. 362. Franc. Marc. decr. 42. p. 2. Duaren. de sacris Eccles. minist. lib. 1. c. 2. Aufrer. de potest. secul. reg. 2. à num. 24. Nau. in c. nouit. hoc tit. notab. 3. n. 52. Burg. de Paz l. 3. Tauri concl. 3. à num. 398. Gutier. canon. lib. 1. c. 34. n. 25. Gratian. reg. 253. Salzed. ad Bernard. in præf. cap. 55. Card. Bellam. rom. 1. controu. Fidei cap. 28. controu. 5. Morl. in emporio luris p. 1. tit. 2. q. 12. Seraphin. de priuileg. toram. priuileg. 67. n. 12. Petr. Magdalen. de numero testium in testam. reg. p. 1. c. 10. n. 8. Soar. contra Regem Anglia lib. 4. per tot. Ioan. Garc. de nobilit. glof. 9. Farin. in praxi crimin. part. 1. q. 8. Salas de legib. disp. 14. sect. 11. num. 178. Bonacin. de legib. disp. 1. q. 2. puncto 1. §. 1. cum seqq.

Post n. 4. in text. ibi, Ecclesiastica negotia tractare, &c. intellige tantum procedere in laico iudicante, & qui velut iudex, & superior in vim iurisdictionis tractat Ecclesiastica negotia, non verò in eo, qui tanquam minister, & ministerialiter de illis agit, quia sic potest, nisi aliud obstat, & obseruant Deci. num. 1. & 2. Rip. 49. & 90. post alios in presenti, zero. in cap. contingit, de arbit. n. 4. licet contrarium intendere videatur Abb. hic notab. 1. quem alij sequuntur, vt per Deci. in princ. Sic laicus etiam in spiritualibus Procurator constituitur ad vnum, vel etiam ad plura negotia, siue in iudicio, c. 1. de procurat. in 6. vbi glof. cap. 1. de syndico; siue extra iudicium, velut ad resignandum, acceptandum, seu permutandum beneficium, glof. verb. procuratorem in Clem. 1. de renunciat. Rot. decr. 8. num. 5. de procurat. aliàs 104. in antiqu. & decr. 2. de rerum permut. aliàs 418. in eisdem, Ioan. Andr. Abb. & alij in cap. accedens, de preben. post alios Tiraq. de iure mariti glof. 5. n. 178. Felin. in c. Apostolica n. 5. Barbof. lur. Can. selecta Tom. VI.

& 6. de except. Nec aduerfatur quòd laicus 4. in spiritualibus Procurator existens verè ea tractat, & illo agere, resignante, acceptante, seu permutante beneficium, vtique verum est dicere quòd Prælati disponit de spiritualibus iudicio laicorum, quæ duo prohibet hic text. nã vltra respõsum glof. in d. c. 1. quã omnes sequuntur ibi, facietur cõmunẽ Abb. n. 9. hic & Tiraq. citato loco, intelligẽtes hunc text. agere de tractatu, qui sit nomine proprio laici, nõ verò alieno, seu procuratorio, cui intellectui obstant ea, quæ expedit Rip. d. n. 49. planius satisfit si dicamus ex mente Doctõrũ textũ hunc procedere in tractatu, & iudicio laicorũ per viã iurisdictionis, iuxta rubricam huius tit. vt aduertunt Deci. n. 17. vers. tertio, & Rip. d. n. 49. Nec etiã obstat c. in nona 16. q. 7. ad fin. ibi, per laicalem procuratorem, quia iuxta communem non agit de Procuratore, sed de cœonomo, seu generali gubernatore rerum ecclesiasticarum, qui s. velut superior in eisdem potestati exercet.

Vnde licet laici apud ecclesiasticũ forũ 6. in spiritualibus, & ecclesiasticis Notarij & Tabelliones esse possint, glof. in fine, & DD. in c. sicut, ne clerici, vel mon. communis, vt per Cou. præf. c. 19. n. 8. possunt absque dubio etiam laici in eisdem causis Notarij existere, quia sic ministerialiter tantũ negotia ecclesiastica tractant, secundũ communem in c. quia propter, de elect. Abb. & alios in d. c. sicut, idem Abb. n. 14. & add. ad eum, Dec. n. 18. & Rip. n. 60. cum seq. in presenti, post alios Cou. ibi supra, qui communem dicunt, & praxis obseruat.

Sic similiter possunt laici in causis etiam 7. spiritualibus Cõsiliarij, & Assessores Iudiciũ ecclesiasticorũ existere, iuxta c. statutum §. assessorem de rescript. in 6. & l. consiliarios C. de offic. assess. Aufrer. de potest. seculari reg. 4. fallent. 34. & passim alij. Pro quibus vltra textus per Rip. citatos maxime vrget quòd eiusmodi Cõsiliarij & Assessores ministerialiter tantũ, non verò in vim iurisdictionis spiritualia seu ecclesiastica tractant, & licet Iudices ecclesiastici sequantur laicorum cõsiliũ, quod tamen sequi non tenentur, ex reg. c. cum olim, de arbit. cum similibus, adhuc non dicantur disponere de ecclesiasticis laicorum iudicio, de quo agit is textus, quia iuxta prædicta nõ intelligit per iudiciũ, animi sententiam, opinionem, seu cõsiliũ, vulgo parceret, sed definitionem, seu determinationem iudicalem per viã iurisdictionis & potestatis: facit pro hac parte Con. IV. Brancharen. act. 2. tit. de procurat. cap. 7. vers. quod si, vbi postquam in principio iniunxit Episcopis, vt in suis Tribunalibus non laicos, sed clericos

E 2 adhi

48 Prætermiffa, & additamenta ad Collectan.

adhibeant cognitioni, & decifioni caufarum ad ecclefiafticum forum pertinentium, in d. *verf. quod fi*, admittit laicos, & clericos coniugatos Affeffores & Confiliarios in eifdem caufis, itaut confultium habeant fuffragium. Limita tamen ne procedat vbi confilium Affefforis vel Cōfiliarij neceffariò probandum eft, & obferuadum à Iudice, quia tunc laicus in ecclefiafticis Affeffor, vel Confiliarius efle non poteft, quippe qui in ea fpecie in effectu iudicat, & tanquam Iudex tractat ecclefiaftica, vel faltem Prælatus, & iudex ecclefiafticus iudicio illius difponit de ecclefiafticis, quod tex. hic prohibet, & ita limitant Innoc. Anton. num. 13. Abb. & alij, vt per Dec. hic d. num. 17. & in c. *fi pro debilitate* n. 10. de offi. deleg. Albertin. in c. 1. q. 10. n. 2. de heret. in 6. & de agnofc. q. 26. à num. 2. inde colligens peritos, de quorum confilio Inquifitores in caufa Fidei fententiam proferre debent, c. ult. de heret. lib. 6. non poffe vocari laicos eo quòd Inquifitores tenentur fequi ciuifmodi peritorum confilium, ex doctrina Bart. per text. ibi in l. *impuberibus* ff. de fuppl. tutor. vbi docet eum, cui à lege imponitur neceffitas petendi confilium, neceffariò teneri illud fequi. Sed hæc Alber-
303
tini fententia attento iure non procedit, vt aduertunt Simanch. de Cathol. c. 41. num. 14. Roch. de heret. p. 1. num. 422. & part. 2. num. 166. per multa fundamenta, quæ adducunt, & Peña ad direct. Inquifit. part. 3. q. 78. fecundum quos, & nouiores paffim Inquifitores infpecto iure de honeftate, non verò de neceffitate peritorum confilium fequuntur, & ita feruat iuxta inftructiones Inquifitorum, quibus id exprefse cautum eft, & fuadetur, quia à regula d. cap. cum olim, & cap. cum in veteri, de elect. & l. 2. in fine ff. mandati, non receditur in hoc cafu, ficut nec in alijs, in quibus per legem confilium peti iubetur. Vnde cum Inquifitores attento iure non teneantur fequi peritorum cōfiliū, poterunt iij efle laici: præfertim, quia contra communē & præcitatō tentari poffet, quòd licet laici confilium neceffariò probandum fit ab ecclefiaftico iudice, non procedit in illo decifio huius text. quia adhuc eo cafu laicus non iudicat, nec ordinariam, aut delegatam exercet iurifdictionem in negotia ecclefiaftica, nec ea tractat tãquam fuperior auctoritativè, & per imperium, fed minifterialiter iudicante alio penes quem exiftit tota iurifdictio, auctoritas, & imperium, itaut non fit verum dicere quòd Prælatus ecclefiafticus difponit de ecclefiafticis laici iudicio, idelt difinitivè iurifdictione, aut

imperio, de quo agit hic text.

Intellige etiam textum in præfenti in 9 præciatis verbis, vt tantum procedat vbi laicus quatenus talis, etiam nomine, feu iure proprio, vel, vt alij dicunt, auctoritate tantum laicali negotia tractat ecclefiaftica, fecus verò vbi non fic, fed tanquam ecclefiafticus, idelt iure, & auctoritate legitimi fuperioris ecclefiaftici tractet & iudicet, glof. 2. & omnes hic, quia tunc ceffat decifio huius text. & fimilium, in quibus agitur de laico qua talis eft, & ex vi laici potestatis, vt manifefte probat hic tex. in verb. *prafumant*, quod in malam partem accipitur, & denotat præfumptionem, & auctoritatem propriam tenere, & per fe aliquid facientis, cap. Iudai 21. vbi glof. de testib. cap. *statutum* §. *in fuper*, vbi glof. verb. *prafumat*, de reſcript. in 6. cum alijs citatis in collect. num. 5.

Ad n. 7. Intendit hæc glof. 2. in illis verbis, *caufa pecuniaria, fuae huiusmodi merè ciuile*, &c. iunctis feqq. quòd licet summus Pont. indiftinctè omnes caufas etiam fpirituales laicis committere poffit, Epifcopi tamen, & fimiles Prælatis inferiores fummo Pont. tantum delegare valent laicis caufas pecuniaras, & merè ciuiles ad ecclefiafticam iurifdictionem pertinentes, non autem criminales, aut fpirituales, fimilis glof. verb. *præter*, in cap. bene 96. dift. & in cap. peruenit, ad fin. 95. & in cap. præter, verſ. verum, verb. *duobus* 32. dift. & ibidem Alexand. & DD. glof. in cap. contingit, de arbitr. fequuntur omnes ibid. & in cap. per tuas, eod. tit. & alibi, vt per Abb. & Deci. num. 5. Rip. n. 34. hie, Roland. conf. 4. num. 14. lib. 1. DD. poſt glof. ibi, in cap. cum te 18. de offi. deleg. Contra Andr. Sicul. hic, & conf. 95. col. 3. lib. 2. qui per hunc text. ibi iudicio laicorum non difpōnant, & alia fundamenta verius credit Epifcopos, & fimiles etiam ciuiles caufas ad ecclefiafticum forum pertinentes laicis committere non poffe: fed retenta communi ad hunc text. & ad alia quæ adducit, reſponderi poteſt vt per Deci. d. n. 5. & Rip. ex d. n. 34. Non obſtat cap. *ſignificati* in fine, de foro comp. dum probat non fufficere conſenſum, & licentiam Epifcopi ad effectum, vt laicus de caufa etiam ciuili & pecuniaria clerici eodem conſentiente cognoscere & iudicare poſſit, ergo non fufficiet eiufdē Epifcopi cōmiſſio facta laico, quippe quæ nihil aliud importare videtur quam conſēſū, & licentiā Epifcopi. Reſpōdetur enim negadō cōſequentiā, ſiquidē lōga cernitur differētia inter cōſenſū, ſeu licentiā, de qua in d. c. *ſignificati*, & inter cōmiſſionē, ſeu de legationē, de qua hic agitur: nā ſimplex ille conſenſus

consensus & licentia solum efficit ut laicus Iudex in quem clericus similiter consensit contra eundem absolute competens sit; & cognoscat iure suo & auctoritate propria per solum quam habet iurisdictionem secularem, nec ulla Ecclesiastica per Episcopum sic consentientem committitur illi, ita quod laicus in ea specie non fit delegatus Episcopi, nec ab eodem si appellaretur ad ecclesiasticum, sed ad secularem appellatio foret interponenda, quæ omnia longe aliter, & ex diametro se habent facta delegatione, de qua agimus, ut bene considerat Abb. hic num. 51. intendunt Archid. in d. c. bene, & Felin. quos sequitur Ripa hic n. 36. vers. 4. secundum quos licet Episcopi possint laicis delegare causas civiles clericorum, & Ecclesiarum, non tamen possunt impliciter consentire, aut per suum simplicem consensum efficere, ut laici de illis cognoscant.

- 12 Vult eadem glossa in vers. Papa vero, &c. summum Pont. posse laicis committere iurisdictionem spiritualem, ita ut ipsi non tantum civiles & criminales, verum etiam spirituales causas ex Ripæ commissione tractare, & definire possint, similis glossa in cap. prater, vers. verum verb. dicitur 32. dist. 6. in cap. bene quidem, verb. laico, & verb. prater 96. dist. glossa in cap. Meniam 2. q. 5. quas cum similibus sequuntur DD. communiter, ut per Abb. & Decan. 6. Rip. 40. & 73. & omnes hic, Aufser. de potest. seculari vtq. 4. fallent. 30. post alios, Cou. in cap. alma mater p. 1. §. 2. n. 3. Nau. in princ. de Pont. dist. 6. n. 83. & in man. c. 27. n. 6. Henricus in sum. p. 2. tract. de excommunicatione cap. 24. in princ. glossa notabilis verb. personis in Extraug. 2. Ioannis XXII. tit. de elect. & passim alij, secundum quos licet ea, quæ sunt annexa Ordinibus ecclesiasticis lege divina non possint per summum Pontificem laicis committi, secundum communem in cap. quanto, ubi Abb. de consuet. ea tamē quæ sunt iurisdictionis fori exterioris, cuiusmodi est potestas iudicandi & absolvendi ab excommunicatione, seu beneficia conferendi, per eundem summum Pont. laicis committuntur. Ratio huius resolutionis ea potest esse, quia licet laici quatenus tales propria auctoritate & iure suo per legem divinam prohibiti sint, vel, ut communiter dicunt DD. incapaces existant potestatis & iurisdictionis ecclesiasticæ, quam Christus Dominus Petro, & successoribus concessit, ut ab eisdem in alios inferiores Ecclesiæ Prelatos dimanaret, & propterea text. hic in verb. decernimus, quoad causas spirituales & merè ecclesiasticas antiquum Ius divinum explicare, non verò novum Barbof. iur. Can. selecta Tom. VI.

humanum consistere dicatur, nulla tamen reperitur lex divina, aut naturalis, quæ prohibeat eiusmodi potestatem delegari laicis, aut per eos ex delegatione exerceri, siquidem dum ex commissione summi Pont. laici illam exercent, non tanquam laici, nec iure suo præsumentes, nec nomine proprio, quod text. hic prohibet, sed tanquam ecclesiastici auctoritate, nomine & iure Pontificis delegantis faciunt, iuxta l. 1. §. qui mandatum ff. de offic. eius, ita ut Pontifex committens sicut per se, ita per laicum ecclesiasticam iurisdictionem exercere dicatur, nulla divina lege prohibente, quantuncunque regulæ iuris humani refragari videantur, super quibus summus Pont. iure dispensat, arg. i. proposuit, de concess. præb.

SUMMARIVM.

- 1 Iurispatronatus causa coram Iudice ecclesiastico agitata.
- 2 Causa ecclesiastica ad Iudicium tantummodo ecclesiasticum spectant, nec in seculari tractantur.
- 3 Iurispatronatus auctoritate Ecclesiæ velut preparatorius, & antecedens ordinatur ad spiritualia.
- 4 Annexa spiritualibus in Iure exequantur eisdem spiritualibus in plerumque articulis.
- 5 Annexa spiritualibus spiritualia dicuntur, & sub spiritualium nomine continentur.
- 6 Iurispatronatus ex natura sua & per se temporale est.
- 7 Iurispatronatus annexum, & coniunctum spiritualibus cur dicatur, ostenditur.

CAP. Quanto. III.

AD n. 3. Pro exornatione principalis conclusionis, quod scilicet causa iurispatronatus coram Iudice ecclesiastico agitata est, ultra citatos docent Anastas. Germon. de sacrorum immunit. cap. 12. Renat. Choppin. de sacra potestate lib. 1. c. 4. Spin. in speculo testam. glossa 5. in princip. D. Barbof. in l. diuortio §. si vir, d. n. 56. ff. soluto matr. Ratio est quod sicut causæ spirituales ad ecclesiasticum tantummodo iudicium spectant, nec in seculari tractantur, ut in cap. præcedentis ita similiter causa iurispatronatus ecclesiastici, quippe quæ maxime coniuncta & annexa est causis spiritualibus, vel ecclesiasticis, ut est in originali, ex eo quod iurispatronatus auctoritate Ecclesiæ velut præparator

50 Prætermiffa, & additamenta ad Collectan.

paratorium, & antecedens ordinatur ad spiritualia, ac subinde fequitur naturam spiritualium, fecundum quæ iudicari, & regulari debet, vt fatis intendit textus, ex quo notant gloss. Abb. & DD. communiter hic, Abb. Deci. Bero. & Ripa in rub. Roch. de iure patron. verb. ius in princ. Mantua conf. 5. à num. 18. Siluan. conf. 32. num. 5. Emman. Costa in cap. si pater. part. 1. verb. Trebellianise, num. 7. vers. 4. & alij, vt per Molin. de primog. lib. 1. cap. 24. à num. 26. Consonat quòd annexa spiritualibus in iure, non solum exequantur eisdem spiritualibus in plerisque articulis, cap. de iure, de iurepatr. cap. quæstum, de reum permut. Sed etiam spiritualia dicuntur, & sub spiritualium nomine continentur, vt patet in beneficio ecclesiastico, quod est spiritualibus consequenter annexum, ex S. Thom. 2. 2. quæst. 100. art. 4. recepto communiter secundum Nauarr. in rub. huius tit. num. 30. & tamen in cap. dilecto, de prebend. & passim alibi, & secundum communem ex eodem Nauarr. spirituale dicitur, & ita fit, vt dispositio agens de spiritualibus, nisi ex materia subiecta, intentione loquentis, aut aliunde oppositum colligatur comprehendat etiam ea, quæ ex auctoritate Ecclesiæ spiritualibus sunt annexa, vt probat cap. litteras, iuncta gloss. 1. in princ. de iuram. cal. vbi DD. Abb. & Dec. in presenti num. 3. cap. tua 25. in princ. ibi spiritualibus, & ibi solutione decimarum, de decim. Cum ergo ius patronatus maximè spiritualibus coniunctum sit, & annexum, causa eiusdem in eo tantum iudicio definiri debet, in quo spirituales causæ iure definiri possunt, & sic in ecclesiastico.

6 Ad num. 5. Quamuis Goffred. quem sequuntur Anton. & communis antiquorum, ex Rip. num. 60. & Beroi. num. 46. in princ. ac Nau. num. 29. vers. 3. in rub. huius tit. existimauerit ius patronatus attenda sua natura, & origine esse spirituale, licet (vt inquit idem Anton.) ex accidenti, & quia laicis conceditur spiritualibus annexum dicitur, nihilominus, propriè loquendo, per se & attenda natura sua non est simpliciter spirituale, quia nec per essentiam, nec per causam, nec per effectum inter spiritualia numeratur, imò potius natura sua & per se temporale quid est etiam quando adest cum presentandi facultate, spiritualibus tamen annexum, & coniunctum; quia labor ille quærendi & presentandi ministerium Ecclesiæ res natura sua temporalis existit, licet per Ecclesiam ad vsum spiritualium ordinetur, & propterea eisdem spiritualibus annexum dicitur, iuxta hunc text. in cap. de iure, de iurepatr. resoluunt

gloss. in effectu, Abb. & alij hic, vt per Felin. num. 2. S. Thom. 2. 2. quæst. 100. art. 4. Rip. Beroi. Dec. num. 8. & omnes in d. rub. Lambert. Roch. & Perez vbi sup. Dicitur autem annexum, & coniunctum spiritualibus, non quia est onus Ecclesiæ impositum, vt existimat Bero. in d. rub. à num. 48. nec quia secundum Abb. in presenti num. 6. annexum est institutioni, per quam Episcopus presentatum à patrono, si idoneus sit, confirmare tenetur: nec aliter providere potest, cap. decernimus, de iudic. Nec itè ex eo quòd auctoritate Ecclesiæ per potestatem à Deo concessam institutum sit, ex Nau. in d. rub. n. 29. Sed magis, quia ex sententia S. Thom. d. art. 4. recepta à Soto, Victor. & aliis, & Turrecr. num. 6. in sum. 1. quæst. 1. & passim alibi, ex auctoritate Ecclesiæ antecedenter annexitur spiritualibus, ad quæ dirigitur, & per illud presentantur ministris spiritualis officij, qui ad Sacramenta ministranda, & diuina Officia celebranda in Ecclesiis patronatis, & non aliter per Episcopos ordinandi sunt, d. cap. decernimus, sicut ex eodem S. Thoma, & aliis, vasa sacra, & ornamenta quædam antecedenter spiritualibus annexa dicuntur, ex eo quòd velut præparatoria, antecedunt spiritualia, ad quæ necessaria ordinantur, cap. vasa, cap. vestimenta, de consec. dist. 1. & ex diuerso secundum eundem S. Thom. receptum beneficia ecclesiastica dicuntur spiritualibus annexa consequenter, vel dependenter, quia ex auctoritate Ecclesiæ consequuntur, & dependent ab administratione Sacramentorum, & officio clericali, propter quod beneficium conferitur, cap. vlt. de rescript. in 6. cap. cum secundum, de prebend. Et licet hic respectus, & ordo antecedens ex sententia S. Thomæ satis sufficiat vt ius patronatus spiritualibus annexum dicatur, quia tamen est text. in illo non qualem qualem, imò nec magnam, sed maximam & peculiarem quandam, seu multiplicem annexionem denotat, dum, inquit, ita coniuncta est & connexa si expendas geminata illa verba, & particulas, itavt iuxta text. & ibi tradita in cap. si pro debilitate, vers. nisi, de offic. deleg. §. 1. Infit. per quas personas nobis acquirit ibi, & hoc ita, &c. notat Dec. hic num. 3. dici potest ad huiusmodi annexionem, de qua text. agit, vltra rationem S. Thomæ, quæ principalior est, attendi etiam institutionem, quam Abb. & alia quæ Nau. & alij in proposito considerant, itavt ex omnibus insurgat & resulet maxima illa coniunctio quam Pontifex hic attendit.

SV MMA

- 1 Clericus apud seculari iudicem crimen confessus, non est ob talem confessionem ab ecclesiastico puniendus.
- 2 Confessio delicti coram incompetenti iudice facta non valet.
- 3 iudicum distinctio refertur.
- 4 Iudices omnino competentes sunt illi attentio iure absque ulla prorogatione, vel consensu litigantium adiri possunt.
- 5 Iudices omnino incompetentes sunt illi, qui attentio iure, nec etiam de consensu litigantium competentes sunt, aut prorogari possunt.
- 6 Iudices incompetentes, sed non simpliciter, sunt omnes illi, qui ex partium consensu competentes effici possunt.
- 7 Confessiones iudiciales facta coram iudice quando valeant?
- 8 Intelligitur tex. in presenti.
- 9 Confessio in processu, & iudicio inualido quando valeat?
- 10 Confessio facta ab eo, qui legitimam personam standi in iudicio non habet, inualida est.
- 11 Iudex alius incompetens quando fiat competens per confessionem partium.
- 12 Confessionis extraiudicialis effectum an & quando habeat confessio coram incompetenti iudice facta.
- 13 Clericus apud seculari iudicem confessus delictum an ex tali confessione possit torqueri apud ecclesiasticum iudicem.
- 14 Clericus ab ecclesiastico iudice interrogatus non potest negare illud, quod apud seculari iudicem confessus est.
- 15 Confessio ubi paratam habeat executionem necesse est ut fiat in iudicio coram competenti iudice.
- 16 Cap. si diligenti, de foro comp. concordatur cum tex. in presenti.
- 17 Confessus crimen sponte in iudicio punitur eadem pena, qua si, qui de eodem ex probationibus convictus condemnatur.
- 18 Confessus sponte mitius punitur, quam si negans convinceretur, nisi certa pena in iure praescripta sit.
- 19 Confessio in iudicio legitime facta sufficit, ut quis de crimine, quod constat esse commissum, a iudice competenti condemnari valeat, nisi sit confessio spontanea, qua sit absque tormentis.
- 20 Reus confitens non est statim condemnandus post confessionem.
- 21 Episcopi circa potestate dispensandi an affirmativa, vel negatiua regula constituta sit? ostenditur, & n. 2.
- 22 Dispensandi potestas aliquando conceditur

Episcopus expressè, aliquando tacitè, & implicite.

- 24 Pena duplici non debet quis puniri pro eodem delicto.

C A P. Acti clericis. IV.

POST num. 1. Refertur is tex. originaliter in 2. tomo Conciliorum pag. 896. inter acta Alexandri 111. sub tit. de deposit. cleric. c. 4. & appetit probat clericum, qui apud seculari iudicem crimen confessus est, vel de eo convictus, non esse propterea vllatenus puniendum, vel condemnandum per suum Episcopum, ut notant omnes hic. *glos. 2. in cap. 1. 23. q. 5. Innoc. & communis in cap. per inquisitionem 26. de elect. Bart. & las. à n. 4. vbi Dec. & nouiores in l. magistratus. ff. de iurisd. omni. iudic. Rip. num. 16. in cap. 2. sup. hoc eod. tit. Xuar. in l. post rem, notab. 3. n. 10. & passim alij. Iuauat. l. Diuus Adrianus 6. ff. de custod. reorum, vbi Bart. & alij notant confessionem delicti coram iudice non competenti nullatenus probare, aut nocere postea coram competenti in idem expenditur cap. olim 25. ibi, confessus, & ibi, si ita est, & c. de rescriptis. iuxta intellectum Abb. num. 12. & aliorum ex Hippol. sing. 309. dum probat confessionem delicti factam coram duobus ex tribus, qui fuerant delegati Iudices, & sic coram incompetens, non valere, ut confessus ex illa postea per Iudices competentes condemnari, & puniri valeat. Verum, quia contra hanc conclusionem obijci solet quod confessio etiam in iudicio & processu incompetenti & nullo valet, ita ut ea condemnatio possit sequi per Iudicem competentem, iuxta cap. vlt. vbi DD. de restit. spoliat. & cap. 1. de accusat. in 6. cum traditis per Deci. hic num. 3. à princ. & per Bernard. reg. 123. & Mascard. de probat. concl. 357. & in contrarium alia iura allegantur ut in discursu, & ideo pro vera totius materie cognitione, & huius textus intellectu,*

Præmittendum duxi quosdam esse Iudices simpliciter, siue omnino competentes, nonnullos per contrarium simpliciter, & omnino incompetentes, & tandem alios incompetentes, sed non simpliciter, & omnino. Primi dicuntur omnes illi, qui attentio iure absque ulla prorogatione, vel consensu litigantium, vel alterius etiam contra inuitos sunt Iudices, & necessariò iuxta iuris regulas adiri possunt, & debent, ita ut illorum forum simpliciter competens dicatur. l. pen. ff. de iurisd. l. 2. ff. si quis in ius vocat. l. pen. ff. iudic. solui, & passim in tit. de foro comp. Secundi verò dicuntur qui attentio

E 4 iure

jure nec etiam de consensu litigantium competentes sunt, aut prorogari possunt, unde & prohiberi appellari solent, & illorum forum, seu examen prohibitum, seu veritum dicitur, *cap. si diligenti, de foro comp. l. in criminali C. de iurisdic. ibi verito, & c.* quales sunt Iudices seculares in causis merè ecclesiasticis, quæ spirituales dicuntur, sicut & in annexis, & his quæ ecclesiasticæ sunt, non merè, quales censentur omnes causæ Ecclesiarum & clericorum, præsertim criminales, ut patet ex *cap. 2. & 3. hoc tit. & c. tuam, de ordine cognit.* cum similibus. Vltimi sunt omnes illi, qui licet per se & attento iure absque partium consensu competentes non sint, prorogari tamen, & ex prorogantium voluntate cognoscere, & competentes effici possunt, *d. l. 1. & 2. d. c. significasti, in princ.* cum aliis. Sic ergo quoad primos non requiritur, quoad secundos non valet, quoad vltimos verò & requiritur & valet partium consensus, & prorogatio: & iuxta hanc divisionem in iure suus iudex dicitur etiam ille, qui per consensum & prorogationem suus, id est, proprius, & competens efficitur, cum antea non esset, *d. cap. significasti, in princ. ibi, summ possit iudicem constituere; & per contrarium non suus appellatur, qui nec per se est, nec per consensum aut prorogationem suus efficitur, iuxta d. cap. significasti, ibi, in iudicem non suum, & c. text. in presenti, ibi, à non suo iudice, & c.*

Deinde præmitti oportet confessiones iudiciales, sicut & quæcunque alia acta iudicialia, in quantum talia sunt, eatenus valere, quatenus sunt apud Iudicem omnino competentem, vel apud incompetentem, non tamen omnino, sed partium consensu prorogatum; quæ verò sunt apud incompetentem omnino, & prohibitum non valent, ut satis probat is text. *in vers. sicut* & suadetur, quia ad validitatem confessionis, vel cuiusvis alterius actus iudicialis in quantum alius est, necessariò existere debet iudex sicut forum competens, & sufficiens in causa, de qua agitur; siquidem ab illo suam vim habet, & denominatur confessio, & actus iudicialis, ex hoc eod. text. & *cap. fori, de verb. signif. & tit. C. si à non compet. iuncta reg. l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudic.* Planè eiusmodi Iudex & iudicium non aliter existit competens, & sufficiens, quam si vel omnino competens fuerit, vel incompetens non omnino partium consensu prorogetur: quòd si omnino sit incompetens, & prohibitus, perinde habetur ac si non esset, & perinde totum corrui, & definit esse iudiciale ac si absque iudice, &

iudicio in privato, & à privato fieret, ex *reg. ea quæ sunt à Iudice lib. 6. l. 3. ff. de officio Præs. ibi, nam si excesserit, privatus est, iuncta l. non dubium, ibi, nullum, & c. c. de legib.*

His ergo prænotatis patet ratio, & intellectus huius text. ut scilicet propterea convictio, & confessio clerici habita in seculari iudicio non valeat, ut propter eam clericus à suo Episcopo vllatenus condemnatur, quia talis convictio, seu confessio sit apud Iudicem omnino incompetentem & prohibitum iuxta primum præmissum, ac subinde nec iudicialis est, nec valet ad aliquam condemnationem iuxta alterum præludium. Quam rationem, & intellectum satis probant omnes hic, & in locis præcatis, dum intelliguntur textum procedere ex eo, quòd clericus in proposito convictus, vel confessus apud Iudicem improrogabilem, idque satis intendit ratio, quam text. reddit *in vers. quia sicut*, quæ necessariò referenda est ad sententiam, & confessionem apud Iudicem non suum omnino, & absolute, qui nec per confessionem, nec per convictionem, nec denique per sententiam suam fieri potuit, sed post isthæc omnia adhuc manet non suus, aliter enim confessio, & sententia valeret, iuxta *d. l. 1. & 2. ff. eod. d. cap. significasti in princ. & d. cap. olim.*

Ad obiectionem ante præludium factam, respondetur illam vulgarem sententiam, quæ habet valere confessionem etiam in processu & iudicio invalido, inter multas alias declarationes, & limitationes, de quibus per Deci. *hic num. 3. Felin. in cap. qualiter 2. §. licet, de accusat. Mascard. d. concl. 357. & citatos per Garciam reg. 86. & per Salzed. ad Bernard. reg. 124.* notabiliter declarari, ut procedat tantum in illis casibus, in quibus iudicium & processus corrui ex aliquo defectu, qui non respicit nec annullat ipsam confessionem, ut in *d. cap. 1. de accusat. lib. 6. & d. c. ult. de re lit. spolia, & similibus.* velut ex defectu libelli, contestationis, seu alterius solemnitatis, vel propter iuris ordinem non servatum processus corrui, sed tamen iudex omnino competens est, vel saltem incompetens, non tamen omnino, sed prorogabilis, tunc enim valet confessio, ad cuius validitatem non requiritur processus validus, imò nec aliquis: ubi verò processus, & iudicium corrui ex defectu iurisdictionis, seu Iudicis, qui omnino incompetens, & prohibitus existit, ut in proposito, non valet etiam confessio iudicialis, quia defectus huiusmodi æquè respicit & annullat processum, ac confessionem, quæ apud Iudicem sic incompetentem nec iudicialis

iudicialis existit, nec ut talis valere potest, iuxta hunc text. & d. l. diuus, & d. c. olim: & ita ex Innoc. Bart. & alijs resoluunt Abb. num. 5. Dec. 3. vers. 2. cum seq. Beroi. à n. 22. & à num. 37. & alijs in *præsenti*, Felin. *vbi sup.* num. 9. vers. septimo, post alios Mascard. d. l. c. num. 9. Anton. Gom. sic intelligens hunc text. tom. 3. de delict. l. 1. 2. num. 8. Clar. in *præf.* §. fin. q. 55. num. 13. & alijs citati per Gratian. & Salzed. citatis locis.

- 10 Sic pari ratione vulgaris illa sententia locum non habet, vbi litigans, qui confessus est, non habet legitimam personam standi in iudicio, velut quia minor absque curatore saltem in litem, iuxta *reg. l. in vniuersis. C. qui dare tutores. l. 2. & 3. C. qui legitimi*; qui a sicut processus, ita & confessio non valebit tunc ex defectu personæ, per eadem iura resoluunt DD. communiter in l. certum. §. ult. ff. de confess. post alios Felin. *vbi sup.* l. mit. 9. Mascard. d. concl. 357. num. 8. post multos Roland. conf. 31. à num. 8. lib. 1. & Menoch. de arbitr. casu 268. à num. 2. Iuvat *reg. l. si filius. 2. ff. de interrog. actiõ.* quæ sic intelligi debet. Nec refragatur quod dici solet per confessionem partis fieri competentem iudicem illum, qui aliàs non erat, siquidem procedit vt iudex non proponitur omnino incompetens, & prohibitus, quin talis communis confessus, & sub se subiiciens suum potuit iudicem constituere, iuxta d. l. 1. & 2. & d. c. significasti; tunc enim sufficit confessio per quam confessus consentit & prorogat, ex Angel. in l. 1. ff. de confess. & alijs, vt per Deci. d. num. 3. vers. sed aduertendum, & Bero. num. 39. hic, id quod longè se habet in specie huius text. Ad cap. mal. ii. 2. q. 1. & ad cap. 1. 1. q. 5. respondebis prout suo loco in addit. ad ea dicitur.

- 12 Intellige tamen quòd licet confessio de qua in præsentis textu, non valeat vt iudicialis, valebit tamen vt extrajudicialis, ac vim & effectus extrajudicialis confessionis habebit, vt per Card. & Aretin. ac alios, quos refert & sequitur Deci. num. 17. in *præsenti*, vers. alia, Bosli. in *præf. tit. de confess.* num. 55. & seq. & post Boër. Anfrer. & alios communem, & in praxi receptam testatur Clar. *vbi supra*, agnoscit Gratian. *reg.* 182. num. 15. Viui. lib. commun. in verb. confessio facta, quia non minorem vim habere debet confessio clerici apud seculares iudices, & in iudicio seculari, quàm facta apud quoscunque alios seculares non iudices, & in foro vel domo aliqua absque iudicio, cum apud priores magis deliberata præsumatur, & magis aliena ab omni metu, fraude, & similibus, quæ apud iudicem cessare præsumuntur, arg. l. 1. C. de præd. decurion. lib. 10. ibi, ita enim fiet,

&c. deinde si ad extrajudicialem clerici confessionem iudex aliquis non requiritur, si is interueniat vitiosus, incompetens, & qualis esse non debuit, & ita secularis confessio eiusmodi vitari non debet, ex vulgari regula l. 1. in princ. C. de rei vxor. cum similibus. Nec obstat text. in *præsenti*, quia respicitur illum tantum agere de confessione clerici, quatenus facta apud secularem iudicem, & sic quoad vim & effectus iudicialis: siquidem hanc vim, & hos omnes effectus tollit, & denegat Pontifex in *præsenti*, vt significant verba illa, *propter hoc*, &c. iunctis præcedentibus, quasi dicat quòd propter hoc, scilicet, quòd coram seculari iudice confessi sunt, &c. & consequenter non negat text. huic confessioni vim, & effectus illos, quos non propter hoc, sed propter aliud, & absque vilo respectu iudicis secularis confessio alibi, & coram quibuscunque secularibus non iudicibus habere potest. Nec refragatur alia verba ibi, *Non sunt aliquatenus, vel aliqua sententia condemnandi* quin potius iuuant, quia si aduertat non negat absolute omnem vim & effectum, sed omnem condemnationem, vel omnem sententiam condemnatoriam, & sic diffinitiuam, per quam solam condemnatur quis, vel absoluitur, l. 1. in fine, ff. de re iud. Planè dum Iudex etiam per interlocutoriam delinquentem extrajudicialiter confesum quæstionibus subicit, aut aliàs eidem purgationem indicit, vel ex iudicijs, & semiplena probatione ad eandem perficiendam tendit, nullatenus nec aliqua sententia delinquentem condemnat, sed agit de veritate assequenda & fide facienda: sensus ergo est, non sunt propter hoc criminaliter, vel ciuilitur, grauiter, vel leuiter, ad pœnam maiorem, vel minorem, corporalem, vel pecuniariam condemnandi, vt satis significat cap. 1. vers. *præsenti*, de clerico coning. ub. 6. & text. hic in aduersatiua sequentis versiculi.

Ex quibus consequens fit per eiusmodi confessionem posse clericum consistentem seruatis seruandis torqueri apud Ecclesiasticum Iudicem competentem, iuxta doctrinam *glos. vlt. vers. tu dicitur l. capite 25. ff. de adulter.* & in l. ius 2. ff. de his qui nor. receperat communiter ex Clar. d. q. 2. 1. n. 3. 1. Bernard. *reg.* 126 limit. 1. Gratian. *reg.* 126. n. 6. sic limitantes *glos. 3. in princ. in c. de hoc 1. vbi Abb. & communis, de simon.* Consequens etiam est in eo vim habere quòd clericus postea ab Episcopo, vel alio Iudice competente interrogatus non potest variare, aut negare id quod apud seculares fuerat confessus, & ita cogitur persistere, & ratificare præcedentem confessionem, nisi ostendat

ostendat errorem, aut iustam aliam causam, ex Innoc. in cap. per Inquisitionem, de elect. quem sequuntur DD. ibi, & post Angel. Roderic. Suar. in l. post rem not. 3. n. 1. communis ex Viui. & aliis, quos refert Mascard. concl. 352. n. 2. & Roland. conf. 31. num. 18. lib. 3. per regulam l. generaliter 13. in vers. nimis, C. de non num. pecun. & cap. per tuas, ibi, cum nimis, &c. de probat.

15 Ad num. 5. Adde confessionem in iudicio etiam ciuili factam, vt paratam habeat executionem, necessario fieri debere coram Iudice competenti, quia alijs nullus momenti esse dicitur, l. Castilla 5. tit. 2. lib. 4. Recop. Auil. ad cap. 10. Prator. glos. execution num. 38. Auend. de exequend. mand. lib. 2. cap. 30. num. 4. vers. septimo requiritur, Amar. Roder. in tract. de execut. sentent. cap. 1. art. 2. num. 30.

16 Ad num. 7. Hæc glos. in verb. non tenet, arbitratu textum in d. c. si diligenti, sicut & eius poenam procedere in clericis, qui sponte, & volentes respondent in seculari iudicio: hunc verò nostrum agere de his, qui inuiti, & renitentes responderunt, & propterea poenam non incurrunt, nec ad eandem per Episcopum condemnantur. Sed is intellectus communiter reicitur ex Abb. num. 18. & aliis hic, tum quia secundum illos, in specie huius text. non refert an clerici inuiti, aut volentes sint, utroque enim casu procedit is textus, & illius ratio: tum etiam, quia non constat ex littera clericos huiusmodi inuitos, & renitentes respondisse in iudicio seculari, & sic in eodem confessos fuisse, aut conuictos, nec potuisse per Iuris remedia iudicium declinare. Vnde ex mente communi respondetur distinguendo inter condemnationem, & poenam, pro crimine, de quo clericus reus postulatus, confessus, vel conuictus est apud Iudicem secularem, & inter condemnationem, & poenam non pro illo crimine, de quo reus postulatus fuit, sed pro eo nouo, quod committit.

17 In tex. ibi, in iure confessi, seu legitima probatione conuicti, &c. Ergo sponte in iudicio confessus crimen punitur eadem poena, quæ is, qui de eodem ex probationibus conuictus condemnatur, vt notant Abb. num. 8. Deci. num. 5. post alios hic, idem intendit cap. nos in quemquam 2. q. 1. cap. cum olim, de rerum permut. l. qui sententiam, ibi, aut sua confessione, &c. C. de penis. Et quamuis sponte confessum mitius puniri, quàm sic negans conuinceretur, per cap. non dicatis 12. q. 1. & cap. ult. de furis, & l. 1. C. ne tutor, vel curat. tenere videantur glos. 1. in cap. ult. 24. dist. & in sum. 15. q. ult. glos. 3. in cap. de hoc 11. de si-

mon. vbi Anan. & Felin. num. 5. communis ex Simanch. de Cathol. cap. 55. num. 34. Clar. in pract. §. fin. q. 60. Tiraq. de penis temper. cap. 30. num. 1. id nihilominus non procedit in aliquibus casibus, veluti si certa poena ipso iure præscripta sit, vel confessus non sponte in principio, sed postea in progressu litis metu probationum confiteatur, & in quibusdam alijs, de quibus vide Tiraq. citato loco: in praxi tamen non solent Iudices mitius punire confessum, quàm conuictum, vt post Alberic. tradit Clar. vbi supra.

Ex eisdem verbis colligitur sufficere confessionem in iudicio legitimè factam, vt quis de crimine, quod constat esse commissum, à Iudice competenti condemnari, & puniri valeat, secundum omnes hic, idem probat cap. vestra, & cap. vlt. de cohabit. cleric. l. si confessus 5. ff. de custodia reorum, cum multis alijs, prosequitur latè explicantes Deci. à num. 3. Felin. & Bero. hic Anton. Gom. tom. 3. de delict. cap. 12. à num. 3. Bernard. in pract. cap. 127. referens nonnulla specialia, in quibus huiusmodi clericorum confessiones differant ab alijs, quamuis ea non satis iure probet Clar. in pract. §. fin. q. 55. & q. 65. Mascard. de probat. concl. 344. & 348. à princ. itaut sufficiat confessio vnica, etiam si ratificata non sit, secundum communem ex Gom. d. num. 3. & Clar. d. q. 65. n. 2. contra glos. in l. 1. ff. de custodia reorum 1. cuius sententia in confessione spontanea, & legitima, quæ sit absque tormentis, communiter reprobatur ex Salic. & alijs, quos referunt Clar. d. num. 2. & Anton. Gom. vbi supra, respondens textui in d. l. 1. Adde reum confidentem non esse statim condemnandum post confessionem, sed adhuc illi præfigendum esse terminum, intra quem se defendere, & quicquid velit, etiam contra confessionem obligare possit, vt intendit d. l. si confessus, & ex communi testatur sic vbique seruari Clar. d. num. 2. Gom. d. num. 3. in fine, & notat Clar. d. loco num. 1.

§. De adultertijs.

AD num. 10. in fine. Quoad potestatem dispensandi Episcopis, & similibus competentem in his, quæ per Canones, & ius commune statuta, aut prohibita sunt, & præsertim in criminibus, quæ & qualis regula sit constituenda, affirmatiua ne, an negatiua? Quidam affirmatiuum constitunt, secundum quam possunt Episcopi dispensare in omnibus casibus, nisi in iure speciatim prohibeantur, itaut in hac materia editum sit prohibitorium quorundam casuum, & illis

& illis exceptis liceat in omnibus aliis dispensare. Ita glos. in *sum. in fine*, & glos. 1. in *cap. miror* 50. dist. glos. pen. vers. de dispensatione, in *cap. requirunt* 1. q. 7. glos. verb. non retinuit in *cap. nuper* 29. & verb. interdictum in *c. cum illorum* 34. de sent. excom. Alij negatiuam regulam constituunt, imò quòd Episcopi dispensare nequeant nisi in casibus in quibus dispensandi facultas eisdem concessa reperitur, ita ut edictum in proposito permissorium sit quorundam casuum, ac subinde in omnibus aliis negatiuum. Ita nonnulli antiquiores, quorum meminere d. glos. 1. & 3. in *presenti*, Selu. de *benef.* p. 4. q. 7. Rebuff. in *praxi tit. de dispensat. ad plura num.* 27. Cou. in *cap. alma mater* p. 1. §. 7. num. 8.

22 Sed vt certa ab incertis separemus, aduertendum est nullum in hac materia esse controuersiam quoad eos casus, in quibus specialiter iure denegatur Episcopis, & similibus dispensandi facultas, velut quia ius prohibet ne illi dispensent, vel dispensandi potestatem referuat Pontifici Max. vel Apost. Sedi, vt in *cap. ult. de filiis Presbyt.* & in *cap. quod translationem*, vbi glos. de officio Legati, & in *cap. pen. de simon.* & in *cap. de multa*, in *fine* de *prabend.* & in *cap. 1. vers. sciurus*, de re iudic. in 6. & in multis aliis relictis per Pelag. de *placitu Eccles.* lib. 1. cap. 50. col. 2. vers. prohibetur, cū seqq. & per Bertach. de Episcopo lib. 4. p. 2. à num. 144. Sic similiter per contrarium nulla est controuersia vbi ius specialiter concedit Episcopis, aut similibus dispensandi facultatem, vt in *cap. sanè* 4. de cleric. coning. & in *cap. pen. de elect.* d. cap. cum ex eo, cap. 1. de atate, & qualis. lib. 6. Pelag. d. cap. 50. à princ. Bertach. d. loco num. 107. cum seqq. vbi enumerat casus 172.

23 Deinde aduertere oportet hanc specialem dispensandi potestatem aliquando concedi Episcopis expressè, vt in dictis Capitulis, aliquando verò tacitè, & implicite, seu virtualiter, veluti cum ius absolute dicit dispensandum fore, dispensari posse, & ita agit de dispensatione, non tamen exprimit, aut declarat per quem concedenda sit, nec ea in re de Episcopis, aut similibus mentionem facit, quia tunc eo ipso quòd non negat, cõsetur illis tacitè, & virtualiter dispensandi potestatem concedere, cap. pen. in *uncta glos. ult.* & communi, de *pœn.* cap. postulatū 7. vbi glos. 3. & DD. de *cleric. excom.* resoluunt Innoc. & alij, vt per Abb. num. 5. & 6. Deci. 7. Felin. 1. in *princ. hic*, omnes in *cap. nuper*, de sent. excom. communis ex Cou. d. num. 8. & satis deducitur ex d. cap. nuper, vers. in secundo, ibi, non retinuit, &c. & ibi eo ipso videtur, &c. & quia sic mentio dispensationis aliquid operatur, quæ aliter si de summo Pont. in-

telligatur, de quo dubitari non poterat, otiosa videretur: nec destruit prædictam resolutionem cap. 1. de atate in 6. & d. cap. cum ex eo, in quibus habetur dispensari posse, & adiciitur per Episcopum, quia illa adiectio superflua non fuit eo quòd, vt ex verbis constat, per ea iura conceditur illis noua dispensandi potestas, quæ antea denegabatur. Sic similiter ex verosimili intentione legislatoris, & benigna iuris interpretatione censetur etiam tacitè, & virtualiter concessa Episcopis potestas dispensandi contra Canones, & illorum prohibitionem in nonnullis casibus, in quibus vel propter materie leuitatem, aut illorum frequentiam graue scandalum, vrgens animarum periculum, eminentem necessitatem, seu difficultatem maximam adeundi Romanum Pontificem, aut alium legitimum superiorem, ad quem sine illa non patet aditus, par credere est auctorem Canonis per generale prohibitionem noluisse, præsertim in foro conscientie dispensandi facultatem concedere, & saltem ex episcopieia sic interpretari debemus, arg. reg. in *generalis*, de *regul. iuris* lib. 6. & cap. quia circa, iuxta aliquorum intellectum, de *consang.* resoluunt S. Thom. 1. 2. q. 96. art. 4. Sor. lib. 1. de *iustit.* q. 7. art. 3. vers. atq. post alios Henric. in *sum.* lib. 10. de *sacram.* Ordinis cap. 35. num. 3. & lib. 1. 2. de *matrim.* impedimento cap. 3. num. 1. & 2. post Syluest. Nau. in *man.* cap. 22. num. 85.

Ad num. 11. Et vulgò citatur ad hoc quòd 24 pro eodem delicto non debet quis puniri duplici pœna, vt notant glos. pen. & DD. communiter hic, & in locis similibus citatis ab eadem glos. omnes per tex. ibi in l. pen. §. ult. ff. *de aucta caupones*, tradunt Tiraq. de *retractu* lig. §. 1. glos. 18. n. 9. post alios Marant. de *ordine iudic.* p. 4. dist. 1. à num. 12. Gregor. Lop. per tex. ibi in l. 1. tit. 1. part. 7. consonat illud Naum 1. *Deum non indicat bis in idipsum*, vel, vt alij legunt, *non insurget duplex tribulatio*, refertur in *cap. quæstum*, in *fine* 13. q. 2. & in *cap. sceleratum*, de *pœnis*. dist. 3. explicat S. Thom. p. 3. q. 59. art. 5. ad 2. Intellige, vbi altera pœna sufficit, & delictum per eam sufficienter punitum remanet; aliter enim possunt plures pœnæ pro eodem in infligi, quia omnes quantumvis inter se diuerse, constituunt vnā sufficientem & adæquatam, nec dicitur reus duplici pœna puniri secundum eundem glos. per multa iura, quæ citat glos. in d. cap. *sceleratior*, in *verb. bis*, post alios Felin. in *cap. quod olim*, in *fine*, de *iuda.* & Marant. vbi supra num. 13.

- 1 *Feudi dominus est Iudex competens vbi super illud vertitur lis inter vafallos, nec alius Iudex adiri poteft.*
- 2 *Iurifdictio in feudali causa domino feudi relinquenda, etiamfi contra personas ecclefiafticas agatur.*
- 3 *Dominus qui feudum conceffit inter vafallos de feudo contententes iurifdictionem habet.*

CAP. Cæterum. V.

Post num. 1. Probat hic text. dominum feudi esse Iudicem competentem, vbi super illo vertitur lis inter vafallos, nec alium Iudicem adiri posse quandiu dominus agnoscere vult, & vafallus apud eundem respondere non refugit, vt notat glos. & omnes hic, idem probat cap. nouis, vers. non enim, vbi glos. & communis, inf. hoc tit. cap. ex transmissa, & cap. verum, de foro comp. cap. imperiale, ad fin. vers. præterea, de prohib. feudi alien. per Feder. vltra citatos in collect. tradunt Boët. decis. 114. Duen. reg. 321. Zaz. in tract. de feudo part. 11. num. 4. Ioan. Paul. Belzaran. cod. tract. tit. 18. Ioan. Andr. de Georg. in repet. feudali p. 1. cap. 1. cum seqq. Marta de iurisd. p. 4. casu 16. Euerard. conf. 28. vol. 1. Garc. Maltrill. de magistrat. lib. 4. c. 16. Solorzan. de iure Indianum, tom. 1. lib. 2. c. 23. num. 172. cum seqq. vbi dicit cognitionem, & iurisdictionem feudi domino regulariter relinquendam, etiamfi contra ecclesiasticas personas agatur, & quemlibet ab altero feudum recognoscentem, etiamfi sit summus Pontifex, Imperator, Rex, vel alius Princeps, super feudalibus controuersiis debere iudicari à directo domino feudi, & citat Henric. Rosenth. de feudis cap. 12. concl. 3. num. 10. vbi plures allegat lit. K. & Mart. d. p. 1. casu 89. num. 5. cum seqq. licet enim dominus, qui feudum conceffit, alias Iudex non fit, nec aliam habeat iurisdictionem ordinariam, vel delegatam, tamen inter vafallos de feudo contententes per leges, & consuetudines feudorum, iuxta d. vers. præterea, cum aliis, iurisdictionem habet, ac subinde licet specialem, ordinariam, & priuatam ad quamcunque aliam ordinatio iure competentem ex Abb. à num. 1. Dec. 2. cum seq. & post Curt. communem dicit Clar. in §. feudum q. 90. num. 6. glos. 3. in cap. 1. de inuestitura in maritum. Vide nouissimè Thom. del Bene de Parlam. siue de immun. eccles. dubit. 4. scilicet 20. subscit. 2. p. 181. & alios plures citatos in addit. ad ex transmissa 6. de foro comp.

- 1 *Actionum vsus an sublatas de iure Canonico?*
- 2 *Subtilitas necessaria, vel vtilis ad veritatem indagandam, non reprobat in hoc textu, sed vana, & inutilis.*
- 3 *Actionis nomen & qualitatem, quam intentat, nemo tenetur in iudicio exprimere, etiam de iure ciuili.*
- 4 *l. 1. in princ. ff. de edendo, & l. edita C. cod. intelliguntur.*
- 5 *Glos. vlt. in fine, in hoc cap. declaratur.*

CAP. Dilecti. VI.

Post num. 1. In tex. ibi, *chiusmodi actio intentetur*. Quamuis Anton. in princ. & Sicul. num. 27. & in addit. ad Abb. num. 1. lit. D. in presenti existimauerint, per hunc text. actiones iure Ciuili institutas & necessarias non habere locum iure & in foro Canonico, & eo inspecto sublatum esse vsum actionum. Nihilominus contrarium verius est, quia in cap. 1. de mutuis petit. & in cap. cum ad sedem, de restit. spoliat. requiritur, & attenditur actio, & in cap. examinata, inf. hoc tit. absoluitur reus, eo quod competens actio intentata non fuit; tum etiam, quia iuxta reg. cap. 1. de noui oper. nunciat. differentia inter vtrumque ius non constituitur sine lege quæ in hac materia non reperitur, præterea, quia vbi Pontifices recedunt à iure Ciuili, & eius rigore solent id ipsum exprimere, vel saltem significare, cap. sap. de, de restit. spoliat. cap. litteras, de iuram. cal. id quod non facit is text. cuius verba ibi, *sicut à multis*, &c. non possunt referri ad ius ciuile, quod supposita opinione, & intellectu Antonij ante hunc text. ab omnibus obseruabatur, sed ad prauum intellectum, & opinionem multorum, qui nimis subtiliter inquirebant, cuiusmodi actio intentabatur, & ita contra Anton. aduertunt Abb. Deci. Felin. & alij communiter hic in princ. idem Abb. num. 1. in d. cap. examinata, Valasc. de iure emphyt. p. 1. q. 6. num. 10. & passim alij: nec oppositum probat is text. quia non prohibet consuetudinem subtiliter inquirendi, vtrum actio intentetur, sed ne inquiretur cuiusmodi, id est, qualis, & cuius nominis actio sit intentata, quod est longe diuersum, & iure etiam Ciuili procedit.

Ad num. 3. in fine. Aduertas quod non reprobat is textus subtilitatem necessariam, vel vtilem ad veritatem indagandam, de qua in c. in causis, de re iudic. & in cap. capellanus, de feriis, & in l. 1. C. de profess. qui in Vrbe lib. 12.

lib. 12. cum aliis: sed vanam, & inutilem, quæ captiosa est, & oñosa, & multoties veritatem offendit, de qua in l. ult. in fine C. de legib. & in l. maximum vitium, in princ. C. de liber. prater. & in l. pen. C. ad Trebell. cum aliis, intendunt glos. 1. Abb. & DD. hic, communis, vt per Ludou. Gom. in rub. de confis. lib. 6. num. 7. Palat. in repet. cap. per vestras. §. 34. num. 3. Tiraq. de pavis temper. cap. 2. n. 22. Rebuff. ad l. 1. C. de sentent. que pro eo, notab. 8.

- 3 Ad num. 4. Pro exornatione conclusionis quod nemo tenetur in iudicio exprimere nomen, aut qualitatē actionis, quam intentat, nec Iudicem debere id ipsum inuestigare, sed sat esse factum, & rei veritatem hæc proponere, vt ex propositione appareat, quæ nam actio competat, vltra citatos in collect. ita notant glos. verb. nam de iure, in fine, in cap. quo iure 8. diff. Abb. not. 1. & n. 15. Deci. 1. Felin. & DD. communiter in presenti, & in d. cap. examinata, las. Curt. & omnes in l. edita. C. de edendo, l. Castella 40. tit. 2. part. 3. & l. 4. tit. 2. lib. 4. Recop. Oliban. de actionib. lib. 1. cap. 4. Azeued. l. 1. n. 6. tit. 2. lib. 4. Recop. Gail lib. 1. obseru. 61. num. 1. Sigism. Scacc. de iudic. lib. 1. cap. 50. à num. 20. Ioan. de Montalegre in praxi Ciuili lib. 2. cap. 11. à num. 43. Cardos. in praxi Iudicij, & Aduocat. verb. actio 12. Valboa in cap. 1. de libelli oblat. num. 126. vbi dicit sic in omni foro seruari: ac proinde procedere etiam iure Ciuili, obseruant Abb. d. num. 15. testatus hanc esse communem etiam Legislatorum sententiam, Deci. d. num. 11. las. Curt. & nouiores in d. l. edita, & ex aliis Valasc. de iure emphyt. g. 6. num. 9. Azeued. d. loco; nullibi enim in iure Ciuili reperitur oppositum eius, quod constituit tex. in presenti, vel quod agens teneatur exprimere actionem, vel nomen actionis; nec obstat l. 1. in princ. ff. de edendo, l. edita. C. eod. cum similibus, quæ requirere videntur actionem in iudicio proponendam, & mentionem faciunt de actione edita, aut proposita, & reg. l. si pupilli 6. §. ult. ibi, nullam actionem ff. de negot. gestis, quam expendit glos. 2. in presenti; quia ex mente Abb. d. n. 15. & num. 17. in fine, & post alios Deci. d. n. 11. in fine, & mente omnium hic, & in d. l. edita, respondetur illic, sicut, & passim alibi, per actionem intelligi petitionem, seu conclusionem agentis, vel causam & ius prosequendi in iudicio id, quod agenti debetur, iuxta princip. Instit. de actionib. id quod ex vera facti narratione, & causa proposita satis haberi potest, quamuis nulla specialis actio, aut eius Barbo. Intr. Can. selecta. Tom. VI.

nomen exprimat, & ad eundem modum intelliguntur cap. 1. de mut. petis. & d. cap. examinata, cum aliis citatis per d. glos. 2. hic. Sic etiam procedit glos. vlt. in fine, ibi, per competentes actiones, in princ. Instit. de obligat. recepta communiter ibi & alibi, vt per Marant. de ordine iudic. 3. p. 6. n. 67. & per Pinel. in l. 2. C. de rescind. vend. p. 3. cap. 3. num. 23. Quæ tamen principalis resolutio limitatur, vt non procedat vbi alicui in eodem casu, & ad eundem effectum competunt plures actiones, quia tunc vt appareat quæ intenditur, necessarium tenetur agens illam, & eius nomen exprimere, arg. l. si duo 93. in princ. vbi Bart. & alij, ff. de solut. l. quod in heredem 9. §. 1. ff. de tributis. ita post Bald. & alios limitat Felin. in fine. Dec. n. 12. vers. 2. hic idem Dec. num. 3. in d. l. edita, additio ad Mathes. sing. 9. num. 8.

SVMMARIVM.

- 1 Excommunicatus stare non potest in iudicio, nisi tanquam reus.
- 2 Text. in presenti declaratur.
- 3 Text. iste procedit in actore voluntario.
- 4 Actor inuitus, quamuis excommunicatus, in iudicio admittendus.
- 5 l. Diffamari C. de ingen. remedium intentari potest contra excommunicatum infamantem.
- 6 Excommunicatus actor admittitur in omnibus illis casibus, in quibus limitatur ist. ille C. vt nemo inuitus agere.
- 7 Excommunicatus nisi sit nominatim denuntiatus, à iudicij limite non expellitur.
- 8 Extrauag. ad euitanda scandala, intel. ligitur.

CAP. Intelleximus. VII.

AD num. 2. Pro exornatione conclusionis quod excommunicatus stare non potest in iudicio nisi tanquam reus, vltra citatos vide Perez l. 1. tit. 8. lib. 3. Ordin. addit. ad Bonacurt. in pract. tit. quibus modis suo nomine n. 17. verb. excommunicatus, Suar. de Paz in pract. p. 1. tom. 1. temp. 5. à num. 40. Egid. de Coninck diff. 14. de excommun. dub. 11. & 12. Farin. in praxi crimin. p. 1. quat. 12. num. 26. cum sequent. Villalob. in sum. part. 1. tract. 17. diff. 14. num. 4. Sigism. Scacc. de sentent. & re iudic. glos. 10. à num. 15. & glos. 11. à num. 8.

F cum

58 Prætermiffa, & additamenta ad Collectan.

cùm Pontifex hîc generaliter, & indistinctè fuerit interrogatus, an excommunicatus in iudicio stare possit, quæ generalia verba comprehendunt omnes, & singulos standi modos, & huic quæstioni respondens dicit illum conueniri, idest, tanquam reum, & ita certo tantum modo stare posse, apertè docet aliter non posse, & negat omnem alium standi modum, siue vt actor, siue vt Iudex, testis, Notarius, Aduocatus, Procurator, aut minister alius iudicialis, iuxta *cap. decernimus, de sent. excomm. in 6.* cum aliis, iuncta regula *l. cum lex. 2. ff. de legib. cum traditis per glos. vlt. vers. item nota in l. maritus 2. 1. C. de procurator.* & ita aduertunt DD. communiter hîc: vnde licet text. speciatim nihil exprimat de auctore, merito ex eo colligunt DD. excommunicatum maiori, de quo dubitabatur, non posse agere, & velut actorem consistere in iudicio, vt notant omnes hîc, & in *cap. exceptionem, de except. & in cap. 1. cod. tit. in 6. & in d. cap. decernimus.* Et iuuat ratio, siquidem excommunicatus maiori repellitur à Fidei litem communionem, tam propter periculum, tum etiam vt sic repulsus robore confundatur, & respiciens Ecclesiam audiat, & conuertatur, *d. cap. 1. in princ.* sed agens in iudicio communicat cum Fidelibus, scilicet reo, Iudice, Notario, testibus, & multis aliis, qui in iudicio interueniunt, *cap. forus, de verb. signif.* ergo repellitur à iudicio, & à fortiori, & multo magis ab eo repelli debet in quo publicè in loco publico, & cum personis publicis, & publica auctoritate fungentibus communicat agens, qui etiam cum priuatis occultè, & in privato loco prohibetur communicare.

³ Intellige procedere in actore voluntario qui in iudicio agit, & alium conuenit volens, & sponte sua, prout regulare est, & frequentius iuxta dictum *tit. C. vt nemo inuitus agere*: siquidem in tali actore procedunt text. in *presenti*, & in *d. cap. decernimus, & in d. cap. 1. de except. in 6.* cum similibus, quibus habetur excommunicatum in iudicio agere non posse, & ita regula locum non habet in eo, qui cogitur agere inuitus enim excommunicatus admittitur, quia quemadmodum reus voluntarius magis dicitur actor, ac subinde excommunicatus repellitur: sic per contrarium actor inuitus, quia magis censetur reus necessarius, admittendus est, vt intendunt *glos. vlt. per eundem textum*, vbi Anton. & alij in *cap. significauit, de officio Ordin.* post alios Deci. numer. 13. &

Felin. 7. *vers. quarta hic*, addit. ad Bonacurt. d. numer. 17. *verb. excommunicatus, vers. tertio restringe*, communis ex Peregr. *de iuref. lib. 3. tit. 11. num. 18.* & aliis citatis à Duen. *reg. 268.* Sic sanè remedium *l. diffamari. C. de ingen.* intentari potest contra excommunicatum infamantem, quia licet infamans quoad forum, & alios effectus dicatur actor, Abb. *num. 2. in cap. si quis contra, de foro comp. communis ex Cou. lib. 1. var. cap. 18. n. 5. ad fin.* Cacherran. *Pedem. decis. 151. num. 4.* necessarius tamen est, & inuitus agere cogitur, & propterea perinde est ac si reus foret, excommunicatus admittitur, ex Host. & Innoc. quos sequitur Socin. *reg. 175. incip. Excommunicatus regulariter, limit. 1.* communis, vt per Deci. *d. n. 13.* Ronchegal. in *rub. de duobus reis n. 32.* declarando vt per Paris. post alios in *d. cap. exceptionem num. 61.* Sic limit. ⁶ licet admittitur excommunicatus actor in omnibus illis casibus, in quibus limitatur titulus ille *Cod. vt nemo inuitus agere*, vt per glos. & DD. *ibi*, & per Boër. *decis. 255. d. num. 2.* quia in illis omnibus agit quis, vel accusat inuitus. Sic tandem si excommunicatus in iudicio egerit, & per exceptionem non fuerit repulsus, si postea deffensionem velit, per aduersarium inuitus actionem prosecqui cogendus est, iuxta text. in *Auth. qui semel C. quomodo & quando iudex*, quia cum eo casu inuitus agere cogatur, non attenditur, nec obstat excommunicatio, ex Innoc. in *d. cap. exceptionem*, Abb. & alij *hic*, & alibi, vt per Deci. *d. n. 13.* Felin. *d. n. 7. vers. secunda, peregr. d. n. 18.* communis ex Alciat. *hic numer. 38.* cum quibus declarabis, licet contrarium intendat Abb. in *d. cap. exceptionem, in fin.* quem sequuntur alij ex Paris. *ibi n. 61.* cuius fundamentis respondet Nat. vt per Ronchegal. *d. loco.*

⁷ Intellige etiam, seu potius limita prædictam regulam, & desumptam ex hoc textu conclusionem hodie non procedere nisi postquam excommunicatus fuerit nominatim denunciatus, iuxta *Extrauag. Ad eustanda scandala*, editam à Martino V. vel à Concilio Constantiensi, per quam iuxta litteram veram & authenticam, & praxi receptam, exceptio notorio percussore clerici non tenetur illum excommunicatum vitare in humanis, aut etiam diuinis, iudicialibus, vel extra iudicialibus, antequam ille nominatim denunciatus sit, vt constat ex vero tenore *d. l. Extrauag.* de qua post alios Cou. in *cap. alima mater p. 1. §. 2. n. 7.* Nau. in *man.*

manu. l. 7. n. 35. latè Guier. canon. lib. 1. cap. 1. à princ. & præcipuè à n. 7. Henriq. in sum. lib. 13. de excommunic. cap. 5. à princ. & ita quod regula prædicta non procedat, & exceptio excommunicationis hodie non repellat agentem excommunicatum, nisi postquam nominatim fuerit denunciatus, secunde tradit Perez ad l. 1. tit. 8. lib. 3. Ordin. añ. 1007. versum tamen, & est de mente 8 noviorum. Sed hæc sententia non videtur indistinctè admittenda, tum quia licet dicta Extravag. concedat Fidelibus facultatē ut possint cum excommunicato non denunciato nominatim communicare, & ne ante denunciationem eiusmodi, excepto dicto percursorē, viliū vitare teneantur, non tamen præcipit cum illo communicare, nec vitare prohibet ante denunciationem, imò utrumque liberum relinquit, iuxta reg. l. non quicquid ff. hoc tit. Vnde sicut olim excommunicatus agens in iudicio repelli poterat, d. c. 1. de except. in 6. ita etiam hodie stante dicta Extravag. tum etiam, quia per illam, ut habet littera Concilij Basilienfis, quam prædicti referunt, excommunicatus non denunciatus minimè relevabatur in aliquo, nec favor eidem conceditur, sed aliis, quibus cum eo cōmunicare licet planè si excommunicatus agens hodie in iudicio vitari, & per exceptionem repelli non potest, iam per dictam Extravag. maximè relevatur, & eidem favor conceditur, quippe qui in iudicio omninò agit, & quamvis adversarius, vel iudex opponat, & velit, non potest illum repellere. Differentia ergo interius antiquum & dicta Extravag. quoad propositum attinet, in eo est, quod hodie tam iudex, quam adversarius, si velint, possunt agentem excommunicatū admittere in iudicio quandiu nominatim denunciatus, non est, nec admittētes peccant, aut minorem excommunicationem incurrunt, cum tamen olim, licet velint, admittere non possent, etiam non denunciatum, cap. cum non ab homine l. 4. cum seq. vers. secunde, de sent. excom. imò peccarent, & minorem excommunicationem incurrerent, iuxta quæ explicari debet istext. & d. cap. 1. de except. in 6. cum similibus.

S V M M A R I V M.

1. *Consuetudo per quam clerici, maximè in criminalibus causis, trahuntur ad iudicem secularem, non tenet.*
2. *Consuetudines iniustitiales, quæ præiudicium aliquod Ecclesiis, seu ecclesiasticis personis Barbof. Iur. Can. selecta Tom. VI.*

irrogatur, ponderatur.

3. *Consuetudo, quæ Ecclesiis manifestum onus, & gravamen infert, r. probatur.*
4. *Consuetudo, rationalis, & irrationalis, quomodo, dignoscatur?*
5. *Consuetudo contra libertatem Ecclesiæ non valet.*
6. *Consuetudo tollens clerici privilegium, competens est contra libertatem Ecclesiæ.*
7. *Clerici, de omni crimine apud suam ecclesiasticam iudicem conveniendi.*
8. *Consuetudo an, & quando valeat ubi non valet lex?*
9. *Consuetudo non tenet, quæ circa causas civiles iudices seculares intendunt usurpare iurisdictionem contra clericos.*
10. *Consuetudo etiam immemoralis non potest aliquibus operari contra libertatem Ecclesiæ.*

C A P. Clerici. VIII.

AD n. 4. Nota nō valere cōsuetudinem per quā clerici, maximè in criminalibus causis, trahuntur ad iudicē seculare, ut per glos. Abb. & alios hic. Ausfer. de potest. seculari reg. 1. in princ. Rip. n. 35 in c. 2. sup. hoc tit. Roland. cons. 4. à n. 11. lib. 1. Cov. præf. 31. num. 5. Guier. canon. lib. 1. cap. 34. n. 23. Rot. decif. 14. de consuet. alias 840. in antiq. Adde quæ de inutilitate consuetudinis quæ præiudicium aliquod Ecclesiis, seu ecclesiasticis personis irrogatur, tradunt Azori. instir. moral. part. 1. lib. 5. cap. 1. 2. q. 1. vers. sed dubitari posset, Mart. de iurisd. part. 4. cent. 1. casu 63. Farin. in praxi crimin. p. 1. q. 8. à n. 3. Bonacin. de legib. disp. 1. q. 1. puncto ult. §. 3. n. 37. Carol. de Grassis de effectib. cleric. effect. 1. n. 37. Camil. Borrel. in sum. decif. p. 1. tit. 14. num. 143. Cened. præf. q. 4. num. 14. Ratio autem quare consuetudo in proposito reprobetur est, quia non solum Ecclesiæ manifestum onus, & gravamen infert, iuxta cap. 1. de consuet. verum etiam, quia irrationabilis erat, & inhonesta, dum per eam clerici contra honestatem ad seculare iudicium trahi inter seculares distrahebantur, & vexabantur in dedecus, & iniuriam totius Ordinis clericalis, cui eiusmodi privilegium & exemptio à seculari foro iure competit, cap. si diligenti, ad fin. de foro comp. & sic succedit reg. d. c. ult. in fine, ubi, nisi fueris rationalis, & c. mala, cum seq. §. 8. dist. iunctis his quæ ad dignoscendam rationabilem, vel irrationabilem consuetudinem ultra glos. & DD. in d. c. ult. tradunt glos. ver. rationalis, & DD. ibi in cap. 1. de consuet.

60 Prætermiffa, & additamenta ad Collectan.

- in 6. latè Menoch. *de arbit. casu* 82. Ho-
ied. *de incompat. benef. part. 2. cap. 11. à num.*
5 7. Et tandem & potiffimum, quia certum
est non valere consuetudinem contra li-
bertatem ecclesiasticam, *Auth. cassa, c. de*
sacros. Eccles. cap. grauem, de sentent. excom.
cap. ult. de rebus Eccles. post Roch. Duen.
reg. 143. Perez ad l. 2. tit. 3. lib. 1. Ordin.
6 Nau. *in man. cap. 27. num. 119. cum seqq.* At
consuetudo, de qua hic, est contraria li-
bertati ecclesiasticæ, quia tollit clericis
priuilegium ab Imperatoribus, & summis
Pont. generaliter concessum, ne in causa
criminali, aut ciuili trahantur ad iudicium
seculare, vt in *d. cap. si diligenti*, cum simi-
lib. & probat hic text. ibi. *sacros Canones*, in
quibus generaliter traditur, &c. & ita hanc
vltimam rationem apertè reddit glos. quæ
sequuntur Abb. *num. 6.* & alij in *presenti*,
& satis consonat is text. ibi, *non debet*, & ibi,
in hac parte, significans consuetudinem in
hoc non debere admitti, vtpote, quia de-
bitam rationem, & honestatem, & contra
libertatem per sacros Canones concessam
Ecclesiæ, & ecclesiasticis personis, quam &
Imperatores approbant.
7 Vnde pender solutio ad difficultatem
quæ occurrit ex principio huius text. dum
Pontifex huiusmodi consuetudinem rei-
cit, ex eo quodd sacri Canones, quos & le-
ges imitantur, apertè dicunt de omni cri-
mine clericos apud suum ecclesiasticum
Iudicem tantummodo conueniendos esse:
videbatur enim hæc ratio & fundamentū
Pontificis magis suadere contrarium, scilicet
admittendam esse consuetudinem,
quippe quæ admittitur, & valet contra ius
humanum tam ex sacris Canonibus, quam
ex Imperatorum legibus resultant, *d. c. ult.*
in fine, de consuet. l. de quibus, vbi communis,
ff. de legib. cui difficultati respondent in ef-
fectu Abb. *num. 4. Anch. Dec. n. 14. & DD.*
communiter *hii*, Pontificem arguere de le-
ge ad consuetudinem negatiuè, quasi di-
cat, si Imperatoris testimonio lex Ciui-
lis scripta non præualeat in hoc casu, vtique
nec etiam præualere debet consuetudo,
quæ est lex non scripta, *S. ex non scripto, In-*
stit. de iure natur. Sed hæc responsio non
caret dubio, quia secundum illam non be-
ne concludit, nec argumentatur Pontifex,
quia constat multoties valere consuetudinē,
vbi non valet lex, aut constitutio scripta,
& patet, siquidem consuetudo contra Ca-
nones, & leges iuris communis valet, *d. c.*
ult. & tamen non valet lex Ciuilis, aut con-
stitutio aliquā inferioris, contra eiusmodi
Canones, *d. cap. ult. de rebus eccles. cap. quod*
super his, in fine, de maior. Cui dubio non sa-

tisfacit Abb. *d. num. 4. vers. nec obstat.* Sed re-
tenta prædicta ratione dicendum videtur
Pontificem hic non arguere de lege ad con-
suetudinem, sed de iniustitia, seu malitia, &
qualitate legis ad iniustitiam, malitiam, &
qualitatem consuetudinis: quasi dicat cum
ex Imperatoris sententia lex Ciuilis, quæ
imitatur sacros Canones, in quibus habe-
tur quodd clerici de omni crimine apud ec-
clesiasticum tantummodo conueniantur
iniusta, irrationabilis, & contra libertatem
ecclesiasticam censi debet consuetudo,
& consequenter non debet ex illa Cano-
nibus in hac parte præiudicium aliquod
generari.

Amplia notabile, siue conclusionem, in
9 princ. huius text. adductam ex identitate
rationis procedere non solum in causis cri-
minalibus, de quibus specialiter loquitur
hic text. sed etiam in ciuilibus, itaut non
teneat consuetudo qua circa illas Iudices
seculares intendunt usurpare iurisdictionē
cōtra clericos, ita vltra *glos. fin. in prædictis*, re-
nent hic Abb. *n. 6. & Dec. n. 14. Greg. Lop.*
l. 10. tit. 9. part. 1. Aufser. in Clem. 1. de officio
Ordin. reg. 2. q. 3. princ. n. 16. Carol. de Grassis
d. effectū 1. n. 387.

Amplia etiam eandem conclusionem
10 locum habere, licet consuetudo esset im-
memorialis, & tanti temporis quodd de eius
initio memoria in contrarium non exstaret:
ea enim nec cum hac qualitate potest ali-
quid operari contra ecclesiasticam liber-
tatem, vt resoluunt Selu. *de benef. p. 2. q. 23.*
Cou. lib. 1. var. c. 10. n. 14. & præf. c. 31. num. 5.
Decian. in tract. crimin. tom. 1. lib. 4. cap. 9. in
10 Farin. d. q. 8. n. 3. D. Garc. Mastrill. de ma-
gist. lib. 2. cap. 6. n. 114. Carol. de Grassi. de ef-
fectu 1. n. 375. Marta d. casu 64. n. 6. Cald. Pe-
reira de manu Regia p. 1. c. 5. n. 1.

S V M M A R I V M.

- 1 Iudex ex officio potest & debet prouidere
vt in iudicio inueniantur omnes sol. mi-
nitates, & requisita necessaria.
- 2 Monachi comparere non valent in iudicio
absque sui Prælati licentia, vel man-
dato.
- 3 Iudex ex officio potest videre de viribus
mandati, & Procuratorem sine illo agen-
tem repellere.
- 4 Instrumentum mandati procuratorij non
probat ex eo quodd tabillio attestet: r
coram ipso fuisse confectum.

CAP.

CAP. Kaufam, quæ. IX.

SUMMARIUM.

Post n. r. Notant DD. communiter ex hoc textu Iudicem ex officio posse, & debere providere, ut in iudicio interueniant omnes solemnitates, & requisita, quibus, vel aliquo deficientibus processus, & iudicium corrui, vel redditur illusorium, ita ut lis iterum agitari iam per sententiam extincta, aut sopita suscitari valeat, cuiusmodi erat consensus, & auctoritas superioris, de qua hic, & ita notant omnes in presenti, glos. verb. *absentia, in fin.* vbi DD. in cap. 1. de elect. lib. 6. Padil. num. 3. in l. age, & in l. vbi pactum unum. 11. cum seq. C. de transact. Duen. reg. 264. vers. & circa, cum seqq. post alios quos citant: & hinc quod Monachi comparere non valeant in iudicio absque sui Prælati licentia, vel mandato, & quod alias iudicium reddatur nullum, probat l. Castelle. 2. tit. 5. part. 3. vbi Greg. verb. *el Cabildo, & verb. con otorgamiento*, Mascard. de probat. concl. 106. num. 3. & 61. Suar. de Paz in pract. tom. 1. annot. 4. de procurat. n. 34. Card. Tusch. pract. conclus. tom. 6. lit. P. concl. 816. num. 3. Bobadil. in politica lib. 3. cap. 14. ex num. 16. Fachin. controu. lib. 8. cap. 61. Monterroso in pract. tract. 3. cap. 121. Cardos. in pract. iudicium, verb. *Regulares* n. 37. & verb. *procurator* num. 6. Pichard. in manu. dicit. a. 1. praximp. 1. prax. 1. per totum.

Sic similiter ex hoc textu tam in decisione, quam in ratione ibi, ne si fratres, &c. comprobatur maxime sententia glos. d. verb. *absentia, in fin.* quatenus resoluit Iudicem ex officio, nemine petente, posse videre de viribus mandati, & Procuratorem sine illo agentem repellere, vel si dubium fuerit, compellere, ut de rato caueat, sequuntur glos. Anch. Franch. & alij ibi, Abb. num. 3. Sicul. d. num. 22. Deci. num. 2. & multi ibi, communis ex citatis a Padil. vbi supra num. 12. & a Duen. d. vers. & circa, probant Cachet. Pedem. decis. 1. num. 35. Vanti. de nullit. rit. quis possit dicere, num. 45. Suar. de Paz d. annot. 4. de procurat. n. 8. vbi dicitur iam in hoc nullam posse esse controuersiam in forensibus iudiciis, maxime attento iure Regni, de quo in l. 55. tit. 1. lib. 3. & l. 3. tit. 1. lib. 4. Recop. quas ad id etiam expendit Cardos. d. verb. *procurator* num. 6. Et non sufficit quod tabellio attestetur coram ipso fuisse confectum mandati Procuratorij instrumentum, nisi illud integrum, & authenticum in iudicio producat, ex adductis per Suar. de Paz d. annot. 4. n. 15. Auiles ad cap. 15. Prator. n. 23. Cardos. d. verb. *procurator* n. 7.

Barbos. lur. Can. selecta Tom. IV.

- 1 Incorrigibilis quis dicatur?
- 2 Incorrigibilis, & incorrigibilis an differant?
- 3 Incorrigibilis verè & propriè quis dicatur?
- 4 Constituto agens de incorrigibili, intelligenda de illo, qui absolute, simpliciter, & iuxta proprietatem verbi talis dicitur.
- 5 Anathema saltem ex usu Ecclesiæ importat excommunicationem maiorem.
- 6 Anathema passim excommunicationem solemnem cum quibusdam maledictis & imprecationibus, seu execrationibus, quæ publicè & solemniter fiunt, importat.
- 7 Ecclesiæ quando dicatur non habere ultra quid faciat? ostenditur.
- 8 Clericus ab ecclesiastico Iudice iuxta formam huius text. in cap. cum non ab homine, primò depositus, deinde excommunicatus, & denique anathematizatus dicitur incorrigibilis.
- 9 Incorrigibilis delinquens absque ulla traditione, vel degradatione dimittitur ut à seculari potestate comprimat.
- 10 Clericus incorrigibilis quomodo dicatur tradi Curie seculari?
- 11 Deprehensus in crimine quando absque ulla conuictione condemnari, & puniri valeat?
- 12 Clericus delinquens an possit à laicis absque mandato ecclesiastici superioris comprehendri, capi, seu detineri saltem per spatium virginis horarum.
- 13 Clericus debitor fugiens potest capi à laico creditore ut ad ecclesiasticum Iudicem trahatur.

CAP. Cum non ab homine. X.

Ad num. 7. in fine. Pro totius incorrigibilitatis materis cognitione sciendum est incorrigibilem non ex eo dici quod absolute non possit corrigi, & emendari si velit, sic enim non peccaret, nec damnaretur incorrigibilis; imò exculcaretur, dum non corrigitur, cum ad impossibile nemo obligetur, ex reg. nemo potest, de regul. iuris lib. 6. sed quia licet possit corrigi, non vult, ut eleganter probat Cæstr. de iusta heret. punis. cap. 1. in princ. quamvis propter maximam repugnantiam & difficultatē, quæ est ex parte illius, qui in peccatis persistens non corrigitur quodammodo dicatur non posse corrigi, quemadmodum impossibile dicitur etiam id, quod nimis difficile est, l. 4. §. 1.

62 Prætermiffa, & additamenta ad Collectan.

- in princ. ff. de ftatilib. l. apud Iulianum 40. alius, idem Iulianus 41. §. ult. ff. de legat. 1. post alios Menchag. illustr. cap. 51. num. 46.* iuxta quem sensum incorrigibilis dicitur ex se subuersus & condemnatus, iuxta illud Pauli ad Titum 3. *reclatum in cap. dixit 24. q. 3. Hæreticum hominem post unam, & secundam correctionem denotat, quia subuersus est, cum sit iudicio proprio condemnatus, ubi Theophil. & alij interpretantur subuersum, idest, incorrigibilem, Castr. ubi supra, & Simanch.*
2. *de Cathol. inquit. cap. 48. num. 23.* Differunt ergo incorrectus & incorrigibilis, sicut interstatur, & interstabilis, *princip. Inquit. de hæreticis. qua ab intestato, l. is cui 18. §. ult. & l. cum lege 26. ff. de testam.* Deinde sciendum est incorrigibilem exsententia Decij. n. 17. *in præfenti, & Cou. præf. cap. 31. num. 2. & Clar. in præf. §. fin. q. 36. num. 33.* & mente omnium aliquando laicæ, & minus propriæ, seu aliquo modo; aliquando verò strictæ, propriæ, verè, vel omnino appellari. Priori modo dicitur incorrigibilis omnis ille, qui semel vel solo verbo admonitus, correctus, aut punitus, adhuc emendatus, aut correctus, non apparet, quinimo in peccatis verè, aut præsumptiue persistens satis ostendit se nolle corrigi, vt tradunt Anton, Abb. Decij & alij *in præfenti*, & satis probat cap. *neminem, ibi, incorrigibilis*, ubi notant Dom. Turrecrem. & alij iuncto cap. *præcedenti 45. dist. text. in cap. ut fume, de sententia. quem expendunt Abb. & præciati, Castr. ubi sup. & efficacius constat ex hoc textu in verb. incorrigibilis*, ubi is, qui pro crimine fuit depositus, & adhuc non corrigitur, sed relabitur, incorrigibilis dicitur, vt expendunt Abb. d. num. 30. ubi Sicul. *in addit.* & alij quia aliquo modo ostendit se nolle corrigi, & tamen quia non verè, nec omnino incorrigibilis existit, sed ad hoc subest spes correctionis, iubet textus illum excommunicari, quia excommunicatione cum sit medicinalis, & ex fine, ac intentione Ecclesiæ ordinatur ad correctionem, *cap. de sentent. excom. lib. 6.* non videtur infligenda ei, qui verè & omnino incorrigibilis proponitur, ita quod excommunicatione eadē nullam vtilitatem, quin potius dānum, & obdurationē allaura sit, secundum communem *in de. 1. per text. ibi, & in c. prodest ad fin. cum seq. 23. q. 5.* & post S. Thom. Abb. & alios tradunt Cou. *in cap. alma mater p. 1. in initio n. ult. & Tiraq. l. 9. connub. n. 226.*
3. Posteriori verò modo, idest, verè, & proprio, seu omnino incorrigibilis dicitur ille, qui non semel, sed multoties, & legitime monitus non desistit, sed in peccatis constans perseverat, ostendens obdurationem, contemptum, vel contumaciam, per quam obduratus cōtemnit correctionem, pœnas, & media, quibus corrigi poterat, & ita nulloatenus corrigi vult, vel non sine maxima difficultate poterit, & is per glos. & DD. appellari penitus, seu verè incorrigibilis, *glos. ult. in cap. illud, 24. q. 3. Deci. Cou. & Clar. ubi supra, & de eo agere videtur D. Paul. d. loco ad Titum 3. text. hic in vers. postmodum, & in cap. nec licuit, vers. peccator 17. dist. & in cap. in audientia 25. in fine, & in cap. contingit 45. vers. volumus, de sent. excommuni. Sanè in dubio, nisi aliud appareat, dispositio agens de incorrigibili, intelligenda videtur de posteriori, qui absolute, simpliciter, & iuxta proprietatem verbi talis est, arg. l. non aliter ff. de legat. 3. cum vulgarib. Et tunc demum intelligitur de priori, cum id ipsum ex verbis, vel ex materia subiecta, aut intentione disponens apparuerit, iuxta d. l. non aliter, cum similibus.*
- In text. ibi, *Anathematis mucrone.* Cùm 5 anathema saltem ex vfu Ecclesiæ importet excommunicationem maiorem, *cap. ult. ubi glos. 1. in princ. 3. q. 4. cap. nemo Episcoporum, ibi, anathema, & c. 11. q. 3. glos. verb. anathematis, in cap. 2. de re iudic. lib. 6. Cou. d. p. 1. §. 8. d. num. 6. Henric. in sum. lib. 13. cap. 20. n. 2. & 3.* & criminofus, de quo hic text. agit, iam proponatur excommunicatus maior, vt patet ibi, *excommunicari*, videbatur superflua, & nihil addere, sed idem omnino repere hæc anathematis mucrone percussio. Nec satisfaciunt intellectus *glos. 2. hic, quam conuincit Abb. num. 23.* & communis *in præfenti*, & alius Goffredi, & aliorum sequacium, quos etiam reprobat idem Abb. & alij, licet defendat Decij. hic n. 13. & Nau. *in Extrauag. de datis, & promissis notab. 4. num. 9. vers. 4. falsò ad id allegans glossam in præfenti.* Vnde Host. & Ioan. Andr. quos sequuntur alij communiter ex Abb. & Decij. dictis locis, post alios Cou. *in cap. alma mater p. 1. §. 8. n. ult.* intelligunt quod licet 6 plurimique maior excommunicatio & anathema conueniant, & quoad vinculum, & substantiam non differant, nihilominus anathema hic & passim alibi denotat excommunicationem solemnem cum quibsdam maledictis & imprecationibus seu execrationibus, quæ publicè & solemniter fiunt, iuxta formam *cap. debet 1. quest. 3. vel aliam similem moribus receptam, vt habetur in Pontificali, & ex Castro, & aliis tradit Cou. ubi supra num. pen. in fine 3.* quamvis nunquam, vel rarò eiusmodi solemnitates obseruari dicat Nau. *ubi supra vers. addo septimò*, cuius sententia rectè procedit in excommunicatione, seu

seu anathemate, per viam legis, aut generaliter, & non in personam aliquam certam. Potest etiam dici per mucronem anathematis hic nullatenus intelligi excommunicationem, quæ iam præcellit, sed solas maledictiones, seu execrationes extremas, quæ in eos inferri solent, qui detestabiles sunt, & de quorum correctione spes non habetur, prout passim in iure, & per Pontifices fieri videmus absque solemnitate dicti cap. debent, vel simili sub anathematis, vel anathematizantis nomine in cap. excommunicamus 1. & 2. de heret. & passim in Bulla Cœnz, imò etiam priuatæ personæ absque iurisdictione anathema proferunt, seu anathematizant, hoc est, maledicunt, detestantur, & execrantur, ut patet ex illo Euangelij Marci 17. capis anathematizare, &c. & in professione Fidei, quam in Vniuersitatibus faciunt Doctores, & Professores multa damnanes, & anathematizantes, tradit Nau. d. loc. vers. addo sexto, & seq. Caltr. lib. 2. de iusta heret. puni. cap. 20. ubi meminit huius text. & Simanch. de cathol. cap. 27. n. 7. Henric. in sum. p. 2. lib. 13. de excomm. c. 20. num. 2. & 3.

7 Ad num. 8. in fine. Aduerte quòd licet in Ecclesia multæ adhuc & graves sint peccata, quibus hic delinquens puniri potuit, nihilominus tamen Ecclesia dicitur non habere vltra quid faciat, scilicet legitime, vtiliter, & cum effectu ad assequendum finem correctionis & conuersionis quem præterdit, & sic non habet vltra quid faciat ad corrigendum, quamuis habeat ad puniendum: cum enim hic criminoso post maximam depositionis pœnam inflixerit maiorem excommunicationem, & vltra eam subsecutæ sint extremæ illæ maledictiones & execrationes, quæ anathematis nomine designantur, & clericus iste hæc omnia contemnens, & in profundum malorum veniens, corrigi nolit, desperat iam Ecclesia de ipsius correctione, & propterea non habet vltra quid faciat, ut illum corrigat, & conuertat, ac tanquam suum clericum privilegio clericali gaudentem in suo foro & gremio retineat, ac subinde ponendum clericali privilegio defictum relinquit, ut à seculari potestate comprimatur, siue exilio, siue alia pœna, quæ eidem seculari compertens videbitur, idque intendit text. hic ibi, per secularem comprimendus est potestatem, &c. qui intellectus satis conuenit verbis, & menti Pontificij, qui dum dicit Ecclesiam non habere vltra quid faciat, non negat superesse adhuc multas pœnas, quibus delinquenti puniri poterat: quinimò supponit easdem existere, & per secularem fore in-

fligendas: & solum attendit quòd reus in profundum malorum veniens contempsit, id est, omnino incorrigibilis est effectus, ergo sic existente non habet Ecclesia vltra quid faciat ut corrigat, & à profundo malorum eruat.

Ubi clericus ab ecclesiastico iudice iuxta formam huius text. primò depositus, deinde excommunicatus, & denique anathematizatus, incorrigibilis proponitur, licet aliqui existimauerint secularem potestatem statim posse illum comprimere, nec vterius requiri aliquam sententiam iudicis ecclesiastici per quam sic incorrigibilis declararetur, oppositum tamen, imò declarationem incorrigibilitatis per ecclesiasticum Iudicem necessariò requiri, resoluunt Card. Sicul. & alij, communis ex Felin. num. 9. in presenti, probant Bernard. in pract. cap. 139. num. 4. Clar. in pract. §. fin. q. 36. num. 34. quorum opinio tutius & æquius procedit in aliis casibus ubi incorrigibilitas insurgit, vel ex monitionibus, vel ex aliis circumstantiis, quæ non ita certæ, & notoriæ proponuntur, ut sententiæ scilicet, depositionis, excommunicationis, & anathemata, & postmodum perseverantia, & omnimoda incorrigibilitas, de quibus hic, & ita ex mente Abb. hic num. 29. refellitur argumentum, ex reg. cap. cum secundum, ad fin. de heret. in 6. quam multis explicat Felin. in presenti, ex num. 10. Sic similiter secundum Abb. d. num. 29. & alios hic in specie huius text. non oportet quòd secularis potestas prius requiratur ab ecclesiastico iudice, ut satis deducitur ex hoc eodem textu, licet contradicat Host. per tex. in cap. 2. de clerico excomm. qui loquitur in aliis terminis diuersis, in quibus non proponitur incorrigibilitas per gradus, & iuxta formam huius text. ut aduertit Abb. illic num. 4. & est de mente aliorum.

Nota non esse in proposito necessariam aliam traditionem, per quam si incorrigibilis tradatur Curia seculari, sicut nec actuale degradationem, prout in aliis casibus requiritur, & præcedere debet; nam interueniente incorrigibilitate iuxta formam huius text. lex ipsa Canonica, de qua hic absque vlla traditione, vel degradatione eiusmodi delinquentem dimittit ut à seculari potestate comprimatur, secundum Ioan. Andr. & communem ex Abb. num. 26. in fine cum seq. & aliis hic, idem Abb. d. num. 4. Bernard. ubi supra num. 4. Clar. d. q. 36. num. 33. Nau. in man. cap. 27. n. 81. Henric. d. lib. 13. de excomm. cap. 45. num. 3. lit. S. contra Petrum, quem refert Abb. d. num. 26. post princ. & refutant ipse & DD. communiter.

10 Pro quibus contra illum fatis expenditur is textus. Vnde dum *glos. ult. in presenti*, & *glos. verb. incorrigibilu in cap. vt fama*, de *sent. excom.* & *verb. relinquatur in cap. ad abfoluendam, de heret.* vbi DD. *Cou. lib. 2. var. cap. 20. num. 7.* & plerique alij per hunc text. docent clericum incorrigibilem tradi Curia seculari, intelligendi sunt de traditione materiali, & quæ ipso iure fit per legem, dum clericum eiusmodi privilegio clericali nudatum à suo foro dimittens, deserit, & relinquit, vt à seculari potestate comprimatur non verò de traditione, quæ fit per sententiam Iudicis ecclesiastici, iuxta *cap. nouimus 27. in princ. de verb. signif. cum traditis per Deci. hic num. 14.* *Caltr. de iusta heret. punit. lib. 2. cap. 13. ad med. Simanch. de Cathol. instit. cap. 46. num. 70.* & *cap. 34. num. ult. Bernard. & Salzed. in pract. cap. 141.*

11 In tex. ibi, *deprehensus legitime, atque conuictus*, &c. Valde controversum est, an & quando sufficiat quòd quis deprehendatur in ipso crimine, vt absque alia conuictione condemnari, & puniri valeat, quasi deprehensio eiusmodi rem efficiat notoriam; de quo agunt *glos. 1. Abb. num. 19. Deci. 11. & alij hic, Bart. & DD. in l. defensores, C. de defensor. ciuit. & in l. 1. C. de petit. bonor. lib. 10. Palat. in reperi. cap. per vestras, notab. 3. §. 21. num. 12. & 17. cum seq. Clar. in pract. §. fin. q. 8. Rebuff. in l. questio, vers. deprehendere, cum seqq. ff. de verb. signif. Boff. in pract. tit. de denunciati. num. 10. post *glos. 4. in cap. si quis Diaconus 50. dist. & glos. 1. in cap. ex tuarum 4. de eo, qui duxit in matrim. glos. 2. in cap. Presbyter 81. dist. glos. 1. in cap. tua, de pen. & in cap. ult. 15. q. ult. citantes hunc textum pro parte negativa dum vltra deprehensionem requirit quòd clericus conueniatur. Sed obitare videtur text. in l. palam 43. §. quæ in adulterio, ff. de ritu nupt. l. capite 5. ff. de adulter. d. cap. tua, d. cap. Presbyter, d. cap. si quis, & d. cap. ex litterarum, cum aliis, obtrinit communis ex Abb. & præcitat is quòd vbi delinquens à paucis deprehenditur in crimine, vel in actu proximo, dicitur crimine manifestum, id est, probabile, quia per illos probari potest. Si verò in crimine, vel actu proximo deprehenditur à populo, multitudine, vel à pluribus rem notoriam efficientibus, tunc ex tali deprehensione, vel potius ab actu percipiendi sensu corporeo, insurgit notorium, itaut ex eo possit reus condemnari, & puniri, quamuis aliter conuictus non sit, iuxta regulam c. euidentia, de accusat. & cap. ult. de cohob. cleric. & ita possunt intelligi d. l. defensores, d. c. tua, d. c. presbyter, cum aliis; intendunt *glos. 1. hic, & in d. cap. si quis*. Nec refert an per laicos, an per**

clericos deprehendatur clericus; *cap. pen. vers. dicit enim; de purgat. canon. vbi DD. Abb. num. 20. & alij hic, vt per Deci. num. 12.* Vbi autem delinquens etiam à pluribus deprehenditur, non in ipso crimine, vel actu proximo, sed post illud commissum, tunc ex tali deprehensione insurgit infamia, vel indicium maius, aut minus, iuxta numerum deprehendentium, & circumstantias loci, temporis, & similes, & in hac specie oportet quòd reus vltèrius conuincatur, vt condemnari & puniri possit, & sic procedunt *glos. in d. cap. ex litterarum, & in d. c. ult. & in d. cap. tua, & in d. l. capite*, & sic intelligitur hic text. secundum Abb. & alios hic, vt per Deci. d. num. 1. *vers. sed aduertendum*, vltra quos possit etiam intelligi iuxta d. l. membrum.

In *glos. 1. ibi, aliqui clerici*, &c. de quæstione, quam hæc *glos.* tacite inuoluit, an clericus delinquens possit à laicis absque mandato ecclesiastici superioris comprehendendi, capi, seu detineri, saltem per spatium viginti horarum, vt ad suum Iudicem deferatur, iuxta d. l. capite 25. ff. de adulter. multa dicunt, & varias opinioniones referunt post antiquiores Abb. à num. 11. *Felin. à n. 1. Deci. à num. 10. Alciat. à num. 18. & alij hic, DD. in d. cap. vt fama, & in cap. si clericos, de sent. excom. lib. 6.* & passim alibi, vt per Bernard. in pract. cap. 122. vbi Salzed. *lit. C. cum seqq.* Menoch. de arbit. casu 180. à n. 18. Clar. in pract. §. fin. q. 28. num. 6. Boff. in pract. tit. de captiua à num. 38. secundum quos communiter receptum est absque mandato ecclesiastici Superioris posse clericum licite, & citra pœnam excommunicationis capi, & comprehendere à laicis, vt statim ad ecclesiasticum Iudicem deferatur, primò vbi agitur de impediendo crimine per clericum committendo. Secundò vbi post iam commissum probabilis est timor fugæ; & denique vbi clericus reperitur in ipso actu delinquendi, & sic in flagranti delicto, idque non tantum licitum est secundum prædictos quoad publicos ministros, verum etiam quoad priuatas personas. Verum hæc sententia non satis iure probatur, & dubia admodum videtur, ex d. cap. vt fama, & cap. si clericus, cum aliis, vt post Sicul. contra Abb. & communè multis prosequitur Deci. num. 10. intendunt *glos. 4. in cap. 3. de sentent. excom. & alij ibi, Alciat. num. 24. hic*, non expensens d. c. vt fama, quæ excepto casu flagrantis delicti absolute prohibet laicis ministris ne clericos, vel beneficiarios absque sui superioris mandato capiant etiam ad effectum vt ad ecclesiasticum deducant, imò etiam in flagranti

granti superioris mandatum requirere videtur, *glos. hic in fine, per d. cap. ut fama.* An verò in proposito sufficiat mandatum superioris ecclesiastici generale: negant nonnulli, vt per Deci. *d. n. 10. in fine.* Affirmant alij, quorum sententia verior videtur, vt post Aretin. tradit Bernard. *d. cap. 12. 2. in fine, & Bosli. d. loco num. 37.* declarando, vt per eundem. Vide addita ad cap. 2. de vita, & honest. cleric. num. 3. & 4. Adde secundum communem sententiam posse clericum debitorem fugientem capi à laico creditore, vt ad ecclesiasticum Iudicem trahatur, ex Abb. num. 17. cum seq. Felin. 4. Deci. n. 10. in presenti, post alios communem dicunt, sic ampliantes l. ait Prator. §. si debitorem in princ. ff. qua in fraudem cred.

SVMMARIVM.

- 1 Rescriptum impetratum contra violentum possessorem comprehendit illum, qui scienter succedit in vitium, ad hoc vt per illud conueniri valeat.
- 2 Sententia executio fieri potest aduersus tertium, qui possidet rem obtentam durante litigio.
- 3 Rescripta alia realia qua in rem, & alia personalia, qua in personam diriguntur.
- 4 Text. in presenti declaratur.

CAP. Quia V. XI.

- 1 AD num. 1. in fine. Collige ex text. per rescriptum impetratum contra violentum possessorem conueniri illum, qui scienter succedit in vitium; de quo vide l. Castell. 13. tit. 7. part. 3. & l. 4. tit. 12. lib. 1. fori, Conan. lib. 3. comment. cap. 15. Cou. in reg. peccatum p. 3. in initio, & in reg. possessor p. 2. §. 9. & pract. cap. 15. num. 7. Petr. Greg. syntag. iuris p. 3. lib. 39. cap. 2. Cuiac. lib. 5. obseru. 17. Morl. in imperio iuris tit. 2. q. 21. num. 1. Parlad. reu. quod lib. 2. cap. fin. p. 4. §. 5. num. 6. & 9.
- 2 Et facit, quia executio sententiae fieri potest aduersus tertium, qui possidet rem obtentam durante litigio, iuxta terminos cap. 1. de alien. iudic. mutandi causa facta, & Auth. res litigiosae C. de litig. vt præter Cou. & Parlad. resolunt Paschal. de viribus patriæ potest. p. 1. q. 16. num. 4. Card. Tufch. pract. concl. tom. 5. lit. L. concl. 381. num. 2. Ceuall. commun. contra commun. q. 820. num. 48. & de cognit. per viam viol. p. 2. q. 16. num. 4.
- 3 Ad n. 2. Si insignis Præceptoris Conimbricensis, cuius memini in collect. intellegendum defendere velis, oportet iuxta singularem doctrinam Innoc. in cap. dilectus, de

pan. distinguere inter rescripta realia, quæ in rem, & inter personalia, quæ in personam diriguntur. Realia dicuntur, quæ in nullam personam, vel certas personas conceduntur, sed simpliciter & absolute in rem faciendam, vel exequendam; veluti si aliquo proponente se beneficio, aut domo spoliatum, Pontifex non contra certam aliquam personam, sed absolute rescriptum concedat in restitutione delegans, Iudici causam vt probato spolio impetrantem restituat; personalia verò siue in personam per contrarium dicuntur ea rescripta, quæ nõ in rem absolute, & indistincte, sed contra aliquam, vel aliquas certas, & nominatas personas emanant & diriguntur, veluti si retento eodem themate spoliati conuentis de spolio per Titium commissio Pontifex contra eundem causam deliget Iudici, qui si ita est, cogat illum restituere. Et enim in priori membro rescriptum nõ tantum habet vim contra spoliante, verum etiam contra successorem & possessorem quemcunque in quem peruenit res, de qua agitur, idque non ex aliqua extensione rescripti, sed ex vi verborum, natura commissionis, & mente committentis, & ita procedere potest hic text. Contrà verò in posteriori, & sic intelligitur reg. cap. P. & G. 40. de officio deleg. cum similibus, quæ verè procedit in his terminis, vt patet ex serie eiusdem text. & littera, ibi, ad alias personas, &c. Planè ex verbis huius text. non apparet rescriptum in proposito fuisse personale, id est, contra certam, & nominatam personam, vnde tanquam reale potuit competere, non tantum contra violentum, verum etiam contra quemcunque succedentem in Ecclesia, de cuius restitutione agebatur. Nec obstat quòd text. in princ. facit mentionem de persona spoliatoris, & eius nomine, vt patet ibi, Quia G. vel quia V. qui dicebatur Ecclesiâ violenter occupasse, &c. quia responderi potest cum Iurecons. in l. iuris gentium. §. pactorum. ff. de pact. non ex eo necessario dici rescriptum personale quòd cer. x. aliquius personæ mentio facta sit, sed oportet vt ea mentio facta sit in concessione rescripti quoad vim, effectum, & executionem, illius: potest enim fieri mentio certe personæ tanquam principalis, de quo impetrans queritur, & tamen rescripti concessio vis & effectus eiusdem, non ad illam, sed simpliciter ad restitutionem diriguntur: nulla ergo ad hoc expressa, vel nominata persona, vt in d. §. pactorum. Nec obstat quòd text. habet negotium per eosdem Iudices fore terminandum contra successorem, sicut terminaretur contra violentum si vi-

ueret;

ueret, licet enim text. probet G. vel V. con-
tineri potuisse per eiusmodi scriptum, nō
inde sequitur nec fuisse personale, & con-
tra illius expressam, aut nominatam perso-
nam concessum; nam eadem omnino ver-
ba conueniunt reali, per quod sicut violentus
anteceffor, sic successor quicumque cō-
ueniri potest, & his contra hanc sicut con-
tra illum terminari debet. *notatq. magis*

S V M M A R I V M

1. Papa solus potest cognoscere de privilegiis
ab Apostolica Sede concessis.
2. Textus in presenti declarat.
3. Interpretatio vbi simpliciter prohibetur,
prohibita censetur generalis extrinseca,
vel quæ homini interpretatio non dicitur,
non vero magistralis, seu legalis.
4. Constitutio Pij IV. incip. Benedictus, in-
telligitur de interpretatione hominis capi-
tosa.
5. Papa potest esse iudex in sua causa.
6. Papa, Rex, seu Princeps regulariter in suis
causis iudicare possunt quoad subditos
& subiectos, solum de honestate debent
casus alteri delegare.
7. Episcopus in causa sue Ecclesie iudicare
potest.

CAP. Cū venissent. XII.

AD num. 1. Pro exornatione conclusio-
nis quod solus Papa, & nullus infe-
rior illo cognoscere potest de privilegiis ab
Apost. Sede concessis, adde ultra citatos in
collect. gloss. & omnes hic, gloss. verb. inter-
pretatus, vbi DD. in cap. 1. de postulat. Prel.
gloss. verb. asmare in c. Ordinarij, vers. si ve-
ro, de officio Ordin. in 6. post alios Deci. n. 3.
in l. in ambiguis ff. de regul. Iuris, Palat. in
repet. c. per vestras notab. 2. §. 1. n. 49. Syluest.
in sum. verb. interpretatio q. 2. & verb. iudex
2. n. ult. Henric. in sum. part. 1. lib. 7. de In-
dulgēt. cap. 29. num. 3. Card. Tusch. pract.
conclus. tom. 6. lit. P. cond. 737. Cardos. in
praxi Iudicum verb. privilegium n. 36.

Sed pro plena conclusionis præfate in-
telligentia sciendum est textum in præsen-
ti procedere in primis, vbi de privilegiis
Apost. agitur principaliter, & dubium ver-
satur circa intellectum, seu interpretationem,
quæ respicit validitatem privilegij,
veluti si agatur de potestate, aut intentione
maximè dubia concedentis in l. ij. qui, in
princi. vbi Paul. in fine C. de appell. Abb. Deci.
num. 3. Felin. in princ. & Berol. num. 2. in
præfati; pro quibus faciunt verba huius

text. ibi, *super privilegij Sedis Apost. causa*
vertatur, &c. & ibi, *volimus de ipsis*, &c. quæ
verba, vt expendit Berol. d. num. 2. magis
videntur denotare causam principalem
motam super privilegiis, & eorum validi-
tate. Item sciendum est textum hunc etiam
intelligi posse vbi de privilegiis huiusmodi
incidenter, & minus principaliter agi-
tur, sed tamen vertitur ius & præiudicium
Sedis Apost. vel Principis concedentis, sicut
cundum Antoa. & Abb. num. 5. Deci. n. 10.
Berol. 13. & 19. ex mente omnium hic. Pro
quibus ultra alia expendi potest hic text.
iuncto cap. cum venissent, vers. nos igitur, de
in integ. restit. nam vt omnes sciuntur hic
& illic, textus iste est pars illius, quæ con-
stat agere de privilegiis allegatis, & deduc-
tis in lite principaliter mota super subie-
ctione monasterij, & electione Abbatis,
& tamen, quia in eiusmodi privilegiis ver-
tebatur præiudicijs & ius Apost. Sedis, no-
luit Pontifex de illis per illum cognosci, vt
habet is text. Deinde sciendum regulam
huius text. cum similibus posse procedere
etiam vbi de huiusmodi privilegiis agitur
incidenter, & nullam continetur ius, aut
præiudicium Sedis Apost. vel Principis, sed
tamen vertitur dubium aliquod grave, vel
ita difficile, vt vix explicari valeat, præfatum
si pendeat ab intentione Pontificis,
vel principis, qui commodè adiri potest,
quia tunc necessario recurrendum est ad
illum, ad quem dubium eiusmodi referri
debet, ex Abb. not. in cap. 1. de iuram. cau-
lum, per text. ibi in princ. Abb. hic num. 3.
qui communem dicit, Deci. 4. vers. simili-
ter, & alij hic, idem Deci. numer. 1. in l. in
ambiguis, ff. de regul. Iuris, & deducitur ex
d. vers. si verò, & ex l. 1. & 2. C. de collat.
cum traditis per Deci. in cap. 1. lect. 1. n. 27.
de constit. & ex cap. per venerabilem, col. 4.
ad fin. ibi, cum aliquid difficile, vel ambiguum,
&c. Extra casus prædictos etiam sciendum
est, vbi agitur de privilegiis eiusmodi non
principaliter, sed incidenter, & non de Iure,
aut præiudicio Pontificis, seu Principis,
sed litigantium tantummodo, non proce-
dere regulam huius textus cum similibus,
& inferiores tunc posse cognoscere de ta-
libus privilegiis, & eorum dubia (nisi ad-
modum difficilia, & grauissima proponan-
tur) in consequentiam causæ, vel itis de-
cidere, Abb. d. num. 3. Deci. 4. Berol. 13. &
omnes hic, idem Deci. d. num. 27. & in d. l.
in ambiguis num. 2. alij per Henric. d. lib. 7.
de Indulg. c. 29. n. 4.

Denique sciendum similiter est quod
vbi lex aliqua privilegium, aut similis con-
cessio summi Pontificis, vel Principis alterius

rius simpliciter prohibet interpretationem, nisi aliud ex verbis, mente, materia, aut aliis coniecturis colligatur, prohibita censetur generalis extrinseca, vel quæ hominis interpretatio dicitur, non verò magistralis particularis, sicut nec intrinseca, vel legalis, & ex Bald. in l. 3. ad fin. C. de liber. preter. notat Deci. hic n. 4. ad fin. Perez in proemio ad leges Ordinam. q. 2. & post multos tradit Cald. Pereira de nomin. emphyt. q. 8. num. 34. sic intelligens prohibitionem interpretandi decreta Concilij Trid. de qua in Bulla Pij IV. incip. *Benedictus. sub Dat. Kal. Februarij 1566.* optimè Homobon. de Bonis in examine ecclæs. tract. 11. cap. 12. quæst. 27. resol. 1. pag. 309. vbi dicit hanc constitutionem intelligendam esse de interpretatione hominis captiosa, quem & alios refero in collect. ad Concil. Trid. sess. 25. de reform. cap. 2. num. 6. eo dem modo intelliguntur aliæ similes constitutiones, quæ plerumque habentur in priuilegiis, & concessionibus Apostol. quæ tamen si adueras non prohibent simpliciter & absolute non interpretetur, sed ne interpretetur aliter quàm in eisdem contineatur, & sic prohibet interpretationes hominis extrinsecas, & repugnantes ipsi priuilegiis & concessionibus.

5 In glos. ibi, *Dic quòd Papa potest esse Index in sua causa* contra Imperator, &c. Sequuntur DD. communiter hic, v. latè tradunt Abb. à num. 6. Deci. & Felin. à n. 5. Beroi. à num. 26. in præsent. Bart. in l. 1. C. ne quis in sua causa, laf. num. 5. in l. est preceptum ff. de iurisd. omn. iud. post alios Castald. de Imper. q. 91. Bernard. reg. 581. citati per Duen. reg. 67. Menoch. de arbitrar. casu 458. à numer. 60. Marant. de ordine iudic. part. 6. in 2. actum, de appellat. num. 34. Nau. in cap. nouit, hoc tit. notab. 3. num. 47. idem Menoch. conf. 2. n. 28. Sebast. Medicus in tractat. de legib. p. 1. q. 19. num. 10. Surd. conf. 47. n. 14. & conf. 50. num. 28. Pereg. de iure fisci lib. 1. tit. 2. n. 33. Alex. Trentacinq. var. resol. lib. 2. sub hoc tit. resol. 5. num. 1. Cabed. Lusit. decif. 76. part. 2. resoluens tam Papam, quàm Imperatorem, Regem, & similes nullum superiorem recognoscentes regulariter in suis causis iudicare, & Iudices existere posse, exceptis quibusdam casibus, vt per eod. & per Abb. notab. 2. & Felin. num. 8. & alij per text. ibi in cap. 1. de probat. & per relatos à Menoch. d. conf. 2. num. 89. & Pereg. citato loco n. 31. & per Alex. Trentacinq. d. resol. 5. numer. 2. vbi ait procedere quoad subditos, & subiectos, & non quoad alios; & aduertit Balb. tom. 1. commun. opin. lib. 3. tit. 3. num. 6. pag. 381. eos debere de

honestate causam alicui delegare, vel in arbitros compromittere, aut se submittere aliquibus subditis, vt fecit Imperator Federicus, qui in causa contra Longobardos se submisit arbitris, & inde facta est pax Constantiæ.

In ead. glos. ibi, *Episcopus in causa sua Ecclesie*, &c. Sequuntur Abb. num. 9. & 10. Dec. 6. & omnes hic, vt per Felin. num. 7. & alij per Capic. decif. 137. Surd. conf. 50. Zerol. in praxi Episcop. p. 1. verb. *Episcopus*, vers. 34. pag. 155. Mart. in votis nouis. decif. voio 57. n. 23. Alex. Trentacinq. d. tit. de iudic. resol. 5. num. 7. vbi declarat non habere locum in his quæ sunt de mensa Prælati, quæ tunc cauta propria videtur. Dubium tamen est, an Episcopus in eiusmodi causa suæ Ecclesiæ, velut suspectus recusari valeat? Negant Specul. & quidam alij in præsent. ac nonnulli citati per Capic. d. decif. 137. num. 1. Affirmant verò Antoni. Abb. Deci. d. n. 6. in fine, Felin. 7. & alij hic, quorum sententia communis est, vt per Felin. d. num. 7. & post alios fatetur Deci. num. 9. in cap. postremo, de appellat. per text. ibi.

SUMMARIUM.

- 1 Preceptum, obligatio, & ordo fraterna correctionis vnde sumatur.
- 2 Text. in præsent. agit de peccato certo, & quòd corripiens certò sciat esse commissum, & intelligitur de peccato secreto, & de peccato quod adhuc in futurum pendet.
- 3 Iniuriatus, & malo, aut damno aliquo affectus, tenetur sic peccantem contra se corripere.
- 4 Correctionis fraterna fundamentum quod?
- 5 Infideles Ethnicis an teneantur precepto fraterna correctionis.
- 6 Correctio fraterna an locum habeat in Prælati, & superioribus?
- 7 Verba imperatiui modi important preceptum.
- 8 Correctionis fraterna correctio comprehendit bonos & malos.
- 9 Peccatores multi à iudiciali correctione repelluntur.
- 10 Correctionis fraterna preceptum non solum fraternam correctionem absolute, & in se, verum etiam ordinem in Evangelio præscriptum respicit.
- 11 Correctionis fraterna preceptum an locum habeat vbi illa profutura speratur?
- 12 Correctionis fraterna preceptum & ordo obligat pro loco, & tempore.

68 Prætermiffa, & additamenta ad Collectan.

- 13 *Corripere fratrem peccantem, an teneatur priuatus cum detrimento salutis, fame, & bonorum.*
- 14 *Correctionis præceptum, & ordo obligat in peccatis oculis.*
- 15 *Crimen oculum fratris seclusa extrema necessitate non licet ante secretam monitionem detergere.*
- 16 *Corripiens ubi in prima correctione assequitur emendationem fratris, statim sistere debet.*
- 17 *Testes quot adhibendi in correctione fratrum?*
- 18 *Correctionem fraternam debet precedere primo secreta, deinde cum duobus, vel tribus testibus facta monitio.*
- 19 *Delicta per edicta generalia ab Episcopo denunciari iussa intelligantur procedente monitione, seu correctione fraterna.*
- 20 *Correctio fraterna ubi locum non habet, an denuntiatio sit facienda Prælati?*
- 21 *Peccator quando non audit fraternam correctionem, ex præcepto tenetur corripiens denunciare illum Ecclesiæ.*
- 22 *Intellige ubi denuntians in foro Ecclesiæ probare potest quod denuntiat.*
- 23 *Denunciare vel reuelare iussus crimen sub excommunicatione non aliter tenetur, quam si apud superiorem probare valeat id ipsum?*
- 24 *Denunciatus & per Ecclesiam monitus si audiat, & emendetur, nullatenus contra illum ad penam aliquam procedi potest.*
- 25 *Denunciatus, & monitus, de cuius crimine constat, si non emendetur, potest Ecclesiæ contra illum procedere.*

CAP. Nouit. XIII.

AD num. 3. In text. ibi, si peccauerit, &c. Verba hæc habentur *Matth. 18.* & referuntur *hic*, & in *cap. si peccauerit 2. q. 1.* cum aliis passim, norantur à DD. ad præceptum, & obligationem, & ordinem fraternæ correctionis, vt per omnes *hic*, & *Quintin. in repet. à numer. 24. Nau. notab. 4. Archid. & alios in d. c. si peccauerit, S. Thom. & Theolog. in 4. disp. 19. idem S. Thom. 2. 2. q. 33. à princ. latè Fr. Bernardin. de Arealo in tract. de correctione fraterna, Iansen. in concord. cap. 72. Sot. de ratione tegendi memb. 2. ex q. 2. Fr. Ludou. Lop. in instr. conscienc. part. 1. cap. 69. Lexicon. Theolog. verb. corrigere. nouissimè Trullench in præcept. Detalogi lib. 1. cap. 5. dub. 13. cum segg.*

In text. ibi, peccauerit, &c. Intellige primò textum agere de peccato certo, &

quòd corripiens certò sciat esse còmissum secundum mentem omnium in hac materia, Sot. *d. memb. 2. q. 3. concl. 1. & 4. Nau. d. not. 4. num. 12. Astenf. Gabr. & alij*, quos sequitur dicens communem Fr. Bernardin. *de correct. fraterna concl. 5. vers. primis, cum segg.* aduertens Christum Dominum non dixisse, si peccauit, vel si peccaturus est, quæ verba dubium & incertum quid continere videbantur; sed si peccauerit, id est, si peccatum commiserit, quasi iam certum sit, consonat *d. cap. si peccauerit, ibi, tu scis quia peccauit, cap. sed illud 45. dist. ibi, vt si viderant peccantem.* Intellige deinde textum agere de peccato secreto, vt colligitur ex eius littera ibi, si peccauerit in te, vt explicat August. in *d. cap. si peccauerit, ibi, secretum fuit*, & ibi, *solus nosti*; in publico enim peccato non habet locum huiusmodi fraterna correctio, iuxta ordinem Euangelicum, *intrate, & ipsum solum*; quia sic peccans publicè coram omnibus arguendus est, & de nuntiandus Ecclesiæ, iuxta illud Pauli 1. ad *Timoth. 5. peccantem coram omnibus argue. cap. prohibentur 2. q. 1. cap. 1. de Penit. & remiss. resolu. S. Thom. d. quest. 33. art. 7. receptius ex Nau. in man. cap. 24. numer. 14. Sot. d. memb. 2. quest. 4. à princ. Iansen. d. cap. 72. col. 6. Bernardin. dicens communem, d. concl. 5. vers. primus igitur casus.* Intellige etiam textum agere de peccato, quod adhuc in futurum pendet, & quodammodo manet per complacentiã, seu impenitentiam; nam si quoad hæc omnino fuerit præteritum, cessat fraternæ correctionis præceptum, imò & plerumque consilium, vt efficaciter probat Sot. *d. quest. 2. concl. 2. & constat ex verbis, quæ habentur apud Luc. 17. ibi, si peccauerit in te frater, increpa illum, & si penitentiam egerit, dimitte, &c.* Et suadetur, quia in peccato omnino præterito cessat finis correctionis, scilicet lucrum fratris qui iam emendatus, & ita in lucro est, & vt inquit Sot. plerumque vile non est sanati iam vulneris cicatricem refricare. Denique intellige de peccato mort. Sed an veniale possit esse materia correctionis, variant Doctores; nam Azori. *instit. moral. part. 1. lib. 12. cap. 14. q. 4. Valer. Regin. in praxi fori penit. lib. 4. c. 25. num. 333. Bonacin. tom. 2. disp. 3. q. 4. num. 3. punctio 7. num. 4. existimant nullum dari præceptum, per se loquendo, de correctione venialium; nam correctio supponit fratrem perditum, vt per eam lucretur, venialia autem nõ perdunt vitam animæ. At Sot. de secreto memb. 2. q. 2. Ledesm. *tract. 24. de misericord. cap. 4. concl. 4. dub. 2. Caltr. Palao**

Palao in opere mor. tract. 6. de charit. disp. 3. puncto 4. n. 3. & Filliuc in quest. moral. tract. 28. q. 4. n. 118. opinatur teneri nos sub peccato veniali corripere venialia, quæ frequenter committuntur, quælibet opinio probabilis.

3 In tex. ibi, *tuus*. Id est, cõtra te: & ita is, qui ab alio affectus est iniuria, malo, vel dano aliquo, iuxta veritatẽ Euangelicã corripere tenetur sic peccantẽ contra se, vt explicant D. Chryl. August. Hieron. & alij SS. Patres, vt per Iansen. d. c. 72. & DD. communiter in *Matth.* 18. vbi veraque glossa, & multi alij, quos sigillatim refert, & sequitur Bernard. d. tract. concl. 2. Simanch. de Cathol. institut. c. 19. n. 13. & omnes antiqui, & SS. Patres, vt ex Abol. in d. c. 18. *Matth.* q. 84. refert Bern. vbi proximẽ, *vers. intellexit hoc*, secundum quos præceptũ correctionis fraternæ iuxta verba, & ordinẽ Euan gelij tantũmodo locum habet in peccato commissio directẽ contra ipsum, qui corrigit, nõ verò in aliis, quæ non sic contra illũ, sed contra Deum committuntur. Cõtrariũ verò, imò quòd verba illa in te, nõ intelligantur, id est, contra te, nec restringantur ad peccatum directũ, & principaliter commissũ in offensio nẽ, iniuriam, vel damnum corripientis, sed intelligantur in te, id est, coram te, seu te sciente, & cognoscente, & ita generaliter comprehendant quodcunque peccatũ in Deum directẽ, & principaliter admissum, probant gloss. *verb. peccat*, & passim DD. hic, vt per Abb. n. 3. & alios DD. in d. c. si peccauerit. S. Thom. & Theologi in 4. disp. 19. testatur cõmunem sententiam Bern. d. concl. 2. in princ. & in *vers. vt autem*, Sor. d. q. 2. *vers. sed cõtra te*, q. 4. concl. 3. Nauar. & Iansen. vbi sup. & alij ex nouioribus. Pro quibus expenditur d. c. si peccauerit, ibi, *quid est, in te peccauit*, in se, quia peccauit, &c. & tex. in c. sed illud 45. disp. ibi, *Fiderint peccantem*, &c. Deinde quia fundamentum fraternæ correctionis, & finis per eam præstus, scilicet lucrari & emendari fratrem peccantẽ generaliter, & indistinctẽ locũ habet in quouis peccato, sine contra me, siue corã me, seu me scientẽ, in Deum directẽ cõmittatur, quia præceptum naturale, quò fratri indigenti per spirituale correctionis elemosynam sic subuenire cogimur, non minus in vno quàm in alio peccato procedit, nec quoad effectum correctionis proponitur lex aliqua, aut ratio distinguens, aut euincens dist. ferentiam, aut euincens differentiam inter vnum & aliud.

5 In tex. ibi, *frater tuus*, sub his verbis contineti videntur omnes & soli Fideles, qui sunt & vocantur inter se fratres, eundem patrem habentes, Deum scilicet,

Burbof. in Can. selecta. Tom. VI.

quem colunt, & eandem matrem, id est, Sanctam Ecclesiam, in qua per Baptismum renati sunt, iuxta cap. ad mensam, in princ. 11. *quasi*. 3. & ita excluduntur Ethnicis, & infideles, qui eo modo fratres non existunt, prout interpretantur prædicta verba apud Math. D. August. Theophyl. & alij, quos refert & sequitur Castro de iusta heret. puncti. lib. 2. cap. 25. pag. ansep. Abulen. in *Matth.* 18. q. 91. Iansen. in concordant. cap. 72. in princ. & communis expositio ex Abb. num. 3. Deci. 2. & alij hic; pro qua expenditur locus Pauli 1. ad Corinth. 5. ibi, *Si is, qui frater nominatur, inter vos*, &c. refertur in d. cap. ad mensam, iunctis verbis seqq. ibi, *quid enim mihi de his, qui foris sunt, cap. gaudemus, de diuori*. Contrariam tamen sententiam, imò quòd verba hæc comprehendant etiam infideles, probant Abb. d. num. 3. Nauar. in man. cap. 24. num. 12. Sor. de ratione tegendi, memb. 2. *quasi*. 3. concl. 2. & multi alij secundum Fr. Bernard. de correct. fraterna concl. 5. Valent. p. 3. disp. 3. *quasi*. 10. Castro. Palao tract. 6. de charit. puncto 7. n. 1. Sanch. in consil. moralib. p. 2. lib. 6. cap. 2. dub. 9. num. 3. Trullench in præcepta Decalogi lib. 1. cap. 5. dub. 35. num. 1. quia correctio est opus charitatis, quæ obligat omnes, tum etiam, quia huiusmodi fraternæ correctionis præceptum naturale est, & omnes tam Fideles, quàm infideles complectitur; siquidem omnes in casu necessitatis tenentur ad opera charitatis, & elemosynæ, præsertim spiritualis, quæ in omnes exerceri debet, iuxta illud Ecclesiast. Vnicuique mandauit Deus de proximo suo. Tum etiam, quia infideles quoad nos, & omnes quotquot sunt, mortales dicuntur inuicem fratres, & proximi, ratione creationis, & eiusdem naturæ mortales, iuxta illud *Matth.* 23. vnus est magister vester, omnes autem vos fratres. & deducitur ex parabola Samaritanæ Luca 10. docet gloss. *verb. participes*, per tex. ibi in cap. charitas el. 2. de Penit. dist. 2. recepta illic & alibi, vt per Mench. de success. resolut. §. 2. num. 38. & Sor. vbi suprà. Quare dici potest ex mente Castri, & Nauarri vbi suprà, & aliorum priorem sententiam procedere quoad correctionem fraternam, prout est in Euangelio, & iuxta ordinem & formam illic præscriptam ad denunciationem, monitionem, & censuram Ecclesiæ, hæc enim omnia tantummodo locum habent inter Fideles, qui sunt intra Ecclesiã, & verè fratres, & sic explicari debent verba generalia cap. cum ex iniuncto, ad fin.

G de

70 Prætermiffa, & additamenta ad Collectan.

de heret. ibi. *quisquis tenetur efficere*. Posterior verò sententia admittēda est, & rectē defēditur in fraterna correctione absolute, & in se considerata prout est iuris naturalis absque eiusmodi ordine, & processu Euāgelij: nā hæc inter omnes, & in omnes, & à Fide libus infideles, & e converso procedit.

6 Sub his etiam verbis *frater tuus*, cōtinentur non tantum privati, vel subditi inter se, verum etiam Prælatus & superiores quoad subditos, seu inferiores, & e converso, quia adhuc in his locū habet huiusmodi fraternæ correctio, imò in his multo magis: quòd ij scilicet superiores multo magis & arctius tenentur etiam ex charitate subditos corrigere, & e converso subditi superiores suos, quibus magis debent, & adstringuntur ad elemosynæ opera in eisdem exercēda, & ita docet S. Thom. 2. 2. q. 33. art. 3. post S. August. Archid. & alij in d. c. si peccaverit, Abb. n. 38. Deci. 30. com. seq. & ceteri hic, Siluest. in sum. verb. correctio 3. vers. 3. Nau. vbi sup. Bernard. d. tract. concl. 1. vers. 2. lequitur, & efficaciter Sor. vbi suprà concl. 3. & concl. 5. & nouissime Trull. d. c. 5. dub. 1. g. m. 3. vbi aduertit Prælatos corripiendos esse à subditis cū reuerentia, non oburgando, sed humiliter rogando, & satis deducitur ex c. corripiatur, in prin. 24. q. 3. & ex c. sequenti 2. q. 7. & ex c. duo 23. q. 4. & ex c. cum ex iniuncto ad fin. de heret. & tandem ex hoc text. in quo Angelus vasallus Gallii dominū, & superiorem ratione feudi iuxta Euāgelium corripuit. Quamvis inter Prælatus, vel superiores, & alios quoad hoc distinguant nonnulli: vt per glos. 1. vers. sed M. dicit in d. c. si peccaverit, quorū sententia procedit quoad correctio. nē prælatiuā, seu iudiciāle, nō verò quoad fraternam, de qua hic, & illic agitur.

7 In text. ibi, *vade, & corripe eum*, &c. Verba hæc imperatiui modi dom ex materia subiecta, aut aliunde contrariū non colligitur, important præceptū, Clem. Exiui, vers. item quia, & vers. nos itaque, de verbor. signif. ac subinde necessitatē c. ult. vers. quod præcipitur 14. q. 1. vt fatetur Abb. à n. 34. & DD. cōmuni ter hic, & in d. c. si peccaverit, & plures alij citati suprà, & aperte probat text. in d. c. cum ex iniuncto, ad fin. ibi, *quisquis tenetur*. Nec contrariū voluit Innoc. hic n. 1. vt bene aduertunt Nau. in repet. huius text. notab. 4. & Sor. de ratione regendi memb. 2. q. 1. concl. 1. quicquid illi imponant Abb. d. n. 34. & Bernard. de correct. fraterna, concl. 5. controu. 1. vers. prima.

8 Quod quidem præceptum comprehendit non tantum bonos, verum etiam malos & peccatores, sicut etiam his dicitur, *vade, & corripe*: & sic imponitur necessitas corri-

piendi, vt intendit S. Thom. 2. 2. q. 33. art. 5. Nau. d. c. 24. n. 11. Sor. vbi suprà q. 3. concl. 6. Archid. & DD. in d. c. si peccaverit, vbi glos. 1. vers. item dubitatur, communis ex Abb. hic à n. 39. Quorum sententia suaderi potest tum ex his verbis Domini generalibus, & ex c. predest. 23. q. 5. cū aliis citatis à glos. prædictis, tum etiam, quia præceptum charitatis obligat omnes, qui illud implere possunt, & sic etiam peccatores, ne aliter ij ex suo peccato, & malitia consequantur commodum, dum se à naturali & diuino correctionis præcepto eximunt, & per contrarium virtus, & bonitas noceat bonis, qui præcepto eiusmodi adstringuntur, quia tales sunt contra reg. c. int. elleximus, in fine, sup. hoc rit. & l. itaque fullo. ff. de furt. cum vulgaribus. Vnde licet à iudiciali correctione multi peccatores repellantur, vt in c. 1. & seqq. 3. q. 4. cum aliis, de quibus per glos. prædictam, & glos. 9. vlt. hic, quam sic intellige, ad fraternam tamen quatenus talis, admittuntur omnes, quamvis aliquando ratione peccati maioris, vel notiorij, in quo sunt, seu scandali, ac superbiæ ex talium correctione insurgētis emendatio non sequatur, & correctio non speretur, imò impediatur, vel remittatur, aut denique minus utilis fiat peccatis correctio, & ita procedunt nonnulla argumēta quæ adducunt S. Thom. Archid. & Abb. n. 41. & Sor. citatis locis, & post alios Fr. Bernardin. d. concl. 5. consid. 3. Siluest. vbi suprà n. vlt. & Deci. n. 2. hic. Interim tamen potest nonnunquam attentis circumstantiis haberi spes correctionis, etiam si peccator sit qui corripitur, in qua specie præceptum obligat, & iuxta hæc intelligendæ sunt glos. citata, & glos. 1. in fine, in cap. in omni 4. de testib.

Idem quoque præceptum non tantum 10 respicit ipsam fraternam correctionem absolute, & in se, verum etiam ordinem in Euāgelio præscriptum, & hic relatum per verba imperatiui modi, vt satis constat ex contextu, & verbis Domini, quibus non tantum præcipitur, vt quis fratrem peccantem corripiat, sed etiam vt corripiat inter se & illum solum, & c. iuxta ordinem sequentem, per quem naturale præceptum correctionis vtilius, & commodius impleri debet, idque satis intendit d. c. cum ex iniuncto, ibi tenetur efficere secundum Euāgelicam regulam, obseruant S. Thom. 2. 2. q. 33. art. 7. & 8. Soto d. loco q. 2. concl. 2. vers. respondetur, Siluest. in sum. verb. correctio n. 4. Nau. in man. c. 24. n. 14. in prin. & vers. 6. & passim alij in materia correctionis, licet contradicat Fr. Bernard. d. tract. concl. 3. & 4.

Intelligo semper huiusmodi præceptum 11 locum

locū habere vbi correctio profutura speratur, & probabilis adest spes emendationis, vel saltem res est dubia: si verò ex correctione probabiliter timetur obduratio peccatoris, qui attēctis omnibus & circumstantiis deterior futurus videtur, non tantum non obligat ex præcepto, imò ex eodē omittēda est correctio, iuxta illud Prou. v. l. *Noli arguere derisorie ne oderit te*, iunctis verbis præcedētibz, vbi glossa. quemadmodū non obligat & absque peccato omittitur, vbi licet nullus sit timor deteriorationis, probabiliter tamē nulla etiam sub dubio existit spes emendationis, vt probant S. Thom. *vbi sup. art. 2. Sor. d. loco q. 2. ex concl. 4. Nau. d. c. 24. n. 12. Arch. & alij in d. c. si peccauerit*, Arctin. Felin. n. 3. & alij hic, Palao de charitate, *tratt. 6. disp. 3. puncto 5. n. 1. Trull. in præcepta Decalogi lib. 1. c. 5. dub. 14. n. 6. communis ex Bernardino vbi sup. concl. 5. Martin. Ledesma 2. quarti q. 18. art. 1. fol. 228. col. 2. Cou. de sponsalib. p. 2. c. 6. §. 9. n. 8. & passim alijs, qui inter cæteras conditiones ad huiusmodi correctionē necessarias, præcipue requirunt quòd subit spes emendationis, & meritò, quia, vt cōstat ex verbis Euāgelij relatis in hoc text. ibi, *lucratius est fratri tuum, finis fraternæ correctionis* nō est alius quā lucrū, & emendatio peccantis, in quē finē nisi correctio velut medium ordinatur, aliquando vana, & otiosa, nonnunquam mala erit, & perniciosa, ac si fiat cū probabilī periculo & timore deteriorationis Et addit Suar. *de charitate disp. 8. sect. 3. n. 4.* non requiri necessariò fructū ex correctione statim sperari, sed sufficere si decursu tēporis speretur, refert & sequitur Trull. *d. dub. 14. n. 6. prop. fin. vbi etiam ait* nō requiri quòd spes emēda sit certa, sed sufficere probabile esse correctionē profuturā, & non obfuturam. Quamvis contrarium, imò quòd non existēte spe emendationis, imò etiā cum timore deteriorationis correctio necessariò fieri debeat, probet Abb. n. 35. quē magis sequitur Deci. n. 19. in *præsti.*, & satis Bern. *vbi proxime*, nisi eorū sententiā intelligamus de correctione praelatiua, seu iudiciali, quæ nō ad solius peccātis, sed in aliorū, vel cōmune bonum ordinatur, ac subinde omitti non debet, quamvis ille nō emendetur, vel etiam si deterior fiat, ex S. Thom. *vbi sup.* & cōmuni, non tamē procedit in correctione fraterna, quæ ex charitate in solius peccatoris, qui corripitur, utilitatē emanat, & dirigitur. Nec obstant fundamenta Abb. ex verbis D. Pauli, relatis in *esed illud 95. disp. ibi, vt ceteri metum habeāt*, &c. & ex *cap. est iniusta 23. q. 4. ad fin. ibi, cum enim indulget indigno*, &c. cum alijs, quibus probatur corripēdū & puniendū esse peccatōrē in bonū aliorum, & vt cæteris sit*

Barbof. *lur. Can. selecta. Tom. VI.*

exēplum, nec attenditur, an ipse nō melior, seu potius deterior efficiatur, quia vltra Arctin. & Felin. *d. n. 3. hic*, respōdetur argumentum concludere in correctione praelatiua, seu iudiciali, nō verò in hac fraterna, quæ in solius peccantis lucrū, & emendationē ordinatur, iuxta S. Thom. & præcitos. Intelligo etiā præceptū eiusmodi, & correctionis ordinē tantūmodo obligare vbi pro loco, & tēpore, cōmodē, & opportūde impleri potest, iuxta naturam præcepti affirmatiui, & farentur omnes præcati. Hæc autē cōmoditas & opportunitas non tantum attēditur ex parte personæ corripētis, itavt non sit alius, qui magis teneatur, & si velit, cōmodius possit corripere, verum etiam ex parte loci & tēporis, quia non in omni, etiā supposito præcepto & obligatione corripēdi, tenetur quis corripere, vt satis colligitur ex Innoc. n. 4. & alijs hic, Arch. & cōmuni in *d. c. si peccauerit*, Nau. d. c. 24. n. 12. & post S. August. *Sor. d. q. 2. vers. tertius*, & *postrema*, latē Trull. & ab eo citati *d. dub. 14. n. 8. & 9.* An verò priuatus quilibet teneatur cū derimēto salutis, famæ, aut bonorū notabili corripere fratrem peccantem, itavt propter eiusmodi damnum, aut detrimentum non valeat excusari, ex sententia S. August. & D. Thomæ illū sequentis *d. q. 3. art. 3. ad 2.* Affirmāt Gabr. & Adrian. relati per Sor. *vbi sup. vers. pro quorum*, & Bernard. *d. tract. concl. 5. contr. 6. & concl. ult. vers. est itaque*, pag. 171. & satis Archid. & Anton. v. per Abb. hic n. 35. Sed nisi corripendus in extrema correctionis necessitate proposita sententia, quam multis fundamētis probat Sor. *vbi sup.* Nau. d. n. 12. & in *cap. inter verba n. 632. ex mente Innoc. d. n. 4.* & aliorū, quos refert & sequitur Trull. *d. dub. 14. num. 11. vbi n. 10.* subdit Praelatū etiam extra extremā necessitatem teneri cū periculo mortis corripere peccatū subditorū quando est spes emendationis. Denique intelligo correctionē huiusmodi, & eius ordinē procedere, & obligare in peccatis occultis, quæ directē in malū peccantis, & in priuatā perniciem vergunt, cuiusmodi est simplex aliquod furtū, adulteriū, periurium, homicidium, cū similibus in quibus ad conferuandā famā, & honorem peccātis fieri debet correctio secreta, & iuxta ordinē in Euangelio præscriptū. At verò in peccatis, quæ directē vergunt in publicā perniciem, cuiusmodi est crimen hæresis, prodicionis, læsæ maiestatis, compilatio ararij publici, cū alijs, quæ pro obiecto habent bonū publicū, quod directē offēdit, & genere suo contagionē continent, & in quibus maximum est in mora periculum, non habet locum talis correctio, nec ordo

G 2 prædictus,

prædictus, sed statim fieri debet denuncia-
tio, quæ sequitur, ibi, *dic Ecclesie*, ut in-
trêdit S. Thom. *vbi suprà art. 7.* & post Archid.
Abb. *hic n. 44.* & ex communi post multos
Simanch. *de cath. infl. c. 19. n. 10.* & *c. 42. n. 11.*
Sot. *vbi sup. q. 4. concl. 2. vers. sed monetur, cum*
segg. Nau. d. c. 24. n. 14. & in *d. c. inter verba n.*
619. Roj. in singul. Fidei verbo accusare, n. 21.
Can. *de locu Theol. lib. 12. c. 9. ad fin.* & passim
alij, & ita seruatur in crimine hæresis, vt
per Simanch. *d. n. 10.* & *d. num. 12.*

- 15 In *tex. ibi, Inter te, & ipsum solū, &c.* Vt sic,
quoad fieri potest, cōseruetur fama, seu ho-
nor, & euiretur rubor, seu pudor, & veretū-
dia fratris peccantis cū minimo eiusdē de-
trimento fiat correctio secundum omnes
hic. Sic sanē seclusa extrema necessitate
non licet ante eiusmodi secretā monitionē,
oculū fratris crimē alij quantumuis pruden-
ti, & illius amissionis detegere, quāuis
eius, qui personaliter per se correre nequit,
vel cuius monitio nō creditur profutura; li-
ceat id ipsum alteri probō, & profuturo
vt corripit caurē, & fecerit insinuare, ex Sot.
d. memb. 2. q. 4. concl. 3. dub. 3. Ians. in concord. c.
72. col. 10. Sic etiā licet alter fiat peccatum
illud quod ego scio, adhuc prima monitio,
seu correctio fieri debet inter me & solum
peccantē, non verō corā illo scientē, vt fa-
tis docet August. in *d. c. si peccauerit, vers. sed*
forte, quod scio & ego scio, non tamen coram te
corripio, quia scire volo, non accusare, obser-
uant Sot. *vbi sup. dub. 2.* & post Adrian. Nau.
in *d. c. inter verba nup. 573.*

- 16 In *tex. ibi, Si te audierit lueratus eris, &c.* Vbi
ergo in hac prima correctione corripiens
alsequitur finē prætersū, scilicet emenda-
tionē, & lucrū fratris, statim sistere debet
quoad omnia, quæ sequuntur, in quibus vl-
teriùs procedendū non est, secundum mē-
tem omnium *hic*, Sot. *d. q. 4. concl. 4.* contra
Richard. ab eo citatū, qui adhuc vltteriùs
procedendū esse existimat ad denunciatio-
nē Prælati faciendā, quæ sententia ex eo-
dē Sot. procedere potest vbi adhuc corre-
ptus nō est omnino emendatus, sed manet
in periculo verosimili, relapsus, & ita cetera
Rich. post Adrian. & Sot. aduertit Nau. in *d.*
c. inter verba n. 613. & in *man. c. 24. n. 14. in fi-*
ne, & post Castr. *Palao de charit. tract. 6. disp.*
3. punct. 12. n. 2. & *4. Trull. d. c. 5. dub. 14. n. 15.*

- 17 In *tex. ibi, adhibe tecum vnum, vel duos, &c.*
Quāuis Sot. *d. memb. 2. q. 4. concl. 5. vers. sed*
notandum, quē defendi posse tradit Nau. in
d. c. inter verba n. 575. intelligat hæc verba,
distinctis vicibus, itatur non statim duo, sed
prima vice vnus tantummodo, & postea
in secunda duo adhibeatur, vbi corripiens cū
vno teste non profuit: nihilominus contrariū,
imò quoddā statim postquā inter me, &

ipsum solū correctus nō audiuit, possū ego
vel vnū, vel duos eadē vice mecū adhibe-
re, tenet Abb. *n. 3.* & *57. hic*, & alij *n. d. c. si*
peccauerit, fatetur communē idē Abb. *d. n. 2.*
obseruat Abul. in *Matth. c. 18. q. 72.* quē nō
reprobat Nau. *vbi sup.* & probatur ex *tex. in*
c. quemadmodum 25. §. ult. vers. cum scriptura,
de iureiur. ibi, secundum regulam Euangelij *si*
primo & secundo correcti, &c. & ex *tex.* (quē
Alc. *hic n. 12. vers. tertio*, in oppositū allegat)
in *c. 2. de purg. canon.* ibi, *primo scorsum ab Epi-*
scopo, deinde sub duobus, vel tribus, &c. Adhi-
bētur in hac specie vnus, vel duo testes, tri-
bus de causis, vel ad tres principales effe-
ctus, in primis vt per eodē cōstet peccatū
esse id quod corripitur, si de eo fortan exis-
tat dubiū: deinde vt appareat corripientē
iuxta regulā Euangelicā fecisse quod in se
fuit, & sic existat testes admonitionis, iuxta
glō. in *d. c. si peccauerit*, & tandē, vt per eodē
testes obseruantes peccantē ipsū si ite-
rū redeat ad actū peccati, possit id negans
conuinci postea, vt ex S. Hieronymo, Chry-
sostomo, & Aug. resoluūt S. Thom. *d. art. 8. ad*
1. Siluest. verb. correctio q. 5. Sot. *d. q. 4. concl. 5.*
vers. quapropter, Nau. dicens cōmuncem in *d.*
c. inter verba n. 625. Vide in *addit. ad cap. in*
omni negotio, de testib.

In *tex. ibi, quod si non audierit, &c.* In Euā-
gelio apud *Matth. 18.* habetur, *quod si non*
audierit eos, & ideo iuxta frequentiorē, & vul-
gatā editionē legunt Patres, & Iansen. in cō-
cordant. c. 72. Quæ particula, eos, omiſſa hīc
a Pōtifice satis significat nō solum te, in quē
frater peccauit, sed & vnū, vel duos, quos
tecū in secūdo gradu adhibuisti, tanquā in-
simul tecū loquētes ad correctionē proces-
suros, & monituros esse, quōd si eos peccās
nō audierit, dic Ecclesie. Vnde iā colliges
denūciationē Euāgelicā, per quā peccator
primō secretē, & deinde adhibitis testibus
correctus, sed non correctus denuntiatur
Ecclesie, non aliter locum habere, aut fieri
posse, quā si præcedat primō secretā, &
deinde cum vno, vel duobus testibus facta
monitio, vt ex prædictis Euangelij verbis
colligit, & ratione probat S. Thom. *2. 2. q. 33.*
art. 7. & *8.* Doctores cōmuniter *hic, & in d. c.*
si peccauerit, vbi Archid. *n. 10.* Turrec. *31.*
Alexand. *32.* & alij, Sot. *d. q. 4. concl. 5.* &
Nauar. in *man. c. 24. n. 14.* Adrian. & omnes
in materia correctionis, & efficaciter pro-
bat is *tex. ibi, processit secundum regu-*
lam Euangelicam; & tandem, quia nul-
lo modo profecit, dixit Ecclesie, & *cap.*
qualiter 24. ad fin. de accusat. ibi, & *denun-*
ciationem, charitativa monitio, &c. quæ verba
vtamque, scilicet secretam, & cum testi-
bus factam monitionem comprehendunt.
Bene tamē aduertunt Iansen. *d. loco*, Siluest.
verb.

verb. correctio n. 4. & alij ubi supra, quod licet Dominus in Evangelio iubeat testes adhiberi postquam peccans secretam monitionem non audiuit, non tamen iubet eos tunc, & statim adhiberi, quasi velit excludere alia media, quæ secundum charitatem adhiberi, & prodesse possunt, & minus nocent, vel infamant peccantem priusquam contra illum inducantur testes, inter media cõputari potest remedium, de quo Augustin. agit apud S. Thom. *d. art. 8. arg. 8.* scilicet ostendendi Præposito, ut si ab illo tanquam patre peccans fuerit emendatus, non procedatur ulterius ad testium inductionem: sicut ergo qui semel secreto corripuit, & non profecit, potest, & debet arbitrio viri boni (si adhuc per se sperat prodesse) iterum, vel etiam tertio solus secreto monere, ex D. Thom. *d. art. 8. ad 1.* & post Augustin. quem citat Sor. *d. g. 4. concl. 35. ante vers. quapropter*, & post Archid. Abb. *hic n. 41.* Sylvest. *d. n. 4.* sic etiam potest antequam testes adhibeat denunciare Prælato tanquam patri, & singulari personæ, quæ prodesse potest, & non obesse, quoniam si per eum sperat fratrem lucrari, probabiliter defendi potest non tantum esse consilium, verum etiam præceptum procedere, sicut satis intendit August. *d. loco*, dum inquit, sed antequam aliis demonstretur prius Præposito debet ostendi; neque particula, *debet*, necessitatem importare videtur, iuxta gloss. *verb. debet*, passim receptam in Clem. attendentes, de *statu monach.* & sic videtur de mente S. Thomæ, & aliorum ubi sup. & tradit Bañes *d. g. 33. art. 8. dub. 2. ad 6.*

19 His consequens est quod ubi Episcopus, seu Prælatus verbo vel scripto per edicta etiam generalia, prout fieri consuevit, in monitoriis, visitationibus, & aliis similibus, præcipiat denunciari crimina aliqua, semper eiusmodi præcepta intelliguntur, scilicet præcedente monitione, seu correctione fraterna in illis casibus, in quibus eadem locum habere, & permitti debet, ita ut aliter nec possint, nec debeant subditi denunciare, imò etiam si Prælatus cõtrariù intēdat, & iubeat statim absque correctione denunciari, quia præcipit cõtra Iuris naturalis & Euāgelij ordinem, securè parendū non est illi, ut satis colligitur ex prædictis, quia, ut habetur Act. 5. obedire oportet Deo magis, quàm hominibus, *qui resistit, post princip. 11. g. 3.* resoluit in specie S. Thom. *d. art. 7. ad 5. & quodlib. 11. art. 13.* quæ sequuntur omnes in *4. dist. 19. Sor. d. g. 4. in fine, & mēb. 3. q. 1.* Archid. Turrec. *n. 32.* & alij in *d. cap. si peccaverit*, Nau. in *d. c. inter verba n. 776.* Guñer. canon. *quæst. cap. 11. n. 10. & n. 73.* Bañes Barbo. *Iur. Can. selecta. Tom. VI.*

ubi supra col. 8. vers. ad 7. secundum quos per eiusmodi monitoria, vel edicta quæcunque ad emendationē criminū, vel ad illorū cautelā propolita non teneantur, nec potest quis ea deferre, aut denunciare, de quibus aliter iam correctus est, vel per fratrem correctionē corrigēdus speratur, & ita cautè Prælato aliquādo in eiusmodi monitoriis, & visitationibus adiiciūt ne peccata occulta nō præmissa fraterna correctione denūtiētur, ut notat Sor. *d. g. 4. concl. 3. in fine*, & quāvis id nō exprimant, sic intelligunt, & intelligere debent, præterquam in monitoriis, & edictis S. Inquisitionis contra hæreticos, in quibus huiusmodi fraterna correctio regulariter locum non habet, & contra Fr. Bernandinū aduerit Bañes *d. vers. ad 7. Dixi, in illis casibus, in quibus, &c.* quia in aliis statim & absque fraterna correctione denunciatio recta via fieri potest, & debet secundum præcitas, & Nau. *ubi supra*.

Cõsequens itē est quod ubi fraterna correctio locū nō habet, vel ut quia nō subest correctionis spes, vel corripit damnum aliquod notabiliter probabiliter timet, vel aliter non proponitur commoditas ad corripiendū, & in casibus similibus, de quibus supra, sicut etiam in illis, in quibus fieri, aut effectū habere nō potest, denunciatio faciēda Ecclesie, quia Ecclesia est, adhuc poterit denunciari Prælato qua pater, seu vir bonus existit, potest prodesse, & nō obesse, ut is corripiat cui minimo quoad fieri potest peccatoris detrimento, iuxta *d. c. hoc videtur 22. g. 5. obsecrati* Palud. *d. dist. 19. g. 4. col. 2. & alij ibidem*, communis in *d. c. si peccaverit*, Adrian. in *resp. ad tract. Albertini de secreto*, Sor. *d. g. 4. concl. 3. dub. 3. & concl. 2. vers. subilominus*, Nau. *n. 573.* Gutier. *n. 21. cuius locis*.

In text. ibi, *Dic Ecclesie*, & c. Apertè probat hic text. quod si præmissa correctione fraterna in casibus in quibus ea locum habere, & præmitti debet, peccator non audeat, necessariò & ex præcepto, ut denotat verbum imperatiuū, *dice*, tenetur corripens denunciare Ecclesie, id est, Prælatis, & præsidibus Ecclesie, quatenus tales sunt, ut ipsi post eiusmodi denunciationem ulterius in correctione procedāt. Intellige ubi denuntians apud Ecclesiam & in eius foro probare potest id ipsum, quod denuntiat; nā si probare nequeat, cessat hæc obligatio, quia non solum nō tenetur, imò nec potest etiam post correctionem sic occulta peccata & peccatorem denunciare, & ad Ecclesie Prælatos deferre, ut intendit tex. in cap. plerumque, in princ. 2. g. 7. cap. 1. cum seqq. 6. quæst. 2. ubi gloss. & DD. cap. 2. ibi, nisi iudiciario ordine quæ

74 Prætermiffa, & additamenta ad Collectan.

probare poffit, de offic. Ordin. Clem. 2. ibi, quod
fi taliter ea finierint ut probare valeant, de he-
ret. vbi Card. tradit glof. verb. feratur in Ex-
trauag. 1. de sent. excom. inter commun. Post
alios Nau. in cap. inter verba n. 777. & in
man. cap. 17. n. 134. cum feq. & c. 25. num. 33.
Rip. de pefte cap. ult. num. 118. Anton. Gom.
var. tom. 3. de delict. cap. 2. n. 9. verf. aduer-
tendum, Albertin. de secreto à num. 175. & mul-
ti alij, vt per Henric. in sum. lib. 13. de ex-
commun. cap. 18. num. 3. lit. B. Gutier. canon.

23 lib. 1. c. 11. n. 21. cum feq. generaliter refol-
uentes eum, qui iubetur denunciare, aue-
reolare crimen aliquod, etiam per edicta,
& litteras monitorias sub excommunicatione,
non aliter teneri quam fi apud Supe-
riorem probare valeat id ipsum, quod
denunciare, vel reuelare iubetur, adeo vt fi
Superior præcipiat crimen denunciari
quantuncunque denuntians probare non
poffit, cuiusmodi præceptum, & excommu-
nicatio regulariter nullius sunt momenti,
quia continent in fui tenore errorem in-
tolerabilem, arg. cap. per tuas 40. verf. nos
igitur, de sent. excom. obferuant post An-
gel. Nauar. in d. cap. inter verba, numer.
778. Henric. & Gutier. num. 22. citat in locis.

24 In text. ibi, Si Ecclefiam non audierit, fi
tibi tanquam Ethnicus, &c. Igitur per ec-
clefiasticam denunciationem procedit
Ecclefia, feu per admonitionem: ita-
que fi denunciatus, & per Ecclefiam mo-
nitus audiat, & emendetur, nullatenus con-
tra illum ad pœnam aliquam procedi po-
teft, recurrit enim finis & effectus huiusce
denunciationis, quæ ad emendationem
dirigitur: deinde fi denunciatus, & mo-
nitus, de cuius crimine constat, non au-
diat, nec emendetur, poteft Ecclefia
contra illum ad pœnam procedere, vt in-
tendunt verba hæc, fi Ecclefiam non audierit,
&c. idem probat hic text. in verf. cum enim
ibi, & fi correctionem contempferit per diftri-
ctionem ecclefiafticam coercere, obferuat Ioan.
Andr. Hof. Abb. num. 46. & communis
ex Alciar. hic, fecundum quos Rex Galliar,
de quo in hoc text. fuit excommunicatus per
viam denunciationis, quia Ecclefiam non
audiuit, idem probat Archid. n. 14. Alexan-
drin. n. 39. & alij in d. c. fi peccauerit, DD. cõ-
muniter in Math. 18. & in 4. dift. 19. Syl-
ueft. verb. correctio n. 4. Soc. de ratione tegendi,
memb. 2. q. 4. concl. 9. Ianfen. in contord. cap. 72.

SYMMARIVM.

1 Factum, & ea, quæ in facto confiftunt, liti-
gantes per fe & nomine fuo, non vtro
per Aduocatos proponi debent.

- 2 Verbum, ftatuimus, denotat nouam con-
futationem.
- 3 Litigantes fi indifferet, vel rudes funt,
de licentia Iudicis per Aduocatos, vel per
alios factum proponere debent.
- 4 Aduocatus, vel Procurator habens manda-
tum speciale ad factum in iudicio propo-
nendum, illud proponere poteft.
- 5 Decifio huius text. attentata confuetudine,
& praxi non feruatur.

C A P. Pastoralis. XIV.

AD n. 2. in fine. Ex hoc text. notant cõ-
muniter DD. quod in iudiciis factum,
ficut & ea, quæ in facto confiftunt per prin-
cipales personas, id eft, fuo nomine, &
pro fuo commodò litigantes, nõ vtrò per Adu-
ocatos proponi debent, Abb. & omnes
hic, Bald. & alij in l. 2. in princ. C. de iureiur.
propt. calum. Hippol. fing. 450. Repard. pro
tribunali cap. 15. Briffon. felectar. lib. 4. cap. 10.
Duaren. difp. lib. 10. cap. 48. Marian. Socin. de
cit. art. 2. q. 15. Marant. de ordine iudic. p. 6.
actu 4. num. 15. & 16. Azueu. l. 2. tit. 16. lib.
2. Recop. Camill. Bortel. in sum. decif. p. 2. tit. 1.
à num. 115. Anton. Fab. de errorib. pragm. de-
cad. 2. errore 10. Fachin. controuers. lib. 10. cap.
83. Pichard. in manu d. ad praxim p. 1. præ-
cepto 7. n. 1. Idque nõdè confituitur i textus,
vt patet ex verb. ftatuimus, iuncta glof. in c.
vt litigantes, de offic. Ordin. in 6. aduertit in
specie Deci. hic n. 2. verf. fed tamen.

Limita multis modis prædictam huius
tex. conclufionem: & primò vbi principa-
les perfonæ indifferetæ funt, hoc eft, rudes,
vel admodum fimplices, fi quidem tales de
licentia Iudicis per Aduocatos, vel alios fa-
ctum proponere poffunt, & debent, vt probat
hic text. in verf. nifi, iunctis quæ tradunt
Abb. notab. 2. & 3. Deci. n. 3. Felin. à n. 7. Hip-
pol. citato loco, Menoch. de arbit. q. 80. à num.
46. & cafu 193. & 194. à n. 78. fic limitantes
glof. in cap. 1. de confeff. in 6. verf. ad poffitiones.

Limita fecundò in Aduocato, vel Procura-
tore habente mandatũ speciale, & speci-
ficũ ad factũ tale in iudicio proponendum,
quia tunc perinde eft ac fi principalis per-
fona illud idẽ proponat, & fatisfit eã ratio-
ni, quàm verbis huius text. qui agit tantum
de Aduocato, vel Procuratore generaliter,
& quatenus talis eft abfolutè, nõ vtrò qua-
tenus speciale & fpecificum, vel etiam in
indiuifio mandatum habuerit, ex his quæ
post alios tradit Felin. hic n. 2. verf. amplia ad
med. iuuat text. in cap. ult. de procurat. lib. 6.
cum traditis per Cou. de fponfal. p. 2. c. 4. n. 7.
& 8. Tiraq. de iure mariti glof. 7. n. 111. & alij
per Roland. conf. 26. n. 4. & 21. lib. 2.

Limita

5 Limita tertiò attēta cōsuetudine & praxi in qua non feruatur, vt post Ioan. Andr. fatētur Bellam. & alij *hic*, & frequenter videmus, Notabis tamen quòd licēt praxis sic habeat, adhuc tamen alter ex litigantibus tam ad proponendū factum, quàm ad respondendū articulis, vel ad alia similia, iusta de causa potest à Iudice petere vt aduersariū principalem personam fortasse legaliorem, vel magis instructam cogat per se ipsam ad iudiciū accedere, & ne illius Procuratorem admitat, iuxta l. *ult. in fine*, vbi glof. verb. *iustiores, cum seq.* & DD. communiter C. de *procurat. l. si actor*, vbi Bart. & Marant. *in repet. à num. 63. ff. illo tit.* & post alios Felin. *hic num. 2. vers. amplia*, Afflic. *decis. 177.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Actionis nomen agens in iudicio exprime-
re non debet.*
- 2 *Actio inepta ex causa vera & probata non
sufficit, vt per eam sententia proferatur.*
- 3 *Iudex sententiam pro actore ferre potest ex
causa ab eo probata, licēt alia in libello
deducta fuerint, si procedat solā facti ve-
ritate inspecta.*
- 4 *Princeps iudicans ex causa probata licēt in
libello non deducta sententiam pro actore
pronuntiat.*
- 5 *Princeps semper censetur procedere sola fa-
cti veritate inspecta.*
- 6 *Sententia, perquam principalis causa non
dirimitur, interlocutoria est.*
- 7 *L. is qui se obtulit 26. ff. de rei vend.
& l. qui se mitti 48. ff. de petit. hæ-
red. intelliguntur.*
- 8 *Actionis confessoria, & negatoria effectus
quis? remissiuè.*
- 9 *Actiones confessoria, & negatoria non tan-
tum pro seruitutibus, sed etiam pro aliis
iuribus incorporalibus competunt.*

C A P. Examinata. XV.

1 **P**ost num. 1. Quamuis in iudiciis non requiratur quòd agēs exprimat actionem, vel nomen actionis, quam intentat, adeò vt quamuis actio inepta, & que non competit, expressa sit, adhuc libellus, & petitio actoris ex vera facti narratione sustineatur, iuxta cap. *dilecti*, sup. hoc tit. Si tamen agens proponat factum, quod concludit certam aliquam causam, & actionem competere, & postea in processu nō illam, sed aliam probet, vique adeò actio, & intentio incongrua est & inepta, vt etiā ex causa vera & probata, ex qua constat

agentem ius habere, non possit pro eo sententiam ferri, sed reus à iudicij obseruatione absolvendus sit, & ita probat, & procedit hic text. quem sic intelligunt, Abb. & alij *hic*, tradunt latē Felin. à num. 40. in cap. *licet causam, de probat.* Bart. & plerique alij, vt per Tiraq. *de retractu tit. 2. ad fin. num. 98.* Pinel. in l. 2. C. de *re-
scind. vendit. part. 3. cap. 3. à num. 28.* Valasc. *de iure emphyt. part. 1. q. 6. à numer. 11.* Menoch. *de arbit. q. 31.* Suar. de Paz *in pract. tom. 3. in initio n. 7. cum segg.*

Limita textum, & prædicta omnia non 3 procedere in omnibus illis casibus in quibus proceditur sola facti veritate inspecta, siquidem in his potest Iudex sententiam ferre pro actore ex causa ab eodē probata, licēt alia in libello, seu petitione iuxta facti narrationem fuerint deducta, vt post Ioan. Andr. & plures resoluunt Felin. *vbi supra*, Hippol. *sing. 272.* fatentur communem Valasc. *d. q. 6. num. 12.* Menoch. *citato loco.* Et parī ratione non procedit is textus & conclusio in Principe iudicante, quippe 4 quī ex causa probata, licēt in libello non deducta, sententiam profert, & pro actore pronuntiat, vt post alios obseruat Ias. in l. *vinum, num. 24. vers. 2. ff. si certum pet.* Felin. *vbi supra*, & alij citati à Pinel. d. cap. 3. num. 29. Valasc. *d. loco*, Menoch. *d. q. 31. n. 6.* ex eo, quia Princeps semper dicitur & censetur procedere & iudicare sola facti veritate inspecta. Sed vtraque limitatio non satis iure probatur, & confundi videtur tum ex his, quæ contra illam notat Valasc. *vbi supra*, & ex eo maximè, quia omnes rationes, quibus nititur is text. cum similibus, & conclusio ex eisdem collecta vigent etiam, & æquè concludunt in omnibus illis casibus, in quibus sola facti veritate inspecta proceditur, aut vbi Princeps iudex est, vt satis intendunt Valasc. *citato loco*, & Pinel. *d. num. 29.* aduertas per eiusmodi rationes periclitari plures limitationes, de quibus per Felin. & alios *vbi supra*: tum etiam, quia contra prædictos dum agunt de Principe, est text. clarus *in presenti*, in quo summus Pont. iudex fuit, qui tamen non pronuntiauit pro actore ex causa probata, quia non ea, sed alia deducta est, & rerum absoluit ab obseruatione iudicij, vt text. subdit *ad fin.* consonat reg. *cap. in causis, de re iudic.*

In text. ibi, *absoluentes eosdem milites ab eadem*, &c. Scilicet inepta, & incongrua actione & intentione: cū autem Pontifex in sequenti vers. referret actori ius, si quod habet in negotio principali, planè ostendit absolutionem hanc non referri

ad illud, fed ad instantiam, vel obseruationem iudicij, vt intendunt, Abb. & DD. *hic, & in l. habebat, in princ. ff. de institutoria, & multi alij* relatis à Felin. Pinel. Valasco, & Menoch. *civitas locis*, tradit post Bart. & alios Marant. *de ordine iudic. part. 5. num. 50.* iuxta quem sensum sententia huiusmodi per quam principalis causa non diffinitur, interlocutoria est, & non diffinitiva, *glos. pen. in l. harum 7. ff. si servitus vindic. vbi Bart. & alij*, communis ex Marant. *d. loco, & d. p. 6. num. 63.* Nec obstat quòd actor in proposito inrentavit rei vendicationem ad restitutionem possessionis, vt còstat ex littera ibi, *nec rei vendicationem intentare, nec ipsius restitutionem*, &c. Milites verò rei non negantur se possessores, imò iudicium suscipientes litem contestati sunt; ac subinde, quia se liti obtulerunt, non absolui, sed condemnari debuerant, quamvis non pòderint, iuxta *l. is, qui se obtulit 26. ff. de rei vend. & l. qui se miti 48. ff. de petit. hered.* quia respondetur dictas leges tantum procedere vbi reus interrogatus asseruit se possidere, quòd si non interrogetur, nec asserat, sed tacens in se iudicium suscipit, non dicitur se liti offerre, & consequenter nisi possideat, còdemmandus non est, sed ab obseruatione, & instantia iudicij absolvendus: & ita contingit in hoc text. in quo nec apparet, nec præsumi debet milites interrogatos respondisse se possessores, vt intelligunt Abb. num. 11. & omnes *hic*, Bart. & alij in *d. l. is qui se*, Felin. num. 7. in *cap. pen. de except. communis*, vt post alios facitur Cou. in *cap. Rainaldus §. 3. num. 4. de testam. per text. vbi glos. 1. in fine*, Bart. & alij in *l. si à te 9. §. 1. ff. de except. rei iudic.*

- 8 In *gloss. 2. ibi, confessoria*, &c. De natura, vi, & effectù actionis confessorie, & negatorie, quæ in seruitutibus locum habet, & possidenti conceditur, vltra iura, quæ glossa citat, vide Cou. lib. 1. *var. c. 16. n. 10.* Mayn. lib. 1. *actionum c. 12. cum seq.* Sarmien. lib. 1. *selektar. c. 2. à n. 4.* Padil. à n. 58. in *l. 1. C. de seruitut. Suar. de Paz in præf. tom. 3. cap. 1. §. 4.* Cardof. in *praxi iudicium, verb. actio n. 20.* Quas actiones non tantum pro seruitutibus, verum etiam pro aliis iuribus incorporalibus competere, ac subinde pro iure patronatus, intendit *glos. hæc in fine*, quam probant DD. *hic & alibi*, vt per Roch. *de iure patron. verb. ius q. 1. n. 6.* Lambertin. & relatos à Padil. *citato loco.*

S V M M A R I V M.

- 1 Præceptores Templi pro Domibus suis agere, & illas defendere possunt, non obstante quòd sint Religiosi.
- 2 Religiosus inferior vbi præfuit alicui administrationi sub alio maiori Prælato, potest absque istius licentia in iudicio litigare super iuribus ad eandem administrationem pertinentibus.
- 3 Text. in præfenti declaratur.
- 4 §. ult. Instit. de except. intelligitur.
- 5 Irregularitas omnis an tollatur per professionem in Religione approbatam.
- 6 Cap. 2. de apostat. & c. 1. de eo, qui ordinem furt. intelliguntur.

CAP. Cùm deputati. XVI.

Post num. 2. Ad exornationem conclusionis ex hoc text. desumptæ, quòd scilicet Præceptores Templi pro Domibus suis agere, & illas defendere possunt, non obstante quòd sint Religiosi, vel quòd ignota sit eorù origo, adde Fr. Emman. *quæst. Regular. tom. 1. q. 13. a. 1. §. 5.* Cardof. in *praxi iudicium, verb. procurator num. 95.* Sanch. in *præcepta Decalogi tom. 2. lib. 3. c. 5. n. 9.* Camil. Borrel. in *sum. decis. p. 1. tit. 66. num. 61.*

In text. ibi, *eisdem abagendo*, vel respondendo, &c. Cùm Præceptores, de quibus in hoc textu, in domibus Templariorum, id est, in monasteriis, vt text. habet, in *princ.* & sub illorum Prælatis, & in ipsorum obedientia existerent, iam ex hoc text. colligi potest quòd vbi Religiosus inferior præfuit alicui administrationi sub alio maiori Prælato, potest ille, etiam absque istius licentia in iudicio litigare super iuribus ad eandem administrationem pertinentibus, vt notant Innoc. Abb. à num. 7. Felin. 4. & alij *hic*, Doctores per text. ibi, in *Clem. 1. de rescript. & in cap. edoceri, cod. tit.* tradunt Nau. in *cap. non dicatis n. 64.* & alij disputantes, an eiusmodi inferior super his iuribus maiori Prælato super eisdem litigare volenti, vel è conuerso præferri debeat. Sed si adueras, is text. non probat prædictam conclusionem, quia in quæst. *hic* proposita, solum decidit præceptores hos fore in iudicio admittendos, non obstantibus his, quæ contra illos opponebantur, scilicet quòd Religiosi non poterant litigare, & insuper quòd ignota erat illorum natio, vt text. habet, ibi, *tantum licitum non sit eis*, &c. & ibi, *corum ipsi generatio non est nota*, &c. & ne hac occasione repellantur, providet is text. ibi, *occasione eiusmodi*, &c.

In

4 In glos. 2. in princ. ibi, infamis non potest esse Procurator. Obstat text. in §. ult. Instit. de except. per quē vulgō distingui solet inter Ius Canonicum, de quo agit hæc glos. cum Iuribus ab ea citatis, & inter Ius Civile, de quo in illo text. glos. ult. in cap. accedens, vbi D. D. 50. dist. glos. ult. in cap. Imperatorum, de iuram. cal. vbi latē Abb. num. 9. referens alias distinctiones, idem Abb. hic numer. 6. Tiraq. de nobilit. c. 30. num. 2. Cardof. in praxi iudicum, verb. procurator n. 4.

5 In ead. glos. in fine ibi, Omnis tollitur irregularitas. Vult glossa per professionem in Religione approbata tolli & extingui omnem irregularitatem, id intendit glos. ult. ante fin. in cap. ult. de filiis Presbyt. & in sum. 56. dist. probant Cosm. in pragm. sancti. tit. de concubinar. §. quin etiam, verb. cohabitare, ad med. Syluest. verb. illegitimus num. ult. Sot. qui excepta bigamia & homicidio hoc ipsum fatetur tam iure communi, quā privilegii, in 4. dist. 25. q. 1. art. 3. col. 3. in princ. Sed obstat cap. 2. de apost. & cap. 1. vbi glos. ult. de eo qui ordinem furi. cum aliis, & nullibi iure Canonico habetur ea generalis traditio; & ideo verius & receptius est quoddā licet Religionis professio sit causa ob quam facilius in quavis irregularitate dispensari possit, & debeat, per eam tamen tantum tollitur (attento Iure communi, & semotis particularibus Religionum privilegiis) irregularitas, quæ & quatenus Iure Canonico expressa, & sublata reperitur, vt in d. cap. 1. de filiis Presb. glos. ult. in d. cap. 2. vbi Abb. num. ult. Cou. in Clem. si furiosus part. 1. §. 2. num. 6. in fine, Roderic. Suar. alleg. 25. n. 3. Henric. in sum. lib. 14. de irregul. cap. 8. num. 10. lit. 2. & cap. 17. num. 2. lit. T. Rebuff. in praxi tit. de dispens. super defectu natal. num. 71. Laurent. de Peirinis tom. 2. de Prælat. quest. 2. cap. 5. num. 133. cum seqq. Castr. Palao tom. 3. tract. 16. dist. 2. puncto 8. num. 8. Machado in su. perfetto Confessor tom. 2. lib. 5. p. 1. tract. 3. docum. 10. num. 4. Ego de iure ecclē. vniuerso lib. 1. cap. 42. num. 187. cum seqq.

scere possit.

4 Auth. vt clericici, §. si verō, & cap. si quis cum clerico 11. q. 1. intelliguntur.

5 Text. in præsentī declaratur.

6 Cap. filius, vel nepotibus 16. quest. 7. exponitur.

C A P. Qualiter, & quando. XVII.

P O S T num. 3. In text. ibi, Ne pro defectu, &c. Per hunc text. explicatur regula præscripta in cap. 1. & 2. cum aliis 11. q. 1. & in cap. clericici in princ. & in cap. cum non ab homine, sup. hoc tit. & in cap. 2. & in cap. si diligenti, de foro comp. vt procedat etiam si Iudex ecclesiasticus apud quem clericus conuenitur in causa criminali, vel civili; per negligentiam, vel malitiam deficiat in ministranda iustitia contra eiusmodi clericū, quia adhuc pro defectu eiusmodi non potest clericus trahi ad seculare iudicium, vt notant omnes hic glos. sum. in fine 1. q. 1. Archid. Alexandrin. & alij in cap. si quis cum clerico, ead. q. 1. idem Archid. Bellam. & alij super glos. verb. Regis, in cap. filius 16. q. 7. Roman. sing. 418. Nau. in cap. cum contingat, de rescript. remed. 1. vers. decimo, cum seqq. Et iuuat ratio, tum quia defectus iustitiæ in ecclesiastico iudice licet sufficiat vt ad ecclesiasticum superiorem competētem recurratur, iuxta tit. de suppl. neglig. Præl. cap. nullus 17. de iurepatr. cum aliis, nusquam tamen tribuit iurisdictionem seculari, qui nullatenus est superior ecclesiastici, cap. solita, de maioris. cap. ult. in princip. de reb. Ecclē. præsertim in hac materia, in qua omnino, & indistinctē prohibetur iudicare de crimine, aut de causa clerici rei conuenti, vt patet in hoc text. cum similibus sup. citatis. Tum etiam, quia si ecclesiasticus per suum expressum consensum non potest efficere vt secularis Iudex contra clericum etiam consentientem cognoscere possit, cap. signifiasti, in fine, de foro comp. vtiq; nec poterit per suum consensum tacitum, vel per factum aliquod, vipote per delictum, vel negligentiam in non ministranda iustitia, neid quod vna via iure prohibetur, temere, & sine lege per aliam admitatur, contra reg. cum quid, de regul. iur. lib. 6. cum vulgaribus; & ita ex hoc text. iunctis eiusmodi rationibus improbanda videtur sententia d. glos. verb. Regis, ibi, vel etiam cum Iudex ecclesiasticus deficiat, &c. quam in effectū probant Hugo & Turrec. ibi, & in casu violentiæ defendit Nau. vbi supra, post Guillelm. Benedict. quem citat, & satis intendit glos. 2. in fine in cap. Principes 23. q. 5. tradit Aufrer. de potest.

S V M M A R I V M.

- 1 Clericus ex defectu iustitiæ in ecclesiastico foro non potest trahi ad seculare iudicium.
- 2 Iustitiæ defectus in ecclesiastico Iudice sufficit vt ad ecclesiasticum competentem superiorem recurratur.
- 3 Clericus per suum expressum consensum non potest efficere vt secularis Iudex contra se etiam consentientem cognos-